

Alkawal Kesal

Fulfulde Borgu New Testament Portions

This Bible is translated and copyrighted by SIM (sim.org). This edition is provided with permission at the cost of printing by the Digital Bible Society (dbs.org). This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

This Bible, and many others, are available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Matiye.....	4
Yuhaana	31
Roma	50
Korintu Aranol.....	62
Galaatiya	73
Efesu	77
Filippi.....	82
Koloosi.....	85
Tesalonika Didabol	88
Timote Aranol.....	90
Timote Didabol	94
Titus.....	97
Filemon	99
Iburaninkeebe.....	101
Piyer Aranol	110
Piyer Didabol.....	114
Yuhaana Aranol.....	117
Yuhaana Didabol	121
Yuhaana Tatabol	122
Yahuuda	123
Kollitinki	125

Matiye

Haala puɗdirka

Binnudo linjiila arandeha kaa do laati nun Yahuduujo janjudo. Diga fuddoode, himbe e miili Matiye jaboowo ceede faada nun winni linjiila kan. O laati nun bo gooto der aahiibe Yeesu sappo e dido. Yahuduube nun o winnani. O hollitii dum e limtango be aayaaje Alkawal Kiinjal duudde, kollitooje no Yeesu nun laatii kebbindo annabaakuuji duudde. Linjiila makko e jogii haalaaji mawdi feere feere.

Haala Laamaare Alla nun laatii dadol manjol der ekkitinol Yeesu. Laamaare Alla nen Matiye bo noddada Laamaare kammu. Maytitaago noddugo mo «Bii Dawda», kan nun hollitinta dum. Yeesu laati nun laamiido mo annabiibe batani waran, kan laatii waaji Matiye. Woodube annal waddanii «laamiido Yahuduube», dokke. Yeesu fiinii no Laamaare Alla faanake, tuubube, ko wayliti goonki mum, faami no e haajaa Alla walla dum, kambe nun laamaare nen laatani.

Baa no laamiido on hollitii maaneeji Laamaare Alla e wadugo kaayefiiji, o nyawti nyawbe, o nyaanni rafaabe, e non fu, himbe woppii mo hande no o batunoo de duuddum kanko e hoore makko. Yahuduube daartannoobe laamiido, faamay no e haani laamiido on tooroo.

No Yeesu finti, o hollii no o laataaki laamiido Yahuduube tan. O wi'i: «Mi hokkaama baawde dow kammu e dow leydi fu».

Tokkontirki haalaaji

1. Kaakiraabe Yeesu e dingol mum, 1.1-2
2. Waaju e golle Yuhaana gadoowo batisi, 3.1-12
3. Wadugo Yeesu batisi e jarbeeki mum, 3.13-4.11
4. Golle Yeesu der Galili, 4.12-18.35
5. Ummaago Yeesu diga Galili, yahi Urusaliima, 19.1-20.34
6. Asaweere Yeesu sakitiineere, 21.1-27.66
7. Fintuki e hollitaaki Yeesu Joomiraawo, 28.1-20.

Inde kaakiraabe Yeesu

(Luka 3.23-38)

1 Nani do inde kaakiraabe Yeesu Almasiihu, taaniraawo Dawda, taaniraawo Iburahiima: ²Iburahiima rimi Isiyaaku, Isiyaaku rimi Yaakuubu, Yaakuubu rimi Yahuuda e miiraabe mum. ³Yahuuda rimi Fares e Jara, kambe woni be o rindi e Tamar, Fares rimi Hisuruuna, Hisuruuna rimi Aram. ⁴Aram rimi Aminadab, Aminadab rimi Nasuuna, Nasuuna rimi Salmuuna. ⁵Salmuuna rimi Bo'es, mo o rindi e Rahab, Bo'es rimi Obed, mo o rindi e Ruutu, Obed rimi Yesa. ⁶Yesa rimi Dawda, laamiido. Dawda rimi Suleymaanu, inniiko woni debbo mo Uriya acci. ⁷Suleymaanu rimi Robo'am, Robo'am rimi Abiya, Abiya rimi Asa. ⁸Asa rimi Yusafat, Yusafat rimi Yoram, Yoram rimi Ujiya. ⁹Ujiya rimi Yotam, Yotam rimi Akas, Akas rimi Hejekiya. ¹⁰Hejekiya rimi Manaasa, Manaasa rimi Amon, Amon rimi Yusiya. ¹¹Yusiya rimi Yekuniya e miiraabe mum. Wakkati mum nun Yahuduube egginaa, yaaraa leydi Babiila. ¹²Baawo no be jaara Babiila, Yekuniya rimi Salaatiyel, Salaatiyel rimi Jorobabel. ¹³Jorobabel rimi

Abihuda, Abihuda rimi Eliyakim, Eliyakim rimi Ajora. ¹⁴Ajora rimi Sadok, Sadok rimi Akim, Akim rimi Eliyuda. ¹⁵Eliyuda rimi Eliyaajaru, Eliyaajaru rimi Mattan, Mattan rimi Yaakuubu. ¹⁶Yaakuubu rimi Yusufu, gorko Mariyama, inna Yeesu, bi'eteedo Almasiihu.

¹⁷Jaamanuuji sappo e naay nun wadi diga Iburahiima faa yottii Dawda. Diga Dawda faa yottii wakkati Yahuduube egginaa, yaaraa Babiila, wadii jaamanuuji sappo e naay. Diga Yahuduube egginaa yaara Babiila, faa yottii Almasiihu, wadii jaamanuuji sappo e naay.

Dingol Yeesu Almasiihu

(Luka 2.1-7)

¹⁸Nani do no Yeesu Almasiihu rimiraa. Mariyama inniiko, e laatii mo Yusufu dabbi. Amma ko be kawta, Mariyama hebi reedu e baawde Ruuhu Ceniido. ¹⁹Yusufu dabbugo Mariyama e laatii neddo poonnitido. O yiday sentingo mo, den o resi salaago mo e cuudiidum. ²⁰Wakkati o woni oo miijoo ka, malaykaajo Joomiraawo wari e makko, der koydool. Malaykaajo on wi'i mo: «Yusufu, taaniraawo Dawda, taa hulu ettugo Mariyama, debbo maa. Gam binjel nel o saawi, e Ruuhu Ceniido yiwi. ²¹O riman biddo gorko, kokkaa mo

inne Yeesu, gam o hisinan himbe makko diga hakkeejj mabbe.»

²² Dum fu, dum wadii gam hebbingo haala ka Joomiraawo batuno diga e hunnuko annabiijo, o wi'i:

²³ «Gatol njol annaa gorko saawan, rima biddo gorko, o wi'ete Emmanuwel.»

Maana inne nen woni: «Alla e wondi e meeden.»

²⁴ No Yusufu fini, wadi ko malaykaajo Joomiraawo bati dum, o baŋi Mariyama. ²⁵ Amma o hawtay e makko, faa nyaanne o rimi biddo gorko. Yusufu hokki mo inne Yeesu.

Woodube annal warii daarugo Yeesu

2 Yeesu rimaama Baytilaama der leydi Yahudiya, wakkati laamiido Eroodu, go woodube annal yiwoy diga lettugal, wari Urusaliima. ² No be jottii, be yami: «Toy laamiido Yahuduube dimaado jooni on woni? Men ji'ii hoodere makko diga lettugal, men garii sujidango mo.»

³ No laamiido Eroodu nani habaru on, hakkillo mum jibii, kanko e himbe Urusaliima fu. ⁴ O noddini hooreebe limaamiibe, e moodibbe tawreeta fu, o yami be, toy nun Almasiihu rimetee? ⁵ Be toontii mo, be bi'i: «Baytilaama nun, der leydi Yahudiya, gam nani ko annabiijo winnunoo:

⁶ «An, Baytilaama der leydi Yahudiya, a faanday caka ci'e Yahudiya mawde.

Gam ardotoodo yiwan diga e maa, kanko nun durata himbe am Isira'iilaabe.»

⁷ Den, Eroodu noddini woodube annal ben e cuudidum, yami be be laabinana dum wakkati de hoodere nen hollitii. ⁸ Baawo mum, o lildi be Baytilaama, o wi'i be: «Jahee, pumpitee habaru sukayel njel faa laaba. To on ji'ii njel, maatinee am, gam mi yaha, min bo, mi sujidana njel.»

⁹ No be nani ka laamiido bati be, be jawti. Den, be kollirii hoodere ne be ji'unoo lettugal e ardii be. No ne yottii nokkuure to sukayel njel woni, ne darii. ¹⁰ No be ji'i hoodere nen, berde mabbe welii puy. ¹¹ Be naati der wuro, be ji'i sukayel e inna mum, Mariyama. Be jicci, be kujidani njel. Be pittii gineeji mabbe, be kokkori njel kanjeeje, e wardi buudeteedum, e dacce luuttooje, bi'eteede miir. ¹² Baawo majjum, Alla hollii be der koydool to be bittu to Eroodu. Den be kootiri leydi mabbe e laawol gonjol.

Yusufu doggii suudoy Misira

¹³ No be jawti, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, wi'i mo: «Umma, ettu sukayel njel e inna mum. Doggidin njel, jahaa Misira, joodofaa ton faa de bi'umaa mi gartaa. Gam Eroodu waran daartugo sukayel njel, gam halka njel.»

¹⁴ Yusufu ummii jemma, yaari sukayel njel e inna mum faa Misira. ¹⁵ O joodii ton faa de Eroodu maayi.

Nun nun ka Joomiraawo batuno e hunnuko annabiijo hebbiri, de o wi'i:

«Mi noddii biyam wurtoo diga Misira.»

Eroodu halkii sukaabe Baytilaama

¹⁶ No Eroodu faami woodube annal ben jammike dum, mone makko ummii puy. O lili be bara sukahon goron tawaakon Baytilaama e der jeyde makko fu, diga sukahon keccon, faa kon duubi didi. O wadii dum, o foonni deydey wakkati ki woodube annal batuno mo dow hollitaago hoodere nen. ¹⁷ Dum hebbinii haala ka annabi Yeremiya batunoo, wi'i:

¹⁸ «Cimaali nanaama der siire Rama, e bojji, e goytaali duuddi.

Rahiilu nun wullata, gam sukahon mum.

O nootaaki eyteego,

gam kon maayidii.»

Yusufu wittii Nasaratu

¹⁹ Baawo maayde Eroodu, malaykaajo Joomiraawo hollitanii Yusufu der koydool, der leydi Misira. ²⁰ O wi'i mo: «Umma, ettu sukayel njel e inna mum, bitton leydi Isira'iila, gam yidunoobe warugo suka on maayii.»

²¹ Den Yusufu ummii, etti sukayel njel e inna mum, be bitti leydi Isira'iila. ²² Amma Yusufu nanii Arikilawus jabii laamaare baaba mum Eroodu, laamii dow Yahudiya. O huli yahugo ton. Ko Alla baddi mo der koydool, den o yahi far leydi Galili. ²³ O yahi o joodii siire wi'eteene Nasaratu. Dum laatike, gam hebbingo ka annabiibe batunoo, wi'i: «O noddete Nasaratu.»

Waaji Yuhaana gadoowo batisi

(Marku 1.1-8; Luka 3.1-18; Yuhaana 1.19-28)

3 Wakkati majjum, Yuhaana gadoowo batisi suppiitii. Oo waajoo der ladde haro Yahudiya, oo wi'a:

² «Tuubee, gam Laamaare Alla faanake.»

³ Kanko nun annabi Esaaya batani, wi'i:

«Daane neddo e bata dow dow, der haro, e wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraawo,

poonnitee laabi makko!»

⁴ Yuhaana e borninoo gineeji cannyiraadi leebi

jeelooba, oo habbi belbelol gurol dow funjudu

makko. Nyaamdu makko laatii babatti e juuri ladde.

⁵ Himbe Urusaliima, e leydi Yahudiya, e tawaabe takkol

maayo Urdun fu, wari to makko. ⁶ Be tuubi hakkeejj

mabbe, go Yuhaana wadi be batisi der maayo Urdun.

⁷ No o yi'i Farisaabe e Sadukiibe duubbe e wara

wadeego batisi, o wi'i be:

«Bibbe bolle pure! Moy tintini on doggon mone Alla

waroore? ⁸ Gadde golle kollitooje on tuubii. ⁹ To on milee

e berde moodon bi'on: "Iburahiima nun woni maa-

ma amen!" Gam mii wi'a on, Alla e waawi waylitingo

kaaye, de laato bibbe Iburahiima! ¹⁰ Jooni, jammere

bantaama gam feyya ledde faa e dadi mum. Den, leg-

gal njal rimataa bibbe boodde fu wudditinte, faddee

der yiite. ¹¹ Min, e diyam nun gadiranmi on batisi, gam hollitingo on tuubi. Amma garoowo baawo am, e burimmi baawde. Mi fotay du baa jimminaago, borta pade makko. Kanko, o wadan on batisi e Ruuhu Ceniido, e yiite. ¹² Oo jogii besirdum e junjo makko, o laabinan fiyirde makko. O loowa gawri der rummuure makko, o wula nyaane der yiite ne nyifataa.»

Yeesu wadaama batisi

(Marku 1.9-11; Luka 3.21-22)

¹³ Wakkati majjum, Yeesu yiwi Galili, wari maayo Urdun to Yuhaana, gam Yuhaana wada mo batisi. ¹⁴ Amma Yuhaana nootaaki, wi'i: «Min nun haajaa gadanaa batisi, ko an nun wari to am mi wadane?»

¹⁵ Yeesu toontii mo, wi'i: «Noota dum laatoo non non jooni, gam hande non kebbinirten ko foonnitii fu.»

Den Yuhaana nootii. ¹⁶ Don maa don, no Yeesu wadaa batisi, wurtii e diyam, kammu mabbiti. O yi'i Ruuhu Alla e jippoo dow makko, hande tantabaraaru. ¹⁷ Don daane gom nanaa dow kammu, e wi'a: «Oo do nun laatii Biddo am jidaado, mo ceyoriimi.»

Seydan jarbake Yeesu

(Marku 1.12-13; Luka 4.1-13)

4 Baawo majjum, Ruuhu Ceniido yaari Yeesu der haro gam Ibiliisa jarboo mo. ² O suumii nyaloomaaje lasoy didi e jemmaaje lasoy didi. Den, rafo wadi mo. ³ Don Jarbotoodo on battii mo, wi'i: «To a laati nun Biddo Alla, batu kaaye dee do waylitoo peen.»

⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E winnaa: "Neddo wuurirtaa e peen tan, amma e haala burtiika diga hunnuko Alla fu.»»

⁵ Ibiliisa yaari mo wanjarde seniine, bili mo dow suudu Alla to buri towugo. ⁶ Den o wi'i mo: «To a laati nun Biddo Alla, fittu koda ley, gam e winnaa der dewtere, Alla batan malaykaabe mum be tabbee e juude mabbe gam to koyde maa fergoo kaaye.»

⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dewtere wi'i kade: "Taa jarba Alla Joomiraawo maa".»

⁸ Ibiliisa yaari mo kade dow waanne towune puy. O holli mo laamaareeji duuniyaaru fu e teddujal majji. ⁹ Den o wi'i mo: «Mi hokkete huune dum fu, to a jicake kujidandaa am.»

¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dillu diga don, an Ibiliisa, gam e winnii der dewtere:

"Sujidan Alla Joomiraawo maada, kanko tan teddintaal!"» ¹¹ Den Ibiliisa acci mo, go malaykaabe battii e jagganoo mo.

Yeesu waajake der leydi Galili

(Marku 1.14-15; Luka 4.14-15)

¹² No Yeesu nani Yuhaana gadoowo batisi nanjaama, wattaa der kasu, o witti leydi Galili. ¹³ O eggi Nasaratu, o joodoy Kafarnahum, takkol fonjo maayo Galili, hakkune jeyde leydi Jabulon e Neftali. ¹⁴ Hande non haala ka annabi Esaaya batunoo hebbiri, o wi'i:

¹⁵ "Leydi Jabulon e leydi Neftali, joodiini takkol maayo, fonjo Urdun, Galili, an laatiini joodorde himbe be lenyi janani.

¹⁶ Himbe tawaabe der niwre, yi'ii jayjol manjol.

Joodiibe e leydi maayde, nibbuni, jayjol yayanii dum."

¹⁷ Diga wakkati majjum, Yeesu fuddi waajaago e wi'a: «Tuubee, gam Laamaare Alla battike.»

Aahiibe Yeesu arandeebe

(Marku 1.16-20; Luka 5.1-11)

¹⁸ No Yeesu woosotoo takkol fonjo maayo Galili, o yi'i suubotoobe liyyi dido, Simon, noddeteedo Piyer, e minyum Andere, e fadda taaruuji mum der maayo.

¹⁹ Yeesu wi'i be: «Tokkee am, mi wadan on suubotoobe himbe.»

²⁰ Don maa don be acci taaruuji mabbe, be tokki mo.

²¹ O yahi yeeso, o yi'i rindaabe dido der laana, Yaakuuba e minyum Yuhaana, bibbe Jebede. Kambe e baaba mabbe, bee moyyina taaruuji mabbe. O noddi be.

²² Don maa don, be acci laana njan e baaba mabbe, be tokki mo.

Yeesu e waajoo, e nyawta himbe

(Luka 6.17-19)

²³ Yeesu woositii leydi Galili fu. Oo jannina der cuudi baajordi, oo waajoo linjiila dow Laamaare Alla, oo nyawta himbe be nyawuuji feere feere, e toorotoobe.

²⁴ Habaru makko sankitii der leydi Siriya fu. Bee gaddana mo nyawbe nyawuuji feere feere, hande be ginnaaji toorata, e yanoobe padde, e moofidinbe, o nyawti be. ²⁵ Jama'aare duunne e tokki mo. Be yiway maa diga leydi Galili, e baadeere Genniije Sappo, e Urusaliima, e Yahudiya, e fonjo maayo Urdun.

Waaji dow waanne

5 No Yeesu yi'i jama'aare duunne, o eenci dow waanne, o joodii. Aahiibe makko hawritii ley makko. ² O fuddi waajaago be, o wi'i:

Haala barke

(Luka 6.20-23)

³ «Barke laatanii be yonki mum humpaa Alla, gam kambe nun jey Laamaare Alla!

⁴ Barke laatanii wulloobe, berde mabbe fewtinte!

⁵ Barke laatanii diggube, gam be donan leydi!

⁶ Barke laatanii rafaabe,
e dondaabe foonnitaare, gam be kaaran!
⁷ Barke laatanii endotoobe, gam be endete!
⁸ Barke laatanii be berde mum laabi,
gam be ji'an Alla!
⁹ Barke laatanii daartoobe jam,
gam be noddete bibbe Alla!
¹⁰ Barke laatanii tooraabe gam sabbu foonnitaare,
gam kambe nun Laamaare Alla laatanii!
¹¹ Barke laatanii on, to himbe yennii on, toorii on,
takki on gaccee baadey fu, sabbu am. ¹² Ceyee, belbel-
tee, gam riiba mawka e hedii on dow kammu. Hande
non annabiibe ardiibe on tooriraa.»

Lamdam e jayṅol

(Marku 9.50; Luka 14.34-35)

¹³ «Onon laatii lamdam duuniyaaru. Amma to
lamdam walaa dakam, e ume dam welinirtee? Dam
nafataa goddum, sey dam woppee, himbe yaaba dam.

¹⁴ Onon laatii jayṅol duuniyaaru. Genni mahaani dow
waanne suudataako. ¹⁵ Fitilla bo hubbataake gam ka
ommee gummal. Amma ka bilete dow to fitilla bilettee,
gam ka yaynana wonube der suudu fu. ¹⁶ Hande non
haani jayṅol moodon yaynira yeeso himbe. Den be
ji'an golle boodde de gadoton, be teddina Baaba
moodon gonudo dow kammu.»

Yeesu e janṅina dow haala tawreeta

¹⁷ «To on miilee mi warii gam moytugo tawreeta,
dum bo ko winnaa der dewte annabiibe. Mi waray
moytugo ka, amma gam hebbingo ka. ¹⁸ E goonja
batanmi on, dow e leydi heennyan, amma tobbel, dum
bo maasel gootel der tawreeta, sottintaake, faa
nyalaane huune fu hebboyta. ¹⁹ Gam majjum, mo dow-
tanaaki tobbel gootel, buruṅel faandugo der tawreeta,
go e ekkitina wobbe bo to dowtoo, o laatoto
paandudo der Laamaare Alla. Amma dwtaniido
tawreeta, go e janṅina wobbe bo dwtanoo ka, joo-
mum laatoto mawdo der Laamaare Alla. ²⁰ E goonja
bi'anmi on, to foonnitaare mon buray ne moodibbe
tawreeta e Farisaabe, on naatataa der Laamaare Alla
pay.»

Yeesu e ekkitina dow haala mone

(Luka 12.57-59)

²¹ «On nanii ko kaakiraabe meeden wi'ano: "Taa waru
neddo, barudo neddo fu, hiitete." ²² Amma min, mii
wi'a on, jogoriido banniraawo mum mone fu, hiitete.
Bi'udo banniraawo mum: "A walaa hoore," joomum
yaarete yeeso hiitorde mawne. Bi'udo banniraawo
mum "A haanja nun," o wattete der yiite jahannama.
²³ Gam majjum, to a yahii sakkanoygo Alla sadaka, to
hiisirde, go ciwtordaa aa woodi gokka e banniraawo
maa, ²⁴ accu don sadaka maa yeeso hiisirde. Den jahaa
taw to banniraawo maa, jaafontiron. Baawo mum, bit-

taa, cakkaa sadaka maa. ²⁵ To goddo gaccake maa, go
oon jaha to kiitotoodo, yawda nannantiraa e makko di-
ga e laawol. To a waday dum, o wattete der juude ki-
itotoodo, den kiitotoodo bo wattee e juude sandaaji,
mabbedaa der kasu. ²⁶ Mii batee e goonja, a wur-
tataako diga don, to a yobiday nyamaane maa, faran-
wel mum koriijel.»

Ekkitinol dow jeenu

²⁷ «On nanii wi'aanoma: "Taa wadu jeenu!" ²⁸ Amma
min, mii wi'a on, daarudo debbo fu, ko suunii mo,
wadii jeenu e makko der berne mum. ²⁹ Gam majjum,
to itere maa nyaamoore nun laatantee daliila doyyere,
doofu ne, boppaa to woddi! Dum burante jokkulal
bannu maa gootal halka, e no bannu maa fu naatirta
der yiite jahannama. ³⁰ To junjo maa nyaamo nun
laatantee daliila doyyere, wudditin ṅo, boppaa to
woddi, dum burante jokkulal maa gootal halka, e no
bannu maada fu naatirta der yiite jahannama.»

Ekkitinol dow ceergal

(Matiye 19.9; Marku 10.11-12; Luka 16.18)

³¹ «Wi'aama bo: "Ceerudo debbo mum fu, sey hokka
mo derewol ceergal." ³² Amma min kan, mii wi'a on,
ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o
hoowaama, o laatinii mo jeenoowo. Neddo koowudo
debbo ceeraado fu, wadii jeenu kanun bo.»

Ekkitinol dow hunayeere

³³ «On nanii kade, kaakiraabe meeden wi'aama: "Taa
fiirtu hunayeere maa, hebbin ne yeeso Joomiraawo."
³⁴ Amma min, mii wi'a on, to on kunee. To on kunoree
kammu, gam ṅu laati nun gurol Laamaare Alla. ³⁵ To
on kunoree leydi, gam ni laati nun jaabirdum koyde
makko. To on kunoree Urusaliima, gam ni laati nun
wanjarde Laamiido mawdo. ³⁶ To on kunoree ko'e
mon bo, gam on baawataa rawningo, dum bo bawlin-
go baa leebol gaasa mon gootol. ³⁷ Haala mon fu da-
roo dow: "oo", dum bo "aawo", to yawtu don. Ko beydii
dow majjum fu yiwii diga e Kalludo.»

Ekkitinol dow wattaago

(Luka 6.27-36)

³⁸ «On nanii wi'aama, "Itere yobiree itere, nyiire
yobiree nyiire." ³⁹ Amma min, mii wi'a on, to on battee
gadando on ko boni. To goddo fiyii maa meenyo dow
golal nyaamowal, hokku mo ṅal to bo. ⁴⁰ To goddo gac-
cike maa, e yidi teeta dansikiire maa, accu mo o etta
gulunfaare maa bo. ⁴¹ To goddo doolii maa doo-
nanodaa dum doongal mum kuule ujuneere, roonana
mo ṅal kuule ujune didi. ⁴² To goddo eelii maa, hokku
mo. To goddo e yidi wuyaago huune maa, taa hadu
mo dum.»

Jidee waybe moodon

Luka 6.27-28

⁴³ «On nanii wi'aama: "Yidu banniraawo maa, banyaa ganyo maa." ⁴⁴ Amma min, mii wi'a on, jidee waybe moodon, du'anee tooranbe on. ⁴⁵ Hande non, laator-ton don bibbe Baaba moodon gonudo dow kammu. Gam oo fudina naanje dow yeeddube e hallube. Oo tobina bo diyam gam foonnitiibe e be foonnitaaki. ⁴⁶ To oon jidi yidube on tan, riiba kaye keboton? Baa jaboobe ceede faada bo e wada hande non! ⁴⁷ To oon canna banniraabe moodon tan, ko haaynii ume gadoton don? Baa heeferbe bo e wada hande non! ⁴⁸ To non, laatee hebbube, hande no Baaba moodon mo dow kammu laatorii kebbudo.»

Ekkitinol dow wallugo talakaabe

6 «Kakkilee, to on kollitee gadu moodon geetu yeeso himbe gam ji'edon. To on gadii dum, on kebataa riiba to Baaba moodon gonudo dow kammu.

² To non, to aa hokka sadaka, taa fiyu lenjuru gam himbe yi'ee. Non non nun munaafitiibe wadata der cuudi baajordi, e sera laabi. Bee gada dum gam himbe mana be. E goonja batanmi on, be kebii ko riiba mabbe. ³ Amma, to aa hokka sadaka, taa accu junjo maa nano anna ko nyaamo wadata. ⁴ To a wadii dum, sadaka maa laatoto e cuudiidum. Den Baaba maa ji'owoo ko woni der cuudiidum, yobete dum.»

Ekkitinol dow du'aare

Luka 11.2-4)

⁵ «To oon du'oo, to on gadee hande no munaafitiibe wadata. Kambe bee jida du'aago e darorii der cuudi baajordi, e ate cele, gam himbe fu yi'a be. E goonja batanmi on, be kebii riiba mabbe ko. ⁶ Amma an, to aa du'oo, naatu suudu maa, mabbaa dammugal, eelaa Baaba maa e cuudiidum. Den, Baaba maa ji'owoo ko woni der cuudiidum, yobete dum.

⁷ To oon du'oo, to on duudinee haalaaji di galaa nafuwe hande no heeferbe wadata. Bee miili to be duudinii haalaaji, Alla toontoto be. ⁸ Gam majjum to on nandee e mabbe, gam Baaba moodon e anni ko kaajadon diga on eelay dum.» ⁹ «Nani do no haani du'orodon:

"Baaba amen tawaado dow kammu, inne maa e senii.

¹⁰ Laamaare maa wara.

Sago maa laatoo dow leydi,

hande no njo laatorii dow kammu.

¹¹ Hokku men nyaamdu keyannu men hanne.

¹² Yaafana men hakke amen,

hande no minon bo men jaaforanto woofananbe men.

¹³ Taa accu men naata der jarbeeji, amma hisin men diga e Kalludo.

[Gam an nun laamaare, e baawde, e teddujal fu woodani faa abada. Aami!]"

¹⁴ To on jaafanake himbe boofi mum, Baaba moodon gonudo dow kammu yaafanto on onon bo. ¹⁵ Amma to on jaafanaaki himbe, Baaba moodon bo yaafantaako on boofi moodon.»

Yeesu e ekkitina dow suumayeere

¹⁶ «To oon cuumoo, to on jurmikinee hande no munaafitiibe wadata. Bee jiba geese mabbe gam himbe annita bee cuumii. E goonja batanmi on, be kebii ko riiba mabbe. ¹⁷ Amma an, to aa suumii, sulma, bujodaa wardi. ¹⁸ Den himbe annitintaa naa aa suumii. Amma Baaba maa mo yi'ataake tan anni. Baaba maa ji'owoo ko gadudaa der cuudiidum, kanko yobetee.»

Jawdi dow kammu

Luka 12.32-34)

¹⁹ «To on kawritanee ko'e mon jawdi der duuniyaaru, to mooyi e guyuhon biisata ni, dum bo to wuybe yulata cuudi mon, wujja ni. ²⁰ Amma kawritanee ko'e mon jawdi dow kammu, to guyuhon e mooyi biisataa ni, wuybe bo hebataa wujja ni. ²¹ Gam to jawdi maa woni, don berne maa bo wonoto.»

Haala jayjol e niwre

Luka 11.33-36)

²² «Gite woni fitilla bannu. To gite maa e yandi, bannu maa fu, wonoto der jayjol. ²³ Amma to gite maa yandaa, bannu maa njol fu, njol wonoto der niwre. Den, to jayjol gonujol der maa laatike niwre, a yi'ii don no niwre mawniri!»

Alla e jawdi

Luka 16.13)

²⁴ «Walaa baawoowo ko jagganii joomiraabe dido, gam o wanyan oo do, o yida oo to, o takkontiran e oo do, o yawoo oo to. On baawataa ko jagganii Alla, e jawdi.»

Hoolaago Alla

Luka 12.22-31)

²⁵ «Gam majjum bi'anmi on: To on cukulanee yonkiiji moodon dow ko nyaamoton e ko jaroton. To on cukulanee balli moodon dow ko bornotodon. Yonki buraa nyaamdu na? Bannu buraa koltal na? ²⁶ Daaree pooli piirooji: Di aawataa, di duggataa, di galaa rummuure. Amma e non, Baaba moodon gonudo dow kammu e nyaanna di. On buraa pooli teddujal na? ²⁷ Moy e moodon der billaaje mum waawata ko beydi balde mum, baa mayyande woore?»

²⁸ To non, gam ume ko oon cukulana kolte? Daaree no pinniiji gese mawnirta: Di mottataa, di cannyataa. ²⁹ Amma mii bata on, baa Suleymaanu e teddujal mum fu, bornaaki kolte boodude hande no pinniiji din

gootel mum. ³⁰ To Alla e holtina kudooji ladde tawaadi hanne, jaango di bulee yiite, o holtintaa on bura non non na? Onon be goondinki paanduki! ³¹ To on cukulee bi'on: «Ume nyaameten? Ume jareten? Ume bornotoden?» ³² Gam kujje dee, heeferbe nun daartata de. Amma Baaba moodon gonudo dow kammu, e anni oon goodi haaje majje. ³³ Daartee aran Laamaare Alla, e foonnitaare makko. Den ko horii fu, on beydante dum. ³⁴ To on cukulane gam jaango, jaango sukulanto hoore mum. Nyalaane fu, toora mum heyii dum.»

Hiitaago wobbe (Luka 6.37-38, 41-42)

7 «To on kiitee wobbe, gam to Alla hiitoo on. ² Gam no kiitoridon wobbe, non kiitortedon. Etorde etirandon wobbe, kayre etirantedon. ³ Ume wadi go aa daara kudeel der itere banniraawo maa, go a faa-manay legga gonuŋa der itere maa? ⁴ Noy baawirtaa ko wi'i banniraawo maa: "Accu mi ikkinanee kudeel gonuŋel der itere maa", nani bo, legga e woni der ne maa? ⁵ Munaafitiijo, ikkin legga gonuŋa der itere maa taw, den gite maa laaban, kebaa no ikkinirdaa kudeel gonuŋel der itere banniraawo maa.

⁶ To on kokkee dawaadi ko senii, gam to di bittoy di ŋata on. To on cankitee kaaye moodon dime yeeso afaaji, gam to di jaabu de.»

Alla e toontoo eelanbe dum (Luka 11.9-13)

⁷ «Eelee, on keban, daartee, on jiitan, cilminee, on mabbitante. ⁸ Gam eeloowo fu, heban, daartoowo fu, yiitan, piyoowo dammugal fu, mabbitante. ⁹ Moy caka moodon to biyum eelii dum peen, hokka mo hayre? ¹⁰ Dum bo to o eelii mo linŋol, o hokkan mo boddi? ¹¹ Onon hallube, oon baawi hokkugo bibbe moodon dokke boodde, hakko Baaba moodon gonudo dow kammu. Oo hokka eelanbe mo fu dokke boodde.

¹² Gam majjum ko jidudon himbe wadana on fu, onon bo, gadanee be dum. Kanjum woni ekkitinol tawreeta e dewte annabiibe.»

Dammugal panduŋal (Luka 13.24)

¹³ «Naatiree dammugal paanduŋal, gam dammugal jaajuŋal e laawol koyuŋol, e yaara der halkere, himbe duubbe nun tokki ŋol. ¹⁴ Amma dammugal paanduŋal, e laawol billiŋol, e yaara to yonki, yiitube ŋol duudaa.»

Hakkilango annabiibe fewrekuube (Luka 6.43-44)

¹⁵ «Kakkilane annabiibe fewrekuube. Be garan to moodon, bee bornii guri baali, amma der mabbe, bee laatii bu'i ladde bonudi. ¹⁶ E gadu mabbe annitirton be. Innabooge borataake dow gi'e, ibbe bo borataake dow gi'e danehi. ¹⁷ Leggal booduŋal fu rima bibbe

boodde, amma leggal kalluŋal rima bibbe kallude. ¹⁸ Leggal booduŋal waawataa ko rima bibbe kallude, nun bo leggal kalluŋal waawataa ko rima bibbe boodde. ¹⁹ Leggal fu ŋal rimataa bibbe boodde wuddit-inte, faddee der yiite. ²⁰ Hande non, annitirton be diga e gadu mabbe.»

Mi annaa on abada (Luka 13.25-27)

²¹ «Hinaa wi'oobe am "Joomiraawo, Joomiraawo" fu naatata Laamaare Alla, sey wadoobe ko Baaba am gonudo dow kammu yidi tan. ²² Nyalaane darŋal, duubbe wi'an am: "Joomiraawo, Joomiraawo! E inne maa nun men gadiri annabaaku. E inne maa nun men diiwiri ginnaaji. E inne maa nun men gadiri haaynaareeji duuddi." ²³ Wakkati mum, mi toontoto be: "Mi annaa on abada. Boddee am, onon wadoobe ko halli!"»

Cuudi didi (Luka 6.46-49)

²⁴ «Hande non, neddo fu kettiniido haala am, go e gollira ka, e nandi e neddo kakkildo, mahudo suudu mum dow tepaare. ²⁵ Diyam tobi, gooruuji hebbi, keni mawdi wifi dow maggol. Amma ŋol yanay, gam dow tepaare nun ŋol dadɗaa. ²⁶ Amma kettiniido haala am fu, go tokkay ka, e nandi e neddo mo walaa hakkillo, mahudo suudu mum dow jaaneeri. ²⁷ Diyam tobi, gooruuji hebbi, keni mawdi wifi dow maggol. Den ŋol yani yanande mawne.»

Baawde Yeesu

²⁸ No Yeesu heennyi waajuuji din, haaynaare nanŋi jama'aare puy gam waaji makko. ²⁹ Gam o janŋinirii be e baawde, hinaa hande no moodibbe tawreeta janŋinirta.

Yeesu nyawtii ceccefo gom (Marku 1.40-45; Luka 5.12-16)

8 Yeesu jippoyii diga dow waanne, go jama'aare duunne e tokki mo. ² Wakkati mum, ceccefo gom wari, jiccii yeeso makko, wi'i mo: «Joomiraawo, to aa yidi, a waawan ko nyawtimmi.»

³ Yeesu foorti junŋo mum, meemi mo, wi'i: «Mii yidi, nyawta!» Don maa don, gorko on nyawtii. ⁴ Den Yeesu wi'i mo: «Hakkil! Taa batu ka goddo. Amma yahu holloy hoore maa limaamiijo. Den, gadaa sadaka ka Muusa wi'i on gadon, gam anninaa be a yoofake.»

Yeesu nyawtii jaggiido hooreejo soogeeji Roma (Luka 7.1-10; Yuhaana 4.4-54)

⁵ Yeesu e naata siire Kafarnahum, don hooreejo soogeeji gom battii mo, eeli mo, wi'i: ⁶ «Joomiraawo, jaggiido am na'on fukkii wuro, yandaa, faa juude e koyde fu waatii, oo naawee sannel!» ⁷ Yeesu wi'i mo: «Mi yahan, mi nyawta mo.» ⁸ Amma hooreejo soogeeji

on toontii, wi'i: «Joomiraawo, mi fotay naataa wuro am. Amma batu woliine woore tan, jaggiido am yoofoto. ⁹ Min e hoore am, mii woodi mawbe be dwtanii mi, min bo mii woodi dwtaniiibe am. To mi wi'i, oo do, "yahu", o yahan. To mi wi'i, oo to, "war", o waran. To mi wi'i, jaggiido am, "wadu nii", o wadan.»

¹⁰ No Yeesu nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i tokkuba dum: «E goonja batanmi on, mi yi'ay iri goondinki kii do dow goddo, baa der Isira'iilaabe. ¹¹ Mii bata on, duubbe waran diga lettugal e gorgal. Be joododo e Iburahiima e Isiyaaku e Yaakuubu, be nyaamda der Laamaare Alla. ¹² Amma laatiibe bibbe Laamaare, faddete yaasi, der niwre. Ton be bullata, be yakkontira nyiye.»

¹³ Baawo mum, Yeesu wi'i hooreejo soogeeji on: «Hootu! Dum laatane hande no goondinirdaa.» Wakkati mum, jaggiido makko yoofii.

Yeesu nyawtii nyawbe duubbe

(Marku 1.29-34; Luka 4.38-41)

¹⁴ Yeesu yahi wuro Piyer. O tawi esiraawo Piyer debbo e fukkii, e yontaa. ¹⁵ Yeesu meemi junjo makko, yontere nen acci mo. Den o ummii, oo jagganoo be.

¹⁶ No kiikiide wadi, Yeesu waddanaa himbe duubbe, be ginnaaji woni e mum. O riiwi di e haala makko, o nyawti nyawbe fu. ¹⁷ Hande non haala annabaaku Esaaya hebbiri, ka o wi'i:

«O jabii roonaago tampe meeden,
o nyawtii nyawuujj meeden.»

No haani Yeesu tokkiree

(Luka 9.57-60)

¹⁸ Yeesu yi'i jama'aare duunne e huuritii dum, o wi'i aahiibe makko be jola fonjo far to. ¹⁹ Don Moodibbo tawreeta gom battii mo, wi'i: «Moodibbo, mi tokkete to jahataa fu.»

²⁰ Yeesu wi'i mo: «Dondondehon e woodi gayde, pooli bo e woodi dadda mum, amma Bii neddo woodaa to fukkinta hoore mum gam siwtoo.»

²¹ Goddo diga caka aahiibe wi'i mo: «Joomiraawo, accu mi yaha, mi uwaa baaba am taw.»

²² Yeesu toontii mo, wi'i: «Tokkam, accu maaybe uwa maaybe mum.»

Yeesu deyyitinii hennu

(Marku 4.31-41; Luka 8.23-25)

²³ Yeesu naati der laana diyam, go aahiibe makko e tokki mo. ²⁴ Don maa don, hennu mawkol ummii e wifa dow maayo. Nol wifa, faa galmaaji diyam e yidi mutina na. Amma Yeesu e daani. ²⁵ Aahiibe battii mo, finni mo, wi'i: «Joomiraawo, faaba men! Men na'on kalka!»

²⁶ O toontii be, o wi'i: «Gam ume ko kuludon? Onon be goondinki paanduki!» Den, o ummii, o falmi hennu e maayo. Dum yeewi sirii! ²⁷ Be fu, haaynaare nanji

be, bee bi'a: «Iri moy nun oo do, faa hennu e maayo e dwtanoo mo?»

Yeesu nyawtii ginnaajiibe dido

(Marku 5.1-20; Luka 8.26-39)

²⁸ Yeesu joli fonjo maayo, yottii der leydi Gadarena. Don worbe dido woodube ginnaaji wurtii e caabeeje, fotti e makko. Bee kunnii puy, faa goddo suusataa ko tokki laawol nol. ²⁹ Be darii bee bata e semme, bee bi'a: «An Biddo Alla, ume jidudaa wadugo men? A warii do gam toora men diga wakkati waday na?»

³⁰ Fotii darne afaaji mawne gom e durannoo takkol don. ³¹ Ginnaaji din eeli Yeesu, wi'i: «To a riiwii men, accu men naataa der darne afaaji nee do.»

³² O wi'i be: «Jahee!» Ginnaaji din wurtii, naatoy der afaaji din. Don maa don, darne afaaji nen fu diirtii diga takkol waanne, simmitii der maayo, yoolii e diyam.

³³ Duroobe afaaji din doggi, hooti wuro. Be batoy ko wadi fu, e ko wadi woodube ginnaaji dido ben. ³⁴ Den, himbe siire nen fu wurtoy fotti e Yeesu. No be ji'i mo, be eeli mo o wurtoo leydi mabbe.

Yeesu nyawtii mofo

(Marku 2.1-12; Luka 5.17-26)

9 Yeesu naati laana diyam, joli, witti der siire mum.

² Himbe waddani mo mofo, pukkinaado dow daago. No Yeesu yi'i goondinki mabbe, wi'i mofo on: «Suka am, tiidin berne maa! Hakkeji maa yaafaama!»

³ Den, moodibbe tawreeta wobbe yanti e miila der berde mum, e wi'a: «Gorko oo do e bata kalluka dow Alla!» ⁴ Yeesu e anni miilooji mabbe, o wi'i be:

«Gam ume go oon miila miilooji kalludi dii der berde moodon? ⁵ Ume buri hoyugo? wi'ugo: "Hakkeji maa yaafaama," naa wi'ugo: "Umma yahu?" ⁶ Amma, mii yidi paamon, no Bii neddo e woodi baawde yaafaago hakke der duuniyaaru do.» Den, o wi'i mofo on: «Umma, ettu daago maa, hootu wuro maa!»

⁷ O ummii, o hooti wuro makko. ⁸ No jama'aare yi'i dum, huli, darii e teddina Alla gam o hokki himbe baawde hande dee.

Yeesu noddii Matiye

(Marku 2.13-17; Luka 5.27-32)

⁹ Yeesu e yawta, diga e laawol o yi'i gorko bi'eteedo Matiye e joodii to ceede faada yobetee, o wi'i mo: «Tokkam.» Matiye ummii, tokki mo.

¹⁰ Baawo mum, Yeesu yahi e nyaama der wuro Matiye. Jabooobe ceede faada duubbe, e wadoobe hakke wari joodii e nyaamida e Yeesu e aahiibe mum. ¹¹ No Farisaabe yi'i dum, be bi'i aahiibe makko: «Gam ume moodibbo moodon nyaamidinta e jaboobe ceede faada, e wadoobe hakke?»

¹² Yeesu nani ka, wi'i be: «Yandube haajaaka nyawtoowo, sey nyawbe. ¹³ Jahee ekkitee ko haala kaa do yidi wi'ugo: "Yurmeene nun jidumi, sadakaaji bane.»

Gam mi waray noddugo foonnitiibe, amma hakkeebe.

Yande dow suumaye
(Marku 2.18-22; Luka 5.33-39)

¹⁴ Den, aahiibe Yuhaana gadoowo batisi battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Ume wadi minon e Farisaabe emen cuumoo, go aahiibe maa suumataako?»

¹⁵ O toontii be, o wi'i: «Noddinaabe bangal waawan ko woni der biisere berne to jommanjo gorko e wondi e mabbe na? Nyalaane waraan de jommanjo gorko on ettetee caka mabbe. Den be cuumoyto.

¹⁶ Walaa takkoowo lefol kesol dow wudere hiinne, gam lefol kesol foodan wudere hiinne, den cercol mayre yaajan puy. ¹⁷ Kade bo innabojam kesam loowataake der jollooji guri kiiddi. To hinaa non, jollooji din pusan, innabojam reyyitoo, jollooji din bo halka. Amma innabojam kesam, sey loowee der jollooji guri kesi, gam dum fu dum dada.»

Suka debbo gom e debbo meemudo toggoore Yeesu
(Marku 5.21-43; Luka 8.40-56)

¹⁸ Wakkati Yeesu woni e bata be ka, don hooreejo suudu waajorde gom yottii, jiccii yeeso makko, wi'i: «Biyam debbo maayii, dum wadii tifere. Amma war yowu junjo maa dow makko, heba o wuura.»

¹⁹ Yeesu ummii e aahiibe mum, tokki mo.

²⁰ Den debbo gom, mo lefol mum salii ko haggii diga duubi sappo e didi, yiwi bawbawre Yeesu, meemi kommulol toggoore makko. ²¹ Gam o miilii der berne makko, o wi'i: «To mi hebii meemumi baa kommulol toggoore makko, mi yoofoto.» ²² Yeesu yeeyitii, yi'i mo, wi'i: «Suka am, tiidin berne maa! Goondinki maa nyawtii ma.» Wakkatiire nen, debbo on yoofii.

²³ Yeesu yottii wuro hooreejo waajorde on. O yi'i fuuroobe puuraadi maayde e himbe wulloobe. ²⁴ O wi'i be: «Burtee diga do. Suka on maayay, o daani nun.» Be darii bee jala mo. ²⁵ No himbe wurtinaa yaasi, o naati der suudu, o nanji junjo suka debbo, go o ummii. ²⁶ Habaru majjum sankitii toy fu der leydi nin.

Yeesu wuntinii wumube dido

²⁷ No Yeesu yawtata, wumube dido tokki mo, e bata e daane towne, e wi'a: «Bii Dawda, yurma men!»

²⁸ No o naati suudu, wumube ben battii mo, o wi'i be: «Oon goondini mi waawan ko wadi dum na?» Be toontii mo, be bi'i: «Oo, Joomiraawo, emen goondini.»

²⁹ Den, o meemi gite mabbe, o wi'i: «Dum laatanoo on hande no goondinirdon.» ³⁰ Den be bumti. O waggini be, o wi'i: «To on batee ka baa goddo.» ³¹ Amma no be burtii, be jahi bee cankita habaru makko der leydi nin fu.

Yeesu nyawtii muumo

³² No wuntinaabe ben wurtotoo, Yeesu waddanaa gorko mo ginnool muumidini. ³³ O riiwi ginnool njol,

muumo on yanti e bata. Jama'aare fu haaydinii, e wi'a: «Iri dum do meeday ko yi'aa der Isira'iila!» ³⁴ Amma Farisaabe wi'i: «E baawde hooreejo ginnaaji nun o riiwirta ginnaaji!»

Yeesu yurmake jama'aare

³⁵ Yeesu e woositoo der gennee mawde, e ci'on petton fu. Oo janjina der cuudi baajordi, oo fiina linjiila Laamaare Alla, oo nyawta nyawbe nyawneeji feere feere fu. ³⁶ No o yi'i jama'aare, be jurminii mo, gam be comii, be tampi, bee laatii hande baali di galaa duroowo. ³⁷ Den, o wi'i aahiibe makko: «Ko ruggetee e duudi, amma ruggoobe duudaa. ³⁸ Eelee Joomiraawo dugge lildaa ruggoobe der to ruggantee.»

Aahiibe Yeesu sappo e dido
(Marku 3.13-19; Luka 6.12-16)

10 Yeesu noddii aahiibe mum sappo e dido. O hokki be baawde riiwugo ginnaaji e nyawtugo nyawbe nyawuujii feere feere fu. ² Inde lilaabe sappo e dido ben woni: Simon noddeteedo Piyer, e minyum Andere. Yaakuuba bii Jebede, e minyum Yuhaana. ³ Filippu e Bartolome, Toma e Matiye jaboowo ceede faada. Yaakuuba bii Alfee, e Taddee. ⁴ Simon tinniido gam Alla, e Yahuuda Iskariyot, jammoytoodo Yeesu.

Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido
(Marku 6.7-13; Luka 9.1-6)

⁵ Yeesu lili aahiibe mum sappo e dido, bati be haalaa-ji dii do, wi'i: «To on jahee to heeferbe, to on naatee bo der siire Samariyaabe. ⁶ Amma jahee, caka Isira'iilaabe, laatiibe hande baali majjudi. ⁷ To jahudon fu, piinee, bi'on: "Laamaare Alla battike!" ⁸ Nyawtee nyawbe, pintinee maaybe, joofinee sessebbe, diiwee ginnaaji. On kebii on jobay, onon bo kokkee to on jabee goddum. ⁹ To on jaaree kanjeeri, dum bo cardi, maa bo ceede der jiibaaji moodon. ¹⁰ To on jogee bogooru, dum bo toggooje didi. To on ettee pade, dum bo sawru. Gam gollotoodo e haani nyaama.

¹¹ To on garii der genni, dum bo siire gom, daartee beero geeto. Joodee to makko faa de jawtudon. ¹² To oon naata der wuro, cannee tawaabe don. ¹³ To wuro njon e haanani dum, jam moodon naata der maggo. Amma to njon haananaa dum, jam moodon wittana on. ¹⁴ To on jabaaka, on kettinanaaka bo, burtee don, pidon sollaare koyde moodon. ¹⁵ E goonja batanmi on: "Nyalaane darjal, kiita Sodoma e Gomora buran hoyugo dow kiita siire nen."»

Tooraaji garooji
(Marku 13.9-13; Luka 21.12-17)

¹⁶ «Kettinee! Mii lila on hande baali caka bu'i. To non, laatee yoyube hande bolle, laatodon be walaa gacce hande tantabaraaji. ¹⁷ Kakkilane ko'e moodon e himbe, gam be jaaran on yeeso kiitorde, be piya on

looci der cuudi mabbe baajordi. ¹⁸ Be jaaran on yeeso mawbe leydi, e laamiibe genni, sabbu am. On laatanto am seedebe yeeso mabbe, e yeeso heeferbe. ¹⁹ To on jaaraama yeeso hiitotoobe, to on miilee no batiroyton e ka batoyton. Gam on kokkete ka batoyton wakkati mum. ²⁰ Onon bane batata, Ruuhu Baaba moodon nun batata diga e moodon.

²¹ Mawniraawo ummanto miiraawo, acca o waree. Baaba bo wadanan dum bibbe mum. Bibbe bo ummanto saareeji mum, wada dabare gam be baree. ²² Himbe fu wanyan on gam am. Amma munyudo faa heennyitirde, joomum hisinte. ²³ To on tooraama e genni nii do, doggiree nii to. E goonja batanmi on, on keenyataa woositaago gennee Isira'iila, go 'Bii neddo wara.

²⁴ Aahijjo burataa moodibbo mum, maccudo burataa joomiraawo mum. ²⁵ E woodi aahijjo laatoo hande moodibbo mum, maccudo bo, hande joomiraawo mum. To hooreejo wuro noddaama "Beljebul" hakko himbe wuro makko!»

Hoolaago Alla (Luka 12.2-9)

²⁶ «To on kulee himbe. Ko suudii fu wurtitinto, asiiri bo suppitinto. ²⁷ Ka batumi on der niwre, batitee ka caka nyalooma. Ka batadon e noppi der asiiri, piinee ka dow doomooode cuudi. ²⁸ To on kulee waroobe bannu, be baawataa ko wari yonki. Amma, kulee baawoowo ko halki bannu e yonki fu der yiite jahannama. ²⁹ Colon didon sippataake faranwel gootel na? Amma baa gootel makkon yanataa e leydi, to e sago Baaba moodon bane. ³⁰ Onon, baa gaasaaji ko'e moodon fu e limaa. ³¹ Gam majjum, to on kulee, gam oon buri colon duukkun teddujal.

³² Ceedaniido am yeeso himbe, min bo, mi seedanto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu. ³³ Amma caliido am yeeso himbe fu, min bo, mi saloto joomum yeeso Baaba am gonudo dow kammu.»

Yeesu woni daliila ceennirgu (Luka 12.49-53; 14.26-27)

³⁴ «To on miilee jam nun gaddumi e duuniyaaru. Mi waray gam mi wadda jam, amma kaafahi gaddumi. ³⁵ Ko waddimmi woni, seennugo biddo gorko e baaba mum, biddo debbo bo e inna mum, debbo barjaado e esum debbo. ³⁶ Neddo fu, himbe wuro mum nun laato waybe mum.» ³⁷ «Jidudo baaba mum, dum bo inna mum faa burinimmi, joomum fotay laataago mo am. Jidudo biddo mum gorko naa bo debbo, faa burinimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁸ Mo ettay leggal mum palaajal tokkimmi, joomum fotay laataago mo am. ³⁹ Jidudo hisina yonki mum, dullan ki, amma majjindo yonki mum gam am, hebitinto ki.»

Haala riiba

(Marku 9.41; Luka 10.16)

⁴⁰ «Jabbiido on fu, jabbike am, jabbiido am bo jabbike liloydo am. ⁴¹ Jabbiido annabiijo gam oo annabiijo, joomum heban riiba ka annabiibe hebata. Jabbiido neddo poonnitiido gam oo poonnitiido, joomum heban riiba ka foonnitiibe hebata. ⁴² E goonja batanmi on, kokkudo burdo faandugo caka aahiibe am, diyam peewdam, baa der jarirgel gootel, gam oo aahiijo am, o dullataa riiba makko.»

Yuhaana lili aahiibe mum to Yeesu (Luka 7.18-35)

11 No Yeesu heennyi waajaago aahiibe mum sappo e dido waajuuji dii, o yawti diga don. Den o yahi janjinoygo e waajaago caka ci'e mawde, der weccoore nen.

² Yuhaana gadoowo batisi e wonnoo der kasu, go o nani golle de Almasiihu wadata e batanee. Den o lili aahiibe makko, ³ yaha yamaa Yeesu, wi'a: «An woni kaanudo wara na, naa men kedoo goddo?»

⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Jahee, batee Yuhaana ko nanudon e ko ji'udon fu: ⁵ wumube e wunta, moofidinbe e yaha, sessebbe e nyawtee, pahidinbe e nana, maaybe e finta, talakaabe bo e waajee habaru Laamaare Alla. ⁶ Barke laatanto mo mi laataanaaki daliila fergere dow goondinki mum.»

⁷ No lilaabe ben yawti, Yeesu fuddi batugo jama'aare haala Yuhaana, o wi'i: «Ume jahudon daaroygo der haro? Kudool nol hennu dimmata na? ⁸ Naa ume daaroydon? Gorko borniido gineeji boodudi na? Borniibe gineeji boodudi, der wuro laamiibe nun tawetee. ⁹ Den, ume jahudon daaroygo? Annabiijo na? Oo! Mii bata on, oo buri annabiijo. ¹⁰ Kanko nun Dewte batani wi'i: "Mi lilan lilaado am yeeso maada, o moyyananee laawol."» ¹¹ «E goonja batanmi on, der be rewbe rimi fu, walaa burdo Yuhaana gadoowo batisi manju. Amma, burdo pettidingo der Laamaare Alla, e buri Yuhaana manju.» ¹² Diga Yuhaana gadoowo batisi fuddi waajaago faa jooni, himbe e teetontira Laamaare Alla e catte. Sattube bo teetata ne. ¹³ Annabiibe, e dewte tawreeta fu, wadii annabaaku dow Laamaare nen faa yottii wakkati Yuhaana gadoowo batisi. ¹⁴ To oon jidi koolee, Yuhaana woni annabi Eliya, kaanudo wara. ¹⁵ Goodudo noppi fu, nana.

¹⁶ Ume nun nanditiranmi himbe jaamanuuru nuu do? Bee nandi e sukaabe joodiibe caka jayri to himbe fijata, e huuba igoobe mum, e wi'a: ¹⁷ "Men puuranii on puuraadi, on pijay, men jimanii on jimi bojji maayde, on cimaaki." ¹⁸ Gam no Yuhaana wari, o nyaamataa o yarataa, on bi'ii: "O ginnaajijjo nun." ¹⁹ Bii neddo warii, e nyaama, e yara. Den, himbe wi'i: "O laati nun deereeruujjo, e jaroowo bagi. Oo laatii bo beldiijo jaboobe ceede faada, e wadoobe hakke hande

mabbe.” Amma, hakkillo Alla e hollitoo der golle muudum.»

Yeesu felii genneele caliide ko tuubi
(Luka 10.13-16)

²⁰ Baawo majjum, Yeesu feli genneele de o wadi haaynaareeji duuddi der mum ko himbe majje tuubay. O wi'i: ²¹ «Bone laatante, an Korajin! Bone laatante, an Baytisayda! Gam haaynaareeji gadaadi to moodon, to di gadaanomaa der Tirus e Sidon, maa be mootikeno dooni, be bornii saakiho, be kollitira no be tuubii. ²² Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darገal, kiita Tirus e Sidon hoyan e ka moodon. ²³ An bo Kafar-nahum, aa miili a towinte faa dow kammu na? Aawo! A leesinte faa der joonne maaybe. Gam haaynaareeji gadaadi der maa, to di gadaanomaa der Sodoma, maa siire nen na'onno faa hanne. ²⁴ Gam majjum, mii wi'a on: Nyalaane darገal, kiita Sodoma hoyan e ka moodon.»

Yeesu e nodda himbe gam siwtaare
Luka 10.21-22

²⁵ Wakkati mum, Yeesu etti haala wi'i: «Mii yettee Baaba, Joomiraawo mo dow, e mo leydi. A suudii woodube annal e hakkillo kujje dee, ko kollitindaa de sukahon petton. ²⁶ E goonja, mi yettii maa Baaba, gam non dum fottiran maa. ²⁷ Baaba am hokkii am huune fu der junገo am. Walaa annudo Biddo to hinaa Baaba. Walaa annudo Baaba bo, to hinaa Biddo, e mo Biddo yidi hollitingo dum.»

²⁸ «Garee to am on fu, onon somube, e rooniibe doolle teddude, mi hokkan on siwtaare. ²⁹ Downtanee am, accee mi janገina on. Gam mii yeeddi, mii diggi, den yonkiiji mon heban siwtaare. ³⁰ Gam doongal am e huufi, ko dooninanmi on bo teddaa.»

Yande dow nyalaane siwteteene
(Marku 2.23-28, 3.1-6; Luka 6.1-5)

12 Wakkati mum, Yeesu e aahiibe mum e falta caka gese alkamaari nyalaane siwteteene, go aahiibe makko rafo wadi dum, yanti e wooca cammeje e yakka. ² No Farisaabe yi'i dum, wi'i mo: «Daaru, aahiibe maa e wada ko haanay wadeego nyalaane siwteteene!» ³ O toontii be, o wi'i: «E goonja on janገay ko Dawda wadi no rafo wadi dum, e himbe mum na? ⁴ O naati der suudu Alla, e himbe makko, be yakki peen cakkanaako Alla. Baa no kanko e himbe makko be goodaa laawol yakkugo ko. Limaamiibe tan nun woodi laawol yakkugo ko. ⁵ Naa, on janገay der tawreeta Muusa, no limaamiibe gollotoobe der suudu Alla wadiri ko haanaa der nyalaane siwteteene? Amma e nun fu be gaccaaka. ⁶ Mii wi'a on e goonja, burdo suudu Alla mawnugo nun woni do. ⁷ To on paamiino ko haala Alla kaa do fillitii: "Yurmeene jidumi, hinaa sadakaaji kiiseteedi", on kiitataakono himbe be walaa

gacce.» ⁸ Gam Bii neddo nun laatii Joomiraawo nyalaane siwteteene.»

Yeesu nyawtii gorko mo junገo waatunjo
(Marku 3.1-6; Luka 6.6-11)

⁹ Yeesu yawti diga don, yahi der suudu waajorde mabbe. ¹⁰ Gorko mo junገo waatunjo gom e tawaa don, go tawaabe don yami mo yande dee do, gam heba no gaccorii mo, wi'i: «Laawol hokkii nyawtiigu wadee nyalaane siwteteene na?» ¹¹ O toontii be, o wi'i: «To goddo moodon e woodi baalel mum, go nyalaane siwteteene ገel yanti der bunnu, joomum suttoytaa ገel na? ¹² Neddo e buri baala faa to woddi! To non, laawol hokki ko woodi wadee der nyalaane siwteteene.»

¹³ Den, o wi'i gorko on: «Foortu junገo maa!»

O foorti ገo, ገo yoofii hande no ገoo to. ¹⁴ Farisaabe wurtii, yahi dawraa dow no be kalkirta Yeesu.

Annabaaku Esaaya hebbii

¹⁵ No Yeesu nani ka, yawti diga nokkuure nen, himbe duubbe e tokki mo. O nyawti nyawbe fu. ¹⁶ Den o wag-gini be, to be batu goddo moy nun o laatii. ¹⁷ Dum laatike non gam haala annabi Esaaya hebba, ka o wi'i:

¹⁸ «Nani gollotoodo am mo cubumi.

Kanko woni jidaado am, mo ceyoriimi.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko,

o fiinan habaru foonnitaare dow lenyi fu.

¹⁹ O yeddontirtaa e goddo, o falmataa goddo, daane makko nanataake e laabi.

²⁰ O heltataa yommal turiገal,

o nyifataa fitilleel cuurtoowel,

faa nyalaane o hokki foonnitaare jaalorgal.

²¹ Lenyi fu yowan hoolaare mum dow makko.»

Yeesu e toontoo ka be gaccorii dum
(Marku 3.19-30; Luka 11.14-23)

²² Den, Yeesu waddanaa gorko bumdo muumidindo, mo ginnool woni e mum. O nyawti mo faa muumo on e bata, e yi'a bo. ²³ Haynaare nanገi himbe fu, ko bee bi'a: «Hinaa kanko woni Bii Dawda na?»

²⁴ Amma no Farisaabe nani ka, yanti e wi'a: «E baawde "Beljebul" hooreejo ginnaaji nun o riiwirta di.»

²⁵ No Yeesu e anni miilooji mabbe, o wi'i be: «Laa-maare fu to seennirake e haba hoore mum, ne halkan. Dum bo to siire gom, maa bo wuro gom seennirii e haba hoore mum, ገo wonataako. ²⁶ To Seydan seennirake e riiwa Seydan, den noy laamaare makko wonortoo? ²⁷ To laatike e baawde "Beljebul" nun diiwanmi ginnaaji, bibbe moodon bo na, e baawde moy be diiwirta di? Gam majjum, kambe e ko'e mabbe nun laa-toytooo hiitotoobe on! ²⁸ Amma to e Ruuhu Alla nun diiwanmi ginnaaji, edum holla no Laamaare Alla warii faa to moodon.

²⁹ Naa moy waawata ko naati wuro gorko sementeejo, teeta jawdi makko, to o habbay joomum

taw. Amma to o habbii mo, o waawan ko wuuwi ko woni der wuro ŋon fu. ³⁰ Mo wonday e am fu, ganyo am nun. Mo wallay am hawritingo, sankitan nun. ³¹ Gam majjum, mii wi'a on: himbe heban yaafuye hak-keeki mum, e kalluka ka be bati. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake pay. ³² Batudo kalluka dow Bii neddo fu, heban yaafeego. Amma batudo kalluka dow Ruuhu Ceniido, yaafataake der jaamanuuru nuu do, e der jaamanuuru warannu.»

Leggal annitirte nun diga e bibbe mum
(Luka 6.43-45)

³³ «To leggal e woodi, bibbe maggal bo woodan. To leggal woodaa, bibbe maggal bo woodataa, gam leggal fu, diga e bibbe mum nun annitirtee. ³⁴ Bibbe bolle pure! Noy baawirton batugo booduka, onon laatiibe hallube? Gam ko hebber der berne, kan nun hunnuko wurtinta. ³⁵ Neddo geeto, wurtinan ko woodi diga boodum ko suudii der berne mum. Neddo kalludo bo, wurtinan ko halli diga kalludum cuudiidum der berne mum. ³⁶ E goonja bi'anmi on: nyalaane darŋal himbe toontoyto haalaaji baanji baanji di be bati fu. ³⁷ Gam moy fu, haala mum nun wurtinta dum, dum bo ka doyya dum kiita.»

Farisaabe e daarta Yeesu wadana dum kaayeeffi
(Luka 11.29-32)

³⁸ Baawo majjum, wobbe der moodibbe tawreeta e Farisaabe, wi'i Yeesu: «Moodibbo, emen jidi gadanaa men kaayeeffi.»

³⁹ O toontii be, o wi'i: «Himbe jaamanuuru hallunu, cobube, e daarta kaayeeffi. Be ji'ataa kaayeeffi gom, to hinaa kaayeeffi annabi Yonas. ⁴⁰ Yonas wadii nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der reedu linŋol manŋol. Hande non bo Bii neddo wadirta nyaloomaaje tati e jemmaaje tati der leydi. ⁴¹ Nyalaane darŋal, himbe Niniwe ummodoto e himbe jaamanuuru nuu do, gacoo be. Gam be tuubii no be nani waaji Yonas. Nani bo, burudo Yonas nun woni do! ⁴² Nyalaane darŋal, laamiido debbo mo leydi hoore fudo ummodoto e himbe jaamanuuru nuu do, gacoo be. Gam o yiwoy diga kaddin leydi, o wari hettinaago haalaaji Suleymaanu kebbudi hakkillo. Nani bo, burudo Suleymaanu nun woni do!»

Wittoyyo ginnool der wuro mum hiinŋo
(Luka 11.24-26)

⁴³ «To ginnool wurtike e neddo, ŋol yahan ŋol yiilitoo nokkuuje joorde, eŋol daarta to ŋol siwtoto, amma ŋol hebataa. ⁴⁴ Den ŋol wi'an: "Mi wittitinto wuro am ŋo eggunoomi e mum." To ŋol yottike, ŋol tawan goddo walaa der wuro ŋon, eŋo wuuwaa, eŋo moyyinaa faa woodi. ⁴⁵ Den, ŋol wittan, ŋol waddaa ginnaaji jeedidi goddi burudi ŋol hallugo. Di naata e wuro ŋon, di joodoo der maggo. Heennyitirde neddo on buran

arandeere mum hallugo. Hande non dum laatantoo himbe jaamanuuru hallunu nu.»

Miiraabe Yeesu e inniiko
(Marku 3.31-35; Luka 8.19-21)

⁴⁶ Wakkati Yeesu baddata e jama'aare, inniiko e miiraabe makko yottii. Be darii yaasi, bee jidi baddugo mo. ⁴⁷ Den, goddo bati Yeesu, wi'i: «Inna maa e miiraabe maa e darii yaasi, e yidi baddugo maa.» ⁴⁸ O toontii mo, o wi'i: «Moy woni inna am? Bey woni miiraabe am?» ⁴⁹ O sappii aahiibe makko, o wi'i: «Inna am e miiraabe am nun do. ⁵⁰ Miiraabe am worbe e rewbe, e inna am woni, wadoobe ko Baaba am gonudo dow kammu yidi.»

Ballool aawoowo
(Marku 4.1-9; Luka 8.4-8)

13 Nyaanne mum, Yeesu wurtii wuro, yahi joodoy takkol maayo. ² Jama'aare duunne e howii mo, o ummii o naati laana diyam, o joodii. Himbe fu e darii takkol maayo. ³ O bati be kujje duudde e ballaaji. O wi'i be: «Aawoowo nun wurtii aawoygo. ⁴ No o aawata, awdiiri gonni yani sera laawol, pooli wari soppo ni. ⁵ Gonni bo yani e kaaye to leydi duudaa, ni fudi don maa don, gam ni hebay to leydi luggi. ⁶ Amma no naaje nyawli, ŋe wuli ni. Ni yoori, gam ni walaa dadi. ⁷ Gonni bo yani caka gi'e. Gi'e mawni, bididi ni. ⁸ Gonni bo yani e leydi geeri, ni fudi, ni rimi bikkol: Gonni rimi gite hewre, gonni lasoy tati, gonni bo laso e sappo. ⁹ Goodudo noppi fu nana!»

Ko acci Yeesu e badda himbe e ballaaji
(Marku 4.10-12; Luka 8.9-10)

¹⁰ Aahiibe Yeesu battii, yami mo, wi'i: «Ume wadi ko aa baddira himbe e ballaaji?» ¹¹ O toontii be, o wi'i: «Onon, on kokkaama faamugo asiiri Laamaare Alla, amma kambe, be kebay dum. ¹² Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Anni mo woodaa, baa sedda ko woodi, teetete. ¹³ Gam majjum, baddiranmi be e ballaaji: "Gam bee daara, amma be ji'ataa, Bee kettinoo, amma be nanataa, be paamataa bo." ¹⁴ Hande non ka Alla batunoo e hunnuko annabi Esaaya hebbiri dow mabbe:

"On nanan faa wooda, amma on paamataa fuy, on daaran faa wooda, amma on ji'ataa fuy. ¹⁵ Gam himbe lenyol ŋol berde mum laatike joorde. Be cukkii noppi mabbe, be muunnii gite mabbe, gam to be ji'u to be nanu e noppi mabbe, hakkillo mabbe bo to faamu, hakko be tuuba, mi nyawta be."

¹⁶ Amma onon, barke laatanike on, gam gite moodon e yi'a, noppi moodon bo e nana! ¹⁷ E goonja batanmi on, annabiibe duubbe, e foonniibe duubbe yidiino

yi'a ko ji'oton, amma be ji'ay. 'Be jidiino be nana ko nanoton, amma be nanay.»

Yeesu e faamina ballool aawoowo

(Marku 4.13-20; Luka 8.11-15)

¹⁸ «Onon, kettinee ko ballool aawoowo ŋol fillitii. ¹⁹ To neddo e hettinoo haala Laamaare Alla, go o faamataa ka, Kalludo nun suttata ka der berne makko. Kanko nandi e awdiiri caamuni sera laawol. ²⁰ Goddo e nandi e awdiiri caamuni to kaaye. Kanko to o nanii haala Alla, don maa don o jaba ka e seyo. ²¹ Amma ka wadataa dadi der makko, wakkati sedda tan o wonoto. To bilaaje, dum bo tooraaji yottake gam haala kan, o woppa ka law. ²² Goddo e nandi e awdiiri caamuni to gi'e woni. To o nanii haala Alla, billaaje duuniyaaru e yidde jawdi bidde ka, ka rimataa bikkol. ²³ Amma goddo e nandi e awdiiri caamuni to leydi geeri. To o nanii haala Alla, o faama ka. Kanko o riman bikkon. Gokkon hewre, gokkon lasoy tati, gokkon bo laso e sappo.»

Fudo kalluko der gesa alkamaari

²⁴ Yeesu wadani be kade ballool gonŋol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e gorko aawudo awdiiri geeri e gesa mum. ²⁵ No himbe fu daani, don ganyo makko wari, aawi fudo kalluko caka alkamaari nin, yawti. ²⁶ No alkamaari fudi e sawtina, den fudo kalluko bo suppitii. ²⁷ Gollotoobe jom gesa wari, wi'i mo: "Joomiraawo, awdiiri geeri bane aawudaa der gesa maa na? Diga toy fudo kalluko koo do yiwi?" ²⁸ O toontii be, o wi'i: "Ganyo nun wadi dum.» Den, gollotoobe ben yami mo, wi'i: «Men jaha men doofaa fudo kalluko kon na?" ²⁹ O toontii be, o wi'i: "Aawo, gam to oon doofa fudo kalluko, on kawran e alkamaari. ³⁰ Accee dum mawni da faa wakkati dugge yottoo. To wakkati dugge yottake, mi wi'an ruggoobe am doofa fudo kalluko kon taw, habba ko, watta der yiite. Amma alkamaari, be kawrita dum der beemal am."»

Ballool binŋel mutaadihi

(Marku 4.30-32; Luka 13.18-21)

³¹ Yeesu wadani be ballool gonŋol, wi'i: «Laamaare Alla e nandi e binŋel mutaadihi, ŋel goddo etti aawi der gesa mum. ³² Binŋel mutaadihi buri bikkol ledde kara li'o fu faandugo. Amma to ŋel fudi, eŋel bura ledde kara li'o mawnugo, ŋel laatoo leggal manŋal faa pooli wada dadda mum dow licce maggal.»

Ballool yuufinirdum

(Luka 13.20-21)

³³ O wadani be ballool gonŋol, o wi'i: «Laamaare Alla e nandi e yuufinirdum, dum debbo etti hawrontiri e conni etorde tati, ko ni yuufini conni laawaani nin fu.»

Ko acci Yeesu e bata e ballaaji

(Marku 4.33-34)

³⁴ E ballaaji nun Yeesu baddiri himbe huune dum fu. O badday be to hinaa e ballaaji. ³⁵ O wadii dum gam hebbingo haala ka annabijjo batunoo, wi'i: «Mi mabbitan hunnuko, mi bata e ballaaji, mi batan, mi wurtina kujje cuudinooŋe diga ko duuniyaaru tagaa.»

Yeesu faantinii ballool fudo kalluko

³⁶ Baawo majjum, Yeesu acci himbe, hooti wuro. Aahiibe makko battii, yami mo, wi'i: «Faantin men ballool fudo kalluko der gesa.» ³⁷ O toontii be, o wi'i: «Aawudo aawdi booduni woni 'Bii neddo. ³⁸ Gesa ŋan woni duuniyaaru. Awdiiri geeri woni fotube naata der Laamaare Alla, fudo kalluko woni, tokkuba Kalludo. ³⁹ Ganyo aawudo fudo kalluko woni Ibiliisa, dugge laati nun nyalaane darŋal, ruggoobe bo laatii malaykaabe. ⁴⁰ Hande no fudo kalluko doofirtee watee e yiite, hande non dum laatotoo nyalaane darŋal. ⁴¹ 'Bii neddo lilan malaykaabe mum, wurtina doyyoobe himbe der hakke, e wadoobe ko halli der laamaare mum. ⁴² O faddan be der yiite jahannama, ton be bullata, be yakkontira nyiye. ⁴³ Amma wakkati mum, foonniitiibe jalbitinto hande naŋe der Laamaare Baaba mum. Goodudo noppi fu, nana!»

Ballool jawdi cuudiini

⁴⁴ «Laamaare Alla e nandi e jawdi cuudiini der gesa. Goddo hocciri ni, witti suuditii ni. Berne makko weli puy, den o yahi o sippoy ko o woodi fu, gam o sooda gesa ŋan.»

⁴⁵ «Faa hanne Laamaare Alla e nandi e tenkotoodo daartoowo sokiyaaŋe dime. ⁴⁶ No o yi'i sokiyaaŋe dime, o sippoy ko o woodi fu, o soodi de.»

Ballool taaruwol

⁴⁷ «Laamaare Alla e nandi kade e taaruwol paddaŋol der maayo, nanŋoy liyyi feere feereji. ⁴⁸ No ŋol hebbi, suubotoobe foodi ŋol, wurtini far fonŋo, be joodii be cubitii di. 'Be gatti liyyi booddi der killaaje, be boppi di nafataa goddum. ⁴⁹ Hande non dum laatotoo nyaanne duuniyaaru timmata. Malaykaabe waran suttontira hallube e woodube. ⁵⁰ 'Be paddan hallube der yiite manŋe, be bulla, be yakkontira nyiye.»

Ballool kujje kese e kiidde

⁵¹ Yeesu yami be, wi'i: «On paamii huune dum fu na?» 'Be toontii, be bi'i: «Oo, men paamii.» ⁵² Den, o wi'i be: «Moodibbo tawreeta paawudo haala Laamaare Alla, e nandi hande jom wuro, burtinoowo huune kesum e kiiddum diga e jawdi mum.»

Be Nasaratu salike ko goondini Yeesu

(Marku 6.1-6; Luka 4.16-30)

⁵³ No Yeesu heennyi batugo e ballaaji, o yawti diga don. ⁵⁴ O witti genni makko to o mawni, oo waajoo der cuudi mabbe baajordi. Ko haaynaare nanŋi himbe het-tinaniibe mo, bee bi'a: «Toy o hebi annal iri ŋal do, e baawde wadugo kaayeeŋi dŋi do?» ⁵⁵ E gooŋa, kanko bane woni bii ceboowo ledde on na? Inniiko bane wi'etee Mariyama na? Miiraabe makko bane Yaakuuba, e Yusufu, e Simon, e Yahuuda na? ⁵⁶ Enen e sakikiraabe makko rewbe bane wondi do na? Den, toy o hebi dum don fu?»

⁵⁷ Dum hadi be goondingo mo. Gam majjum, o wi'i be: «Annabiijo teddintaake der genni mum, e der wuro mum.» ⁵⁸ O waday don haaynaareeji duuddi gam be goondinay mo.

Maayde Yuhaana gadoowo batisi

(Marku 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9)

14 Wakkati majjum, Eroodu hooreejo leydi Galili nani Yeesu e batanee. ² O wi'i jaggiibe makko: «Yuhaana gadoowo batisi nun! O fintii. Kanjum acci oo woodi baawde wadugo kaayeeŋi.»

³ Tawi Eroodu hokkiino laawol Yuhaana nanŋee, habbee, wattee der kasu. O wadii dum sabbu Erodiya, debbo mawniiko, Filippu. ⁴ Gam Yuhaana wi'iino Eroodu: «Laawol hokkay maa koowaa mo.» ⁵ Eroodu e yiduno warugo mo, amma oo hula himbe, gam himbe fu e goondini no Yuhaana laati nun annabiijo.

⁶ No nyalaane juulde dingol Eroodu yottii, bii Erodiya debbo naati e fija yeeso noddinaabe. Dum weli Eroodu puy. ⁷ O hunanii suka on, o hokkan dum huune ko yami fu. ⁸ Suka debbo on gollori ka inna mum tintini dum, wi'i Eroodu: «Wattanam do hoore Yuhaana gadoowo batisi der heedo!»

⁹ Berne Eroodu biisi, amma, gam sabbu o hunike yeeso noddinaabe makko, o hokki hunnuko ne hokkee suka debbo on. ¹⁰ O lili goddo yaha wudditaa hoore Yuhaana der kasu. ¹¹ Hoore nen waddaa der heedo, suka debbo on hokkaa. Kanko bo, o hokkoy inniiko. ¹² Aahiibe Yuhaana wari etti bannu makko, uwoy. Baa-wo majjum, be jahi be batoy Yeesu ko wadi.

Yeesu nyaannii himbe ujune joyo

(Marku 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhaana 6.1-14)

¹³ No Yeesu nani habaru on, o solti kanko tan, o naati laana, o yahi nokkuure deyyune. Himbe nani ka, wurtoy diga ci'e mum, tokki mo e koyde. ¹⁴ No o wurti e laana, o yi'i jama'aare duunne, yurmeene mabbe wadi mo, den o nyawti nyawbe tawaabe don.

¹⁵ No kiikiide wadi, aahiibe makko battii mo, wi'i: «Kiikiide wadii, kade bo, e ladde nun gonuden do. Accu himbe ben yawta, yaha der ci'e, soodaa ko nyaamata.» ¹⁶ Yeesu toontii be, wi'i: «Doole bane be jawta. Onon e

ko'e moodon, kokkee be ko be nyaamata!» ¹⁷ Be toontii mo, be bi'i: «Peen joyo, e liyyi didi tan gooduden do.» ¹⁸ O wi'i be: «Gaddanee am dum do.»

¹⁹ O hokki hunnuko himbe joodinee dow fudo. Den o etti peen joyo kon, e liyyi didi din, o tiggittii, o yetti Alla. O ŋappiti peen kon, o hokki aahiibe makko seennana jama'aare. ²⁰ Be fu be nyaami be kaari. Aahiibe hawriti ko horii, dum hebbe killaaje sappo e didi. ²¹ Nyaamube dum wadii worbe ujune joyo, rewbe e sukaabe limaa-ka.

Yeesu yahii dow diyam

(Marku 6.45-52)

²² Don maa don, Yeesu dooli aahiibe mum naata laana, ardo, jola fonŋo maayo. Wakkati mum, oo waynoo jama'aare. ²³ Baawo no o waynodii be, o yawtiri dow waanne gam o wadaa du'aare kanko tan. Foti kiikiide wadii, kanko tan bo woni ton. ²⁴ Tawi laana ŋan woddake diga e fonŋo, ko galmaaji diyam e fiya ŋa, gam ŋa jabbitinto nun hennu. ²⁵ No faanii weetugo, Yeesu yottii to mabbe, e yaha dow maayo e koyde. ²⁶ No aahiibe makko yi'i mo oo yaha dow diyam e koyde, kulol manŋol nanŋi be, be bi'i: «Beelu nun!» Be darii bee kalba sabbu kulol. ²⁷ Don maa don Yeesu wi'i be: «Deyyitee! Min nun, to on kulee!»

²⁸ Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to an nun e gooŋa, accu mi yaha dow diyam, mi wara to maa.» ²⁹ O toontii mo, o wi'i: «War!» Piyer wurtii laana, e yaha dow diyam, e foonnii to Yeesu. ³⁰ Amma no o yi'i hennu e satti, o huli, o fuddi mutugo, den o halbi, o wi'i: «Joomiraawo, faabam!» ³¹ Don maa don, Yeesu foorti junŋo mum, jogii mo, wi'i: «An mo goondinki paanduki, gam ume ko gadudaa seko?» ³² Be fu dido, be naati laana, den, hennu darii. ³³ Tawaabe der laana ŋan fu, sujidani Yeesu, wi'i: «E gooŋa, a laati nun Biddo Alla!»

Yeesu nyawtii nyawbe der leydi Genesaret

(Marku 6.53-56)

³⁴ Baawo no be joli maayo, be jottii leydi Genesaret. ³⁵ Himbe tawaabe nokkuure nen anniti mo. Be lildi habaru der leydi nin fu, no o wari, be gaddani mo nyawbe fu. ³⁶ Bee eela mo o acca nyawbe ben meema baa kummulol toggoore makko tan. Hande non bo, meemube ŋol fu e yoofoo.

Tawaanjal kaakiraabe

(Marku 7.1-13)

15 Farisaabe e moodiibe tawreeta yiwoy Urusali-ima, wari to Yeesu, yami mo, wi'i: ² «Ume wadi ko aahiibe maa e waylita tawaanjal kaakiraabe meeden? Gam be lootataa juude mabbe go be nyaama.»

³ O toontii be, o wi'i: «Onon bo na, ume wadi go oon baylita sariyaaji Alla no fottiranta tawaanjal moodon?»

⁴ Gam Alla wi'i: «Teddin baaba maa e inna maa.» O wi'i

kade: "Jennudo baaba mum, dum bo inna mum, joo-mum e haani waree." ⁵ Amma onon, oon bi'a, to neddo wi'ii baaba mum, dum bo inna mum: "Ko haani mi walitiree laatike gedu Alla, den doole bane ballitaa baaba maa e inna maa." ⁶ Nun nun baylitirdon haala Alla gam tawaanjal moodon. ⁷ Onon munaafitiibe! Esaaya wadii annabaaku dow moodon, wi'i:

⁸ "Lenyol n̄ol do, e hunnuko tan nun teddinirtammi, amma berde mabbe e woddodii am.

⁹ Bee cujidanammi, amma dum nafataa gam ko be jannjinta laati nun miilooji himbe."»

Ko sobinta neddo

(Marku 7.14-23)

¹⁰ Den, Yeesu noddi jama'aare, wi'i be: «Kettinee, paamee faa wooda: ¹¹ Ko naatata der hunnuko neddo bane sobinta mo. Amma ko wurtoto diga e hunnuko makko, kanjum sobinta mo.»

¹² Go aahiibe makko battii, wi'i mo: «Aa anni haala maada kan mettinii berde Farisaabe na?» ¹³ O toontii be, o wi'i: «Aawre fu ne Baaba am gonudo dow kammu aaway, ne doofete. ¹⁴ Accee be, wumube ardiibe wumube nun! To bumdo e ardii bumdo bannum, be fu dido, be jantan der gayka.»

¹⁵ Piyer toontii mo wi'i: «Faamin men haala kan.» ¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Onon bo, faa jooni on galaa faamu na? ¹⁷ On paamay huune ko naati e hunnuko fu, der reedu dum pa'i, den dum wurtoo na? ¹⁸ Amma ko wurtoto e hunnuko fu, der berne dum yiwata, kanjum nun sobinta neddo. ¹⁹ Gam diga der berne neddo nun miilooji kalludi yiwata. Den di gatta mo barol himbe, jeenu, kaaruwaaku, guyka, seedaago fewre, e batugo kalluka. ²⁰ Dum don nun woni ko sobinta neddo. Amma nyaamugo lootay juude mum hande no tawaanjal holliri sobintaa neddo.»

Debbo Kananinkeejo goondinii Yeesu

(Marku 7.24-30)

²¹ Baawo majjum, Yeesu yawti diga don yahi der jeyde Tirus e Sidon. ²² Debbo Kananinkeejo, jeyaado der leydi nin wari to makko, bati e daane towne, wi'i: «Joomiraawo, Bii Dawda, yurmam! Ginnool nun toorata biyam debbo sanne!» ²³ Amma o toontaaki mo gokka. Ko aahiibe makko wi'i mo: «Riiwu mo, gam o accay halbugo, oo tokkiri en.» ²⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Mi lilaaka maa to baali Isira'iila majjudi tan.» ²⁵ Amma debbo on wari jiccii yeeso makko, wi'i: «Joomiraawo, war wallam!» ²⁶ Yeesu toontii mo, wi'i: «Dum woodaa nyaamdu sukaabe ettee, faddanee dawaadi.» ²⁷ Debbo on wi'i: «Goonja nun Joomiraawo, amma dawaadi bo e subinoo nyaamdu caamoowol to joomiraabe mum nyaamata.» ²⁸ Den, Yeesu toontii mo, wi'i: «Hey debbo, goondinki maa e mawni! Dum laatanee hande no jidirdaa.» E wakkati on, biyiiko yoofii.

Yeesu nyawtii nyawbe duubbe

(Marku 7.31-37)

²⁹ Yeesu yawti diga don, witti takkol maayo Galili, eenci dow waanne, joodii ton. ³⁰ Himbe duubbe wari to makko, be gaddani mo layoobe, e wumube, e moofidinbe, e muumidinbe, e nyawbe nyawuuji feere feere. Be desi be ley koyde Yeesu. ³¹ Haynaare nanji himbe, no be ji'i muumidinbe e bata, moofidinbe e yoofoo, layoobe e yaha deydey, wumube bo e yi'a. Be teddini Alla mo Isira'iila.

Yeesu nyaannii kade worbe ujune nayo

(Marku 8.1-10; Matiye 14.13-21)

³² Yeesu noddi aahiibe mum, wi'i: «Himbe bee e yurminoo am. Gam wadii balde tati bee gondi e am, be goodaa ko be nyaamata. Mi yidaa bo riiwugo be be jawta e rafo, gam to rafo doyyu be e laawol.» ³³ Aahiibe makko wi'i mo: «Toy kebeten nyaamdu ko nyaanata jama'aare nee do e ladde haro do?» ³⁴ O yami be, o wi'i: «Peen noyo goodudon?» Be toontii mo, be bi'i: «Peen jeedido e likkol pettol sedda.»

³⁵ Baawo majjum, o hokki hunnuko jama'aare joodoo e leydi. ³⁶ O etti peen jeedido, e likkon sedda kon. O yetti Alla, o nappiti, o hokki aahiibe makko, be ceenani jama'aare. ³⁷ Be fu be nyaami faa be kaari. Be kawriti ko horii, hebbi killaaje jeedidi. ³⁸ Nyaamube dum wadii worbe ujune nayo, rewbe e sukaabe limaa-ka. ³⁹ Baawo mum Yeesu waynii be. Den, o naati laana, o yahi leydi Magadan.

Farisaabe yamii Yeesu wadana dum kayniidum

(Marku 8.11-13; Luka 12.54-56)

16 Farisaabe e Sadukiibe wari jarbaago Yeesu. Be yami mo o wadana be kayniidum yiwudum diga kammu. ² O toontii be, o wi'i: «[To on ji'ii dow kammu e wojji kiikiide, oon bi'a: "Nokkuuje woodan." ³ Subaka bo, to on ji'ii kammu e wojji e nibbi, oon bi'a: "Diyam toban." Oon anni suttontirgo ko wadotoo dow kammu, amma on baaway suttontirgo maane wakkatiire nee do!] ⁴ Himbe jaamanuuru hallunu, cobube, e daarta kaayeeffi. Be ji'ataa kaayeeffi gom, to hinaa kaayeeffi Yonas.»

Baawo majjum, o acci be, o yawti.

Hakkilango munaafitaare Farisaabe e Sadukiibe

(Marku 8.14-21)

⁵ No aahiibe jolata fonjo maayo far to, be jeggiti ko etti peen. ⁶ Yeesu wi'i be: «Kakkilee, deenee ko'e mon e yuufinirdum Farisaabe e dum Sadukiibe.» ⁷ Aahiibe darii e wi'ontira hakkune mum: «Gam en ettay peen acci oo bata ka.»

⁸ Yeesu anniti ka be batata, wi'i be: «Ko wadi oon badda hakkune mon, oon batana dullere moodon jogaago peen? Onon be goondinki paanduki! ⁹ E goonja

faa jooni on paamay na? On ciwtoray peen joyo ko ceennanmi worbe ujune joyo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹⁰ On ciwtoray bo peen jeedido ko ceennanmi worbe ujune nayo, e killaaje de kebbindon ko horii na? ¹¹ Noy wadi go on paamay no haala peen bane batananmi, wakkati bi'umi on, kakkilane yu-ufinirdum Farisaabe e dum Sadukiibe?»

¹² Den, be paami no yuufinirdum conni peen bane o batanta, amma, ekkitinol Farisaabe e njol Sadukiibe.

Piyer batii Yeesu nun woni Almasiihu

(Marku 8.27-30; Luka 9.18-21)

¹³ Yeesu yahii leydi Kaysariya Filippu. O yami aahiibe makko, o wi'i: «Moy himbe wi'ata Bii neddo e laatii?»

¹⁴ Be toontii mo, be bi'i: «Wobbe e wi'a, a laati nun Yuhaana gadoowo batisi. Wobbe e wi'a, an woni annabi Eliya. Wobbe kade e wi'a, an woni annabi Yeremiya, to dum bo gooto der annabiibe.» ¹⁵ Yeesu yami be, onon bo na: «Moy bi'oton mii laatii?» ¹⁶ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «An woni Almasiihu, Biddo Alla yonkinteejo.» ¹⁷ Den Yeesu ettitii haala wi'i mo: «Barke laatanii maa, an Simon bii Yonas. Gam neddo bane hollitin maa dum, amma Baaba am gonudo dow kammu hollitin maa dum. ¹⁸ Min bo, mii wi'ee, an woni Piyer, waato hayre. Dow hayre nen mahanmi Eklesiya am, baa joonne maaybe waawataa ko jaalii ka. ¹⁹ Mi hokkete mabbitirgel Laamaare Alla. Ko calidaa e leydi do, salaama dow kammu. Ko jabudaa e leydi do bo, jabaama dow kammu.» ²⁰ Den, Yeesu waggini aahiibe mum, e semme, wi'i to be batu goddo, no kanko nun woni Almasiihu.

Yeesu batanii maayde e pintol mum

(Marku 8.31-9.1; Luka 9.22-27)

²¹ Diga wakkati mum, Yeesu fuddi faamingo aahiibe mum wi'i e haani o yaha Urusaliima. Ton dottiiibe e li-maamiibe, e moodibbe tawreeta tooroyta mo puy, be bara mo. Amma nyalaane tawre, o fintan. ²² Den, Piyer yaari mo sera, wooltani mo wi'i: «Joomiraawo, Alla hadu dum! Iri majjum tawataa maa!» ²³ Yeesu yeeyitii, wi'i Piyer: «An Seydan, wittu baawo am! A laati nun ko doyyatammi. Miilooji maa yiway to Alla, to himbe di yi-wi!»

Tokkugo Yeesu

²⁴ Den Yeesu wi'i aahiibe mum: «Jidudo tokkugo am fu, acca miijaanaago hoore mum, etta leggal mum palaanjal, tokkammi. ²⁵ Gam jiddo hisingo yonki mum, dullan ki. Amma, majjindo yonki mum gam am, hisinan ki. ²⁶ To neddo hebii huune fu der duuniyaaru do, ko yonki mum halki, ume dum nafi mo? Naa ume neddo waawata ko hokki gam sooditaago yonki mum? ²⁷ Gam Bii neddo waran e teddujal Baaba mum, e malaykaabe mum. Den o yoban moy fu ko wadi der golle mum. ²⁸ E goonja batanmi on, tawaabe do,

wobbe mum maayataa, ko be ji'a Bii neddo e warida e laamaare mum.»

Tagudi Yeesu waylitake

(Marku 9.2-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18)

¹⁷ Baawo balde jeego'o, Yeesu yahidi e Piyer e Yaakuuba e minyum Yuhaana. O yaari be sera, faa dow waanne towune. ² Tagudi makko waylitii yeeso mabbe. Yeeso makko e jalba hande naaje, gineeji makko rawni tar hande jaynjol. ³ Muusa e Eliya suppitani be, e badda e makko. ⁴ Piyer etti haala wi'i Yeesu: «Joomiraawo, wonaago men do e woodi. To aa yidi, mi darnan do bukaaji tati: an wooru, Muusa wooru, Eliya wooru.»

⁵ O heennyay batugo, ko duulel jalboowel gom wari ommi be. Don daane gom yiwi der duulel njel, wi'i: «Oo do laatii Biddo am jidaado, mo cubumi. Kettinane mo!»

⁶ No aahiibe nani daane nen, be jani, be kippii e leydi, be kuli sanne. ⁷ Yeesu battii, meemi be, wi'i: «Um-mee, to on kulee.» ⁸ Den, be banti gite, be ji'ay goddo, sey Yeesu tan.

⁹ No be jippotoo diga dow waanne nen, Yeesu waggini be, wi'i: «To on batee goddo ko ji'udon, faa to Bii neddo fintii diga e maaybe.» ¹⁰ Den, aahiibe makko yami mo, wi'i: «Gam ume ko moodibbe tawreeta e wi'a: "Eliya nun artata wara"?" ¹¹ O toontii be, o wi'i: «Goonja nun, Eliya nun artata wara, moyyina huune fu. ¹² Amma mii wi'a on, Eliya wari ko. Amma be annitay mo, be gadanii mo ko be jidi fu. Hande non be toorirta Bii neddo bo.»

¹³ Aahiibe faami no haala Yuhaana gadoowo batisi nun o batanta be.

Yeesu nyawtii suka mo ginnawol toorata

(Marku 9.14-29; Luka 9.37-43)

¹⁴ No be bittoy to jama'aare woni, gorko gom wari jiccii yeeso Yeesu. ¹⁵ O wi'i: «Joomiraawo, yurma biyam gorko! Ginnool nun woni e makko, njol toora mo puy. To njol ummanake mo, njol doyya mo der yiite, nokkun bo der diyam. ¹⁶ Mi yaarii mo to aahiibe maa, amma be baaway ko nyawti mo.»

¹⁷ Yeesu toontii, wi'i: «Hey, onon himbe jaamanuuru hallunu, be walaa goondinki! Faa dey gondanmi e moodon? Faa dey tokkanmi munyango on? Gaddanee am mo do!» ¹⁸ Yeesu falmi ginnool tawaanjal der suka on, njol wurtii, o yoofii don maa don.

¹⁹ Baawo majjum, aahiibe makko yami mo kambe tan, wi'i: «Ume acci men baaway ko riiwi ginnool njol?» ²⁰ Yeesu toontii be, wi'i: «Gam goondinki moodon e faandi. E goonja batanmi on: To goondinki moodon e foti baa hande binjel mutaadihi, on baawan ko wi'i waanne nee do: "Eggu do, jahaa to," ne eggan bo. Walaa ko tampoton wadugo. ²¹ [Amma, ginnool hande njol do wurtataako to hinaa e du'aare, e suumaye.]»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de didawre

(Marku 9.30-32; Luka 9.43-45)

²² No be boositintoo der leydi Galili, den Yeesu wi'i be: «Bii neddo wattete der juude himbe. ²³ Be baran mo, amma nyalaane tatawre o fintan.»

Berde aahiibe makko biisii puy, no be nani ka.

Yeesu yobii ceede faada

²⁴ No Yeesu e aahiibe mum yottii Kafarnahum, jaboobe ceede faada suudu Alla battii Piyer, wi'i mo: «Moodibbo moodon yobataa woni ceede faada suudu Alla?» ²⁵ Piyer toontii, wi'i: «Oo yoba.» No Piyer naati der wuro, Yeesu arti etti haala, wi'i: «Simon, ume miiludaa? Bey nun haani yoba ceede faada? Bibbe genni nun naa hobbe?» ²⁶ Piyer toontii, wi'i: «Hobbe nun haani yoba.» Yeesu wi'i mo: «Den, bibbe genni haanay yoba. ²⁷ Amma, gam to en laatana himbe fergere, yahu maayo. Tuunnu malimali maa, pitodaa linnol nkol ar-tudaa nanjudaa. Den nyaabaa hunnuko maggol, a tawan ceede cardii der don. Ikkinnaa de, jobanaa en, min e maa.»

Burdo manju der Laamaare Alla

(Marku 9.33-37; Luka 9.46-48)

18 Wakkati majjum, aahiibe Yeesu battii, yami mo, wi'i: «Moy buri manju der Laamaare Alla?»

² Yeesu noddii sukayel, darni nel yeeso mabbe, ³ wi'i: «E goonja batanmi on: to on baylitaaki laatidon hande sukahon petton, on naatoytaa der Laamaare Alla.

⁴ Gam majjum, leesindo hoore mum, hande sukayel nel do, kanko nun burata manju der Laamaare Alla.

⁵ Jabbiido sukayel pettel hande nel do, e inne am, min nun joomum jabbii.»

Manju hakke

(Marku 9.42-48; Luka 17.1-2)

⁶ «Amma to goddo doyyii sukahon petton, goondinkon am, gooten mum der hakke, dum burano hoyango mo, o habbanee namarde e daane, o faddee caka maayo. ⁷ Bone laatonii duuniyaaru nuu, gam woodi ko doyyata himbe der hakke. Wadataako ko doyyata himbe waray, amma bone laatanto laatiido daliila majjum!

⁸ To junjo maa, dum bo koyngal maa nun wadinte hakke, wudditin de boppaa to woddi. Dum burante woodugo, naataa aljanna e koyngal gootal, dum bo e junjo wooto, e no paddirteadaa e koyde maa didi, dum bo e juude maa didi der yiite tabitiije. ⁹ To bo itere maa nun wadintee hakke, doofu ne boppaa to woddi. Dum burante hoyugo naataa aljanna e itere woore, e no paddirteadaa e gite maa didi der yiite jahannama.»

Ballool dow baalel majjunel

(Luka 15.3-7)

¹⁰ «Kakkilee, to on jawee baa gooten der sukahon petton kon. Gam mii wi'a on, malaykaabe makkon, e darii wakkati fu, dow kammu e daara yeeso Baaba am gonudo dow kammu. [¹¹ Gam Bii neddo warii hisingo majjube.]

¹² Kaye miiludon? To neddo e woodi baali hewre, go baala goota majji, o accataa lasooji naay e sappo e jeenay koriidi dow waanne, o daartaa majjunja nan na?

¹³ E goonja batanmi on: to o yiitii na, o seyorto na bura lasooji naay e sappo e jeenay koriidi, di majjay.

¹⁴ Hande non Baaba moodon gonudo dow kammu yidaa baa gooto, der sukahon kon, majja.»

Yaafanaago banniraawo

¹⁵ «To banniraawo maa woofanii maa, yahu to makko an tan, kollaa mo onon dido. To o nootike, a hebitake mo. ¹⁶ Amma to o hettinaaki ka kollataa mo, den wittu, jahidaa e neddo gooto, dum bo dido, gam haala kan moyyinee yeeso seedebe dido, dum bo tato. ¹⁷ To o salike hettinanaago be, den batu ka Eklesiya. To o salike hettinanaago Eklesiya bo, den fu daaree mo hande keefeero, dum bo jaboowo ceede faada.

¹⁸ E goonja batanmi on: Huune fu ko calidon e leydi do, salaama dow kammu. Ko jabudon e leydi do, jabete bo dow kammu.» ¹⁹ Mii bata on kade e goonja: «To himbe dido e duuniyaaru do nannantirii dow huune ko be eelata, Baaba am gonudo dow kammu hokkan be dum. ²⁰ Gam to himbe dido dum bo tato e hawritii e inne am, mi na'on caka mabbe.»

Ballool gollotoodo caliido yaafaago

²¹ Den Piyer battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Joomiraawo, de noy nun haani mi yaafano banniraawo am to o woofanii am? De jeedidi na?» ²² Yeesu toontii mo, wi'i: «De jeedidi tan bane bi'umaa mi, amma de lasoy tati e sappo faa de jeedidi. ²³ Hande non Laamaare Alla e nandi e laamiido gom jidudo gollotoobe mum liisanoo dum jawdi muudum. ²⁴ No o fuddi liisaade, be gaddani mo joganiido mo ceede cardii miliyooji duuddi.

²⁵ Gorko on woodaa ko yobirta mo. Den, laamiido on hokki laawol o sippee, kanko e deekiiko, e sukaabe makko, e ko o woodi fu, gam o yoba nyamaane nen.

²⁶ Gollotoodo on jiccii yeeso makko, eeli mo, wi'i: "Joomiraawo Munyanam, mi yobete fu!" ²⁷ Joomiraawo on yurmii mo, yaafanii mo nyamaane nen, acci mo, o yawti.

²⁸ No o wurtii, o fotti e banniraawo makko joganiido mo ceede cardii hewre. O gattii mo, o deddi daane makko, o wi'i: "Yobam ceede am!" ²⁹ Banniiko jiccii, eeli mo, wi'i: "Munyanam, mi yobete!" ³⁰ Amma o jabay. O yaari mo o mabbay der kasu, faa de o yobidi nyaamaane nen fu. ³¹ No banniraabe makko gollotoobe

horiibe yi'i ko wadi, mone mabbe ummii puy, be jahi be batoy joomiraawo mabbe ko wadi. ³² Den, joomiraawo on nodditii gollotoodo on, wi'i mo: "An gollotoodo kalludo! Mi yaafanakeno maa nyamaane jogani nodaa am fu, gam a sawrinii am. ³³ An bo, haanayno jurmodaa banniraawo maa hande no jurmoriimaa mi na?" ³⁴ Mone wadi joomiiko, watti mo e juude hiito-toobe. O mabbaa der kasu, faa de o yobidi nyamaane nen fu. Den Yeesu beydi wi'i:

³⁵ "Hande non Baaba am gonudo dow kammu wadanta on to moy moodon fu yaafanaaki banniraawo mum e berne woore."»

Ekkitinol dow ceergal

(Marku 10.1-12; Tokkitaaki. Tawreeta 24.1-4; Matiye 5.31-32; Luka 16.18)

19 No Yeesu heenyyi fillaaji din, o yawti diga Galili, o yahi Yahudiya, far fonjo maayo Urdun. ² Jama'aare duunne e tokki mo, den o nyawti ton nyawbe.

³ Wobbe der Farisaabe wari to makko, yami mo gam jarboo mo, wi'i: «Gorko e woodi laawol seera debbo mum, baa to gam daliila kaye nun na?» ⁴ O toontii be, o wi'i: «On janjay ko winnaa e dewtere na? Diga fuddoode Alla tagii gorko e debbo.» ⁵ O wi'i: "Gam majjum gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, be fu dido, be laato bannu gootol."»

⁶ Hande non be laatataako kade dido, amma bannu gootol. Den kan, to neddo seenu ko Alla hawti.

⁷ Farisaabe ben yami mo, wi'i: «Gam ume ko Muusa wi'i gorko hokka debbo derewol ceergal to oo seera mo?» ⁸ Yeesu toontii be, wi'i: «Gam sabbu yoorugo berde moodon nun acci ko Muusa hokki on laawol ceeron rewbe moodon. Amma diga fuddoode, dum laataakino non. ⁹ E goonja bi'anmi on, ceerudo debbo mum to hinaa gam daliila jeenu, to o hoowi goddo, o wadii jeenu.»

¹⁰ Aahiibe makko wi'i mo: «To non non nun haala gorko e debbo laatii, gomma to neddo banu.» ¹¹ Yeesu toontii be, wi'i: «Himbe fu bane waawata ko jabi haala kan, sey be Alla hokki dum tan. ¹² E woodi rimaabe e laatii waatoraabe. Wobbe bo himbe nun watti be dum. Wobbe kan banataa gam daliila Laamaare Alla. Baawudo ko jabi haala kan fu, jaba!»

Yeesu du'anake sukahon petton

(Marku 10.13-16; Luka 18.15-17)

¹³ Baawo majjum, himbe waddani Yeesu sukahon petton, gam o yowa juude makko dow makkon o du'anoo kon, amma aahiibe makko nyaasitii be. ¹⁴ Den Yeesu wi'i be: «Accee sukahon petton wara to am, to on kadee kon, gam Laamaare Alla laatani nun wa'ube hande makkon.» ¹⁵ O yowi juude makko dow makkon, den o yawti diga don.

Yeesu e gojankeejo jom jawdiijo

(Marku 10.17-31; Luka 18.18-30)

¹⁶ Gojankeejo gom battii Yeesu, yami mo, wi'i: «Moodibbo, booddum ume haani mi wada, go mi heba yonki tabitiiki?» ¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Ko wadi aa yamammi dow ko woodi? Alla tan woni booddo! To aa yidi hebugo yonki tabitiiki, sey tokkaa sariyaaji.»

¹⁸ Gorko on yami Yeesu, wi'i: «Diye nun sariyaaji din?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Taa waru neddo, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre. ¹⁹ Teddin baaba maa e inna maa, den jidaa banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ²⁰ Gojankeejo on wi'i mo: «Mii jogii sariyaaji dii don fu. Ume nun horii kade?» ²¹ Yeesu wi'i mo: «To aa yidi laatodaa kebbudo, yahu cippaa ko goodudaa, kokkaa talakaabe ceede majjum. Den a heban jawdi dow kammu. Baawo majjum, garaa tokkaa am.»

²² No gojankeejo on nani haala kan, yawti e berne biisiine, gam o laati nun jom jawdiijo. ²³ Den, Yeesu wi'i aahiibe mum: «E goonja batanmi on, edum sadi jom jawdiijo naata der Laamaare Alla! ²⁴ Mii batitoo on ka kade, edum buri hoyugo, jelooba wurtoroo e hinere baatal, e no jom jawdiijo naatirta der Laamaare Alla.»

²⁵ No aahiibe makko nani ka, haaynaare nanji dum, wi'i: «Den, moy waawata ko hisi?» ²⁶ Yeesu daari be, wi'i: «E himbe, dum don wadataako, amma to Alla, huune fu wadoto.»

²⁷ Den, Piyer etti haala wi'i mo: «Minon, men accii huune fu men tokki maa. Ume nun laatantoo men?»

²⁸ Yeesu wi'i be: «E goonja batanmi on, to huune fu laatinaama kesum, Bii neddo joodoto e kittaalaamaare teddujal makko. Den, onon sappo e dido tokkuba am, on joodoto dow kittaaje sappo e didi, kitodon lenyi Isira'ilaabe sappo e didi. ²⁹ Neddo fu accudo wuro mum, e sakikiraabe mum worbe e rewbe, e baaba mum, dum bo inna mum, e sukaabe mum, e gese mum, gam am, o heban ko buri dum, kade bo, o heban yonki tabitiiki. ³⁰ Amma duubbe ardiibe jooni, laatoto sakitiibe, duubbe der sakitiibe jooni bo, laatoto ardiibe.»

Ballool gollotoobe der gesa innabooje

20 «Laamaare Alla e nandi e jom gesa innabooje. O wurtii subaka kecco, gam o daarta gollotoobe, o yaara to gesa innabooje makko. ² O nannantiri e gollotoobe, o yoba be nyalaane fu ceede cardi goote. Den o yaari be gesa makko. ³ O wurtii jaka yande jeenay, o tawi wobbe e joodii der luumo, woodaa gadeteenjal. ⁴ O wi'i be: "Jahee gollodon, onon bo der gesa innabooje am, mi yoban on ko haani," ⁵ kambe bo be jahi. Jom gesa on witti kade caka nyalooma e yanne tati, o wadi hande non. ⁶ Baawo majjum, wakkati yanne joy, o wurtii kade. O tawi wobbe e darii, woodaa gadeteenjal. O wi'i be: "Ume wadi ko oon nyalli daraago do,

on goodaa gadeteenjal?" ⁷ Be toontii mo, be bi'i: "Men kebay ettudo men golle." O wi'i be: "Jahee onon bo gollodon der gesa innabooje am."

⁸ No kiikiide wadi, jom gesa on wi'i deenuɗo jawdi mum: "Noddu gollotoobe ben, jobaa moy fu ceede mum. Puddiraa sakitiibe, keenyitiraa ardiibe." ⁹ Et-tanoobe golle deydey alaasara wari, moy mabbe fu hokkaa ceede cardi goote. ¹⁰ Ardinoobe etteego golle bo wari. Bee miiluno joddi mabbe buran ni bee to. Amma moy mabbe fu yobaa ceede cardi goote. ¹¹ No be jobaa, bee dumbitoo dow jom gesa on, ¹² bee bi'a: "Sakitiibe wari, yanne woore tan gollii, ko potindaa be e minon golliiibe nyalaane ne fu, der naaje e guli!" ¹³ Jom gesa on toontii gooto mabbe, wi'i: "Banniraawo am, mi farkanay maa. En nannantir bane dow ceede cardi goote nyalaane fu na? ¹⁴ Ettu joddi maa, dillu. Mii yidi yobugo cakitiido hande no maa. ¹⁵ Laawol hokkay am mi wadira ceede am no jidirmi na? A daaririi am e gite kallude gam mi wadii ko woodi na?" ¹⁶ Yeesu wi'i: «Hande non sakitiibe laatortoo ardiibe, ardiibe bo laa-too sakitiibe.»

Yeesu batanii maayde e pintol mum de tatawre

(Marku 10.32-34; Luka 18.31-34)

¹⁷ No Yeesu yahata Urusaliima e aahiibe mum, o nod-di sappo e dido ben, feere mum, o wi'i be: ¹⁸ «Nani een jaha Urusaliima. Ton Bii neddo wattoyte der juude hooreebe limaamiibe, e moodibbe tawreeta. Be kiitoto mo kiita maayde. ¹⁹ Be gattan mo der juude heeferbe, gam be jaanca mo, be piya mo looci, be bila mo dow legal palaanjal. Amma nyalaane tatawre, o fintan.»

Elgal inna Yaakuuba e Yuhaana

(Marku 10.35-45; Luka 22.24-27)

²⁰ Den, inna bibbe Jebede e sukaabe mum battii Yeesu. O jiccii yeeso Yeesu gam o eela dum ballal. ²¹ Yeesu wi'i mo: «Ume jidudaa?» O toontii mo, o wi'i: «Mii yidi, to a laamike, nootodaa bibbe am dido bee do, gooto joodoo nyaamo maada, gooto bo nano maada.» ²² Yeesu toontii, wi'i: «On annaa ko eeloton am. On baawan ko yariri jarirgel nel jarirammi na?» Be toontii mo, be bi'i: «Men baawan.» ²³ O wi'i be: «Goonja nun, on baawan. Amma joodaago nyaamo am e nano am, min bane hokkata dum. Bee do Baaba am siryanii joonde den nun hebata de.»

²⁴ No aahiibe sappo horiibe nani ka, mone mabbe ummii dow banniraabe mabbe dido ben. ²⁵ Den, Yeesu noddii be, be fu, wi'i be: «Oon anni hooreebe duuniyaaru, no boni nun jogorii himbe mum. Mawbe bo e holla himbe mum baawde. ²⁶ Amma, dum wadataako hande non hakkune moodon. Jidudo laataago mawdo caka moodon fu, joomum laato jaggotodo mon. ²⁷ Kade bo, jidudo ardaago e moodon fu, joomum laa-too maccudo moodon. ²⁸ Hande non, Bii neddo waray gam jagganeego, amma, jagganaago himbe waddi

mo, o hokkitira yonki makko gam sooditaago du-ubbe.»

No Yeesu wuntiniri wumube dido

(Marku 10.46-52; Luka 18.35-43)

²⁹ Yeesu e aahiibe mum e wurtoo Yeriko, go jama'aare duunne e tokki mo. ³⁰ Wumube dido gom e joodinoo sera laawol. Be nani e wi'ee, Yeesu nun yaw-tata don, den be janti bee kuuba, bee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³¹ Jama'aare e falma be gam be jeedoo, amma be beydi huubugo e semme, bee bi'a: «Joomiraawo Bii Dawda, yurma men!» ³² Yeesu darii, noddii be, wi'i: «Ume jidudon mi wadana on?» ³³ Be toontii mo, be bi'i: «Joomiraawo, wuntin men.» ³⁴ Yeesu yurmii be, meemi gite mabbe. Don maa don be bumti, be tokki mo.

Yeesu naatii Urusaliima

(Marku 11.1-10; Luka 19.28-40; Yuhaana 12.12-19)

21 No Yeesu e aahiibe mum faanii Urusaliima, be jottii Baytifaaji, takkol waanne wi'eteene waanne Jaytuuje. Yeesu lili aahiibe dido. ² O wi'i be: «Jahee siire wonune yeeso moodon, to oon naata ne, on tawan babba e binngel mum e habbi. Pittee di gaddanon am. ³ To goddo yamii on gokka fu, toontee mo: "Joomiraawo nun bukaa di." Don maa don, o accan on gaddon di.»

⁴ Dum wadii, gam hebbingo haala ka annabiijo batuno, wi'i:

⁵ «Batee bibbe Siyoona, bi'on:

"Daaree, laamiido mon e wara e mon, oo diggi, oo waddii babba, e binngel mum."»

⁶ Aahiibe ben yahi, wadi ko Yeesu bati be. ⁷ Be gaddi babba e binngel mum, be daddi toggooje mabbe dow majji, den Yeesu waddii. ⁸ Duubbe der jama'aare nen weyyiti gineeji mum dow laawol. Wobbe bo salti licce ledde, e weyyita dow laawol. ⁹ Ardiibe Yeesu, e tokkinbe mo baawo fu, e hulgina e wi'a: «Hosana, Bii Dawda! Barke laatanoo garoowo e inne Joomiraawo! Hosana Joomiraawo mo dow kammu!»

¹⁰ No Yeesu naati Urusaliima, genni fu laawontirii. Himbe e yamontira, e wi'a: «Moy nun gorko oo do?»

¹¹ Jama'aare toontii, wi'i: «Yeesu annabiijo, mo Nasaratu, der leydi Galili nun.»

Yeesu riwii sippoobe e soodoobe der suudu Alla

(Marku 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhaana 2.13-22)

¹² Yeesu naatii der suudu Alla. O riwii sippoobe, e soodoobe, o hippii taaburuuji cengotoobe ceede, e kit-taaje sippoobe tantabaraaji. ¹³ Den, o wi'i be: «Alla batii der Dewtere, wi'i: "Suudu am noddete suudu to du'aare wadatee." Amma onon, on gartirii nol su-udorde wuybe!»

¹⁴ Wumube e layoobe wari to makko der suudu Alla, go o nyawti be. ¹⁵ Hooreebe limaamiibe, e moodibbe tawreeta, mone mum ummi no yi'i kujje kayniide de Yeesu wadata, e no sukaabe hulginirta der suudu Alla, e wi'a: «Hosana Bii Dawda!» ¹⁶ Den be bi'i: «Aa nana ko sukaabe ben batata na?» Yeesu toontii be, wi'i: «Mii nana. On meeday ko janji haala kaa do na? "A hebii maanteego diga e kunnude sukaabe, e musinoobe.»

¹⁷ Den, o acci be, o wurtii siire nen, o yahi Baytaniya, o waaloy ton.

Yeesu yaa'ike ibbi

(Marku 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Fini mum subaka, Yeesu dawu e witta der siire, go rafo wadi mo. ¹⁹ O hollirii ibbi sera laawol. O yaali to makki, amma o taway goddum, sey baafe tan. Den o bati ibbi kin, o wi'i: «A rimataa bibbe kade faa abada!» Don maa don, ibbi kin yoori. ²⁰ No aahiibe makko yi'i dum, haaynaare nanji dum, den be yami mo, be bi'i: «Noy ibbi kin yoori don maa don?» ²¹ O toontii be, o wi'i: «E goonja batanmi on: To oon goondini, on gaday seko, on gadan ko buri ko ibbi kin wadanaa. On baawan ko wi'i, waanne nee do: "Doofa diga do, yantoy der maayo," dum laatoto bo. ²² To oon goondini, ko eeludon e du'aare fu, on keban dum.»

Yahuduube e yama diga toy baawde Yeesu yiwi

(Marku 11.27-33; Luka 20.1-8)

²³ Yeesu naati der suudu Alla. No o waajotoo, hooreebe limaamiibe, e dottiibe Yahuduube battii, yami mo, wi'i: «E baawde dey gadirta kujje dee? Moy hokku maa baawde majjum?» ²⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Min bo, mi yaman on yande goote. To on toontike am, mi batan on e baawde dey nun gadiranmi huune dum. ²⁵ Moy lili Yuhaana wada himbe batisi? Alla nun, naa himbe?» Be baddi hakkune mabbe, be bi'i: «To en bi'i "Alla nun", o wi'an: "Den, ume wadi go en goondinay Yuhaana?" ²⁶ Amma to en toontike bi'uden "himbe nun", een kula himbe bo, gam himbe fu e daari Yuhaana hande annabiijo.»

²⁷ Be toontii Yeesu, be bi'i: «Men annaa.» Kanko bo, o wi'i be: «To non min bo, mi batataa on to e baawde dey nun gadiranmi kujje dee.»

Ballool rindaabe dido

²⁸ Yeesu beydi wi'i: «Kaye miiludon e ballool njol do: Gorko gom nun woodunoo sukaabe worbe dido. O bati arano, o wi'i dum: "Suka am, yahu gollodaa to gesa innabooje." ²⁹ Suka on toontii, wi'i: "Mi yahataa." Amma baawo nii, o miijitii, o yahi. ³⁰ Baaba on noddii suka didabo, wi'i mo ka o wi'unoo arano on. Oo don toontii, wi'i: "Woodi Baaba, mi yahan" Amma o yahay. ³¹ Der kambe dido ben, moy nun e mabbe wadi ko baaba mum yidi?» Be toontii, be bi'i: «Arano on nun.» Den, Yeesu wi'i be: «E goonja batanmi on, jaboobe

ceede faada, e kaaruwaabe artan on naatoygo Laamaare Alla. ³² Gam Yuhaana warii caka moodon, hollii on laawol foonnitaare, on jabay haala makko. Amma jaboobe ceede faada e kaaruwaabe goondinii mo, go onon yi'ube dum, on tuubay goondindon mo.»

Ballool gesa innabooje

(Marku 12.1-12; Luka 20.9-19)

³³ «Kettinee ballool gonjol kade. Neddo gom nun tiggii gesa innabooje mum. O wadi kowaagol kara, o fiiltini ka. O wasi gayka to bibbe innabooje biddetee, o mahi suudu towukol deenirkol der gesa ka. Baawo mum, o accani ka gollotoobe makko be gadi haya, den o wadi jahaanjal. ³⁴ No wakkati borugo innabooje yottii, o lili gollotoobe makko to reeninaabe gesa, be gadanaa mo gedu makko der bibbe innabooje den.

³⁵ Amma reeninaabe gesa nan nanji lilaabe ben, fiyi gooto, gooto bo, be bari dum, tatabo be paddi dum kaaye, be bari. ³⁶ Jom gesa on lilitii gollotoobe mum, burube arandeebe duudugo. Reeninaabe gesaa, wadani be no wadannoo arandeebe. ³⁷ Faa sakitiine, o lili biyiiko gorko to mabbe, o wi'i: "No wadi fu, be teddinan biyam." ³⁸ Amma no reeninaabe gesa yi'i mo, be bi'ontiri hakkune mabbe: "Kanko woni donoowo gesa nan. Garee baren mo, donen njal!" ³⁹ Den, be nanji mo, be paddi mo baawo gesa, be bari mo. ⁴⁰ Jooni noo, to jom gesa innabooje on wari, noy o wadata be?»

⁴¹ Be toontii mo, be bi'i: «O halkan reenube hallube ben halkere naawune. Den o hokkan wobbe gesa nan, wada haya, baawoobe ko hokki mo gedu makko, to wakkati borol bibbe fotii.»

⁴² Baawo majjum, Yeesu wi'i be: «On meeday janjugo ko winnaa der dewtere na?

"Hayre ne mahoobe woppi, kayre laatii hayre jogiine maadi." Kanjum woni golle Joomiraawo, edum haaynii e gite meeden!»

⁴³ Gam majjum, mii wi'a on: «Laamaare Alla sottinte caka moodon, ne hokkee himbe lenyi janani, wadoobe ko Alla yidi. ⁴⁴ [Neddo janudo dow hayre nen, heltoto. Mo ne yanti dow mum fu bo, muunyitinto.]»

⁴⁵ No hooreebe limaamiibe e Farisaabe nani ka, be paami kambe nun Yeesu wadani ballaaji dii. ⁴⁶ Bee daarta laabi no be nanjirta mo, amma bee kula himbe, gam himbe fu e daari mo annabiijo.

Ballool dow bangal

(Luka 14.15-24)

22 Yeesu baddi be kade e ballaaji, wi'i: ² «Laamaare Alla e nandi hande laamiido gom gadudo julde bangal biyum. ³ O lili gollotoobe makko noddanaa mo noddinaabe julde bangal. Amma noddinaabe ben yiday warugo. ⁴ O lili kade gollotoobe makko wobbe, o wi'i be: "Bi'ee noddinaabe ben, huune fu siriyaama, ga'i e baali payudi hiisaama, huune fu gasii, be gara nyaamde." ⁵ Amma noddinaabe yebii noddore nen,

hiinnii haajuuji mum. Oo do yawtiri gesa mum, oo to bo yawtiri daartiiru mum. ⁶ Horiibe nanŋi gollotoobe, toori be, wari be. ⁷ Mone laamiido ummii puy. O lili soogeeji makko yaha halkaa himbe ben, wuuda ci'e mabbe. ⁸ Baawo majjum, o wi'i gollotoobe makko: "Nafa bangal benni, amma noddinanoobe fotay nyaamugo ka. ⁹ Gam majjum, jahee to fottirde laabi, noddon be tawudon don fu wara." ¹⁰ Gollotoobe ben yahi to fottirde laabi, noddii be tawi don fu, hallube e woodube fu, faa suudu hebbi himbe.

¹¹ Laamiido naati gam daara noddinaabe mum. O hollirii goddo gom, mo bornaaki gineeji bangal. ¹² O battii mo, o wi'i: "Banniraawo am, noy naatirdaa do go a bornaaki gineeji bangal?" Amma, oo jeedii. ¹³ Den, laamiido wi'i gollotoobe mum: "Kabbee mo, koyde e juude, boppon yaasi, der niwre. O wulla ton, o yakkontira nyiye." ¹⁴ Yeesu tokki wi'ugo: «Noddaabe e duudi, amma subaabe duudaa.»

Yobugo laamiido Roma ceede faada

(Marku 12.13-17; Luka 20.20-26)

¹⁵ Farisaabe yahi baddoy dow no be nanŋirta Yeesu der haala mum. ¹⁶ Be lili aahiibe mabbe wobbe, e be Eroodu, be bi'i mo: «Moodibbo, emen anni a laati nun goonjaajo. E goonja nun janŋinirtaa laawol Alla, a hulataa bo himbe, gam a burontirtaa himbe. ¹⁷ Den, batu men ko miiludaa dow haala kaa do: E haani men joba laamiido Roma ceede faada naa haanay?»

¹⁸ Amma Yeesu e anni miilooji berde mabbe kalludi. O toontii be, o wi'i: «Onon munaafitiibe! Ume wadi ko oon daarta jammaago am? ¹⁹ Kollee am ceede jobirteede den.»

Be gaddani mo ceede cardi goote. ²⁰ O yami be, o wi'i: «Foto moy e inne moy woni do?» ²¹ Be toontii, be bi'i: «Laamiido Roma nun.» Den o wi'i be: «To non, kokkee laamiido Roma ko laatanii dum, kokkon Alla bo ko laatanii dum.»

²² No be nani ka o toontii, haaynaare nanŋi be. Den be acci mo, be jawti.

Pintol maaybe

(Marku 12.18-27; Luka 20.27-40)

²³ Der nyalaane woore nen, wobbe yiwoy diga e waalde Sadukiibe. Kambe nun yeddata, e wi'a maaybe fintataa. Be gari to Yeesu, be yami mo, ²⁴ be bi'i: «Moodibbo, Muusa wi'i: "To goddo maayii rimay bibbe, minnyiiko naatta debbo on, gam o darina lenyol mawniiko maayudo." ²⁵ Dum wadiino caka amen dow wobbe rindaabe jeedido. Arano banji debbo, maayi, rinday e makko. Minnyiiko naatti debbo on. ²⁶ Kanko bo o maayi, o rinday mo biddo. Tatabo bo non non, faa be fu jeedido ben. ²⁷ Baawo mabbe be fu, debbo on bo maayi. ²⁸ Den, nyalaane darŋal, to maaybe fintoy, moy nun e mabbe, o laatoytoo debbo mum, dow kambe jeedido ben? Gam be fu be koowiino mo.»

²⁹ Yeesu toontii be, wi'i: «On majjii, gam on paamay Dewte, on annaa baawde Alla bo. ³⁰ To maaybe fintii, worbe banjataa, rewbe bo banjataake, be laatoto nun hande malaykaabe tawaabe dow kammu. ³¹ Dow haala pintol maaybe, on janŋay ko Alla wi'i on na? O wi'i: ³² "Min woni Alla Iburahiima, Alla Isiyaaku, e Alla Yaakuubu." Alla laataaki Alla maayube, amma Alla wu-urube.»

³³ Jama'aare hettinaniine mo, haaynaare nanŋi dum e ekkitinol makko.

Sariya buruka mawnugo

(Marku 12.28-34; Luka 10.25-28)

³⁴ No Farisaabe nani Yeesu muubbii kunnude Sadukiibe e haala, be gadi hawriine. ³⁵ Gooto mabbe, laatiido janŋinoowo Sariya, yidi jarbaago Yeesu, yami mo, wi'i: ³⁶ «Moodibbo, sariya kaye buri mawnugo der dewtere tawreeta?» ³⁷ Yeesu toontii mo, wi'i: «"Yidu Alla Joomiraawo maa e berne maa fu, e yonki maa fu, e hakiillo maa fu." ³⁸ Kanka woni sariya arana, buruka manŋu. ³⁹ Sariya didaba nanduka e makka nani: "Yidu banniraawo maa, hande no jidirdaa hoore maa." ⁴⁰ Ko tawreeta Muusa e dewte annabiibe bati fu, e darii dow sariyaaji didi dii.»

Almasiihu e Dawda

(Marku 12.35-37; Luka 20.41-44)

⁴¹ No Farisaabe hawritii, Yeesu yami be, wi'i: ⁴² «Ume miiloton dow Almasiihu? Bii moy nun?» Be toontii mo, be bi'i: «Bii Dawda nun.» ⁴³ Den Yeesu wi'i be: «Noy Dawda noddii mo "Joomiraawo?" Ruuhu Alla holli mo dum, gam majjum o wi'i: ⁴⁴ "Joomiraawo wi'i Joomam: Jooda nyaamo am, faa mi wada jaabaa waybe maa." ⁴⁵ To Dawda noddii mo "Joomiraawo", den, noy o laa-
tortoo biyiiko?»

⁴⁶ Be fu be baaway ko toontii mo gokka. Diga nyaanne mum, goddo suusay ko yami mo yande godde.

Yeesu felii moodibbe tawreeta e Farisaabe

(Marku 12.38-40; Luka 11.37-54; 20.45-47)

23 Den, Yeesu baddi jama'aare e aahiibe mum, wi'i: ² «Moodibbe tawreeta e Farisaabe, yowanaama janŋingo tawreeta Muusa. ³ Gam majjum, nananee be, gadee huune fu ko be bi'i on. Amma to on gadee ko be gadata, gam bee bata, amma be gadataa ko be bati. ⁴ Bee kabba doolle teddude, bee doonina himbe dow balbe mum. Amma kambe, be jidaa meemugo de baa e kollel. ⁵ Ko be gadata fu, bee gada dum gam himbe yi'ana be. Kanjum acci bee binna aayaaje dow laayaaji, be kabba e tiide, e dow came mabbe. Bee juutina sariiji toggooje mabbe. ⁶ Bee jidi joonde arandeeje to be noddinaama nyaamde. Bee jidi joonde burde teddugo, der cuudi baajordi. ⁷ Bee

jidi sanneego caka jaayri to jama'aare hawritii, e noddeego "Moodibbo".⁸ Amma onon, to on nootee noddedon "Moodibbo", gam moodibbo gooto tan goodudon, onon kan, on fu oon banniraabe.⁹ To on noddee goddo "Baaba" e duuniyaaru do, gam Baaba gooto tan goodudon, kanko woni gonudo dow kammu.¹⁰ To on jabee noddeego "Hooreejo", gam hooreejo gooto tan goodudon, kanko woni Almasiihu.¹¹ Burudo mawnugo caka moodon laato gollantoodo horiibe.¹² Mawnindo hoore mum fu, leesinte. Leesindo hoore mum bo, mawninte.»

Yeesu e gacco munaafitaare

(Marku 12.40; Luka 11.39-52; 20.45-47)

¹³ «Bone laatanto on, onon moodibbe tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! gam oon mabbana himbe dammugal Laamaare Alla. Onon e ko'e mon on naatataa, on accay yidube naatugo bo, naata. [¹⁴ Bone laatanto on onon moodibbe e Farisaabe munaafitiibe! Oon teeta cuudi gawniibe, oon juutina du'aaje gam himbe mana on. Gam majjum, on kiitete kiita buruka naawugo.]

¹⁵ Bone laatanto on, onon moodibbe tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon boositoo leyde, e maayo fu, gam kebon baa gooto tokka on. To on kebii mo, laatinon mo bii yiiteejo, de didi, bura no moodon.

¹⁶ Bone laatanto on, onon wumube ardiibe! Oon bi'a: "To neddo hunorake suudu Alla, dum laataaki goddum. Amma to o hunorake kanjeeri suudu Alla, doole o hebbina hunayeere makko." ¹⁷ Onon majjube, e wumube! Ume buri mawnugo, kanjeeri na, naa suudu Alla laabinoonjol kanjeeri? ¹⁸ Oon bi'a kade: "To neddo hunorake hiisirde dum laataaki goddum. Amma to o hunorake sadaka cakkaaka dow hiisirde, doole o hebbina hunayeere makko." ¹⁹ Onon wumube! Ume nun buri mawnugo: sadaka kiisaaka na, naa hiisirde laabinoore sadaka kan? ²⁰ To non kunoriido hiisirde, hunorake hiisirde e ko woni dow maggol fu. ²¹ Kunoriido suudu Alla, hunorake njol e Alla tawaado der mayru. ²² Kunoriido kammu bo, hunorake gurol Laamaare Alla, e Alla joodiido dow maggol.

²³ Bone laatanto on, onon moodibbe tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon cutta jakka haakooji bi'eteedi maantu, e anisa, e kume, amma oon jeeboo ko buri teddugo der tawreeta, kan woni foonnitaare, e endam, e goondinki. Amma to on jeebee ko horii. ²⁴ Onon wumube ardiibe! To buubol yanii der jaram moodon, oon cekoo, ikkinon njol, amma oon moda jeelooba!

²⁵ Bone laatanto on, onon moodibbe tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon layba baawo jarirkon, e baawo keede. Amma der majje e heewi huune ko wujjaa, e ko teetaa. ²⁶ An Farisaajo bumdo! Laybu taw der jarirkon e der keede, den baawo majje bo laaban.

²⁷ Bone laatanto on, onon moodibbe tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon nandi hande caabeeje dawninaade. Yaasi majje e woodi, amma der e hebbi yiye maayube, e huune ko sobi fu. ²⁸ Onon bo, hande non laatidon. Dow gite himbe, oon nandi hande foonnitiibe, amma der moodon e hebbi munaafitaare, e luudaare.

²⁹ Bone laatanto on, onon moodibbe tawreeta e Farisaabe, munaafitiibe! Gam oon maha jenaale annabiibe, oon boodina caabeeje foonnitiibe. ³⁰ Den oon bi'a: "To men na'onno wakkati kaakiraabe amen, men kawtataano e mabbe dow barki annabiibe ben." ³¹ Hande non, nootoridon onon nun laatii bibbe warunoobe annabiibe. ³² To non, kebbinee golle de kaakiraabe moodon fudduno! ³³ Onon bibbe bolle pure! Noy baawirton ko dadi yiite jahannama? ³⁴ Gam majjum, mii lildana on annabiibe, e hakkilbe, e moodibbe tawreeta. On baran wobbe, tiggon wobbe, wobbe, piyon dum looci, der cuudi moodon baajordi, tooron be, der ci'e e ci'e. ³⁵ Alla hiitoto on sabbu yiyam himbe foonnitiibe, baraabe. Dum fuddan diga yiyam Habiila, poonnitiido, faa yiyam Jekariya, bii Barakiya, mo barudon hakkune suudu Alla e hiisirde. ³⁶ E goonja batanmi on: Huune dum fu, tawan himbe jaamanuuru nuu do!

Yeesu yurmike himbe Urusaliima

(Luka 13.34-35)

³⁷ «Urusaliima, Urusaliima! an baroowo annabiibe, e paddoowo be Alla lildanoy maa kaaye! De duuddum jidumi hawritingo bibbe maada hande no gertogal hawritirta coppi mum ley biyeede mum. Amma on jabay. ³⁸ Gam majjum, on accante genni moodon laato bille. ³⁹ E goonja batanmi on, on ji'ataa am kade faa nyalaane bi'oyton: "Barke woodani garoowo e inne Joomiraawo!"»

Pusol suudu Alla e keennyol duuniyaaru

(Marku 13.1-37; Luka 21.5-24; 17.22-37)

24 Yeesu wurtii suudu Alla, e yawta, ko aahiibe makko battii, e holla mo no suudu Alla njol mahiraa. ² Den, o wi'i be: «On ji'i huune dum fu na?» E goonja batanmi on: «Baa hayre yowataako dow wonne, dum fu, dum pusete.»

³ Yeesu yahi joodoy dow waanne wi'eteene waanne Jaytuuje, den aahiibe makko wari kambe tan, yami mo, wi'i: «Batu men dey nun dum wadata. Maane ney nun hollitinta garki maa e keennyol duuniyaaru?» ⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Kakkilee, to on accee goddo majjina on. ⁵ Gam duubbe waran e inne am, be bi'a, kambe nun woni Almasiihu. Be majjinan himbe duubbe. ⁶ On nanan habaruuji konuuji e rimmo konuuji e batanee, amma to on kulee! Doole nun dum wada, amma timmoode bane don taw. ⁷ Lenyol ummanto lenyol hawre. Laamaare ummanto laamaare bannun hawre. Rafo e

dimmaade leydi wadan der nokkuuje godde. ⁸ Dum don fu laati nun hande fuddoode n̄atawre.

⁹ Den himbe wattan on e juude wobbe gam tooredon, baredon. Lenyi fu wanyan on gam inne am. ¹⁰ Wakkati mum, himbe duubbe accan goondinki, be jammontiran, be banyontira hakkune mabbe. ¹¹ Annabiibe fewoobe duubbe waran, be majjinan himbe duubbe. ¹² Hallande yahan e duuda faa yidde himbe duubbe feewta. ¹³ Amma munyudo faa timmoode, hisan. ¹⁴ Linjiila dow Laamaare Alla waajete der duuniyaaru fu, gam dum laatano lenyi fu seedaaku. Den, timmoode duuniyaaru waran.»

Tooraaji mawdi e wara

(Marku 13.14-23; Luka 21.20-24)

¹⁵ «Gam majjum, to on ji'ii "karmudum, nyiddudum", dum annabi Daniyel batannoo e darii dow nokkuure ceniine, den sey jan̄oobe ka wada hakkillo. ¹⁶ Den, tawaabe Yahudiya fu dogga eenca baalle. ¹⁷ Tawaado dow suudu bo, to wi'a jippoto etta ko woni der suudu. ¹⁸ Tawaado gese bo, to wittu wuro ettoygo toggoore mum. ¹⁹ Bone laatanto rewbe gaambe, e musinteebe der nyalaade den! ²⁰ Du'ee, gam to doggudu moodon laatoo wakkati dabbune, dum bo nyalaane siwteteene. ²¹ Gam, toora mawka laatoto, hande makka meeday ko wadii diga duuniyaaru fuddi faa jooni, hande makka bo wadataa kade faa abada. ²² To nyalaade den buytaakano juutugo, goddo hisataano. Amma Alla buytii de sabbu subaabe mum.

²³ Wakkati mum, to goddo wi'ii on: "Almasiihu nani do,» naa bo "o nani to," to on goondinee. ²⁴ Gam almasiihuube e annabiibe fewrekuube waraan. Be gadan kaayefiiji mawdi, e haaynaareeji duuddi, gam be majjina baa e subaabe, to wadoto. ²⁵ Paamee wooda, mi seedinii on dum diga dum waray.

²⁶ To goddo wi'ii on: "O na'on der haro," to on jahee ton. Naa bo to be bi'ii on: "O na'on der cuudi," to on goondinee. ²⁷ Hande no maayyere maayyirta dow kammu diga lettugal faa gorgal, hande non Bii neddo bo warirta. ²⁸ To baatudum woni fu, ton nun digaareeje hawritintoo.»

Wittoygo Almasiihu

(Marku 13.24-31; Luka 21.25-33)

²⁹ «Don maa don, baawo nyalaade billaaje den, naaje nibban, lewru accan yaynugo, koode yanan diga dow kammu, baawde gonude dow kammu fu dimmoto. ³⁰ Den, maane Bii neddo hollitinto dow kammu. Lenyi himbe duuniyaaru fu simoto. Be ji'an Bii neddo e wara diga kammu, der duule, e baawde mawde, e teddujal. ³¹ Walaldu mawnu fuurete. O lilan malaykaabe makko der gooraaje leydi naay, lettugal e gorgal, sobbiire e hoore fudo, gam hawritingo subaabe makko wonube der duuniyaaru fu.

Ballool ibbi

(Marku 13.28-31; Luka 21.29-33)

³² Paamee ko ibbi ekkintinta. To licce makki e wilita, e wada haako, oon anni dun̄u faanike. ³³ Hande non, onon bo, to on ji'ii huune ko batanmi do fuddi wadugo, annitee wakkati Bii neddo faanike, oo darii dammugal wuro. ³⁴ E goonja batanmi on: Himbe jaa-manuuru nu do maayidintaa go huune dum fu laatoo. ³⁵ Kammu e leydi heennyan, amma haala am heennyataa faa abada.»

Alla tan anni nyalaane darjal

(Marku 13.32-37; Luka 17.26-30, 34-36)

³⁶ «Amma nyalaane e wakkati majjum, walaa annudo dum. Baa malaykaabe wonube dow kammu annaa, baa Biddo bo. Walaa annudo dum sey Baaba tan. ³⁷ Hande no dum latino der jaamanu Nuuhu, hande non garki Bii neddo bo laatoto. ³⁸ Go ilam tufaana wara, himbe e nyaamanno, e yaranno, e bananno, e banana bibbe mum, faa nyalaane Nuuhu naati laana diyam. ³⁹ Be miijanaaki dum, faa ilam tufaana wari hal-ki be be fu. Hande non garki Bii neddo bo laatoto. ⁴⁰ Wakkati mum, worbe dido wonoto der gesa, gooto ettee, gooto accee. ⁴¹ Rewbe dido namidan dow namarde woore, gooto ettee, gooto accee. ⁴² To non, deenee, gam on annaa wakkati de Joomiraawo moodon warata. ⁴³ Paamee kaa do: To jom wuro e anni wakkatiire ne gujjo warata jemma, o daanataako. O accataa gujjo yula suudu makko. ⁴⁴ Gam majjum, kakkilee onon bo, gam Bii neddo waran der wakkatiire ne on miilay.»

Gollotoodo geeto e gollotoodo kalludo

(Luka 12.41-48)

⁴⁵ «Moy woni gollotoodo kooliniido, kakkildo? Kanko woni mo joomiraawo mum yowani dum himbe wuro mum gam o hokka be nyaamdu der wakkati kaanuki. ⁴⁶ Barke laatanto gollotoodo mo joomiraawo mum warti tawi e hiinnii golle mum. ⁴⁷ E goonja batanmi on: Joomiiko yowanan mo jawdi mum fu. ⁴⁸ Amma to gollotoodo on e laatii kalludo, o wi'an der berne makko: Joomiraawo am booyan, wartay, ⁴⁹ den o yanta oo fiya banniraabe makko gollotoobe, oo nyaamida, oo yarida e yaroobe. ⁵⁰ Kanko, joomiiko wartan nyalaane ne o miilanay, e wakkatiire ne o annaa. ⁵¹ Joomiiko hiitoto mo kiita naawuka, o heba riiba e munaafitiibe. Den o wullan, o yakkontira nyiye.»

Ballool dow gati sappo di annaa worbe

²⁵ «Nyalaane mum, Laamaare Alla nandan e gati sappo di annaa worbe ettudi fitillaaji mum, wurtii gam fottoygo e jommanjo gorko. ² Joyo mabbe e laatii n̄aabiibe, joyo bo yoyube. ³ N̄aabiibe ben etti fitillaaji mum, amma be ettay nebbam goddam. ⁴ Yoyube

kan etti fitillaaji mum, hawri e paali nebbam goddam.

⁵ No jommanjo jenni waray, be fu be ŋoŋi, be daani.

⁶ Faa caka jemma, huubaŋo nanaa, wi'i: "Jommanjo gorko nani, burtee, pottee e makko!" ⁷ Den be fu be pi-ni, bee moyyina fitillaaji mabbe. ⁸ Gati joy ŋaabiidi wi'i banniraabe mum yoyube: "Kokkoree men nebbam moodon sedda, gam fitillaaji amen na'on nyifa."

⁹ Yoyube toontii be, wi'i: "Aawo nebbam dam men goodi heyataa en, en fu. Jahee to sippoobe, coodee dam moodon!" ¹⁰ No be jawti soodoygo nebbam, jommanjo gorko yottii. Wadunoobe siri mum naatidi e makko der wuro to bangal wadata, den dammugal mabbaa. ¹¹ No booyi sedda, joyo horiibe wittoy, e huuba, e wi'a: "Joomiraawo, Joomiraawo, mabbitan men!" ¹² Amma o toontii be, o wi'i: "E goonja batanmi on, mi annaa on."

¹³ Gam majjum Yeesu wi'i: «Deenee, gam on annaa nyalane, dum bo wakkatiire de Bii neddo warata.»

Ballool gollotoobe tato

(Luka 19.12-27)

¹⁴ «Dum nandan hande gorko gom ciriyiido wada jaahaŋal. Den o noddi gollotoobe makko, o yowani be jawdi makko. ¹⁵ O hokki arano mabbe ceede cardi keme joy, didabo, ceede cardi keme didi, tatabo bo, ceede cardi hewre, moy fu jaka baawde mum. Den o yawti genni makko. ¹⁶ Don maa don, gollotoodo kokkaado ceede cardi keme joy, yahi tenkorii de, de di-ibi ceede cardi keme joy godde. ¹⁷ Kokkaado ceede cardi keme didi bo, wadi hande non, kanko bo o riibii ceede cardi keme didi godde. ¹⁸ Amma kokkaado ceede cardi hewre, yahi wasi gayka, uwi don ceede joomiraawo mum hokki dum.

¹⁹ No booyi, joomiraawo mabbe warti, noddi be, be liiso, be kolla no moy mabbe fu wadiri golle mum. ²⁰ Kokkaado ceede cardi keme joy wari, waddi ceede cardi keme joy godde, wi'i: "Joomiraawo, ceede cardi keme joy de kokkudaa am riibake keme joy godde." ²¹ Joomiiko wi'i mo: "Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko buri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!" ²² Gollotoodo kokkanoodo ceede cardi keme didi wari kanun bo, wi'i: "Joomiraawo, ceede cardi keme didi de kokkudaa am riibake ceede cardi keme didi godde." ²³ Joomiiko wi'i mo: "Golle maa woodii sanne, an gollotoodo geeto, koolaado. No a laatike koolaado e huune ko faandi, mi hokkete ko buri dum mawnugo. War naatu ceyododaa e am!" ²⁴ Kokkaado ceede cardi hewre wari kanun bo, wi'i: "Joomiraawo, mii anni a laati nun neddo cadudo: Aa rugga ko a aaway, aa botta ko a hawritay. ²⁵ Gam majjum kulumi, jahum cuudoyi ceede maa der leydi. Jabu ceede maa!" ²⁶ Joomiiko toontii mo, wi'i: "An gollotoodo kalludo, ciiwaakuujo! Aa annunoo mii rugga ko mi aaway, mii botta ko mi hawritay, ²⁷ den, ume wadi ko a wattay ceede am der banki, to mi wartiino mi

jabanno de e riiba majje. ²⁸ Teetee ceede makko den, kokkon goodudo ceede cardi keme joy. ²⁹ Gam goodudo nun beydantee faa duuda. Amma mo woodaa, baa sedda ko woodi teetete. ³⁰ Gollotoodo mo nafataa on, paddee mo yaasi der niwre, o wulla ton, o yakkontira nyiye."

Bii neddo hiitoto himbe nyaanne darŋal

³¹ «To Bii neddo warii e tedduŋal mum e malaykaabe fu, o joodoto dow kittaal laamaare makko ŋal tedduŋal. ³² Himbe lenyi duuniyaaru fu, hawritinto yeeso makko. O seenniran himbe hande no duroowo seen-nirta baali e be'i. ³³ O resan baali, junŋo makko nyaamo, o resa be'i bo, junŋo makko nano. ³⁴ Den, laamiido wi'an wonube junŋo mum nyaamo: "Garee, onon be Baaba am barkidini, jabee donŋu laamaare ne ciriyanaadon diga fuddoode duuniyaaru. ³⁵ Gam rafo wadii am, on nyaannii am, mi dondaama, on jarnii am, mi laatino kodo, on bernii am. ³⁶ Mi wonake funtu, on koltinii am, mi nyawii, on nyawtii am, mi mabbaamaa der kasu, on daaroyii am." ³⁷ Den, foonnitiibe toontoto mo, wi'a: "Joomiraawo, dey men ji'u maa aa rafi, men nyaannu maa, naa dey men ji'u maa aa dondii, ko men jarnu maa? ³⁸ Dey men ji'u maa aa laatii kodo, men beernu maa, naa dey men ji'u maa aa woni funtu go men koltin maa? ³⁹ Dey men ji'u maa aa nyawi naa bo aa mabbaa der kasu, men daaroy ma?" ⁴⁰ Laamiido on toontoto be, wi'a: "E goonja batanmi on: ko gadandon gooto der burudo faandugo caka sakikiraabe am bee, min nun gadandon dum."

⁴¹ Baawo majjum, o wi'an wonube junŋo makko nano: "Dillee woddi am, onon ya'aabe! Naatee der yiite tabitiine, desanaaŋe Ibiliisa e malaykaabe mum! ⁴² Gam rafo wadii am, on nyaannay am, donka wadii am, on jarnay am, ⁴³ mii laatino kodo, on beerinay am, mi wonino funtu, on koltinay am, mi nyawii, mabbaami der kasu, on daaray am." ⁴⁴ Den, be toontoto mo kambe bo, be bi'a: "Joomiraawo, dey men ji'i rafo e wadee, dum bo donka e wadee, maa bo aa laatii kodo, naa bo aa woni funtu, maa bo aa nyawi, naa aa mabbaa der kasu, ko men ballay maa?" ⁴⁵ O toontoto be o wi'a: "E goonja batanmi on: ko on gadanay gooto der burube faandugo, min woni on gadanay dum." ⁴⁶ Den kambe, be jahan der billaare tabitiine, amma foonnitiibe heban yonki tabitiiki.»

Mawbe Yahuduube e dawra no nanŋirta Yeesu

(Marku 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhaana 11.45-53)

26 No Yeesu heennyi wadugo fillaaji din fu, o wi'i aahiibe makko: ² «Oon anni balde didi nun horii go juulde Paska wada, Bii neddo bo wattete e juude himbe, be tigga mo dow leggal palaanŋal.»

³ Wakkati mum, hooreebe limaamiibe e dottiiibe wadi hawriine der wuro hooreejo limaamiibe, bi'eteedo Kayafas. ⁴ Be nannantiri be nanŋa Yeesu e yoyre, be

bara mo. ⁵ Amma be bi'i: «To en gadee dum wakkati juulde, gam to himbe ummin fitina caka jama'aare.»

Debbo gom moomii wardi dow hoore Yeesu

(Marku 14.3-9; Yuhaana 12.1-8; Luka 7.36-50)

⁶ Yeesu e wonuno Baytaniya der wuro Simon ceccefo. ⁷ No be nyaamata, don debbo gom battii Yeesu, e jogii faanu gadiraanɗol hayre albaatiri kebbunɗol wardi, dam ceede duudde. O waanji dam dow hoore Yeesu. ⁸ No aahiibe makko yi'i dum, berde mabbe welay, be bi'i: «Gam ume wardi dam biisaa baanji? ⁹ Dam waaweteno sippeego ceede duudde, de ceennanee talakaabe.»

¹⁰ Yeesu faanti ko be batannoo, wi'i be: «Gam ume ko oon toora debbo on? O wadani am golle boodde.

¹¹ Gam talakaabe e wondi e moodon wakkati fu. Amma min, mi wondataa e moodon wakkati fu. ¹² O moomii bannu am wardi, gam siryaago uwol am. ¹³ E goonja batanmi on: To linjiila waajetee e duuniyaaru do fu, ko debbo on wadi batante, siwtorte bo.»

Yahuuda jammake Yeesu

(Marku 14.10-11; Luka 22.3-6)

¹⁴ Den Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe sappo e dido, yahi to hooreebe limaamiibe. ¹⁵ O wi'i be: «Ume kokkoton am to mi wattanii on Yeesu der juude mon?» 'Be limi ceede cardi laso e sappo, be kokki mo. ¹⁶ Diga wakkati majjum, oo daarta laabi no o jammortoo Yeesu.

Yeesu nyaamii hiraane Paska e aahiibe mum

(Marku 14.12-31; Luka 22.7-34; Yuhaana 13.1-38)

¹⁷ Nyalaane arandeere, der juulde peen ko yuufinaaka, aahiibe Yeesu wari, yami mo, wi'i: «Toy jidudaa men ciryanee hiraane Paska?» ¹⁸ O toontii be, o wi'i: «Jahee siire, naaton wuro waane, bi'on mo: "Moodibbo wi'i, wakkati mum faanike, der wuro maada nun o nyaamata juulde Paska e aahiibe makko."» ¹⁹ Aahiibe wadi ko Yeesu bati dum, be ciryii hiraane Paska.

²⁰ No kiikiide wadi, o joododii e aahiibe makko sappo e dido, bee nyaama. ²¹ Wakkati be nyaamata, Yeesu wi'i be: «E goonja batanmi on: gooto moodon jammoto am.» ²² Berde mabbe biisii puy, go bee yama mo gooto gooto, moy fu e wi'a: «Joomiraawo, min bane hinaa?» ²³ O toontii be, o wi'i: «Tummidindo junɗo mum e am der heedo, joomum nun jammotoo am. ²⁴ E goonja Bii neddo dillan hande no Dewte bati dow makko. Amma bone woodani jammiido mo! To o rimaakano, dum burananno mo woodugo.»

²⁵ Yahuuda, jammotoodo mo, yami mo, wi'i: «Moodibbo, min nun naa?» O toontii mo, o wi'i: «A batii ka.»

Kirtaari ceniini

(Marku 14.22-26; Luka 22.14-20; 1 Korintu 11.23-25)

²⁶ No be nyaamata, Yeesu etti peen, yetti Alla, ɗappiti, hokki aahiibe mum, wi'i: «Jabee, nyaamee, kanjum woni bannu am.» ²⁷ Baawo majjum, o etti jarirgel innabojam, o yetti Alla, o hokki be, o wi'i: «Jaree on fu. ²⁸ Kanjam laatii yiyam am, yiyam alkawal, deyyitiidam gam yaafuye hakkeji himbe duubbe. ²⁹ Mii wi'a on: Mi yarataa innabojam dam kade faa abada, sey nyalaane jaridanmi kesam e moodon, der Laamaare Baaba am.» ³⁰ Baawo be jimi jimol, be burtii, be jahi waanne Jaytuuje.

Yeesu wi'i Piyer yeddan dum

(Marku 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhaana 13.36-38)

³¹ Den Yeesu wi'i aahiibe mum: «Jemmaare nee do, on fu, on accan am, gam e winnaa der dewtere: "Mi fiyan duroowo, den hoggo baali sankito."»

Yeesu beydi, wi'i: ³² «Amma baawo to mi fintii, mi artan on Galili.» ³³ Den Piyer, wi'i mo: «Baa to be fu be accii maa, min kan mi accataa maa pay.» ³⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «E goonja batan maa mi: Jemmaare nee do, ko jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» ³⁵ Piyer wi'i mo: «Baa to doole mi maayida e maa, mi wi'ataa pay mi annaa maa.» Aahiibe fu wi'i, hande non.

Yeesu e du'oo der Gesemane

(Marku 14.32-42; Luka 22.39-46)

³⁶ Baawo majjum, Yeesu e aahiibe mum yottii nokkuure wi'eteene Gesemane. O wi'i be: «Joodee do, faa mi wadaa du'aare.» ³⁷ O yaadi e Piyer, e bibbe Jebede dido, ko berne makko fuddi biisaago, oo maata toora berne puy. ³⁸ Den o wi'i be: «Biisere berne sattanii am faa e yidi warugo am. Gonee do, deenidee e am.» ³⁹ O woddii sedda, o yani o hippii e leydi, oo du'oo, oo wi'a: «Baaba, to wadoto, woddinanam jarirgel toora kaa. Amma ko jidudaa laato, hinaa ko jidumi.»

⁴⁰ O wittoy, o tawi bee daani. O wi'i Piyer: «On baway ko reenidi e am baa yanne woore na? ⁴¹ To on daane, du'ee, gam to on janee der jarbeeji. Gam berne e yidi, amma bannu tampii.»

⁴² O witti du'aago kade de didawre, o woddii sedda, o wi'i: «Baaba, to wadataako jarirgel toora ɗel yawta, mi yariray ɗel, den, accu yidde maa laato!»

⁴³ Yeesu wittoy kade, o tawi be bee daani, gam doynɗol e jogii be puy. ⁴⁴ O acci be kade, o witti du'aago de tatawre e boliide goote den. ⁴⁵ Baawo majjum, o wittoy to aahiibe makko, o wi'i be: «Faa jooni on na'on daani, oon ciwtii na? Wakkati wadii! Bii neddo wattete der juude hakkebe. ⁴⁶ Ummee jawten! Jammotoodo am nani wara!»

Nanjoore Yeesu

(Marku 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhaana 18.3-11)

⁴⁷ Yeesu heennyay batugo, go Yahuuda, gooto der aahiibe makko sappo e dido yottii, e himbe duubbe, joggiibe kaafaaje, e cabbi. Hooreebe limaamiibe, e dottiibe nun liloy be. ⁴⁸ Jammotoodo mo on tintiniinoo be maane, wi'i: «Neddo mo cannumi e mammilaade fu, kanko nun don. Nanjee mo.» ⁴⁹ Don maa don, Yahuuda battii Yeesu, wi'i mo: «Jam kirden Moodibbo!» Den o mammilii mo. ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Igo am, wadu ko waddu maa.» Himbe ben battii, watti Yeesu junjo, nanji mo. ⁵¹ Den gooto der wondunoobe e Yeesu solti kaafahi mum, jabbi maccudo hooreejo limaamiibe, setti nowru, ⁵² go Yeesu wi'i mo: «Wittin kaafahi maa der kuunjal mum, gam kabiroowo e kaafahi, e kaafahi nun joomum halkirta. ⁵³ Aa miili mi waawataa ko noddii Baaba am lildanaanmi ko buri malaykaabe konunkeebe ukke sappo e didi don maa don na? ⁵⁴ Amma to dum laataaki non, noy ko winnaa der Dewtere hebbirta? Gam dewtere wi'i, non dum laatotoo.»

⁵⁵ Den, Yeesu wi'i jama'aare: «Daa on garii nanjoogo am e kaafaaje, e cabbi hande pasotoodo ni. Der suudu Alla bane gonunoomi de weeti fu, emi janjina, go on nanjay am? ⁵⁶ Amma huune dum fu wadii gam ko winnaa der dewte annabiibe hebba.» Den, aahiibe makko fu doggi, acci mo.

Hooreebe diina Yahuduube hiitake Yeesu

(Marku 14.53-65; Luka 22.54, 63-65; Yuhaana 18.12-13, 19-24)

⁵⁷ Nanjoobe Yeesu ben yaari mo to Kayafas hooreejo limaamiibe, go moodibbe tawreeta, e dottiibe genni, hawritii. ⁵⁸ Piyer e tokki mo bawbawre, diga woddi, faa der fageere wuro hooreejo limaamiibe. O naati, o joododii e reenube gam o yi'a no dum heennyitirta.

⁵⁹ Hooreebe limaamiibe, e dawroobe fu, e daarta fewre ne be gaccorto Yeesu gam o waree. ⁶⁰ Himbe duubbe wari seedii fewre dow makko, amma be kebay gacce potude warugo mo. Den, worbe dido gom wari, seedii ⁶¹ wi'i: «Kanko nun wi'unoo pusan suudu Alla, mahitoo njol der balde tati.» ⁶² Hooreejo limaamiibe ummii, wi'i Yeesu: «A toontataako gokka na? A nanay ka be batata dow maa na?» ⁶³ Amma Yeesu toontaaki gokka. Hooreejo limaamiibe on wi'i mo: «Mii eele e inne Alla yonkinteejo, batu men to an nun woni Almasiihu, Biddo Alla.» ⁶⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «A batii ka. Ka batanmi woni: Diga jooni, on ji'an Bii neddo e joodii nyaamo Jom Baawde, o waran diga dow kammu.»

⁶⁵ Den, mone wadi hooreejo limaamiibe faa serkiti toggoore mum, wi'i: «O batii kalluka dow Alla! En kaa-jaaka seedebe gom kade! On nanii e noppi moodon kalluka ka o bati. ⁶⁶ Ume ji'udon?» Be toontii, be bi'i: «Emo haani wareego.» ⁶⁷ Den, be tuuti mo joode e yeeso, bee piya mo guyye. Wobbe mabbe e fiya mo meeye, ⁶⁸ e wi'a: «Almasiihu! Tinta, moy nun fiyu maa.»

Piyer yeddii wi'i annaa Yeesu

(Marku 14.66-72; Luka 22.55-62; Yuhaana 18.15-18, 25)

⁶⁹ Piyer e joodii yaasi fageere wuro. Horbe tawaabe don, gooto mum, battii mo, wi'i: «An bo, aa wondunoo e Yeesu Galilinkeejo.» ⁷⁰ Amma Piyer yeddi ka yeeso himbe fu, wi'i: «Mi faamay ko jidudaa wi'ugo.»

⁷¹ Baawo majjum, o ummii oo fonnii far dammugal wuro. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonbe don: «Gorko oo do e wondunoo e Yeesu Nasaratuujo.» ⁷² Piyer yeddi kade, wi'i: «Mi hunike, mi annaa gorko on.»

⁷³ No wadi tifere, wonube don battii Piyer, wi'i mo: «Seko walaa, a laati nun gooto der aahiibe makko, gam batu maa e hollita to yiwudaa.» ⁷⁴ Den, Piyer hunii wi'i: «Alla hiitoo am to mi fewii, e goonja mi annaa gorko on!» Wakkati mum, jakaraari joggi. ⁷⁵ Den Piyer siwtorii ka Yeesu batunoo dum, wi'i: «Go jakaraari jogga, a wi'an de tati a annaa am.» O wurtii yaasi, o wulli bojji kaadudi.

Yeesu yaaraama to Pilaatu

(Marku 15.1; Luka 22.66-71, 23.1)

27 Subaka kecco, hooreebe limaamiibe, e dottiibe fu, hawritii e dawra dow no be barirta Yeesu.

² Be kabbi mo, be jaari to Pilaatu, hooreejo jeyde leydi Yahudiya.

Maayde Yahuuda Iskariyot

(Golle Lilaabe 1.18-19)

³ No Yahuuda jammiido Yeesu yi'i o hiitaama o waree, o miijitii, o wittini ceede cardi laso e sappo de o jabunoo to hooreebe limaamiibe, e dottiibe, ⁴ o wi'i be: «Mi wadii hakke, mi jammike mo walaa gacce!» Be toontii mo, be bi'i: «Ko faalii men? Haala maa nun!»

⁵ Yahuuda woppi ceede den der suudu Alla, yahi habbitoyii boggol, maayi. ⁶ Hooreebe limaamiibe etti ceede den, wi'i: «Sariya meeden hokkay laawol ceede hande dee do hawritee e ceede cakkanaade Alla der suudu Alla, gam ceede yiyam nun.»

⁷ Baawo dawriine mabbe, be nannantiri, be etti ceede den, be coodiri gesa mahoowo payande gom, gam hobbe e uwee ton. ⁸ Kanjum acci faa hanne, gesa njan e noddee «Gesa Yiyam.» ⁹ Hande non annabaaku Yeremiya hebbiri, nju o wadunoo, o wi'i: «Be ettii ceede cardi laso e sappo, kanje nun himbe Isira'iila tawi o foti yobaneego. ¹⁰ Be coodirii de gesa mahoowo payande, hande no joomiraawo batunoo am.»

Yeesu yeeso Pilaatu

(Marku 15.2-20; Luka 23.1-4, 13-25; Yuhaana 18.28-19.16)

¹¹ Be jaari Yeesu yeeso Pilaatu hooreejo leydi, o yami mo, o wi'i: «An woni laamiido Yahuduube na?» Yeesu toontii mo wi'i: «A batii ka.» ¹² Den hooreebe limaamiibe, e dottiibe gaccii mo, amma o toontaaki gokka.

¹³ Ko Pilaatu wi'i mo: «A nanataa gacce de be batata

dow maada fu na?»¹⁴ Amma Yeesu toontaaki gokka mum. Dum haaynii hooreejo leydi on sanne.

Yeesu hiitaama waree

(Marku 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhaana 18.39-19.16)

¹⁵ Der Juulde Paska fu, hooreejo leydi e woowi yoofango be mabbaado gooto, mo himbe yidi.

¹⁶ Wakkati mum, e woodunoo mabbaado annanaado, bi'eteedo Yeesu Barabbas. ¹⁷ No jama'aare hawritii, Pilaatu yami be, wi'i: «Moy jidudon mi yoofana on: Yeesu Barabbas na, naa Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» ¹⁸ Pilaatu e anni sabbu nawniraagu nun wadi ko be nanji Yeesu be gaddi to mum. ¹⁹ Wakkati Pilaatu joodii e hitoo, deekiiko lili goddo, wi'a mo: «Taa naannu hoore maa der haala gorko mo walaa gacce oo, gam hanki mi toorake der koydool dow haala makko.»

²⁰ Hooreebe limaamiibe, e dottiibe yeeyi jama'aare, be yama Pilaatu yoofana be Barabbas, acca Yeesu waree. ²¹ Hooreejo leydi on yamitii be, wi'i: «Mi yoofanan on mabbaado gooto, moy nun der dido ben jidudon mi yoofana on?» Be toontii, be bi'i: «Barabbas!» ²² Pilaatu yami be, wi'i: «Den, noy gadanmi Yeesu bi'eteedo Almasiihu?» Be fu be toontii, be bi'i: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²³ O yami be, o wi'i: «Ko boni ume o wadi?» Be beydi woolo e semme, bee bi'a: «Tiggu mo dow leggal palaanjal!» ²⁴ Pilaatu tawi waawataa ko deyyitini be, woolo bo e beydoo. Den o etti diyam, o looti juude makko yeeso jama'aare, o wi'i be: «Mi walaa gacce dow reyyitingo yiyam gorko oo. Haala moodon nun.» ²⁵ Be fu be toontii, be bi'i: «Men jabii gacce yiyam makko yowoo dow ko'e amen, e dow bibbe amen!» ²⁶ Den, Pilaatu yoofitani be Barabbas, o hokki laawol Yeesu fiyee looci, baawo mum, o tiggee dow leggal palaanjal.

Soogeeji jaancii Yeesu

(Marku 15.16-20; Yuhaana 19.2-3)

²⁷ Soogeeji hooreejo leydi yaari Yeesu der fageere laamorde mum, ukkere soogeeji din fu hawritii e tummi mo. ²⁸ Be borti gineeji makko, be borni mo gulunfaare wodeere. ²⁹ Baawo majjum, be canyi huuneere gi'e, be kuunini mo. Be kokki mo helliiru e junjo makko nyaamo, bee jiccoo yeeso makko, bee jaanca mo, bee bi'a: «Foo foo maa, laamiido Yahuduube!»

³⁰ Be tuuti mo joode, be teeti helliiru njol, bee piya mo dow hoore. ³¹ No be keennyi jaancugo mo, be borti gulunfaare, be borni mo gineeji makko. Den, be jaari mo be tiggaa dow leggal palaanjal.

Yeesu tiggaama dow leggal palaanjal

(Marku 15.21-41; Luka 23.26-49; Yuhaana 19.16-30)

³² No be burtoto siire, be potti e gorko bi'eteedo Simon mo Sirene. Soogeeji dooli mo o roono leggal Yeesu palaanjal. ³³ Be jottii nokkuure wi'eteene Golgota. Maana Golgota woni (nokkuure le'al hoore). ³⁴ Be

kokki Yeesu innabojam jillontiraadam e kaadudum, o yara. No o metti dam, o salii yarugo.

³⁵ No be keennyi tiggugo mo, be pidani gineeji makko tete, be ceenniri. ³⁶ Baawo majjum, be joodii don, bee deeni mo. ³⁷ Be binni dow alluwal daliila ko acci o tiggaa, be takki dow hoore makko. Ko be binni woni: «Oo do woni Yeesu, laamiido Yahuduube.» ³⁸ Fasotoobe dido gom bo e tiggaa takkol makko, gooto nyaamo makko, gooto bo nano makko.

³⁹ Himbe falotoobe don e yenna mo, e dimma ko'e mum, ⁴⁰ e wi'a: «An pusoowo suudu Alla, mahitoo njol der balde tati, faaba hoore maa. To a laati nun Biddo Alla, jippa diga e leggal palaanjal njal!»

⁴¹ Hande non, hooreebe limaamiibe, e moodibbe tawreeta, e dottiibe fu jaanciri mo, e wi'a: ⁴² «O faabike wobbe, amma o waaway ko faabii hoore makko, kanko laamiido Isira'iila. Jooni, o jippoo diga leggal palaanjal njal, gam goondinen mo. ⁴³ O yowii hoolaare makko fu dow Alla. To non Alla faaboo mo jooni, to e yidi mo. Gam o wi'i, o laati nun Biddo Alla.»

⁴⁴ Fasotoobe, tiggaabe takkol makko bo e yenna mo hande non.

Yeesu maayii

(Marku 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhaana 19.28-30)

⁴⁵ Diga caka nyalooma, niwre wadi e leydi nin fu, faa yottii yanne tati kiikiide. ⁴⁶ Jaka yanne tati kiikiide, Yeesu halbi e semme, wi'i: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Kan woni «Alla am, Alla am! Gam ume accudaa am?» ⁴⁷ Wobbe der darinoobe don no nani dum, wi'i: «Emo nodda Eliya!» ⁴⁸ Don maa don, gooto mabbe doggi waddoy soosuuji, suuwi di der jaran lammudam, habbi e sawru, battini to hunnuko Yeesu gam o biccino. ⁴⁹ Den horiibe wi'i: «Munyen, daaren naa Eliya waran faaboo mo.» ⁵⁰ Baawo majjum, Yeesu halbi e semme, o maayi.

⁵¹ Wakkati mum, wudere wirniraane der suudu Alla serkitii caka caka, diga dow faa ley. Leydi dimmii, tepaaje feccii, ⁵² jenaale mabbittii, seniibe duubbe maayunoobe finti. ⁵³ Be burtii e jenaale. Baawo mum, Yeesu finti, be naatidi e genni seniini, himbe duubbe yi'i be.

⁵⁴ Hooreejo soogeeji deenudo Yeesu, e soogeeji mum, yi'i dimmaade leydi e ko wadi fu. Be kuli puy, be bi'i: «E goonja, o laati nun Biddo Alla!» ⁵⁵ Rewbe duubbe e tawaa don e daara diga woddi, kambe nun tokkoynoo mo diga Galili, bee jagganoo mo. ⁵⁶ Der mabbe: E woodi Mariyama mo Magadala, e Mariyama inna Yaakuuba e Yusufu, e inna bibbe Jebede.

Yeesu uwaama

(Marku 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhaana 19.38-42)

⁵⁷ No kiikiide wadi, gorko jom jawdiijo gom, mo siire Arimatiya, wari. Emo wi'ee Yusufu, kanko bo o laati nun aahiijo Yeesu. ⁵⁸ O yahi to Pilaatu, o eeli dum banu Yeesu. Den, Pilaatu wi'i o hokkee njol. ⁵⁹ Yusufu etti

bannu ñol, suddi ñol wudere heyre, ⁶⁰ o watti bannu ñol der saabeere heyre ne o wasani hoore makko der hayre. Baawo mum, o talli hayre teddune, o mabbiri dammugal saabeere nen, o yawti. ⁶¹ Mariyama Magadalaajo, e Mariyama oo to, e tawaa ñon, e joodi e daari far to saabeere nen.

Soogeeji e reeni saabeere

⁶² Fini mum laatii nyalaane ardiine nyalaane siwte-teene. Den hooreebe Limaamiibe e Farisaabe hawritii yahi to Pilaatu. ⁶³ Be bi'i mo: «Joomiraawo, men ciw-torii pewoowo on batiino diga e wuuri, wi'i, fintan nyalaane tatawre. ⁶⁴ Gam majjum, batu soogeeji reena saabeere nen faa balde tati den yawta. Gam to aahiibe makko wuju bannu makko, wi'a, o fintii diga maaybe. Den fewre sakitiineere nen buran arandeere hallugo.» ⁶⁵ Pilaatu wi'i be: «Soogeeji nani, jahee, deenee saabeere nen no baawiridon!»

⁶⁶ Be jahi, be deenoy saabeere nen. Be talli hayre, be mabbi faa woodi, be darini soogeeji gam reena ne.

Yeesu fintii

(Marku 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhaana 20.1-10)

28 No nyalaane siwteteene yawti, alal subaka, Mariyama Magadalaajo e Mariyama oo to dawii, yahi daaroygo saabeere nen. ² Don de woore, leydi dimmii e semme. Malaykaajo Joomiraawo jippii diga dow kammu, talli hayre nen, joodii dow mayre. ³ Oo jalbitoo hande maayyere, gineeji makko e rawni hande malamalluuje. ⁴ Reenube ben huli faa e diwna, be laatii hande maaybe. ⁵ Malaykaajo wi'i rewbe ben: «To on kulee onon! Mii anni Yeesu tigganoodo nun daartoton. ⁶ O walaa do, o fintii hande no o wi'unoo on. Garee, daaree to o fukkinoo. ⁷ Tinnee, batee aahiibe makko o fintii diga e maayde. O na'on hedii on far

Galili, on ji'an mo ton. Ka goodumi mi bata on nun ñon.»

⁸ Rewbe ben yawti law diga to saabeere nen, go kulol e seyo wadi be puy. Be doggi be batoy aahiibe makko habaru on. ⁹ Don maa ñon, Yeesu fotti e mabbe, wi'i be: «Mii sanna on!» Be battii mo, be nanji koyde makko, be kujidani mo. ¹⁰ Den Yeesu wi'i be: «To on kulee! Jahee, batee banniraabe am, be jaha Galili. Ton nun be ji'atammi.»

Ka reenube saabeere seedii

¹¹ Wakkati rewbe ben yanti laawol, den wobbe der soogeeji deenu di saabeere nen naati e genni, e bata hooreebe limaamiibe ko wadi fu. ¹² Hooreebe limaamiibe, e dottiiibe wadi hawriine, be baddi, be kokki soogeeji ñin ceede duudde, ¹³ be bi'i be: «Bi'ee aahiibe makko nun wari jemma, tawi oon daani, wujji bannu makko. ¹⁴ To hooreejo leydi nanii ka, minon nun anni ka batata mo, men burtina on e toora fu.»

¹⁵ Soogeeji jabi ceede mum, wadi no wi'aa. Hande non haala kan sankitorii caka Yahuduube faa warugo hanne.

Yeesu hollitanake aahiibe mum

(Marku 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhaana 20.19-23)

¹⁶ Aahiibe sappo e go'o yahi Galili, dow waanne ne Yeesu tintinnoo be be jaha. ¹⁷ No be ji'i mo, be kujidani mo, amma wobbe mabbe wadii seko. ¹⁸ O battii, o wi'i be: «Mi hokkaama baawde dow kammu e leydi fu. ¹⁹ Gam majjum jahee, gadee himbe lenyi fu aahiibe am, gadee be batisi e inne Baaba e Biddo e Ruuhu Ceniido. ²⁰ Janjinee be be tokkoo ko batumi on fu. Annee, mii wondi e moodon nyalaane fu, faa timmoode duuniyaaru.»

Yuhaana

Haala puɗɗirka

Yuhaana e yidi der derewol mum ŋol, himbe annita no Yeesu laati nun ʼBidɗo Alla, den goondindo mo fu tawee e woodi yonki tabitiiki.

Wecco arano e holla kaayefiiji feere feere, kollitooji no Yeesu nun paabotoodo, mo ɗum batani der dewte. Yuhaana ettii haalaaji godɗi nandinirdi, hande jon: diyam, nyaamdu buurinoowol, innabohi goonjahi, o hollitira ko Yeesu laatii.

Yuhaana tan batani bangal der siire Kana, e haala Nikodemu, e debbo samariyaajo, e mofo mo Baytisayda, e gorko dindaado e bundan.

O batanii kaayefiiji jeego'o ɗi Yeesu wadi ko Matiye, e Marku, e Luka winnay. Amma Yuhaana winnay haala golle Yeesu godɗe. O batanay dingol Yeesu e golle mum der Galili, e jarbeeki mum, e haala kirtaari cakitiineeri gam himbe wakkati makko e annunoo ɗum.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗirka, 1.1-18
2. Yuhaana gaɗoowo batisi, 1.19-51
3. Golle Yeesu e waaji mum, 2.1-12.50
4. Balde Yeesu sakitiineeje faa Urusaliima, 13.1-19.42
5. Pintol Yeesu Joomiraawo e kollitaaki mum, 20.1-31
6. Heennyitirde 21.1-25.

Haala laatike jayŋol e yonki

1 Diga fuɗɗoode, bi'eteedo Haala e wonunoo. Oo wondi e Alla, o laati nun Alla. ² Diga fuɗɗoode, oo wondi e Alla. ³ E makko Alla tagiri huune fu. Baa godɗum ko woni tagaaka to hinaa e makko. ⁴ Yonki yi-wii e makko, yonki kin laatanii himbe jayŋol. ⁵ Jaayŋol e yayna der niwre, niwre bo waaway ko nyifi ŋol.

⁶ Wakkati gom, Alla lili godɗo bi'eteedo Yuhaana. ⁷ O warii gam o laato seedejo, o wadana jayŋol seedaaku, gam himbe fu goondina sabbu haala makko. ⁸ Kanko bane woni jayŋol, amma o waru nun gam o seedanoo jayŋol. ⁹ Kanŋol woni jayŋol goonjawa, garuŋol e duuniyaaru gam yaynana himbe fu.

¹⁰ Bi'eteedo Haala na'onno der duuniyaaru, e makko duuniyaaru tagiraa, amma himbe duuniyaaru annitay mo. ¹¹ O warii to himbe makko, himbe makko bo jabbaaki mo. ¹² Amma jabbiibe mo fu, ko goondinii inne makko, o hokkii ɗum laawol laataago bibbe Alla. ¹³ Be laataaki bibbe Alla diga e dingol, e yidde tagaado bo bane, amma gam Alla hokkii be yonki kesi.

¹⁴ Haala laatike nedɗo. Nedɗo on joododii e meeden, oo hebbi moyyere e goonja. Men ji'ii tedduŋal makko, tedduŋal ŋal ʼBidɗo bajjo hebata e baaba mum.

¹⁵ Yuhaana seedanii mo, bati e daane towna, wi'i: «Oo ɗo woni mo batannoomi on, bi'umi: Baawo am, burɗo am waran, gam o na'on diga mi walaano.»

¹⁶ E gonnann makko, en fu en kebii moyyere dow moyyere. ¹⁷ Diga e Muusa nun tawreeta hokkiraa, amma moyyere, e goonja warii diga e Yeesu Almasiihu. ¹⁸ Godɗo yi'ay Alla abada, amma ʼBidɗo bajjo, laatiido Alla, gondudo e Baaba nun annini en Alla.

Seedaaku Yuhaana gaɗoowo batisi

(Matiye 3.1-12, Marku 1.18, Luka 3.15-18, Yuhaana 5.33-36)

¹⁹ Yahuduube Urusaliima lili moodibbe yiwube e lenyol Lewinkeebe e Limaamiibe be yama mo, kanko woni moy. ²⁰ O toontii be ko laabi. Nani ko o seedii: «Min, mi Cubaado bane.» ²¹ Be yamitii mo, be bi'i: «Den kan, moy nun laatidaa an? An nun Eliya na?» O wi'i: «Min, mi Eliya bane.» Be bi'i: «An nun Annabiijo batanaado na?» O toontii: «Aawo, kanko bane laatii-mi!» ²² Be bi'i mo: «Den fu moy nun laatidaa? Batu men ko men batoyta liloybe men. Ko bi'udaa hoore maa?» ²³ O toontii, o wi'i:

«Min woni batoowo der haro e wi'a:
"Moyyinee laawol Joomiraawo,"
non annabi Esaaya wi'i.»

²⁴ Lilaabe ben laati nun Farisaabe. ²⁵ Be yami mo: «Ko woni sabbu ko aa wada batisi nani bo a Cubaado bane, a Eliya bane, a Annabiijo batanaado bane?»

²⁶ Yuhaana toontii be, wi'i: «Min, mii wadira batisi e diyam, amma e woodi godɗo hakkune moodon mo on annaa, ²⁷ kanko woni garoowo baawo am, mi fotay baa fittugo boggi pade makko.» ²⁸ Dum don fu wadu nun

Baytaniya, takkol maayo Urdun, to Yuhaana wadanoo batisi.

Yeesu nun woni Jawgiyel Alla

²⁹ Fini mum, Yuhaana yi'i Yeesu e wara to mum, wi'i: «Nani Jawgiyel Alla ikkinoowel hakkeeki duuniyaaru.

³⁰ Kanko nun batannoomi, bi'umi: "Goddo waran baawo am, oo burimmi, gam o na'on diga mi walaano."

³¹ Min, mi annaano mo. Amma mi warii, mii wada batisi e diyam gam mi holla mo himbe Isira'iila.»

³² Yuhaana seedii, wi'i: «Mi yi'ii Ruuhu hande foonu e jippoo diga dow, hodi dow makko. ³³ Min, mi annaano mo. Amma lildo am mi wada batisi der diyam, kanko nun wi'immi: "Mo ji'oytaa Ruuhu e jippoo dow mum, kanko woni gadiroowo batisi e Ruuhu Ceniido."

³⁴ Yuhaana wi'i: «Min, mi yi'ii, mi seedike, kanko woni Biddo Alla.»

Aahiibe Yeesu arandeebe

(Matiye 4.18-22)

³⁵ Fini mum, Yuhaana e darodii kade e aahiibe mum dido. ³⁶ O yi'i Yeesu e faloo, o wi'i: «Nani Jawgiyel Alla!»

³⁷ Aahiibe dido ben nani ka o bati, tokki Yeesu.

³⁸ Yeesu yeeyitii, yi'i bee tokki dum, wi'i be: «Ume daartoton?» Be toontii, be bi'i: «Rabbi (dum wi'ay maa Moodibbo), toy tawadaa?» ³⁹ O wi'i be: «Garee, daaree!» den be gari, be ji'i to o tawaa. Be joododii e makko nyalaane nen. Wakkati on, kiikiide nun.

⁴⁰ Andere, miiraawo Simon Piyer, woni gooto der dido nanube haala Yuhaana, ko tokkini Yeesu.

⁴¹ Mawniraawo makko, Simon, o arti o fotti, o wi'i dum: «Men ji'ii Almasiihu.» (Dum wi'ay maa Cubaado.) ⁴² O yaari mo to Yeesu. Yeesu daari Simon Piyer, wi'i mo: «An, a Simon bii Yuhaana, a innitirte Kefas.» (Dum wi'ay maa Hayre.)

Yeesu noddii Filippu e Natanayel

⁴³ Fini mum Yeesu yidi yahugo Galili. O fotti e Filippu, o wi'i dum: «Tokkam!» ⁴⁴ Filippu, mo Baytisayda nun, genni Andere e Piyer. ⁴⁵ O fotti e Natanayel, o wi'i dum: «Men ji'ii mo haala mum batano der tawreeta Muusa e der dewte annabiibe. Yeesu bii Yusufu mo Nasaratu.»

⁴⁶ Natanayel wi'i mo: «Ko woodi waawan ko yiwi Nasaratu na?» Filippu toontii mo: «War, daaru!»

⁴⁷ Yeesu yi'i Natanayel e fonnoy dum, wi'i: «Oo do laati nun Isira'iilaajo lalley, jamma fu walaa e makko.»

⁴⁸ Natanayel wi'i mo: «Toy annudaa am?» Yeesu toontii mo, wi'i: «Mi yi'ii maa ley ibbi diga Filippu nodday maa.» ⁴⁹ Natanayel toontii, wi'i: «Moodibbo, a laati nun Biddo Alla, a Laamiido Isira'iila nun.» ⁵⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «Gam mi wi'ii mi yi'ii maa ley ibbi, kan acci ko goondindaa na? A yi'an ko buri dum don manju.»

⁵¹ Den o wi'i Natanayel: «E goonja batan mi on: On ji'an duule e mabbittii, malaykaabe Alla e eenca e jippoo dow Bii neddo.»

Bangal der siire Kana

² Balde didi baawo mum, bangal wadii e siire Kana, der leydi Galili. Inna Yeesu e tawanoo ton. ² Yeesu e aahiibe mum bo noddinaama e jamaanu nu. ³ No innabojam mabbe jacci, inna Yeesu wi'i mo: «Be galaa innabojam.» ⁴ Yeesu toontii mo, wi'i: «Inna day, taa accu ka billee. Wakkati am yottaaki taw.» ⁵ Den inniiko wi'i golloobe: «Ko o wi'i on fu, gadee.»

⁶ Looode jeego'o gadiraade kaaye e tawaa don. Diyam majje Yahuduube wadiranno nanardam gam laabingo ko'e mum, hande no diina mabbe bati. Looode den, baaney mum fu e jaba yoogirde diyam sappo. ⁷ Yeesu wi'i be: «Kebbinee payande den diyam.» Be kebbini de faa gabbuude. ⁸ O wi'i be: «Jooni kan, nyedee, jaaranee mawdo bangal.» Be nyedi. ⁹ No mawdo bangal metti diyam baylitaadam innabojam dam, o annaa toy dam yiwi. Amma golloobe nokkoybe dam, e anni. O noddi jommanjo gorko, ¹⁰ o wi'i dum: «Himbe fu innabojam beldam woowi artirgo. To himbe buusii, ko dam hewtay welugo sakitoree. Amma an, a resii beldam dam faa jooni.»

¹¹ Non Yeesu wadiri kaayee fi mum arandehi der siire Kana, der leydi Galili. Non o hollitiri baawde makko, go aahiibe makko goondini mo.

¹² Baawo majjum o yahi Kafarnahum, kanko e inniiko, e miiraabe makko, e aahiibe makko. Be joodii ton balde sedfa.

Yeesu riiwii tenkuube der suudu Alla

(Matiye 12.38-40, Marku 11.15-18, Luka 19.45-46)

¹³ No juulde Yahuduube bi'eteede Paska badii, Yeesu yahi Urusaliima. ¹⁴ Der suudu Alla, o tawi sippoobe ga'i, e baali, e tantabaraaji, e cengotoobe ceede, e joodii. ¹⁵ O etti boggi o wadi boccol, o riiwi be be burtoo suudu Alla, kambe e baali, e ga'i. O sankiti ceede cengotoobe, o hippi taaburuuji mabbe. ¹⁶ O wi'i sippoobe tantabaraaji: «Burtinee dum, to on gadee suudu baaba am suudu tenkuru.»

¹⁷ Aahiibe makko siwtori ko winnaa e Dewte: «Yidde suudu maa e jabina berne am.» ¹⁸ Den hooreebe Yahuduube wi'i mo: «Kaayee fi kiye gadataa ko kollaa men aa woodi laawol wadugo nun nun.» ¹⁹ Yeesu toontii be, wi'i: «Pusee suudu Alla njo l do, mi mahitinto njo der balde tati.» ²⁰ Be toontii mo: «Suudu njo mahiraa ma duubi lasooji didi e jeego'o, go an, bi'aa a mahitinto njo der balde tati na?»

²¹ Amma bannu makko nun o nandiniri suudu Alla.

²² No Yeesu finti, aahiibe mum siwtorii o batiino dum ka, go be goondini Dewte e haala ka o batunoo.

Yeesu e anni ko woni e neddo fu

²³ No Yeesu wonunoo Urusaliima gam juulde Paska, duubbe goondini inne makko gam be ji'ii kaayee fi di o wadi. ²⁴ Amma Yeesu hoolaaki be, gam oo anni be be

fu. ²⁵ O bukaaka goddo seedanoo mo ko woni e himbe, gam oo anni ko woni der berne neddo.

Yeesu e badda e Nikodemu

3 E woodunoo goddo, Farisaajo, bi'eteedo Nikodemu, o laati nun gooto der hoorebe Yahuduube. ² Jemmaare gom o yahi to Yeesu, o wi'i dum: «Moodibbo, emen anni a laati nun baajotoodo yiwudo to Alla, gam goddo waawataa ko wadi kaayeeffiji di gadataa, to Alla wondaa e makko.» ³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Mii batee e goonja: Goddo waawataa ko yi'i Laamaare Alla to rimitaaka.» ⁴ Nikodemu wi'i mo: «Noy neddo waawirta ko rimatoraa to naywii? O waawan ko witti e reedu inniiko, o rimitee na?»

⁵ Yeesu toontii mo wi'i: «Mii batee e goonja: To neddo rimatoraaka e diyam, e Ruuhu, o waawataa ko naati laamu Alla. ⁶ Ko neddo rimata, laati nun neddo. Ko Ruuhu bo rimata, laati nun ruuhu. ⁷ To dum haaynee gam mi wi'ii maa: "E haani dimitedaa." ⁸ Henu e wifa to yidi fu. Aa nana sonnyo maggol, amma a annaa to njol yiwi, a annaa to njol yahata. Hande nun dimiraado Ruuhu laati.»

⁹ Nikodemu wi'i mo: «Noy dum wadortoo?» ¹⁰ Yeesu toontii mo: «An, moodibbo Isira'iila mawdo, a annaa dum? ¹¹ Mii batee e goonja, menen, ko men anni, men batata, ko men ji'i, men ceedotoo. Amma on jabataa seedaaku amen. ¹² On goondinay no batanmi on kujje de leydi. Noy goondinay to mi batanii on kujje de dow kammu? ¹³ Goddo meeday eencugo dow kammu, to hinaa jippiido diga kammu, kanko woni Bii neddo. ¹⁴ Hande no Muusa biliri boddi janni dow leggal der ladde haro, hande non Bii neddo bo bilirtee, ¹⁵ gam goondindo mo fu heba yonki tabitiiki. ¹⁶ Gam Alla yidii duuniyaaru sanne faa hokki Biddo mum bajjo, gam goondindo mo fu to halku, amma heba yonki tabitiiki. ¹⁷ Alla lilay Biddo mum e duuniyaaru gam o hiitoo nu, amma gam nu hisira diga e makko. ¹⁸ Goondindo mo hiitataake, amma mo goondinay, hiitaamaa ko, gam o goondinay inne Biddo Alla bajjo. ¹⁹ Kiita mabbe nani: Jaaynjol warii e duuniyaaru, amma himbe, niwre nun buri yidugo dow jaynjol, gam gadu mabbe woodaa. ²⁰ Mo golle mum woodaa e wanyi jaynjol, warataa e maggol, gam e hula golle mum wurtoo. ²¹ Amma tokkudo goonja, waran to jaynjol gam gadu nu wadi gam Alla, wurtoo.»

Ko Yuhaana seedii dow Yeesu

(Yuhaana 1.19-24)

²² Baawo mum Yeesu yaadi e aahiibe mum leydi Yahudiya. O joododii e mabbe ton, oo wada batisi. ²³ Yuhaana bo e wada batisi e siire Aynon, takkol Salim, gam ton diyam e duudi. Himbe e yaha ton e wadane batisi. ²⁴ (Tawi Yuhaana mabbaakano taw.)

²⁵ Nyaanne gom aahiibe Yuhaana yeddontirii e Yahuduujoo gom dow haala laabal. ²⁶ Be jahi to

Yuhaana, be bi'i dum: «Moodibbo, gorko gondunoodo e maa takkol maayo Urdun, mo ceedanidaa men, kanko bo oo wada batisi. Himbe fu e yaha to makko.»

²⁷ Yuhaana toontii be, wi'i: «Neddo waawataa ko hebi goddum to hinaa ko Alla hokki dum. ²⁸ Onon e hoore moodon, on seedebe am, mi wi'ii: "Mi Almasihu bane, amma mi lilaama mi ardoo mo".» ²⁹ Yuhaana wi'i kade: «Gaddanaado jommanjo debbo, kanko woni jommanjo gorko. Dottoowo gorko e darii, e hettinii. To o nanii daane jommanjo gorko, berne makko welan sanne. Nii beldum berne am hebbiri. ³⁰ Haani teddujal makko e beydoo, njal am e buytoo.»

Yiwudo dow kammu

³¹ «Yiwudo dow kammu nun buri fu. Yiwudo e leydi, laati nun leydinkeejo. Haala mum bo laati nun ka leydinkeebe. Yiwudo dow kammu, kan nun jinti moy fu. ³² Ko o yi'i e ko o nani, o seedotoo, amma goddo jabataa seedaaku makko. ³³ Jabudo seedaaku makko, tabbitinii Alla laati nun goonjaajo. ³⁴ Mo Alla lili, ko Alla bati nun o batata, gam Alla hebbinii mo Ruuhu mum. ³⁵ Baaba e yidi Biddo, faa watti huune fu e junjo makko. ³⁶ Goondindo Biddo, hebii yonki tabitiiki. Mo goondinay Biddo, hebataa ki, amma mone Alla e wonani dum.»

Yeesu e samariyaajo debbo

(Yuhaana 7.37-39)

4 Farisaabe nanii Yeesu e wada batisi, e heba aahiibe duubbe faa buri Yuhaana. ² To goonja nun, Yeesu e hoore mum waday batisi, amma aahiibe makko nun wadannoo dum. ³ No Yeesu nani ka Farisaabe bati, ummii leydi Yahudiya, witti leydi Galili. ⁴ E haani bo o falta leydi Samariya.

⁵ O wari e siire Samariya bi'eteene Sikar, takkol gesa na Yaakuubu hokki biyum Yusufu. ⁶ Don bunnu Yaakuubu woni. No Yeesu somi yaadu, joodii gabbude bunnu njol. Caka nyaalooma nun.

⁷ Samariyaajo debbo wari yoogugo. Yeesu wi'i mo: «Hokkoram diyam, mi yara!» ⁸ (Tawi aahiibe makko yahii siire soodoygo ko nyaamete.) ⁹ Debbo on wi'i Yeesu: «Ee, noy an Yahuduujoo, eelirtaa am diyam jaraa, min samariyaajo debbo?» Nani bo potal walaa hakkune Yahuduube e Samariyaabe. ¹⁰ Yeesu toontii mo, wi'i: «To aa annunoo no dokkal Alla foti, e moy wi'i maa: "Hokkoram diyam, mi yara!" an nun eelatano mo, o hokkee diyam yonki.»

¹¹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, a walaa cawgal. Bunnu nun bo e luggi. Toy kebataa diyam yonki dam? ¹² A buru nun maama amen Yaakuubu, kokkudo men bunnu njol manju na? Kanko e bibbe makko, e bisaaji makko fu, be jarii e maggol.» ¹³ Yeesu toontii mo, wi'i: «Neddo fu jardo diyam dam, dondete kade, ¹⁴ amma jardo diyam dam kokkanmi dum, dondataake faa abada. Gam diyam kokkanmi dum, laatanto dum buldude

diyam kokkoojam yonki tabitiiki.»¹⁵ Debbo on wi'i: «Moodibbo, hokkoram diyam dam, to mi dondee kade, to mi wittaa bo yoogugo.»

¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Yahu noddoy gorko maa, garidon!»
¹⁷ Debbo on toontii mo: «Mi walaa gorko.» Yeesu wi'i mo: «Aa woodi goonja no bi'udaa a walaa gorko.»¹⁸ A ettayno maa worbe joyo. Gorko gondudaa jooni on bo, gorko maa bane. A batii goonja.»

¹⁹ Debbo on wi'i mo: «Moodibbo, laabanii am, a laati nun Annabiijo.»²⁰ Maamiraabe amen saafiino Alla dow waanne nee, amma onon, oon bi'a: "Urusaliima nun Alla haani saafeego".»

²¹ Yeesu wi'i mo: «Banniraawo debbo, hoola ko batan maa mi. Wakkati e wara, dow waanne nee do bane, Urusaliima bo bane caafoton Baaba.»²² Onon Samariyaabe, oon caafa ko on annaa, menen Yahuduube, ko men anni men caafata, gam kisidam to Yahuduube nun yiwata.²³ Amma wakkati e wara, ki yottike du, de safoobe goonjakuube saafirta Baaba e ruuhu e goonja. Iri safoobe bee don nun Baaba daartata.²⁴ Alla laati nun Ruuhu. Gam majjum, e haani safoobe, saafira mo e ruuhu e goonja.»

²⁵ Debbo on wi'i: «Mii anni Almasiihu, bi'eteedo Cubaado, waran. To o warii, o humpitanan men kujje fu.»²⁶ Yeesu wi'i mo: «Min, baddoowo e maa, woni kanko.»

²⁷ Dow kaa don, aahiibe makko yottii to mabbe. No Yeesu baddata e debbo on, dum haaynii be, amma baa gooto mabbe wi'ay: «Ko daartataa?» Naa: «Gam ume baddataa e makko?»

²⁸ Den debbo on resi yoogirgal mum, witti siire, bati himbe, wi'i: ²⁹ «Garee, daaree gorko batudo am ko gadunoomi fu. Kanko bane woni Almasiihu on?»³⁰ Be burti siire nen, be jahi to makko.

³¹ Wakkati den aahiibe e sawrina mo, e wi'a: «Moodibbo, nyaamu!»³² O toontii be: «Mii woodi ko nyaamaanmi, ko on annaa.»³³ Aahiibe ben e yamontira: «Moy waddani mo ko nyaametee?»

³⁴ Yeesu wi'i be: «Nyaamdu am laati nun wadugo sago lildo am, e heennyitingo golle de o hokkimmi.

³⁵ Onon, oon bi'a: "Faa hanne lebbi naay horii go dugge yottoo?" Amma min, mii wi'a on: bantee gite mon, daaree, gese bennii, de potii ruggeego.³⁶ Dug-gudo heban joddi, hawritan bibbe gam yonki tabitiiki, gam aawudo e duggudo seyodoo.³⁷ Dum don e tabitina ballool nol do: "Gooto e aawa, gooto e rugga."³⁸ Mi lili on duggoon to on gollay. Wobbe gollii, onon, on nafitoroo golle mabbe.»

³⁹ Der siire nen, Samariyaabe duubbe goondinii Yeesu gam haala debbo ceediido, wi'i: «O batii am ko gadunoomi fu.»⁴⁰ Gam majjum no Samariyaabe yottii to Yeesu, be eeli mo o joodoo to mabbe. O wadi don balde didi.⁴¹ Himbe duubbe, faa buri no arande, goondini mo, no nani haala makko.⁴² Be bi'i debbo on: «Jooni, hinaa gam ka batudaa men tan acci men goondini. Amma menen e ko'e amen, men nanii haala

makko, emen anni kanko woni Kisinoowo duuniyaaru lalley.»

Yeesu nyawtii bii semmenteejo gom

(Luka 7.1-10)

⁴³ No Yeesu wadi ton balde didi, o witti Galili.

⁴⁴ Kanko e hoore makko o seedike, o wi'i: «Annabiijo teddintaake der leydi mum.»⁴⁵ No o yottii Galili, Galilinkeebe jabborii mo juude didi, gam kambe bo be jahiino juulde Urusaliima, be ji'iino ko o wadi ton fu.

⁴⁶ Den Yeesu warti Kana, der leydi Galili to o waylitin-noo diyam laatii jaram. Tawi bii gorko semmenteejo gom, yandaa, e fukkii Kafarnahum.⁴⁷ Semmenteejo on nani Yeesu yiwii Yahudiya, warii Galili. O yahi to makko, o eeli mo o yaha o nyawtaa biyiiko badiido maayugo.⁴⁸ Yeesu wi'i mo: «Abada on goondintaa, to on ji'ay kaayeeffiji e haaynaareeji.»⁴⁹ Semmenteejo on wi'i mo: «Moodibbo, en jahu diga biyam maayay.»

⁵⁰ Yeesu wi'i mo: «Hootu, biya e wuuri.»

Gorko on goondini ko Yeesu bati dum, witti.⁵¹ E laawol, golloobe makko fotti e makko, wi'i mo biyiiko yoofike.⁵² O yami be: «Wakkati dey o yoofii?» Be toontii mo, be bi'i: «Keenya juura jonte den yoofi mo.»

⁵³ Baabiiko anniti wakkati oo don nun lalley Yeesu wi'i mo: «Biya yoofike!» Kanko e getti makko fu, be goondini Yeesu.

⁵⁴ Dum don woni kaayeeffi didabi ki Yeesu wadi Galili, no yiwunoo Yahudiya.

Yeesu nyawtii moofu

(Marku 2.28, Yuhaana 7.19-26 e 9.1-17)

5 Baawo majjum, juulde Yahuduube e wada. Yeesu yahi Urusaliima.² Urusaliima ton, takkol Dammugal baali, weldere diyam e woni don, nee wi'ee e Iburaninkeere Baytisayda. Dammude joy mawde e filitii ne.³ Nyawbe duubbe e fukkii ley dammude den: wumube, layoobe, e [moofidinbe. Bee kedii diyam irtee,⁴ gam malaykaajo Joomiraawo e jippoo e weldere nen tife e tife, e irta diyam dam. Nyawdo artudo naati e diyam dam de dam irtaa, e yoofoo no nyaw mum wa'i fu.]⁵ Gorko nyawdo diga duubi laso e sappo e jeetati e wonunoo don.⁶ Yeesu yi'i oo fukkii, anniti o booyidii e nyaw, yami mo, wi'i «Aa yidi yoofaago?»⁷ Nyawdo on toontii mo, wi'i: «Moodibbo, mi walaa goddo ballando am naatugo e weldere nen to diyam irtike, go mi yot-too fu, den goddo artii am naatugo.»

⁸ Yeesu wi'i mo: «Umma, ettu daago maa, yahu!»

⁹ Don maa don gorko on yoofii, etti daago mum e yaha. Dum fakkii e nyalaane siwteteene,¹⁰ gam majjum hoorebe Yahuduube wi'i nyawtaado on: «Hanne nyalaane siwteteene nun, laawol hokkay maa doonodaa daago maa.»¹¹ O toontii be, o wi'i: «Nyawtudo am, kan nun wi'immi: Ettu daago maa, yahu!»

¹² Be yami mo: «Moy nun bi'udo maa: Ettu daago maa, yahu?»¹³ Amma nyawtaado on annaano mo, gam

Yeesu mutii caka himbe sabbu no be duudiri e nokku-ure nen.

¹⁴ Baawo mum Yeesu fottitii e makko der suudu Alla, wi'i mo: «Daaru, jooni kan, a yoofike. Taa wadu hakke kade, wara ko buri dum bonugo hebee.» ¹⁵ Gorko on yahi batoy hooreebe Yahuduube wi'i Yeesu nun nyawti dum.

¹⁶ Go Yahuduube fuddi gaccaago Yeesu gam o wadii dum e nyalaane siwteteene. ¹⁷ Yeesu wi'i be: «Baaba am, e golloo faa hanne, min bo, mii golla.»

¹⁸ Gam majjum hooreebe Yahuduube hocchi niya warugo mo, hinaa gam o biisii nyalaane siwteteene tan, amma gam o wi'i bo, Alla woni Baabiiko. O fotinii hoore makko e Alla.

Baawde Biddo Alla

¹⁹ Yeesu wi'i be: «Mii bata on e goonja: Biddo waawataa ko wadi goddum kan tan, sey ko yi'i Baaba e wada. Gam ko Baaba wadata fu, kanjum Biddo bo wadata. ²⁰ Gam Baaba e yidi Biddo, kan wadi e holla mo huune fu ko o wadata. O hollan mo golle burde dee do fu manju, faa haaynaare wada on. ²¹ Gam hande no Baaba fintinirta maaybe wuurina be, nun Biddo bo wuurinirta mo yidi. ²² Baaba kan, hiitataako goddo, amma o hokkii Biddo baawde hiitaago kiita fu, ²³ gam himbe fu teddina Biddo hande no teddiniri Baaba. Neddo fu mo teddinay Biddo, teddinay Baaba liloydo mo.

²⁴ Mii bata on e goonja. Nanudo haala am ko goondi-ni liludo am, hebii yonki tabitiiki, o hiitataake. O yiwii e maayde, o warii to yonki. ²⁵ Mii bata on e goonja: Wakkati e wara, ki yottike du, wakkati de maaybe nanata daane Biddo Alla. Nanube ne bo wuuran. ²⁶ Hande no Baaba laatorii bulirde yonki, hande nun o hokkii Biddo bo laatoo bulirde yonki. ²⁷ O hokkii mo baawde hiitaago, gam o laati nun Bii neddo. ²⁸ To dum haaynoo on. Wakkati waran, de maaybe wonube der caabeeje nanata daane makko, ²⁹ be burtoo. Wadube ko woodi, finta, heba yonki, wadube ko halli finta, hiitee.»

Haala Yeesu laati nun goonja

³⁰ «Min e hoore am, walaa fu ko baawumi wadugo. Ko nanumi, kiitortoomi. Kiita am e foonnitii, gam mi tokkataa sago am, sago lildo am nun tokkumi. ³¹ To mi seedanike hoore am, seedaaku am nootataake. ³² E woodi goddo ceedantoodo am. Mii anni seedaaku makko, ko o seedantoo am laati nun goonja. ³³ Onon, on lili himbe to Yuhaana, o seedike goonja. ³⁴ Min, mi bukaaka seedaaku neddo, amma mi batii ka gam kison. ³⁵ Yuhaana laatike fitilla kubboowa, jaaynoowa. On jabii welweltugo wakkati sedda e jayjol makko. ³⁶ Min, mii woodi seedaaku burju nu Yuhaana manju. Golle de Baaba yowanimmii mi wada, golle de gadan-mi den nun seedantoo am no Baaba nun lilimmi.

³⁷ Baaba liludo am, kanko e hoore makko seedanii am. Abada on nanay daane makko, abada on ji'ay mo.

³⁸ Batu makko wonday e moodon, gam on goondinay mo o lili. ³⁹ Oon biditoo Dewte gam oon miiji de kokkan on yonki tabitiiki. Kanje seedantoo am. ⁴⁰ Amma, on jabay warugo to am gam kebon yonki.

⁴¹ Diga e himbe bane kebammii teddujal am, ⁴² amma mii anni on, mii anni yidde Alla walaa e moodon. ⁴³ Min, mi warii e inne Baaba am, on jabbaaki am. Amma to goddo wardii inne mum, on jabboto dum. ⁴⁴ Noy baawirton ko goondini, onon teddinontiroobe hakkune moodon, go accudon daartugo teddujal Alla? ⁴⁵ To on miilee min gaccotoo on yeeso Baaba. Muusa, mo jowudon hoolaare moodon dow mum, kanko nun gaccytoo on. ⁴⁶ To on goondiniino Muusa e goonja, on goondinanno am min bo, gam min o batani der dewte makko. ⁴⁷ Amma no on goondinay ko o winni, noy goondinirton haala am?»

Yeesu nyaannii himbe ujune joyo

(Matiye 14.13-21; Marku 6.30-44; Luka 9.10-17)

6 Baawo majjum Yeesu joli maayo Galili, bi'eteerjo Tiberiya. ² Jama'aare duunne e tokki mo gam be ji'ii haaynaareeji di o wadi dow nyawbe. ³ Yeesu eenci dow waanne, joododii ton e aahiibe mum. ⁴ Tawi juulde Yahuduube bi'eteede Paska badike. ⁵ Yeesu banti hoore, hollirii jama'aare duunne e fonnoy dum. O yami Filippu: «Toy kebeten cooden nyaamdu ko nyaannata bee do fu?» ⁶ O batu nun makko gam o nana ko Filippu toontotoo, gam oo anni ko o miili wadugo.

⁷ Filippu toontii mo, wi'i: «Baa gollotoodo golle juude balde keme didi, joddi mum heyataa sooda peen, tawee moy fu heba njappel.» ⁸ Gooto e aahiibe makko, bi'eteede Andere, miiraawo Simon Piyer, wi'i mo: ⁹ «E woodi do suka gorko gom goodudo peen joy e liyyi didi, amma ume dum don wadanta bee do fu?»

¹⁰ Yeesu wi'i: «Bi'ee be, be joodoo.» Nokkuure nen e hebii fudo, be joodii. Be gadan himbe ujune joyo.

¹¹ Yeesu etti peen kon, yetti Alla, yedi wonube don. O wadi liyyi dii bo hande nun. O hokki be faa be kaari.

¹² No be kaari, Yeesu wi'i aahiibe mum: «Kawritee ko horii, baa goddum to halku.»

¹³ Be kawriti njappe peen joyo ko himbe ben horii, ko kebbi killaaje sappo e didi.

¹⁴ No himbe yi'i kaayeeffi dum Yeesu wadi, be bi'i: «Lalley, kanko woni Annabiijo bi'aado e wara der duunniyaaru.»

¹⁵ Amma no Yeesu e anni be garan nanjugo dum e semme, be laamina, o dilli diga don, o eenci dow waanne, kanko tan.

Yeesu e yaha dow diyam maayo.

(Matiye 14.22-34; Marku 6.45-53)

¹⁶ Kiikiide mum, aahiibe Yeesu yahii fonjo maayo.

¹⁷ Be naati laana diyam gam be jola, be jaha Kafar-nahum. Niwre fuddii wadugo, tawi Yeesu hewtaaki be

taw. ¹⁸ Henu mawkol e wifa, galmaji diyam e ummoo. ¹⁹ Be jawdini laana kan faa be kebi hande kilo joy naa jeego'o. Den be kolliri Yeesu e yaha e koyde dow maayo, faa battii be. 'Be kuli. ²⁰ Yeesu wi'i be: «Min nun, to on kulee!» ²¹ Be eeli mo o naata e laana kan. Don maa don be jottii fonjo to be poonnii.

Himbe e daarta Yeesu

²² Fini mum, jama'aare wonunoone fonjo maayo, yi'i laana goota tan woni ton. Yeesu naatiday e aahiibe mum laana kan. Kambe tan yawti e makka. ²³ Laanaaje yiwude Tiberiya warii takkol to be nyaami peen don, baawo no Joomiraawo yetti Alla. ²⁴ No jama'aare yi'i Yeesu e aahiibe mum walaa don, be naati laanaaje, be batti Kafarnahum daartoygo mo.

Yeesu woni nyaamdu kokkoowol yonki

²⁵ No be tawi Yeesu fonjo maayo, be bi'i dum: «Moodibbo, dey garudaa do?» ²⁶ Yeesu toontii be, wi'i: «To goonja nun, hinaa gam on ji'ii kaayee fi acci oon daartammi. Ko daartirton am woni gam on nyaamii faa on kaarii. ²⁷ To on gollee gam nyaamdu keennyooowol, amma gollee gam nyaamdu tabitintoonjol, kokkoowol yonki tabitiiki. Nyaamdu njol don nun, 'Bii neddo hokkata on, gam kanko Alla Baaba, wadani maane baawde mum.»

²⁸ Den be yami mo, be bi'i: «Ume men gadata ko men gada golle de Alla yidi?» ²⁹ Yeesu toontii be, wi'i: «Golle de Alla yidi woni goondinon mo o lili.»

³⁰ Be toontii mo, be bi'i: «Kaayee fi kiye gadataa men ji'a, faa men goondinee? Ume gadataa?» ³¹ Maamiraabe amen nyaamii nyaamdu maannu der haro, hande no dewte wi'i: "O hokkii be nyaamdu yiwunu dow kammu".» ³² Yeesu toontii be, wi'i: «Mii bata on e goonja: hinaa annabi Muusa hokki on nyaamdu yiwunol dow kammu. Baaba am hokki on nyaamdu geetol, yiwunol dow kammu. ³³ Nyaamdu njol Alla hokkata woni, yiwunol dow kammu, kokkoowol duuniyaaru yonki.» ³⁴ Be bi'i mo: «Moodibbo, hokku men nyaamdu njol baadey.»

³⁵ Yeesu wi'i be: «Min woni nyaamdu kokkoowol yonki, garudo to am, rafataake abada, goondindo am bo dondataake abada. ³⁶ Amma mi battii on: on ji'ii am, ko on goondinay. ³⁷ Be Baaba hokkimmi fu, waran to am. Garudo to am fu, mi salataako dum. ³⁸ Gam wadugo ko jidumi bane acci yiwmi dow kammu, amma gam mi wada ko liludo am yidi. ³⁹ Nani ko lildo am yidi: to baa gooto der himbe o hokki am majju, amma gam mi ummitina be nyalaane darjal. ⁴⁰ Nani ko Baaba am yidi: ji'udo 'Biddo fu, to goondinii mo, hebii yonki tabitiiki. Mi ummitinan mo nyalaane darjal.»

⁴¹ Yahuduube e dumbitoo hakkune mum dow haala Yeesu, gam o wi'i: «Min woni nyaamdu yiwunol dow kammu» ⁴² Be bi'i: «Oo do, hinaa Yeesu bii Yusufu, mo

annuden inna mum e baaba mum on na? Noy o wi'ir-ta: "Dow kammu yiwmi"?"»

⁴³ Yeesu wi'i be: «To on dumbitee hakkune moodon! ⁴⁴ Goddo waawataa ko wari to am, to Baaba lildo am fooday mo. Min, mi ummitinan mo nyalaane darjal. ⁴⁵ E wannii der dewte annabiibe: "Be fu Alla janjinan be." Neddo fu nanudo ko Baaba bati, go jabi janjinan makko, waran to am. ⁴⁶ Baa gooto yi'ay Baaba, to hinaa yiwudo to Alla, kanko tan yi'i Baaba. ⁴⁷ Mii bata on e goonja: Goondindo am, hebii yonki tabitiiki. ⁴⁸ Min woni nyaamdu kokkoowol yonki. ⁴⁹ Maamiraabe moodon nyaamii maannu der haro, be maayii bo. ⁵⁰ Njol do nun nyaamdu yiwunol dow kammu, nyaamudo njol fu maayataa. ⁵¹ Min woni nyaamdu yonkin-tewol, yiwunol dow kammu. To neddo nyaami nyaamdu njol, wuuran faa abada. Nyaamdu njol kokkanmi gam duuniyaaru wuura, laati nun bannu am.»

⁵² Dow kaa don Yahuduube e yeddontira no waawi fu, e wi'a: «Noy neddo oo waawirta ko hokki en bannu mum nyaamen?» ⁵³ Yeesu toontii be, wi'i: «Mii bata on e goonja: To on nyaamaay bannu 'Bii neddo, on jaray yiyam makko, yonki walaa der moodon. ⁵⁴ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, hebii yonki tabitiiki. Mi fintinan mo nyalaane darjal. ⁵⁵ Gam bannu am laati nun nyaamdu lalley, yiyam am bo laati nun jaram lalley. ⁵⁶ Neddo fu nyaamudo bannu am, to yari yiyam am, oo wondi e am, min bo mii wondi e makko. ⁵⁷ Baaba liloydo am laati nun buurudo. Gam makko buurumi. Hande nun nyaamudo am fu, wuurirta gam am. ⁵⁸ Njol do nun woni nyaamdu yiwunol dow kammu. Njol nandaa e njol kaakiraabe moodon nyaamuno, be maayii bo. Nyaamudo nyaamdu njol do wuuran faa abada.»

⁵⁹ Haalaaji dii do nun Yeesu janjini der suudu waa-jorde Kafarnahum.

Yonki tabitiiki

⁶⁰ No be nani haalaaji din, duuggal e aahiibe makko wi'i: «Haala ka e tiidi. Moy waawata ko jabi ka?»

⁶¹ Yeesu faami der berne mum, aahiibe mum e dumbitoo dow majjum, go o wi'i be: «Haala kan jibi on nun? ⁶² Jon kan to on ji'ii 'Bii neddo eenci to wonunoo, den mum noy gadoton? ⁶³ Ruuhu woni buurinoowo, bannu nafataa goddum. Haalaaji haalanmi on dii, laati nun Ruuhu e yonki. ⁶⁴ Nani e woodi hakkune moodon be goondinay.» Gam Yeesu e anni diga fuddoode, be goondinay dum, e jammotoodo dum. ⁶⁵ O beydi o wi'i: «Gam majjum bi'umi on: "Walaa baawoowo ko wari to am, to Baaba hokkay dum no warirta".»

⁶⁶ Diga den, duuggal e aahiibe makko dilli, acci tokkugo mo. ⁶⁷ Den Yeesu yami aahiibe sappo e dido ben: «Onon bo, oon jidi dillugo na?» ⁶⁸ Simon Piyer toontii mo, wi'i: «Joomiraawo, to moy men jahata? An woodi haala kokkoowa yonki tabitiiki. ⁶⁹ Men goondinii, emen anni an woni Ceniido yiwudo e Alla.»

⁷⁰ Yeesu toontii be, wi'i: «Hinaa min subi on, onon sappo e dido? Gooto moodon laati nun seydaanuujjo.»

⁷¹ Haala Yahuuda, bii Simon Iskariyot nun o batata, gooto der sappo e dido ben. Oo don woni jammo-toodo mo.

Miiraabe Yeesu goondinay dum

7 Baawo majjum Yeesu e woosoo der Galili. O yidaa woosaago der Yahudiya gam hooreebe Yahuduube e daarta no warirta mo. ² Tawi juulde Yahuduube bi'eteede juulde bukaaji badike. ³ Miiraabe Yeesu wi'i dum: «Eggu, jahaa Yahudiya gam aahiibe maa yi'a golle de gadataa. ⁴ Goddo suudataa ko wadata, to e yidi anneege. No aa wada golle dee, hollitin hoore maa himbe.»

⁵ Baa miiraabe makko goondinay mo. ⁶ Yeesu wi'i be: «Wakkati am waray taw, amma onon, wakkati fu laati nun wakkati moodon. ⁷ Himbe duuniyaaru waawataa ko wanyi on, amma min, bee banyimmi gam mii seedoo golle mabbe woodaa. ⁸ Onon, jahee juulde den. Min, mi yahataa, gam wakkati am waray taw.» ⁹ No o bati be kaa don, o joodii leydi Galili.

Yeesu yahi juulde bukaaji

¹⁰ No miiraabe Yeesu yahi juulde den, Yeesu bo yahi ton, amma o hollitay hoore makko, o suudii.

¹¹ Hooreebe Yahuduube e daarta mo der juulde, e wi'a: «Toy o woni?»

¹² Himbe duubbe e dumbitoo dow haala makko. Wobbe e wi'a: «Neddo geeto nun!» Wobbe bo e wi'a: «Nun nun bane, majjinoowo himbe nun.» ¹³ Goddo susay batango mo e daane towne, gam bee kula hooreebe Yahuduube.

¹⁴ Tawi juulde den fecciri, go Yeesu fuddi janningo der suudu Alla. ¹⁵ Haaynaare wadi Yahuduube sanne, be bi'i: «Noy o waawiri dewte, kanko mo jannay?»

¹⁶ Yeesu toontii be, wi'i: «Jande janninammi on, yiway e am. Diga to liloydo am, dum yiwi. ¹⁷ To neddo e yidi wadugo sago Alla, o annitan janninol am to Alla yiwi, naa bo to haalaaji am, e baawde am nun yiwi.

¹⁸ Batanoowo hoore mum, hoore mum nun daartanta teddujal. Amma daartoowo teddujal liloydo dum, oo don goonja nun batata, fewre walaa e makko. ¹⁹ Hinaa Muusa hokki on tawreeta na? Amma baa gooto moodon golliray tawreeta. Ko woni sabbu go oon daarta warugo am?» ²⁰ Himbe ben toontii mo, wi'i: «An, aa woodi ginnool. Moy daartata warugo maa?»

²¹ Yeesu toontii be: «Golle goote tan gadumi, on fu, haaynaare wadi on. ²² Muusa hokkii laawol gadon julnol. Diga to Muusa du bane njol yiwi, diga to kaakiraabe mon nun, go oon julna suka nyalaane siwteeteene. ²³ To suka e julnee nyalaane siwteteene, gam to tawreeta Muusa yartee, gam ume monnotodon gam mi nyawtii tagaado bumbum nyalaane siwteteene?

²⁴ Accee hiitoraago no ji'irton, amma gadee kiita poonnitiika.»

Yeesu woni Almasiihu na?

²⁵ Go himbe Urusaliima wobbe wi'i: «Hinaa oo do be daartata warugo na? ²⁶ Oo woni caka mabbe, oo bata, be bi'ay mo gokka. Den mawbe amen annitin nun kanko woni Cubaado na? ²⁷ Oo do kan, een anni to yiwi, amma to Cubaado e wara, goddo annataa to o yiwata.»

²⁸ Tawi Yeesu e jannina der suudu Alla, o bati e daane towne, o wi'i: «Oon annimmi, oon anni to yiwumi! Min bane waddi hoore am. Liloydo am laati nun goonjaajo. Kanko woni mo on annaa. ²⁹ Min, mii anni mo gam to makko yiwmi. Kanko liloymmi.»

³⁰ Den be daarti no be nannirta mo, amma goddo junjo mum meemaay mo, gam wakkati makko waray taw. ³¹ Duuggal der jama'aare goondinii mo, wi'i: «To Cubaado warii, o wadan kaayee fi burudi di gorko oo wadi na?»

Reenube suudu Alla lilaama nanja Yeesu

³² Farisaabe nani ko himbe ben dumbitintoo dow haala Yeesu. Hooreebe Limaamiibe e Farisaabe lili reenobe, nanja mo. ³³ Yeesu wi'i: «Min, mii wondi e moodon sedda taw. Baawo mum, mi wittan to liloydo am. ³⁴ On daartan am, amma on jiiataa am, gam on baawataa ko yahi to gonumi.»

³⁵ Yahuduube yamontiri, wi'i: «Toy o yahata ko en baawataa ko yiiti mo? O yahan to himbe meeden feroybe to Yunaninkeebe, o jannina Yunaninkeebe na?

³⁶ O wi'ii en daartan mo, en jiiataa mo, gam en baawataa ko yahi to o tawetee. Kaye nun kaa don bo?»

Diyam yonki

³⁷ Nyalaane sakitiineere der juulde den buri teddugo. Nyanne mum, Yeesu darii, bati e daane towne, wi'i: «Neddo fu dondaado wara to am, yara. ³⁸ Goondindo am fu, "ilaadi diyam yonki mawdi ilan e berne mum" hande no Dewte bati.»

³⁹ O batu nun kaa don dow Ruuhu mo goondindo fu hebata. Den Ruuhu hokkaaka taw, gam Yeesu teddi-naaka taw.

Himbe luudontirii sabbu Yeesu

⁴⁰ No wobbe der jama'aare nen nani haala ka, wi'i: «Lalley kanko woni Annabiijo.» ⁴¹ Wobbe wi'i: «Kanko woni Cubaado.» Wobbe bo wi'i: «Cubaado yiwan diga Galili na?» ⁴² Dewte wi'ay ba, e lenyol annabi Dawda nun Cubaado yiwata, der siire Baytilaama, to Dawda yiwi? ⁴³ Jama'aare nen luudontiri gam makko. ⁴⁴ E woodi yidube nannugo mo der mabbe, amma goddo junjo mum meemaay mo.

Mawbe Yahuduube goondinay Yeesu

⁴⁵ Reenoobe warti to hoorebe Limaamiibe e Farisaabe, be yami be, be bi'i: «Ko woni sabbu ko on gadday mo?» ⁴⁶ Reenoobe ben toontii, wi'i: «Abada goddo batiray no gorko on batiri.» ⁴⁷ Farisaabe yami be: «Onon bo on majjinaama hinaa? ⁴⁸ E woodi baa gooto der hoorebe, maa bo der Farisaabe goondindo mo na? ⁴⁹ Amma jama'aare ne annaa tawreeta, ne yaa'aane»

⁵⁰ Gooto der mabbe, bi'eteedo Nikodemu, jahunoodo to Yeesu wi'i be: ⁵¹ «Tawreeta meeden e hiitoo neddo tawee nanaaka ko o bati, annaaka ko o wadi na?» ⁵² Be bi'i mo: «An bo a Galilinkeejo na? Widita Dewte, a yi'an walaa annabiijo yiwudo Galili.» [⁵³ Baawo mum, moy fu hooti wuro mum.

Debbo jeenoowo

8 Yeesu yawti far waanne Jaytuuje. ² Subaka kecco o witti der suudu Alla. Jama'aare fu wari. O joodii, oo janjina be. ³ Moodibbe tawreeta, e Farisaabe waddi debbo nanjaado e wada jeenu. Be darni mo caka jama'aare. ⁴ Be bi'i Yeesu: «Moodibbo, debbo oo do nanja nun e wada jeenu. ⁵ Muusa batii der tawreeta men, iri debbo oo don kaaye nun warirtee. An bo, kaye bi'udaa?»

⁶ Be baddu nun be yoyra mo, gam be keba no be gaccorii mo. Amma Yeesu jimminii, e winna e honnu mum dow leydi. ⁷ No be tokki bee yamitoo mo, Yeesu banti hoore, wi'i be: «Goddo moodon mo waday hakke dadey arta fadda mo hayre.»

⁸ O jimminii kade, oo winna e leydi. ⁹ No be nani ka, be dilli gooto gooto. Nayeebe arti dilli. Yeesu e debbo on tan horii. ¹⁰ Yeesu banti hoore, wi'i mo: «Debbo, toy be goni? Baa gooto hiitaaki maa?» ¹¹ O toontii, o wi'i: «Moodibbo, baa gooto.» Yeesu wi'i mo: «Min bo, mi hiitataako ma. Yahu, taa mayta kade wadugo hakke.»]

Yeesu woni jayjol duuniyaaru

¹² Yeesu baddi e mabbe kade, wi'i: «Min woni jayjol duuniyaaru. Tokkudo am, yahataa e niwre abada, amma o heban jayjol yonki.» ¹³ Dow kaa don, Farisaabe wi'i mo: «To aa seedanoo hoore maa, seedaaku maa jabataake.»

¹⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Baa to mi seedanike hoore am, seedaaku am e laatii goonja, gam mii anni to yiwmi, mii anni to jahammi bo. Amma onon, on annaa to yiwmi, on annaa bo to jahammi. ¹⁵ Oon gada kiitaa hande no himbe hiitortoo, amma min, mi hiitataako goddo. ¹⁶ To mii wada kiita, kiita am e laatii goonja, gam mi hiitataako min tan, amma Baaba liloydo am, e wondi e am. ¹⁷ E winnii e tawreeta moodon: "Seedaaku himbe dido e laatii goonja". ¹⁸ Mii seedanoo hoore am. Baaba liloydo am bo, e seedanoo am.» ¹⁹ Be bi'i mo: «Toy Baaba maa woni?» Yeesu toontii, wi'i be: «On an-

naa am min, hakko Baaba am. To oon annunoo am, maa on anniino Baaba am bo.»

²⁰ Yeesu batii haalaaji dii no o janjinta der suudu Alla, to nokkuure ceede Alla wattetee. Goddo nanjay mo, gam wakkati makko yottaaki taw.

On baawataa yahugo to jahanmi

²¹ Yeesu wi'i be kade: «Mi nani yaha, on daartan am, on maaydan e hakkeegi moodon. On baawataa ko yahi to jahanmi.» ²² Yahuduube wi'i: «O waritinto nun naa? Gam o wi'i en baawataa ko yahi to o yahata.» ²³ Yeesu wi'i be: «E ley jeyadon, amma min, dow jeyaami. E duuniyaaru nuu jeyadon, amma min, mi jeyaaka e maayru. ²⁴ Gam majjum bi'umi on: on maaydan e hakkeegi moodon. Gam to on goondinay min woni mo gonmi, on maaydan e hakkeegi moodon.» ²⁵ Be yami mo: «An moy nun laatidaa?» Yeesu toontii: «Mo bi'unoo mi on diga arande, laatiimi. ²⁶ Mii woodi huune duuddum ko batanmi, e ko kiitotoomi dow mon. Amma liloydo am laati nun goonjaajo. Ko nanumi e makko, batanmi duuniyaaru.»

²⁷ Be paamay naa Baaba nun o batanta be. ²⁸ Den Yeesu wi'i be: «To Bii neddo bilaama fu, den paamoton "min woni mo gonmi," mi wadataa bo goddum e hoore am, amma mi batan nun ko Baaba ekkitinimmi tan. ²⁹ Liloydo am e wondi e am, o accay am min tan, gam ko welata mo gadanmi wakkati fu.» ³⁰ No o bati hande nun, duubbe goondinii mo.

Rimbe e maccube

³¹ Yeesu wi'i Yahuduube, goondinbe dum: «To oon joggii haala am, on laati nun aahiibe am lalley. ³² On annan goonja. Goonja bo rindinan on.»

³³ Be toontii mo, be bi'i: «Menen, men yiwi e lenyol Iburahiima, abada men laataaki maccube goddo. Noy bi'irtaa men dimdan?» ³⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «Mii banta on e goonja: gadoowo hakke fu laati nun maccudo hakke. ³⁵ Maccudo wonataako der saare baadey, amma biddo nun wonotoo der saare e baadey ³⁶ To Biddo rindinii on, on laatoto rimbe e goonja. ³⁷ Mii anni on yiwi e lenyol Iburahiima, amma oon daarta warugo am gam haala am naatay der moodon. ³⁸ Ko ji'umi e Baaba kan nun batanmi, onon bo oon gada ko Baaba moodon wi'i on.»

³⁹ Be toontii mo, be bi'i: «Baaba amen woni Iburahiima.» Yeesu wi'i be: «To on latino bibbe Iburahiima e goonja, maa on gadiino golle Iburahiima. ⁴⁰ Amma jooni oon daarta warugo am, min batudo on goonja ka nanumi to Alla. Dum don Iburahiima waday dum. ⁴¹ Onon, golle Baaba moodon gadoton.» Be bi'i mo: «Menen, men jaaluube bane, Baaba gooto men goodi, kanko woni Alla.»

⁴² Yeesu wi'i be: «To Alla nun latino Baaba moodon, maa on jidiino am, gam to Alla yiwmi, ko garumi. Mi waday hoore am, amma kanko lilimmi.

⁴³ Gam ume ko on nanataa haala am? Gam on baawataa ko hettinii haala am. ⁴⁴ Seydan woni baaba moodon. Jidaadi baaba moodon gadoton. Baroowo nun o laatii diga fudfoode. O walaa der goonja, gam goonja walaa der makko. To oo bata fewre, jikku makko nun, gam oo pewoowo, oo baaba fewre. ⁴⁵ Amma min, gam mii bata goonja, wadi ko on goondinay am. ⁴⁶ Moy moodon waawata seedaago mi wadii hakke? To mi batii goonja, gam ume ko on goondintaa am? ⁴⁷ Neddo Alla nun hettintoo haala Alla. Onon, on kettintaako gam on laataaki himbe Alla.»

Yeesu e buri Iburahiima

⁴⁸ Yahuduube wi'i mo: «Men batay goonja no men bi'i a laati nun samariyaajo, aa woodi bo ginnool na?»

⁴⁹ Yeesu toontii be, wi'i: «Mi woodaa ginnool, amma mii teddina Baaba am. Onon, oon jawoo am. ⁵⁰ Teddujal hoore am bane daartanmi. E woodi daartanoowo am teddujal, kiitotoodo. ⁵¹ Goonja batanmi on: Jabudo haala am fu, maayataa abada.»

⁵² Yahuduube wi'i mo: «Jooni men tabbitini aa woodi ginnool. Iburahiima e annabiibe fu maayi, amma an, a wi'ii: "Jabudo haala am fu, maayataa abada". ⁵³ Aa buri Iburahiima baaba amen mannu na? O maayii, annabiibe bo maayii. Ume miiludaa aa laatii?»

⁵⁴ Yeesu toontii be, wi'i: «To hoore am teddinanmi, teddujal am laati nun baanji. Baaba am, mo bi'oton Alla moodon on nun teddintammi. ⁵⁵ On annaa mo. Amma min, mii anni mo. To mi wi'ii mi annaa mo, mi laatoto pewoowo hande moodon. Amma mii anni mo, mi tokkii haala makko. ⁵⁶ Baaba moodon Iburahiima e seyorino yi'ugo nyalaane wittoygo am. O yi'ii ne, go berne makko weli.» ⁵⁷ Yahuduube wi'i mo: «A waday taw baa duubi lasoy didi e sappo, go aa wi'a a yi'ii Iburahiima?» ⁵⁸ Yeesu toontii be, wi'i: «Mii bata on e goonja: Diga Iburahiima tagaaka, min, mi na'on.»

⁵⁹ Dow kaa don be etti kaaye be padda mo. Amma Yeesu soltii, wurtii e suudu Alla.

Yeesu wuntinii dimdaado e bundan

9 No Yeesu yawtata, o yi'i gorko dimdaado e bundan. ² Aahiibe makko yami mo, wi'i: «Moodibbo, moy wadi hakke, kanko na, naa baaba e inna makko nun, ko o rindaa e bundan?» ³ Yeesu toontii be wi'i: «Kanko bane wadi hakke, baaba e inna makko bo bane. Amma gam baawde Alla yi'ee e makko nun. ⁴ No jayjol na'on taw, haani gaden golle liloydo am. Gam jemma waran de goddo waawataa ko gollii. ⁵ No mii tawaa e duuniyaaru, min woni jayjol mayru.»

⁶ Den, no o bati kaa don, o tuuti jooode e leydi, o laawi loope e jooode den, o moomi e gite bumdo on. ⁷ O wi'i mo: «Yahu sulmaa weeldere Silowe.» (Dum wi'ay maa Lilaado). O yahi, o sulmii. O warti oo yi'a.

⁸ Wondunoobe e makko, e yi'annoobe mo oo fiya bara, wi'i: «Hinaa oo do joodotono e fiya bara na?»

⁹ Wobbe wi'i: «Kanko nun!» Wobbe bo wi'i: «Kanko bane! Nandi makko nun!» Gorko on e hoore mum wi'i: «Min nun lalley!» ¹⁰ Be yami mo: «Noy bumtirdaa?» ¹¹ O toontii: «Gorko bi'eteedo Yeesu laawi loope, moomi e gite am, wi'immi: "Yahu weldere Silowe, culmodaa". Jahumi, culmiimi, ko bumtumi.» ¹² Be yami mo: «Toy gorko on woni?» O toonti: «Mi annaa!»

Farisaabe e yantinoo bumtinaado

¹³ Den be jaari bumtinaado on to Farisaabe.

¹⁴ Nyalaane Yeesu laawi loope wumtini mo, laati nun nyalaane siwteteene. ¹⁵ Farisaabe bo yami mo, wi'i: «Noy bumtirdaa?» O toontii be: «O moomu nun loope e gite am, ko culmiimi, ko bumtumi.» ¹⁶ Wobbe der Farisaabe wi'i: «Gorko on waawataa ko yiwi to Alla, gam o jogaaki nyalaane siwteteene.» Wobbe bo wi'i: «Noy gadoowo hakke waawirta ko wadi iri kaayefiiji dii do?» Go be ceenniri hakkune mabbe.

¹⁷ Farisaabe yami bumtinaado on kade, wi'i: «An kaye batataa dow bumtindo maa on?» O toontii be, o wi'i: «Annabiijo nun.»

¹⁸ Hooreebe Yahuduube jabay naa oo laatino bumdo, sey no be noddii baaba e inna makko. ¹⁹ Be yami be: «Oo do biddo moodon mo bi'udon rindaa e bumdan on nun don na? Jon kan noy o wuntiri?» ²⁰ Baabiiko e inniiko toontii: «Emen anni biddo amen nun, e bumdan nun bo o rindaa. ²¹ Amma no o wuntiri jooni, men annaa. Men annaa bo moy wuntini mo. Kanko bo o mawdo nun. O waawan ko toontanii hoore makko. Yamee mo!»

²² Baabiiko e inniiko toontorike nun nun gam bee kula hooreebe Yahuduube. Gam be desu nun: Neddo fu jabi Yeesu laati nun Cubaado, be diiwa dum, be burtina waajorde. ²³ Gam majjum saareeji makko wi'i: «O mawnii, yamee mo!»

²⁴ Farisaabe nodditii bumtinaado on, be bi'i mo: «Teddin Alla, emen anni, menen kan, gorko on hakkejo nun.» ²⁵ O wi'i be: «To o hakkejo nun, min kan, mi annaa. Goota tan annumi: Mi bumunoodo, jooni mii yi'a.» ²⁶ Be yami mo: «Ume o wadi e maa? Noy o wuntiniri maa?» ²⁷ O toontii be, o wi'i: «Mi batiino on dum, amma on kettinaaki. Gam ume go oon jidi nanitaago ka kade? Naa onon bo, on jidu nun laataago aahiibe makko?»

²⁸ Be jenni mo, be bi'i: «An woni aahiijo makko! Menen, men aahiibe Muusa nun. ²⁹ Menen, emen anni Alla baddii e Muusa, amma kanko, men annaa to o yiwi.»

³⁰ Gorko on toontii be, wi'i: «E dum haaynii no on annaa to o yiwi, ko o wuntinimmi! ³¹ Een anni Alla hettinantaako wadoobe hakke, amma oo hettinanoo teddindo mo, gadoowo sago makko. ³² Dadey nanaaka bumtindo dimdaado e bumdan. ³³ To hinaa to Alla gorko on yiwi, o waawataano ko wadi goddum.»

³⁴ Be toontii mo: «An, bumbum, der hakkeegi dimadaa, an jannjinta men!» Be nyeebi mo yaasi.

Bundan der berne

³⁵ Yeesu nani be nyeebii bumtinaado on, yi'itii mo, yami mo: «An kan, aa goondini 'Bii neddo na?» ³⁶ O toontii: «Moodibbo, moy woni kanko faa mi goondina mo?» ³⁷ Yeesu wi'i mo: «A yi'ii mo, baddoowo e maa woni kanko.» ³⁸ O toontii: «Moodibbo, mii goondini.» O sujidani Yeesu.

³⁹ Den Yeesu wi'i mo: «Mi waru nun der duuniyaaru mi wada kiita, gam wumube yi'a, yi'oobe wuma.»

⁴⁰ Farisaabe tawanoobe don, nani ka, yami mo, wi'i: «Menen bo, men wumube na?» ⁴¹ Yeesu toontii be: «To oon bumuno, on goodataano boofi. No bi'oton jooni oon ji'a, gam majjum boofi moodon tabitii.»

Ballool duroowo e baali

10 Yeesu wi'i: «Mii bata on e goonja, neddo fu naatoowo der hoggo baali go naatiray dammugal, go yartorii to feere, kanko woni gujjo, kanko woni pasotoodo. ² Amma duroowo baali, dammugal nun naatirta. ³ Cakkiido dammugal mabbitanan mo, baali din bo nanan daane makko. O noddiran di, naye fu e inne mum, o yaara di yaasi. ⁴ To o wurtinii di di fu, o ardo di, di tokka mo gam dii anni daane makko. ⁵ Abada di tokkataa kodo, amma di doggan mo nun faa woddi gam di annaa daane hobbe.»

⁶ Yeesu wadani be ballool njol, amma be paamay ko njol fillitii.

Yeesu laatii duroowo geeto

⁷ Yeesu wi'i be kade: «Mii bata on e goonja, min woni dammugal baali. ⁸ Artube am warugo fu, laati nun wuybe e pasotoobe, amma baali dii nananay be. ⁹ Min woni dammugal. Neddo fu naatirido e am, hisan, heban durdugol, ooran, jaannyan. ¹⁰ Gujjo warataa maa gam wujja, o wara, o biisa, amma min, mi waru nun gam himbe heba yonki, heba ki kii heewi.

¹¹ Min woni duroowo geeto. Duroowo geeto woni kokkitiroowo yonki mum gam baali mum. ¹² Amma biiro, mo laataaki duroowo geeto, mo jeyaa baali, to yi'ii buuru, sey dogga, acca baali. Buuru nanja baali din, sankita koriidi. ¹³ Biiro on doggan gam faalaaka e majji. ¹⁴ Min woni duroowo geeto. Mii anni baali am, baali am bo e annimmi. ¹⁵ Hande no Baaba annirimmi, non annirmi Baaba. Mii hokka yonki am gam baali am.

¹⁶ Mii woodi kade baali goddi di galaa der hoggo njo. Dii don bo haani mi dura dum. Di nanan daane am, di laato darne woore, di gooda duroowo gooto.

¹⁷ Baaba e yidimmi gam mii hokkitira yonki am gam mi hebitoo ki kade. ¹⁸ Goddo ittanta am ki, min hokkata ki e hoore am. Mii woodi baawde hokkitirgo ki, mii woodi bo baawde hebitaago ki. Ooda kaa don kebumi e Baaba am.»

¹⁹ Batuujji dii seenni kade Yahuduube. ²⁰ Duubbe mabbe e wi'a: «Oo ginnaajijjo nun, o haanja nun. Gam ume go oon kettinanoo mo?» ²¹ Amma wobbe wi'i: «Batu kaa, haala ginnaajijjo bane. Ginnool waawan ko wuntini bundo na?»

Yahuduube salike Yeesu

²² Juulde senuki suudu Alla e wadenoo Urusaliima. Dum fottii e dabbune. ²³ Ley suudu Alla don, Yeesu e yaha e warta ley danki Suleymaanu. ²⁴ Yahuduube fiiltitii mo, wi'i mo: «Faa dey accataa men der seko? To an woni Cubaado laabinan men.»

²⁵ Yeesu toontii be: «Mi batii on, on goondinay.

Golleji di gadirmi inne Baaba am, e seedanoo am.

²⁶ Amma on goondinay gam on laataaki baali am.

²⁷ Baali am e nana daane am. Mii anni di, dii tokkimmi.

²⁸ Mii hokka di yonki tabitiiki, di baatataa abada.

Goddo teetataa di e junjo am. ²⁹ Baaba am kokkudo

am di, buri huune fu. Goddo waawataa ko teeti di e

junjo Baaba. ³⁰ Min e Baaba fu, men gooto.»

³¹ Den Yahuduube etti kade kaaye gam be padda mo. ³² Yeesu wi'i be: «Mi wadii yeeso moodon golleji booddi duuddi e baawde Baaba. Der golleji din, diye e majji jidandon warirgo am kaaye?» ³³ Yahuduube toontii mo: «Gam golle boodde bane men jidi warirgo maa kaaye, ko men jidi warirgo maa nun, gam a yennii Alla. An a tagaado nun, a wadii hoore maa Alla.»

³⁴ Yeesu toontii be: «Dum winnaaka der tawreeta moodon: "Alla wi'ii on, on allaabe na?"» ³⁵ To tawreeta noddii allaabe, be o baddi, een anni ko dewtere bati ikkintaake. ³⁶ Onon mo Alla seni, ko lili mo e duuniyaaru, oo don nun bi'oton: "A yennii Alla!" Gam o wi'ii oo laatii 'Biddo Alla. ³⁷ To mi waday golle Baaba am, to on goondinee am. ³⁸ Amma to mii wada de, baa to on goondintaa am, min e hoore am, goondinee golle am, gam annon, paamon Baaba na'on e am, min bo mi na'on e Baaba.»

³⁹ Be daarti nanjugo mo kade. O sottii be. ⁴⁰ Yeesu wittii fonjo maayo Urdun, nokkuure to Yuhaana wadannoo batisi arande, o joodii ton. ⁴¹ Himbe duubbe wari e makko, wi'i: «Yuhaana waday alaama kaayniika baa goota. Amma, ko o bati e gorko on fu laati nun goonja.» ⁴² Ton duubbe goondini Yeesu.

Maayde Lasar

(Luka 10.38, 40, 7.11-16; Marku 5.35-43)

11 Gorko gom, bi'ettedo Lasar e tawano Baytaniya, o nyawi. Oo woodi sakikiraabe dido, Mariyama e Marta. ² Mariyama on nun woni moomunoodo wardi e Joomiraawo, go o moytiri gaasa makko koyde Yeesu. Sakiike makko, Lasar nyawunoo. ³ Sakikiraabe makko lili e Yeesu wi'a mo: «Moodibbo, beldiijo maa yandaa.»

⁴ No Yeesu nanunoo ka, wi'i: «Nyaw dum don nyaw maayde bane. Dum waru nun gam tedduŋal Alla, gam Biddo Alla teddiniree e majjum.»

⁵ Yeesu e yidi Marta, e miiraawo mum, e Lasar. ⁶ Baa no o nani Lasar yandaa, haday mo joodaago balde didi to o wonunoo. ⁷ Baawo majjum o wi'i aahiibe makko: «En bittee leydi Yahudiya!» ⁸ Aahiibe wi'i: «Moodibbo, baa booyay Yahuduube e daartano warirgo maa kaaye, go ton nun bittataa?» ⁹ Yeesu toontii: «Hinaa wakkatiiji sappo e didi woni der nyaalooma? Jahoowo nyaalooma fergataako gam oo yi'a jayŋol duuniyaaru nu. ¹⁰ Amma jahoowo jemma fergoto gam jayŋol walaa e makko.»

¹¹ Baawo o bati haalaaji dii, o wi'i: «Gido meeden Lasar daanike, mi yahan, mi finnina mo.» ¹² Aahiibe wi'i: «Moodibbo, to o daani nun, o yoofoto.» ¹³ Maayde Lasar nun o batannoo. Kambe be miili haala doyŋol nun o batani. ¹⁴ Yeesu laabinani be: «Lasar maayii! ¹⁵ Berne am welii gam moodon ko mi tawaaka ton. Dum laatanto on daliila goondinon. To non en jahu, to makko.» ¹⁶ Den Toma bi'eteedo Ciwto wi'i aahiibe horiibe: «En jahu enen bo gam maayden e makko.»

Yeesu nun woni ummital e gurnam

¹⁷ No Yeesu yottinoo, tawi wadii balde naay Lasar e tawaa der saabeere. ¹⁸ Hakkune Baytaniya e Urusaliima buraa kilooji tati, ¹⁹ Yahuduube duubbe wari to Marta e Mariyama gam eytugo be e maayde sakiike mabbe.

²⁰ No Marta nani Yeesu warii, yahi tabbitoyii mo, tawi Mariyama e joodii der suudu. ²¹ Marta wi'i Yeesu: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano. ²² Amma baa jooni mii anni huune fu ko yamudaa Alla, o wadante.» ²³ Yeesu wi'i mo: «Sakiike maa fintan.» ²⁴ Marta wi'i: «Mii anni o fintan nyalaane ummital.»

²⁵ Yeesu wi'i mo: «Min woni pintinoowo, min woni kokkoowo yonki. Neddo fu goondindo am, baa to maayii, o wuuran. ²⁶ Buurdo fu, goondindo am, maayataa abada. Aa goondini dum na?» ²⁷ O toontii: «Ee, moodibbo! Mii goondini an woni Cubaado, Biddo Alla, garoowo e duuniyaaru.»

Yeesu wullii

²⁸ E dow dum Marta yahi noddoygo miiraawo mum Mariyama, o sownii dum: «Moodibbo warii, oo noddee.»

²⁹ No Mariyama nanuno kaa don, ummii don maa don, yahi to makko. ³⁰ Yeesu naatayno siire nen taw. Oo tawaa to Marta fottunoo e makko. ³¹ Yahuduube e wondunoo e Mariyama der suudu. Bee eyta mo. Be ji'i o fadditii, o wurtii. Be tokki mo, be miili o yahan nun e saabeere o wulla.

³² No Mariyama yotti to Yeesu, no o yi'i mo, o diccii yeeso makko, o wi'i: «Moodibbo, to aa wonunoo do, sakiike am maayataano.»

³³ No Yeesu yi'i Mariyama e Yahuduube wondunooobe e mum e wulla, hakkillo makko ummii, o wemmaa.

³⁴ O yami: «Toy gattudon mo?» be toontii: «Moodibbo, war, daaru!» ³⁵ Yeesu wulli. ³⁶ Yahuduube wi'i: «Daaree no o yidiri mo.» ³⁷ Wobbe e mabbe wi'i: «Bumtindo bundo waawataano ko hadi gorko on maayugo na?»

Lasar fintinaama

³⁸ Hakkillo Yeesu ummii kade, o yahi to saabeere woni. Saabeere nen laati nun gayka maabbiraaka hayre. ³⁹ Yeesu wi'i: «Ikkinee hayre nen!» Marta, sakiike maaydo, wi'i mo: «Moodibbo, o luubii ko, gam hanne wadi balde naay oo woni der saabeere.» ⁴⁰ Yeesu wi'i mo: «Mi wi'ay maa baa, to a goondinii, a yi'an baawde Alla?»

⁴¹ Be ikkini hayre nen. Yeesu tiggittii, wi'i: «Baaba, mii yettee gam aa nananammi. ⁴² Min kan, mii anni baadey fu aa nananammi. Amma mi baddu maa nun gam himbe dariibe bee do, gam be goondina an nun lilimmi.» ⁴³ Baawo haalaaji dii, o bati e semme: «Lasar wurtal!» ⁴⁴ Maayunoodo on wurtii, juude mum e koyde mum e fiilaa leppi, yeeso mum e soomii. Yeesu wi'i be: «Piilitee mo, accon mo o yaha.»

⁴⁵ Duuggal e Yahuduube warunooobe to Mariyama, yi'ube ko Yeesu wadi, goondini mo. ⁴⁶ Amma wobbe mabbe yahi to Farisaabe, bati be ko Yeesu wadi. ⁴⁷ Farisaabe ben e hooreebe Limaamiibe wadi dawriine, wi'i: «Gorko oo e wada kaayeeffiji duuddi. Noy gadeten? ⁴⁸ To en accirii mo nunnun, be fu, be goondinan mo. Romankeebe waran, halka en enen e nokkuure meeden ceniine e leydi meeden.»

⁴⁹ Gooto mabbe, bi'eteedo Kayafas, laatinoode hooreejo Limaamiibe duubol mum, wi'i be: «Onon, on annaa goddum. ⁵⁰ On annaa gomma neddo gooto maayana leydi men e buri leydi nin fu halka.» ⁵¹ Nani e hoore makko bane o bati haalaaji dii, amma gam o laatinoode hooreejo Limaamiibe duubol mum, o waday maa annabaaku e haani Yeesu maayana leydi nin. ⁵² Leydi nin tan bane haani o maayana, amma gam o hawrita bibbe Alla sankitiibe fu laatoo jama'aare woore.

⁵³ Diga nyaanne den, hooreebe Yahuduube dawri warugo mo. ⁵⁴ Jon kan Yeesu acci yahugo e warta hakkune Yahuduube. O yawti diga don, o yahi siire wi'eteene Efrayim gonune ley haro. O joododii ton e aahiibe makko.

⁵⁵ Juulde Yahuduube bi'eteede Paska badike. Duuggal e himbe leydi nii yahi Urusaliima gam laabina ko'e mum diga juulde den yottaaki. ⁵⁶ Bee gonii e fageere suudu Alla, bee daarta Yeesu, bee yamontira: «O warataa e juulde den? Naa no miiludon?»

⁵⁷ Tawi hooreebe Limaamiibe e Farisaabe batiino an-nudo to o woni fu, bata, heba o nanjnee.

Mariyama waanjii wardi e koyde Yeesu

12 Balde jeego'o horii go juulde Paska yottoo, Yeesu yahi Baytaniya to Lasar mo o fintinnoo. ² Be jonjani mo hiraane. Marta e yeda be, Lasar e wondunoo e nyaamdoobe e Yeesu. ³ Mariyama etti feccere liitiri nardi, caadiidum, waanji e koyde Yeesu, moytiri de gaasa mum. Suudu njol fu luutti. ⁴ Yahuuda Iskariyot, gooto der aahiibe makko, garoowo jammoo mo, yami: ⁵ «Gam ume wardi dum sippaaka hande jaka ceede joddi golliiido duubol, ceede mum hokkee talakaabe?»
⁶ Ko acci o wi'i nun, hinaa gam yurmeene talakaabe, amma oo gujjo nun. Kanko woni jogiido ceede, oo wujja de. ⁷ Yeesu wi'i: «Accu debbo on seese. O wadu dum nun gam nyalaane uweteemi. ⁸ Talakaabe e tawdaa e moodon nyalaane fu. Min kan, mi tawdataake e moodon nyalaane fu.»

Hooreebe Limaamiibe dawrii warugo Lasar

⁹ Jama'aare Yahuduube duunne nanani Yeesu Baytaniya. Gam Yeesu tan bane be gari, amma gam be ji'a Lasar pintinaado bo. ¹⁰ Hooreebe Limaamiibe dawri warugo Lasar bo. ¹¹ Gam Lasar nun, Yahuduube duubbe wurtii e mabbe, goondini Yeesu.

Yeesu naati Urusaliima e teddujal

(Matiye 21.1-11; Marku 11.1-11; Luka 19.28-40)

¹² Fini mum jama'aare duunne, warune juulde, nani Yeesu e wara Urusaliima. ¹³ Be calti bali, be tabbitoyii mo. Bee kulgina, bee bi'a: «Hosana! Alla barkidin gardudo e inne Joomiraawo, Laamiido Isira'iila!» ¹⁴ Yeesu hebi binjel babba, joodii dow maggel hande no winni-
raa e Dewte:

¹⁵ «Siire Siyoona, taa hulu!

Daaru, Laamiido maa e wara,
e waddii binjel babba.»

¹⁶ Arande aahiibe makko faamayno dum. Baawo ko Yeesu teddinaa, be ciwtorii dum winnaanoma. Kanjum bo wadi e makko.

¹⁷ Jama'aare tawdanoone e makko no o noddunoo Lasar wurtoo e saabeere, o fintini dum, seedanike mo.

¹⁸ Himbe nani o wadiino alaama kaayniika. Kanjum acci be tabbitoyii mo. ¹⁹ Farisaabe baddontiri, wi'i: «On ji'ii, walaa fu ko baawandon mo, duuniyaaru fu nani e tokkii baawo makko.»

Yunaninkeebe e daarta Yeesu

²⁰ Der himbe warbe Urusaliima juulde gam sujidana Alla, Yunaninkeebe e woni der mabbe. ²¹ Be battii Filippu mo Baytisayda, mo leydi Galili. Be bi'i dum: «Mood-
ibbo, emen jidi yi'ugo Yeesu.»

²² Filippu batoy Andere. Be batoy Yeesu. ²³ Yeesu toontii be: «Wakkati teddinol Bii neddo warii. ²⁴ Mii bata on e goonja: binjel gawri aawaangel, to njel nyolay, njel wonan nun binjel gootel. Amma to njel nyoli, njel rimaan faa duuda. ²⁵ Neddo fu jidudo yonki mum, dul-lan yonki tabitiiki, banyudo ki e duuniyaaru nu, heban yonki tabitiiki. ²⁶ To goddo e yidi jagganaago am, sey tokkammi. To gonmi fu, don jagganiido am bo wonata. Baaba teddinan neddo jaggantoodo am.»

Yeesu batanii maayde mum

²⁷ «Jooni kan, mi wemmaama. Kaye bi'anmi? Mi waawataa ko wi'i: "Baaba hisinam e wakkati oo", amma gam wakkati on nun garumi. ²⁸ Baaba, teddin inne maa.» Den daane nanaa e yiwoy dow kammu, wi'i: «Mi teddinii ne, mi teddinan ne kade.» ²⁹ Himbe dariibe ton, nani daane nen, wi'i: «Dum laati nun riggaango duule.» Wobbe wi'i: «Malaykaajo nun baddi e makko!»

³⁰ Yeesu wi'i be: «Gam am bane daane nee nanaa, ne nana nun gam moodon. ³¹ Jooni woni kiita duuniyaaru. Jooni laamiido duuniyaaru nuu, tippetee yaasi. ³² Min, to mi bantaama dow fu, mi foodan himbe fu e am.»

³³ Batuuji o batata dii, hollan nun maayde ne o maayata. ³⁴ Himbe ben toontii mo: «tawreeta batii: "Cubaado maayataa abada. Noy baawirtaa ko wi'i Bii neddo et-tete?" Moy woni Bii neddo on?» ³⁵ Yeesu toontii be: «Jaaynjol na'on caka mon, amma dum booyataa. Jahee diga oon goodi jaynjol, gam to niwre juhu on. Gam jahoowo der niwre annaa to yahata. ³⁶ Goondinee jaynjol diga oon goodi njol gam laatodon bibbe jaynjol.» Baawo Yeesu bati kaa don, yawti suudoyii be to woddi.»

Yahuduube goondinay Yeesu

³⁷ Baa no o wadi kaayeeffiji duuddi yeeso mabbe, be goondinay mo, ³⁸ nunnun haala annabi Esaaya goondiri:

«Joomiraawo, moy goondini lilal meeden?
Moy Joomiraawo hollu baawde mum?»

³⁹ Esaaya wi'ii kade bo gam ume himbe ben waawataa ko goondini:

⁴⁰ «Alla wuminii be, yoorinii berne mabbe,
gam to gite mabbe yi'u, to berde mabbe faamu,
to be tuubu, to mi nyawtu be bo.»

⁴¹ Esaaya wi'u dum nun gam o yi'ii teddujal Yeesu, go o bati haala makko.

⁴² Amma baa hooreebe Yahuduube duubbe goondinii Yeesu. Amma gam Farisaabe, be kulii wurtingo dum, gam to be burtinee e waajorde. ⁴³ Gam bee jidi manoore himbe buri manoore Alla.

Haala Yeesu nun hiitoto

⁴⁴ Yeesu towni daane, wi'i: «Goondindo am fu, min bane o goondini, amma lildo am nun o goondini. ⁴⁵ Ji'udo am bo yi'ii liloydo am. ⁴⁶ Mi warii e duuniyaaru, mii jaynjol, gam goondindo am fu to joodoo der niwre.

⁴⁷ Nanudo haalaaji am go tokkay, min bane hiitotoo dum. Gam mi waray hiitaago duuniyaaru, gam mi hisina nu nun garumi. ⁴⁸ Caliido am, to jabay haalaaji am, e woodi ko hiitotoo dum. Ko janjimmii, kan hiitotoo dum nyalaane darŋal. ⁴⁹ Gam mi batanay hoore am, amma Baaba lildo am hokkimmi ko bi'anmi e ko janjinammi. ⁵⁰ Mii anni ooda makko hokkata yonki tabitiiki. Ko batanmi, mi batan dum nun no Baaba batirimmi.»

Yeesu e loota koyde aahiibe mum

13 Nyaanne finata juulde Paska, Yeesu e anni wakkati o accata duuniyaaru o hoota to Baaba yottike. O yidii himbe makko e duuniyaaru, oo yidi be faa keerol yidde.

² Wakkati hiraane, Seydan watti e berne Yahuuda Iskariyot bii Simon o jammoo Yeesu. ³ Yeesu e anni e hoore mum, to Alla nun yiwi, to Alla nun hootata. Baaba wattii huune fu der junjo makko. ⁴ O ummii o acci hiraane nen, o boorti toggoore makko, o etti lefol, o taadi. ⁵ O wayli diyam e lootorgal, o yanti lootugo koyde aahiibe makko, oo moytira de lefol ŋol taadinoo. ⁶ No o yotti to Simon Piyer, Piyer wi'i mo: «Moodibbo, an lootata koyde am?» ⁷ Yeesu toontii mo: «A faamay jooni ko gadanmi, amma baawo nii a faamaan.» ⁸ Piyer wi'i mo: «A lootataa koyde am abada!» Yeesu toontii mo: «To mi lootay maa, a walaa gedu e am.» ⁹ Simon Piyer wi'i mo: «Moodibbo! To nunnun, taa haadu e koyde tan, lootu juude e hoore am bo.» ¹⁰ Yeesu wi'i mo: «Lootiido walaa haaju looteego, sey loota koyde, gam o fu oo laabi. Onon on laabube, amma on fu bane.» ¹¹ Oo anni jammotoodo mo. Kan wadi o wi'i: «On fu bane woni laabube.»

¹² No Yeesu lootunoo koyde mabbe, ettitii toggoore muudum, jooditii, yami: «On paamii ko gadanmi on?» ¹³ Oon noddammi moodibbo e maalan. On peway, kan nun laatiimi, ¹⁴ jon kan mi maalan nun, mi moodibbo bo, to mi lootii koyde moodon, onon bo oon kaani lootoontiron koyde. ¹⁵ Ko kollumi on laati nun tintinol. Onon bo gadee ko gadumi. ¹⁶ Mii bata on e goonja, maccudo burataa joomum, lilaado burataa lildo dum. ¹⁷ To oon anni dum, to on gollirii, barke laatanto on.

¹⁸ On fu bane batanmi. Mii anni be cubumi, amma haani ko winnaa e dewte goonda: "Nyaamdoowo e am ummanike am." ¹⁹ Diga jooni mii bata on dum hakko dum yottoto, gam to dum yottike on goondina min woni "mo gonmi!" ²⁰ Mii bata on e goonja: Neddo fu jabbiido lilaado am, min nun o jabbii. Neddo fu jabbiido am, jabbike lildo am.»

Yeesu hollii Yahuuda nun jammotoo dum

(Matiye 26.20-25; Marku 14.17-21; Luka 22.21-23)

²¹ Baawo no o bati nunnun, o jibii sanne, o wi'i: «Mii bata on e goonja: Gooto moodon jammoto am.»

²² Aahiibe ben e daarontira. Bee yamontira moy o batanta. ²³ Gooto e aahiibe makko, mo Yeesu buri

yidugo, e joodii takkol makko. ²⁴ Simon Piyer baayi mo o yama Yeesu moy o wondanaa. ²⁵ Aahijo on wuurorii far to gabaare Yeesu, wi'i: «Joomam moy nun?»

²⁶ Yeesu toontii mo: «Mi suyyan lonjere, mo kokkan mi ne, kanko nun.» Yeesu etti lonjere, suyyi ne, hokki Yahuuda, bii Simon Iskariyot. ²⁷ Baawo o jabi lonjerenen, Seydan naati e makko. Yeesu wi'i mo: «Wadu ko gadataa, law!»

²⁸ (Baa gooto e joodiibe don faamay ko o batani kaa don. ²⁹ Gam Yahuuda nun jogotono ceede mabbe, wobbe e miiiii Yeesu wi'u nun o soodaa goddum gam juulde, maa o heba ko o hokki talakaabe.) ³⁰ Yahuuda no jabi lonjere nen fu, don maa don o wurti. Tawii jemma wadi.

Ooda kesa

³¹ No Yahuuda wurtinoo, Yeesu wi'i: «Bii neddo teddinaama, Alla bo teddinaama sabbu makko. ³² [To Alla teddinaama sabbu makko,] Alla e hoore mum bo teddinan mo, baa booyataa. ³³ Sukaabe am, mii wondi e moodon sedda taw. On daartan am. Mi wi'an on jooni ko bi'unoo mi Yahuduube wobbe: "On baawataa ko yahi to jahammi." ³⁴ Mii hokka on ooda kesa: Jidontiree! Hande no jidirmi on, onon bo jidontiree! ³⁵ To yidde e woni hakkune moodon, hande nun, himbe fu annirta on aahiibe am.»

Yeesu batii Piyer wi'aan annaa dum

³⁶ Simon Piyer wi'i mo: «Joomam, toy jahataa?» Yeesu toontii mo: «To jahanmi, a waawataa ko tokki am jooni. Amma baawo do a tokkan am!» ³⁷ Piyer wi'i mo: «Joomam, gam ume mi waawataa ko tokki maa jooni? Mi hokkitiran yonki am gam maa.» ³⁸ Yeesu toontii: «Goonja a hokkitiran yonki maa gam am? E goonja batan maa mi: Hakko jakaraari joggata, a wi'an de tati a annaa am.»

Yeesu woni laawol jaarool to Baaba

14 Yeesu wi'i aahiibe mum: «Pukkinee berde moodon, goondinee Alla, goondinon am min bo. ² Cuudi duuddi na'on der wuro Baaba am. To dum laataakino goonja, mi batataano on mi yahan, mi moyyananaa on joonne. ³ To mi moyyananii on to gonoyton, mi wittaaan mi hocca on to am gam gonon to gonmi. ⁴ Oon anni laawol jahoowol to jahanmi.»

⁵ Toma wi'i mo: «Moodibbo, men annaa to jahataa, noy men annirta laawol mum?» ⁶ Yeesu toontii mo: «Min woni laawol, min woni goonja, min woni yonki. Goddo yahataa to Baaba to yiwiray to am. ⁷ To oon annunoo am, on annanno Baaba am bo. Diga jooni oon anni mo, on ji'ii mo.»

⁸ Filippu wi'i mo: «Moodibbo, hollu men Baaba, dum don heyana men.» ⁹ Yeesu wi'i mo: «No booydirmi e moodon nii fu, Filippu a annaa am? A annaa ji'udo am fu, yi'ii Baaba? Noy bi'irtaa: "Hollu men Baaba?" ¹⁰ A

goondinay mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am na? Batuuji di batumi on dii fu, di yiway e hoore am. Baaba mo kawtumi e mum wadanta golle mum. ¹¹ Goondinee ko batumi on: "Mii hawti e Baaba, Baaba bo e hawti e am." Baa to on goondinay am, goondinee gam golle am. ¹² Mii bata on e goonja, neddo fu goondindo am, wadan kanun bo golle gadanmi. O wadan du ko buri de, gam mii dilla to Baaba. ¹³ Mi wadanan on huune fu ko yamirton e inne am. Mi wadan dum gam Baaba teddinee diga e Biddo. ¹⁴ Ko eelirdon e inne am, mi wadan dum.»

Yeesu wi'i lildaan Ruuhu Ceniido

¹⁵ «To oon jidi am, on tokkan ooda am. ¹⁶ Mi eelan Baaba hokka on balloowo goddo. O wondan e moodon faa abada. ¹⁷ Oo don woni Ruuhu goonja. Duuniyaaru nuu waawataa ko jabi mo, gam nu yi'ataa mo, nu annaa mo. Amma onon, oon anni mo gam oo wondi e moodon, oo tawaa bo der moodon.

¹⁸ Mi accataa on hande gondaabe, mi wittaana to moodon. ¹⁹ To booyii sedda, duuniyaaru nuu yi'ataa am kade. Amma onon, on ji'an am, gam mi buurdo, onon bo on buuran. ²⁰ Nyaanne muudum on paamaan mii hawti e Baaba, oon kawti e am, mii woni e moodon.

²¹ Joggiido oodaaji am ko tokki di, kanko nun woni jiddo am. Jidudo am, Baaba am yidan dum. Min bo, mi yidan mo, mi wirnitanto dum min e hoore am.»

²² Yahuuda, banda Yahuuda Iskariyot, wi'i Yeesu: «Joomam, noy dum laartotoo birnitanodaa men, tawee a wirtanaaki duuniyaaru?» ²³ Yeesu toontii mo: «To goddo e yidi am, o golliran haala am, Baaba am yidan mo. Min e Baaba men garda to makko, men joododo e makko. ²⁴ Neddo fu mo yidaa am, gollirtaa haala am. Haala ka nanoton ka, ka am bane, haala Baaba lildo am nun.

²⁵ Mi batii on dum diga mii wondi e moodon. ²⁶ Ruuhu Ceniido, balloowo on, mo Baaba liloyta e inne am, kanko anninta on kujje fu. O suwtoran on ko batunoomi on fu.

²⁷ Mii accana on jam, mii hokka on jam am. No duuniyaaru hokkirta bane kokkiranmi on. To berde moodon biisoo, to on kulee. ²⁸ On nanii ko bi'umi on: "Mi yahan, mi wartan to mon." To oon jidunoo am, berde mon welanno ko jahanmi to Baaba, gam kanko burimmi manju. ²⁹ Mii bata on jooni, diga dum waray taw, gam to dum warii, goondinon. ³⁰ Mi baddataa kade e moodon ko duudi, gam laamiido duuniyaaru nuu e wara. Baa goddum o waawataa e am, ³¹ amma sey duuniyaaru anna mii yidi Baaba, nu annan mi wadan bo ko Baaba wannunoo am. Ummee, jawten diga do.»

Yeesu nun woni innabohi goonjahi

¹⁵ «Min woni innabohi goonjahi, Baaba am woni jom gesa innabooje. ² Liccal takkiinjal e am fu, to rimataa, o saltoto dum, liccal dimoowal fu, o saabanoo dum gam rjal beyda rimugo. ³ Onon, jooni on laabube gam waaju mo baajiimi on. ⁴ Tabbitee e am, min bo mi tabbitoo e moodon! No liccal caltaanjal waawataa ko rimi e hoore mum, haani e rjal tiggii e innabohi, hande nun onon bo on baawataa ko rimi to on tiggaaki e am.

⁵ Min woni innabohi, onon woni licce. Tiggiido e am ko mii tiggii e mum, o rimaan faa duuda. Gam on baawataa ko wadi goddum to dum yiway e am. ⁶ To goddo tiggaaki e am, o woppete nun yaasi hande liccal caltaanjal, o yooraa. Licce joorde den hawritinte, faddee der yiite, de jaba. ⁷ To on pibontirii e am, waaju am bo e fibontirii e mon, ko yamoton fu, on keban. ⁸ To on dimii faa duudi, den kan on laatike aahiibe am. Nunnun teddujal Baaba am wurtortoo. ⁹ Hande no Baaba yidirimmi, nun jidirmi on. Tabbitee der yidde am. ¹⁰ To on tokkii ooda am, on tabbitinto der yidde am, hande no tokkirmi oodaaji Baaba am go mii tabbii der yidde makko.»

¹¹ «Mi batu on nun kaa don gam beldum berne am wona der moodon. Den beldum berne moodon bo hebba. ¹² Ooda am nani: jidontiree hande no jidirmi on. ¹³ Yidde buroore yidde nee do manju walaa, kokkitiroore yonki mum gam weldiibe mum. ¹⁴ To on gadii ko resanmi on on laati nun weldiibe am. ¹⁵ Mi noddataa on kade maccube gam maccudo annaa ko joomum gollata. Mi noddan on weldiibe gam ko nanumi diga Baaba am fu, mi anninii on dum. ¹⁶ Onon bane subimmi, min subi on go desumi on jahon, dimoon bibbe, bibbe moodon taboo, den Baaba hokkan on huune fu ko eelirton e inne am. ¹⁷ Ko resanmi on woni, jidontiree.»

Duuniyaaru wanyii Yeesu e himbe mum

¹⁸ «To duuniyaaru nuu wanyii on, annee, min nu arti nu wanyi. ¹⁹ To oon laatinoo be duuniyaaru, duuniyaaru yidanno ko mum. Amma onon be duuniyaaru bane. Min seenni on e duuniyaaru, no cubumi on. Gam majjum nu wanyi on. ²⁰ Ciwtoree ko bi'unoo mi on: "Maccudo burataa joomum." To be toorii am, be tooran on onon bo. To be gollirii haala am, be golliran haala moodon. ²¹ Amma be gadanan on dum dum fu gam am, gam be annaa liludo am. ²² To mi warayno, to mi baddayno e mabbe, be goodataano hakke, amma jooni, be galaa accitaneego hakkeegi mabbe. ²³ Banyudo am fu, wanyii Baaba am bo. ²⁴ To mi wadayno golleeji dii hakkune mabbe, di goddo meeday wadugo, be goodataano hakke. Amma jooni be ji'ii di, be banyii am, e min, e Baaba. ²⁵ Dum wadu nun gam dum goondina ko winnaa der Dewtere tawreeta mabbe: "Be banyirii am baanji".

²⁶ To balloowo mo lildan mi on warii, kanko woni Ruuhu goonja yiwoowo to Baaba, kanko e hoore makko seedantoo am. ²⁷ Onon bo, on ceedanto am gam oon goondi e am diga fuddoode.»

16 «Mi batii on dum gam to on majjee. ² Be burtinan on diga baajorde. Wakkati waran, bardo on fu miijan Alla saafata. ³ Be gadan dum nun gam be annaa Baaba, be annaa am, min bo. ⁴ Mi batii on dum, gam to wakkati on waroy, ciwtoron, mi batiino on dum.

Gollal Ruuhu Ceniido

Mi batay on dum diga arande gam mii wondunoo e moodon. ⁵ Jooni mi na'on hoota to lildo am, amma baa gooto moodon yamay am: "Toy jahataa?" ⁶ Berde moodon biisike gam mi batii on ka. ⁷ Mii bata on e goonja, yaadu am buran nafugo on. To mi yahay, balloowo on warataa to moodon. Amma, to mi yahii, mi lildan on mo. ⁸ To o warii, o anninan himbe duuniyaaru boofi mum dow hakke, dow foonnitaare, e dow kiita. ⁹ Dow hakke, bee boofa gam be goondinay am. ¹⁰ Dow foonnitaare, bee boofa gam mii hoota to Baaba am, on ji'ataa am kade. ¹¹ Dow kiita, bee boofa gam laamiido duuniyaaru hiitaama ko.

¹² Mii woodi kade kujje duudde de batanmi on, amma on baawataa ko faami de jooni. ¹³ To Ruuhu goonja warii, o anninan on goonja lalley, gam o batantaa hoore makko, amma o batan on ko o nani, o batan on bo ko warata. ¹⁴ O teddinan am gam o jaban ko woni e am, o yottina on dum. ¹⁵ Ko Baaba am jey fu, min jey, gam majjum bi'umi o yottinanan on ko o hebi e am.»

Biisere berne laatoyto seyo

¹⁶ «To booyii sedda, on ji'ataa am, to booyii sedda kade, ji'on am.» ¹⁷ Wobbe e aahiibe makko yamontiri, wi'i: «Ume woni maana haala makko ka o wi'i: "To booyii sedda, on ji'ataa am e to booyii sedda, ji'on am kade", gam mii yaha to Baaba?» ¹⁸ Be bi'i: «To booyii sedda, ume dum hollata? Men paamay ko o wi'i.»

¹⁹ No Yeesu annunoo be jidi yamugo dum, wi'i be: «Oon yamontira maana haala am ka: "To booyii sedda on ji'ataa am, to booyii sedda kade, ji'on am." ²⁰ Mii bata on e goonja: on bullan bullitodon, amma duuniyaaru nuu welweltan. Berde mon biisoto, amma biisere berne mon waylitinto welwelo. ²¹ To debbo badike rimugo, o tooroto gam natakawre billan mo. Amma to o rimii, o yeggitan naawella, berne makko e weli gam o rimii neddo e duuniyaaru. ²² Onon bo hande nun berde mon e biisii jooni, amma en jiidaan kade. Berde mon welan, goddo waawataa ko ikkini beldum berde moodon.

²³ Nyalaane nee don, on yamataa am gokka dow goddum. Mii bata on e goonja, huune fu ko eeludon Baaba, e inne am o hokkan on dum. ²⁴ Faa jooni, walaa

fu ko eeludon e inne am. Eelee, on keban gam beldum berne mon hebba.»

Yeesu woni jaaliido duuniyaaru

²⁵ «Ko batumi on jooni laati nun ballaaji. Wakkati waran de mi batirtaa on e ballaaji, amma mi batan on haala batanoowa Baaba faa laaba. ²⁶ Nyalaane nee don on eelan Baaba e inne am. Mi wi'ay mi eelanan on Baaba, ²⁷ gam Baaba e hoore muudum e yidi on. Oo yidi on gam oon jidimmi, on goondinii bo to Alla yiwmi. ²⁸ Mi yiwii to Baaba, mi warii e duuniyaaru, jooni mi accan duuniyaaru, mi hoota to Baaba.»

²⁹ Aahiibe makko wi'i mo: «Jooni kan, a batii faa laabi, a accii haalango men e ballaaji. ³⁰ Jooni kan, emen anni aa anni huune fu, a walaa bo haaju goddo yamee gokka, gam majjum men goondini a yiwudo to Alla.»

³¹ Yeesu toontii be: «Jooni kan, on goondinii na? ³² Wakkati e wara, wakkati on yottike du, on fu on cankitinto, moy fu yaha feere mum, accan am mi tan. Amma min tan bane, gam Baaba e wondi e am. ³³ Mi batii on dum, gam kebon jam der kawtal moodon e am. Oon gonii e billaare der duuniyaaru. Amma tinnee, gam mi jaalike duuniyaaru.»

Yeesu e du'ano aahiibe muudum

17 Baawo haalaaji din, Yeesu tiggiti dow, wi'i: «Baaba, wakkati warii, teddin Biya, gam Biya bo teddinee. ² A hokkii mo baawde dow himbe fu, gam o hokka be kalfindaa mo fu yonki tabitiiki. ³ Annugo an woni Alla gooto, goonjaajo, e lilaado makko Yeesu Almasiihu, kan woni yonki tabitiiki. ⁴ Mi teddinii maa e duuniyaaru, mi hebbinii golle de kokkudaa am mi golla. ⁵ Jooni kan, Baaba, teddinam tedduŋal ŋal goodunoo mi to maa diga duuniyaaru tagaaka.

⁶ Mi anninii inne maa himbe duuniyaaru be kalfindaa am. An be gonannoo, a halfinii am be. Be jabi haala maa. ⁷ Jooni kan, bee annii ko kokkudaa am fu, to maada dum yiwi. ⁸ Gam mi yottinii be haala ka kaalandaam. Be jabii ka. Bee anni lalley to maada yiwmi, be goondinii an lilimmi.

⁹ Gam sabbu mabbe nun du'otoomi. Mi du'ataako gam duuniyaaru. Amma mii du'oo gam be kalfindaa am, gam an jey be. ¹⁰ Huune fu ko jeyumi, an jey, huune fu ko jeydaa, min jey. Mi teddinaama e mabbe. ¹¹ Mi wonataa der duuniyaaru kade, mii wara to maada. Amma kambe be na'on der duuniyaaru. An Baaba Ceniido, reenir be inne maada ne kokkudaa am, gam be laato gootum hande no laatoriden gootum.

¹² No gondunoo mi e mabbe der duuniyaaru, mi reenirii be inne maa ne kokkudaa am. Mi hakkilanii be, baa gooto e mabbe majjay to hanaa bii halkere, gam ko batanaa e Dewte goondinee. ¹³ Jooni kan mii foonni to maa. Mi batii haalaaji dii diga mi na'on e duuniyaaru gam beldum berne am hebba be. ¹⁴ Mi jannjinii be haala maa, go duuniyaaru wanyi be, gam be duu-

niyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁵ Mi eelay burtinaa be e duuniyaaru, amma deenaa be e Kallufo. ¹⁶ Be duuniyaaru bane, hande no mi laatoraaki mo duuniyaaru. ¹⁷ Senu be e goonja maa. Haala maa woni goonja. ¹⁸ Hande no lilirdaa am e duuniyaaru, nunnun, liliranmi be min bo e duuniyaaru. ¹⁹ Mii sena hoore am gam mabbe gam kambe bo be laatoo senaabe der goonja.

²⁰ Hinaa gam mabbe tan du'otoomi. Amma mii du'oo bo gam goondinanbe am e haala mabbe. ²¹ Mii eela gam be laatoo gootum. Baaba, be kawta e meeden hande no kawtirdaa e am, no min bo kawtirmi e maa. Be fu be laatoo gootum, heba duuniyaaru hooloo an nun lilimmi. ²² Min, mi hokkii be tedduŋal ŋal kokkudaa am, gam be laatoo gootum, hande no laatoriden gootum. ²³ Mi na'on hawti e mabbe, a na'on hawti e am, nunnun be laatortoo gootum mam mam, heba duuniyaaru anna an lilimmi. Aa yidi be bo hande no jidirdaa am.

²⁴ Baaba, mii yidi be kalfindaa am bee, tawdee e am nokkuure to tawaami, gam be ji'a tedduŋal ŋal kokkudaa am, gam a yidii am diga duuniyaaru diidaaka. ²⁵ Baaba poonnitiido, duuniyaaru nuu annay maa, min kan mii annu maa, bee do bo annii an nun lilimmi. ²⁶ Mi anninii be inne maa. Mi anninan be ne kade gam yidde ne jidudaa am tawee e mabbe, min bo mi hawta e mabbe.»

Nanjoore Yeesu

18 Baawo haalaaji di, Yeesu yawtidi e aahiibe mum fonjo maayel bi'eteenŋel Kedoron. Ledde e duudunoo ton, o naatidi ton e aahiibe makko. ² Yahuuda jammotoodo mo e anni nokkuure nen, gam Yeesu e aahiibe mum e hawritannoo ton de duuddum. ³ Yahuuda ardii ililingal soogeeji, e reenoobe be Limaamiibe e Farisaabe lili. Be jottii don, bee jogii jolli, e fitillaaji e konirdum. ⁴ Tawii Yeesu e anni ko fonnoy hebugo dum, tabbitii be, wi'i: «Moy daartoton?» ⁵ Be toontii mo: «Yeesu mo Nasaratu.» O wi'i be: «Mi nani!»

Yahuuda jammotoodo mo e darodii e mabbe. ⁶ No Yeesu wi'unoo «Mi nani!» Be tartartiri bawbawre be jani. ⁷ Yeesu yami be kade: «Moy daartoton?» Be toontii: «Yeesu mo Nasaratu!» ⁸ Yeesu toontii be: «Mi wi'ii on, min nun. To min nun daartoton, joofee aahiibe am ben be dilla.»

⁹ O batu nun kaa don gam ka o batuno goonda: «Mi majjinay baa gooto e be kalfindaa am.» ¹⁰ Den Simon Piyer e woodunoo tabugaahi, saabii ki, feyyii maccudo hooreejo Limaamiibe, setti nowru mum nyaamooru. Maccudo on e wi'ee Malkus. ¹¹ Yeesu wi'i Piyer: «Wattita tabugaahi maa kii e kuunŋal mum. Aa miiji mi yarirtaa jardugel bone ŋel Baaba hokkimmi na?»

Yeesu yaaraama yeeso Annas

¹² Ililingal soogeeji e mawdo mabbe, e maccube hooreebe Yahuduube nanji Yeesu, habbi mo. ¹³ Be artii jaarugo mo to Annas. Annas esiraawo Kayafas nun. Der duubol ŋol don, kanko nun woni hooreejo Limaamiibe. ¹⁴ Kayafas batunoo hooreebe Yahuduube ko buri woodugo, kan woni neddo gooto maayana leydi fu.

Piyer yeddi, wi'i laataaki aahiijo Yeesu

(Matiye 26.69-70; Marku 14.66-68; Luka 22.55-57)

¹⁵ Simon Piyer e aahiijo goddo tokki Yeesu. Aahiijo oo don e annirnoo e hooreejo yottinoobe sadaka, o naatidi e Yeesu fageere hooreejo Limaamiibe on. ¹⁶ Go Piyer e darii yaasi ley dammugal. Aahiijo annirdo e hooreejo Limaamiibe on, wurti baddi e debbo deenoowo dammugal, naanni Piyer. ¹⁷ Debbo deenoowo dammugal on wi'i mo: «An bo a laataaki gooto e aahiibe gorko oo na?» Piyer toontii mo: «Aawo, mi laataaki aahiijo makko.»

¹⁸ Maccube e reenoobe hubbiino yiite e aytinoo, gam jaarŋol na'on. Piyer bo e darodii e mabbe e aytinii.

Hooreejo Limaamiibe e yama Yeesu yande

(Matiye 26.59-66; Marku 14.55-64; Luka 22.66-71)

¹⁹ Hooreejo Limaamiibe on yami Yeesu haala aahiibe mum, yami ko o janŋinta. ²⁰ Yeesu toontii mo: «Mi laabinanii duuniyaaru haala am. Nyalaane fu mi janŋinii der baajorde, der suudu Alla to Yahuduube hawritinta nyalaane fu. Walaa fu ko batumi e cuucukka. ²¹ Gam ume yamantaa am? Ko batumi, yamu hettinaniibe am. Bee anni no ko woodi batumi.»

²² Der haala ka, gooto e reenoobe fiyi Yeesu meenyo, wi'i: «Nun nun toontortodaa hooreejo Limaamiibe na?» ²³ Yeesu toontii mo: «To ko boni nun batumi, haala kay nun boni e makka. To tawii ko woodi nun batumi, gam ume piyandaa am?»

²⁴ Annas lildi mo to Kayafas hooreejo Limaamiibe, oo habbaa.

Piyer yedditake wi'i laataaki aahiijo Yeesu

(Matiye 26.71-75; Marku 14.69-72; Luka 22.58-62)

²⁵ Simon Piyer e aytininoo don. Be bi'i mo: «An bo, a laataaki gooto e aahiibe makko na?» Piyer yeddi, wi'i: «Mi laataaki!»

²⁶ Gooto e maccube hooreejo Limaamiibe, gettol mo Piyer settunoo nowru muudum, wi'i mo: «Mi yi'idayno maa e makko der gesa to na?»

²⁷ Piyer yeddi kade, wakkati den nun, jakaraari joggi.

Yeesu yeeso Pilaatu

²⁸ Be burtini Yeesu diga to Kayafas, diga subaka kecco, be jaari mo laamorde Roma. Yaaruube mo bee naatay baade, gam to be cobu, faa be keba nyaamugo

nyaamdu juulde Paska. ²⁹ Pilaatu yahi tawoy be yaasi ton, wi'i: «Ume beeforidon gorko oo?» ³⁰ Be toonti mo: «To o wadataano ko boni, men gaddataano mo to maa.» ³¹ Den Pilaatu wi'i be: «Ettee mo, kiitodon mo e ooda moodon.» Yahuduube wi'i mo: «Men goodaa laawol warugo godfo.»

³² Nunnun haala ka laatorii gam goondingo ka Yeesu batuno dow no o maayirta. ³³ Pilaatu naati der laamorde mum, noddii Yeesu, wi'i dum: «A laamiido Yahuduube nun na?» ³⁴ Yeesu toontii mo: «An wi'i dum e hoore maa, naa to wobbe nanudaa ka?» ³⁵ Pilaatu toontii mo: «Mi Yahuduujo, min? Himbe lenyol maa e hooreebe Limaamiibe waddu maa to am. Ko gadudaa?» ³⁶ Yeesu toontii: «Laamaare am, laamaare duuniyaaru bane. To ne laamaare duuniyaaru nun, maccube am habanno gam to mi naatu juude Yahuduube. Amma jooni Laamaare am ne do bane.» ³⁷ Den Pilaatu wi'i mo: «To nunnun a laamiido nun?» Yeesu wi'i mo: «Hande no bi'udaa, mi laamiido nun. Mi rimaama, mi warii bo e duuniyaaru gam mi seedanoo goonja. Jiddo goonja fu, nanan haala am.» ³⁸ Pilaatu yami mo: «Goonja, ume nun don?»

Yeesu hiitaamaa waree

(Matiye 27.15-31; Marku 15.15.6-20; Luka 23.13-25)

Baawo o bati ka, o wurti kade, o tawoy Yahuduube yaasi, o wi'i be: «Mi hebay gacce baa goote de nanjiranmi gorko oo. ³⁹ Oon boowi juulde Paska fu mi yoofana on neddo gooto. Oon jidi mi yoofitana on laamiido Yahuduube na?» ⁴⁰ Be toonti dow dow: «Kanko bane, sey Barabbas.» Nani Barabbas laati nun pasotoodo.

19 Den Pilaatu wi'i be nanja Yeesu be piya mo looci. ² Soogeeji din sanyi gi'e, be kuunini mo, go be bornini mo toggowa bodeya. ³ Be battii mo, bee bi'a: «Fofo, laamiido Yahuduube!» Bee piya mo meeye.

⁴ Pilaatu wurtii kade, wi'i Yahuduube: «Mi wurtinanan on mo, heba annon mi hebay fu gacce nanjiran moo mi.» ⁵ Yeesu wurti e huunii huuneere gi'e, e bornii toggowa bodeya. Pilaatu wi'i be: «Nani neddo on.» ⁶ No hooreebe Limaamiibe e reenoobe yi'i mo, be bati dow be bi'i: «Tiggu mo! Tiggu mo!» Pilaatu wi'i be: «Nanjee mo onon bo, tiggon mo, gam min kan, mi hebay gacce e makko.» ⁷ Yahuduube toontii mo: «Emen goodi ooda, ooda kan nun hokki laawol o waree gam o wadii hoore makko o Bii Alla.»

⁸ No Pilaatu nanunoo haala kan, kulol makko beydii. ⁹ O naati der laamorde, o wi'i Yeesu: «An, toy yi-wudaa?» Amma Yeesu toontaaki baa goota. ¹⁰ Den Pilaatu wi'i mo: «A toontataako na? A annaa mii woodi baawde yoofugo maa, mii woodi bo baawde tiggugo maa na?» ¹¹ Yeesu toontii mo: «Walaa fu ko baawdaa e am, to hinaa Alla hokku maa baawde mum. Gam majjum gattudo am e junjo maa, e buru maa hakke.»

¹² Diga wakkati on Pilaatu e daarta yoofitingo mo. Amma Yahuduube e bata dow, e wi'a: «To ni a yoofitii mo, a laataaki beldiijo laamiido Roma. Gam neddo gadudo hoore mum laamiido, laati nun ganyo laamiido Roma mawdo.»

¹³ No Pilaatu nani haalaaji dii, o wurtini Yeesu o joonni mo dow kittaal kiita, nokkuure bi'eteene to kaaye yowyowtiri e ne wi'ee e Iburaninkeere: «Gabbata.»

¹⁴ Nyalaane ciryaafe Paska nun, caka nyaalooma. Pilaatu wi'i Yahuduube: «Nani laamiido moodon!» ¹⁵ Bee boola: «Waru mo! Waru mo! Tiggu mo!» Pilaatu toontii: «Mi tigga laamiido moodon na?» Hooreebe Limaamiibe wi'i: «Min galaa laamiido to hinaa laamiido Roma.» ¹⁶ Den o hokki be Yeesu, be tiggaa.

Yeesu tiggaama e palaanjal

Be kocci Yeesu. ¹⁷ O wurtii oo roonii palaanjal makko faa o yottii nokkuure noddeteene «Le'al hoore» e ne wi'e e Iburaninkeere: «Golgota.» ¹⁸ Don be tiggidi mo e wobbe dido: oo do nano, oo do nyaamo, Yeesu e tummii caka.

¹⁹ Pilaatu wadi alluwal winnaa hande ni: «YEE SU MO NASARATU, LAAMIIDO YAHUDUUBE,» wi'i jal takkee e palaanjal jal. ²⁰ Duuggal e Yahuduube janjii binni nin gam to Yeesu tiggaa wodfidaa e siire. Alluwal jal winniraama e Iburaninkeere e Romankooore e Yunaninkeere. ²¹ Hooreebe Limaamiibe bati Pilaatu: «Taa winnu "Laamiido Yahuduube", amma winnu: "Kanko wi'i o laamiido Yahuduube".» ²² Pilaatu toontii: «Ko binnumi, winnike.»

²³ No soogeeji din tiggidinno Yeesu, be kocci gineeji makko be ceenni ukke naay. Moy fu etti to mum. Horii gulunfaare ne lefol gootol, kannyaane diga dow faa ley, ne walaa nyoogol. ²⁴ Soogeeji din baddi: «To en cerkitee ne, en pidanee ne tete, daaren kebande ne,» gam ko bataa e dewte goonda: «Be ceennii gineeji am hakkune mabbe, be pidani gulunfaare am tete.» Nun bo soogeeji din wadi.

²⁵ Inna Yeesu, e miiraawo mum, e Mariyama debbo Kolopas, e Mariyama mo Magadala e darii takkol leggal jal Yeesu tiggaa e mum. ²⁶ Yeesu yi'i inna muudum e aahiijo mum mo buri yidugo e darodii, wi'i inna muudum: «Inna, biya nani!» ²⁷ Baawo mum, o wi'i aahiijo on: «Inna maa nani.» Diga nyalaane nee don, aahiijo on hoori Mariyama wuro muudum.

Maayde Yeesu

²⁸ Baawo Yeesu anni walaa fu ko horii, gam ko winnaa e Dewte goonda, o wi'i: «Donka e woodimmi.»

²⁹ Yoogirgal kebbunjal innabojam lammudam e wununoo don. Be cuuwi soosuui e innabojam dam, be kabbi e loocol, be battini e hunnuko makko. ³⁰ No Yeesu biccininoo innabojam dam, o wi'i: «Dum fu dum hebbii!» O jimminii, o maayi.

Soogeeru yuwii wuttudu Yeesu

³¹ Nyalaane ciryaaki juulde nun. Hooreebe Yahuduube yami Pilaatu gam koyde tiggaabe heltee, be biltee. Be jidaa balli tiggaabe tawee e ledde nyalaane siwteteene, gam nyalaane siwteteene nen laati nun nyalaane mawne. ³² Soogeeji din wari, helti koyde arandeejo e didabo, tiggidaabe e Yeesu ben. ³³ Amma no be jottino to Yeesu, be tawi o maayii. Gam majjum, be keltay koyde makko. ³⁴ Amma gooto e soogeeji din yuwi wuttudu Yeesu e labbo. Don yiyam e diyam facci. ³⁵ Ji'udo e seedoo, seedaaku makko bo goonja nun. Oo anni o batii goonja gam onon bo, goondinon. ³⁶ Dum fu dum wadii gam ko bataa e Dewte goonda: «Baa yiyal makko gootal heltataake.» ³⁷ Aayaare wonne der Dewtere bo wi'ii: «Be daaran mo be juwi.»

Yeesu uwaama

³⁸ Baawo mum, Yusufu mo Arimatiya, eeli Pilaatu hokka dum bannu Yeesu. Yusufu on e latino aahijjo Yeesu e cuuccukka gam oo hulannoo Yahuduube. Pilaatu nootii, Yusufu wari etti bannu kol. ³⁹ Nikodemu, jahunoodo to Yeesu der jemmaare gom, kanun bo warii, waddi urdijji bi'eteedi, miir e alo'es jillontiraadi, ko wadata kilooji laso e sappo. ⁴⁰ Be etti bannu Yeesu kol, be piili n'ol leppi baanjaadi wardi hande no Yahuduube woowi wadugo to bee uwa maaydo. ⁴¹ To Yeesu tiggano, gesa e wonunoo don. Der gesa njan e woodunoo saabeere heyre ne baa goddo uwaakano e muudum. ⁴² Don be gatti Yeesu gam sabbu ciryaaki juulde Yahuduube, saabeere nen bo e badii don.

Saabeere baanji tawaa

20 Nyaanne alal, Mariyama mo Magadala hujji, yahi e saabeere Yeesu. O tawi hayre mabbira-noone saabeere nen tallitaama. ² O doggi, o yahi to Simon Piyer e aahijjo mo Yeesu buruno yidugo. O wi'i be: «Moodibbo ikkinaama e saabeere, mi annaa to o wattaa.»

³ Piyer e aahijjo oo ton wurtii, be jahi e saabeere ton. ⁴ Be fu dido bee dogga. Aahijjo oo ton dadi Piyer, arti mo yottaago saabeere. ⁵ O yuurnii, o yi'i leppi e joowi, amma o naatay. ⁶ Simon Piyer yottii, naati, tawi leppi e joowi. ⁷ Lefol piilanoonjol e hoore makko n'ol hawritayno e leppi dii ton, n'ol tawa nun e n'ol resii feere maggol. ⁸ Den aahijjo artudo yottaago on, kanun bo naati, yi'i dum, goondini. ⁹ Be paamayno taw Dewte batiino Yeesu fintan. ¹⁰ Baawo mum aahiibe ben hooti.

Yeesu wirnitanike Mariyama mo Magadala

(Matiye 28.9-10; Marku 16.9-11)

¹¹ Mariyama darii yaasi ley to saabeere, e wulla: O jimminii, oo yuurnoo der saabeere nen. ¹² O yi'i malaykaabe dido borniibe gineeji daneeji e joodi to Yeesu fukkinano: Gooto e joodii to hoore wonnoo,

gooto far to koyde. ¹³ Malaykaabe ben yami mo: «Debbo, ume bullantaa?» O toontii be: «Moodibbo am ikkinaama, mi annaa to o wattaa.»

¹⁴ No o batunoo haala ka, o yeeyitii, o yi'i Yeesu e darii, amma o annitay dum. ¹⁵ Yeesu wi'i mo: «Debbo, ume bullantaa? Moy daartataa?» Amma kanko, oo miiji jom gesa nun baddata e makko, o wi'i dum: «To an etti mo, batan to gattudaa mo, faa mi etitoo mo.» ¹⁶ Yeesu wi'i mo: «Mariyama.» Mariyama wonyitii, wi'i mo e Iburaninkeere: «Rabbuni,» waato moodibbo.

¹⁷ Yeesu wi'i mo: «Taa meemam, gam mi eencay to Baaba am taw, amma yahu to banniraabe am, bi'aa be: "Mi wonu nun mii eenca to Baaba am, laatiido bo Baaba moodon, to Alla am, laatiido bo Alla moodon".»

¹⁸ Mariyama mo Magadala batoy aahiibe: «Mi yi'ii Joomiraawo.» O holli be ko Yeesu bati mo.

Yeesu wirnitanike aahiibe muudum

¹⁹ Alal kiikiide, aahiibe Yeesu fu hawriti der suudu, kullii dammugal gam kulol hooreebe Yahuduube, Yeesu suppiti hakkune mabbe. O wi'i be: «Jam wonana on!»

²⁰ Baawo haala ka, o holli be newe juude makko e wuttudu makko. Berde aahiibe ben weli no be ji'i Joomiraawo. ²¹ Den Yeesu wi'i be kade: «Jam wonana on. Hande no Baaba lilirimmi nunnun, liliranmi on.»

²² No o batunoo haalaaji dii, o fuufi dow mabbe, o wi'i: «Jabee Ruuhu Ceniido. ²³ Mo jaafanidon hakkeeki mum, yaafaama, mo on jaafanaaki, yaafataake.»

Yeesu wirnitanike Toma

²⁴ Toma bi'eteedo Ciwto, gooto e aahiibe sappo e dido, walaano don no Yeesu warunoo. ²⁵ Aahiibe ben wi'i mo: «Men ji'ii Joomiraawo!» O toontii be: «To mi yi'ay battarde newe makko, to mi wattay honnu am e julande majje, mi watta junjo am e wuttudu makko, mi goondintaa.»

²⁶ No balde jeetati wadi, aahiibe hawritii der suudu kade, Toma e wondi e mabbe. Dammude fu e kullii, Yeesu suppiti hakkune mabbe, wi'i be: «Jam wonana on!» ²⁷ O wi'i Toma: «Waddu honnu maa, daaru newe am; waddu junjo maa bo, wattu e wuttudu am. Taa laata mo hoolaaki, goondin tan.» ²⁸ Toma toontii mo: «Joomam, Alla am.» ²⁹ Yeesu wi'i mo: «Gam a yi'ii am, a goondinii: Barke wonana be ji'ay go goondini.»

Daliila Dewtere nee do

³⁰ Yeesu wadii kaayee fiiji kaayniidi duuddi goddi yeeso aahiibe mum di winnaaka e dewtere nee. ³¹ Dii do winnaama gam goondinon Yeesu laati nun Cubaado, Bii Alla, gam to on goondinii mo, kebon yonki sabbu makko.

21 Baawo majjum, Yeesu wirnitanike aahiibe mum kade fonjo maayo Tiberiya. Nani no o wirnitorii e mabbe: ² Simon Piyer, e Toma bi'eteedo Ciwto, e

Natanayel mo Kana, leydi Galili, e bibbe Jebede worbe, e aahiibe makko dido wobbe, bee tawdaa don. ³ Simon Piyer wi'i be: «Mi yahan cuubaaki liyyi.» Be bi'i: «Menen bo, men jahidan e maa.»

Be jahi, be naatoy laana, der jemmaare nee don, be kebay baa goddum. ⁴ No beeggol ummoy, Yeesu wari e fonjo non, amma aahiibe annitay naa kanko nun. ⁵ Yeesu wi'i be: «Sukaabe, on kebii liyyi na?» Be toontii mo: «Men kebay!» ⁶ O wi'i be: «Paddee taaruwol nol wecco laana nyaamo, on keban.» Be paddi nol. Be kebi liyyi faa be tampi wattugo nol der laana sabbu no liyyi duudiri. ⁷ Aahijjo Yeesu mo o buri yidugo wi'i Simon Piyer: «Joomiraawo nun!»

No Simon Piyer nanunoo: «Joomiraawo nun», o etti ginewol makko, o bornii gam funtu o wonunoo, o yanti e diyam. ⁸ Aahiibe wobbe wardi e laana kan, e daasa taaruwol kebbunol liyyi. Be boddoraaki fonjo ko burata kuule keme didi. ⁹ No be nabbunoo, be ji'i yulbe yite, liyyi e peen e yowii dow mum. ¹⁰ Yeesu wi'i be: «Gaddee liyyi di nanjudon din.»

¹¹ Simon Piyer naati laana, foodi taaruwol kebbunol liyyi mawdi, hewre e lasoy didi e sappo e tati. Baa no di duudiri nunnun fu taaruwol nol serkitaaki. ¹² Yeesu wi'i be: «Garee nyaamee!» Baa gooto e aahiibe ben suusay yamugo «An moy nun?

Gam bee anni Joomiraawo nun.» ¹³ Den Yeesu wari, etti peen e liyyi, hokki be.

¹⁴ Tatawre nun don ko Yeesu wirnitani aahiibe mum baawo no o finti.

Yeesu e yama Piyer haala

¹⁵ No be nyaamdi, Yeesu yami Simon Piyer: «Simon bii Yuhaana, aa buri bee do yidugo am?» O toontii: «Ee! Joomam, aa anni mii yidu maa.» Den Yeesu wi'i

mo: «Duru baali am!» ¹⁶ Yeesu wi'i mo kade: «Simon, bii Yuhaana, aa yidimmi?» O toontii: «Ee! Joomam aa anni mii yidu maa!» Den Yeesu wi'i mo: «Duru baali am!» ¹⁷ O wi'i mo kade: «Simon, bii Yuhaana, aa yidimmi na?» Piyer berne mum biisii, gam o wi'i dum de tatawre: «Aa yidimmi na?» Piyer wi'i mo: «Joomiraawo aa anni huune fu, aa anni bo mii yidu maa.» Yeesu wi'i mo: «Duru baali am dii. ¹⁸ Mii batee e goonja, e sukaanaaku maa, aa habbonoo belbelol, jahaano to jidudaa, to a naywii, a bantan juude maa, kabbanedaa belbelol, jaaredaa to a yidaa.» ¹⁹ Batuuji din hollan nun no Piyer maayirta, e no o teddirirta Alla. Baawo majjum, o wi'i mo: «Tokkam.»

Yeesu e aahijjo mum mo o buri yidugo

²⁰ Piyer yeeyitii, yi'i aahijjo Yeesu mo o buri yidugo e tokki be. Kanko woni bahinoodo ley gabaare makko, wakkati be kirtotoo, bi'unoodo: «Moodibbo, moy woni jammotoodo maa?» ²¹ No Piyer yi'unoo mo, yami Yeesu: «Joomam, noy oo do heennyitirta?» ²² Yeesu toontii mo: «To mii yidii o wuura faa mi warta, ko faali maa? An ni tokkam.»

²³ Haala kan sankitii caka goondinbe Yeesu ike aahijjo on maayataa. Amma Yeesu wi'ay: «O maayataa». O wi'u nun: «To mii yidi o wuura faa mi warta, ko faali maa?»

²⁴ Aahijjo oo don nun seedii kujje den, winni de, emen anni bo seedaaku makko laati nun goonja.

Heennyitoode

²⁵ Yeesu wadii kujje godde duudde kade: To de binnaanoma gootel, gootel, mii miila duuniyaaru nuu waawataano jabidingo dewte binnoytenoode.

Roma

Fuddoode haala

Derewol Pol ɗol ɗo e jogii ekkitinooje feere feere. Gam majjum enol woodi jayri mawni der waajaago linjiila e der habaru eklesiya. Jooni Pol heennyii hawritingo ceede ɗe be lenyi janani hawriti gam wallugo goondinbe Urusaliima. Pol winnii derewol ɗol der jahaanjal mum tatabal. O wadii lebbi tati der Korintu, diga ton bo o winni derewol ɗol, hakkune duubi 57-58.

Debbo bi'eteedo Fiibi, gollotoodo der eklesiya Kenkereya nun yaari derewol ɗol Roma. Kenkereya bo woddidaa e Roma.

Pol meeday go yahi Roma, de o yidi yahugo fu laawol mabbitantaako mo. Amma e non fu, oo anni goondinbe duubbe der Roma be o fottunoo nokkun, kambe o sanni der hoore 16, go o yaha Roma, o winnani be derewol. Der maggol o janjnii be haala kisidam e tokkontirki. O wadii dum gam eklesiya kan daroo der goondinki semmidinki, gam to ekkitinooje Yahuduube be goondinay dimma ka, heba ka mawna der potal hunnuko. Baawo mum no Pol heennyi faamingo ko wi'etee linjiila der hoore 1, waato baawde Alla kisinooje goondindo fu, o laabinii dum der haalaaji makko di yeeso.

O fuddii faamingo no hakke woodiri baawde dow himbe fu. Himbe be lenyi janani woodaa accitaneego yeeso Alla. Non, Yahuduube bo woodaa accitaneego hakku yeeso Alla. Himbe fu wadii hakke, be fu bo, be baawan daarego foonniitiibe gam sabbu goondinki.

Hande non dum laatii e Iburahiima. Be kiita doyyi gam hakke Adamu, der Almasiihu tan be kebata latineego foonniitiibe.

Der hoore 6 e 7, Pol e toontoo yande wanyube linjiila. Amma Ruuhu e laatina en bibbe Alla, oo walla en bo. Hoore 9 faa 11 e batana Isira'iila e laawol no Alla subirta himbe. Diga hoore 12 faa 15, Pol e bata haalaaji feere feere dow gondal hakkune goondinbe der eklesiya e be walaa der eklesiya. Hoore 16 Pol heennyitiri e cannooje.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗinirka, 1.1-17
2. Himbe fu e haajaa hisineego, 1.18-3.20
3. No Alla hisinirta himbe, 3.21-4.25
4. Goonki kesi e Yeesu Almasiihu, 5.1-8.39
5. Ko Alla miilani Isira'iilaabe, 9.1-11.36
6. No haani goondindo yahira, 12.1-15.13
7. Haala kennyitirka e cannooje, 15.14-16-27.

Sannoore

¹ Derewol ɗol yiwii e am min Pol maccudo Yeesu Almasiihu. Mi noddaama gam mi laatoo lilaado, mi subaama gam mi waajoo linjiila Alla.

² Linjiila kan, Alla habbiino alkawal mum diga dum booyi diga e annabiibe mum, der Dewte ceniide. ³ Eka batana Bidɗo makko, Joomiraawo meeden, yiwudo e lenyol Dawda diga e bannu. ⁴ O hollitaama e baawde, diga e Ruuhu Ceniido, o laati nun Bidɗo Alla de o fintini mo e maaybe. Kanko woni Almasiihu, Joomiraawo men. ⁵ Diga e makko kebumi moyyere laataago lilaado, gam mi wada himbe caka lenyi fu goondina mo, downtanoo mo, be teddina inne makko. ⁶ Onon bo, on na'on caka mabbe, onon be Yeesu Almasiihu noddii.

⁷ Mii sanna on on fu, onon wonbe Roma, yidaabe Alla, seniibe be o noddii. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, hokka on moyyere e jam.

Pol e yidi yi'a be Roma

⁸ Taw, mii yetta Alla am diga e Yeesu Almasiihu gam moodon on fu. Gam goondinki moodon e batanee der duuniyaaru fu. ⁹ Alla mo jaggantoomi e berne woore, emi waajaroo linjiila Bidɗo mum, e anni goonja nun batanmi. De du'otoomi fu, mii siwtora moy moodon fu. ¹⁰ Mii eela Alla hokkammi laawol mi wara to moodon to oo yidi. ¹¹ Mii yidi yi'ugo on sanne, heba mi seennira e moodon dokkal Ruuhu gam dum semmidina on.

¹² Naa bo mi wi'a, to mi warii to moodon, deyyitinontiren en fu sabbu goondinki kawtuki en, min e mon.

¹³ Banniraabe, mii yidi annon, no de duuddum mi daartii mi wara to moodon, amma faa jooni mi heboray taw. Mii yidi golle am rima bikkol caka mon, hande no dum laatorii to be lenyi janani. ¹⁴ Doole nun mi yaha to himbe fu, fettube gite e be fettay, janjube e be janjay. ¹⁵ Kanjum acci mii suunaa waajaago on linjiila, onon wonube Roma.

Baawde linjiila

¹⁶ Mi sentirtaa linjiila, gam der makka baawde Alla kisinooje goondindo fu woni, aran Yahuduube, baawo mum be lenyi janani. ¹⁷ Gam der linjiila nun foonni-taare Alla hollitii. Foonni-taare nen, e goondinki tan ne heboroo, diga fuddoode faa heennyitirde. E winnii der dewtere: «Poonnitiido wuuran e goondinki.»

Himbe fu laati nun hakkeebe

¹⁸ Alla e hollita mone mum diga kammu dow himbe be hulataa mo fu, e dow wadoobe ko halli e suudira goonja der hallande mum. ¹⁹ Ko haani neddo anna dow Alla e laabani be, gam Alla e hoore mum hollitii be dum. ²⁰ Diga Alla tagi duuniyaaru, ko yi'ataake e makko, hande jon baawde makko tabitiide, e Allaaku makko, e faamee diga ko o tagi. Gam majjum, yed-dube woodaa laawol dadirde. ²¹ Bee anni Alla, amma be teddinay mo hande no haani Alla teddiniree, be jettay mo bo. Miilooji mabbe majjinii be. Berde mabbe de galaa faamu nibbii. ²² Bee gada hande woodube faamu, amma be laatake haanjaabe. ²³ Be battontiri teddujal Alla mo maayataa e tooruje nandinaade e himbe maayoobe, e pooli, e bisaaji di koyde naayi, e daasotoodum.

²⁴ Gam majjum, Alla yoofi be be gada cobudum, hande no suuno berde mabbe yidi. Nonnon be cobinirta balli mabbe, kambe e ko'e mabbe. ²⁵ Be battontirii goonja Alla e fewre. Be teddinii ko tagaa, be caafi dum, be acci Tagudo, mo yettoore wonani faa abada. Aami!

²⁶ Gam majjum, Alla yoofi be be tokkoo suunooji mabbe centiniidi. Rewbe mabbe wattontiri baaldal hande no tawiraa, bee gada ko luudontirii e ko tawaa. ²⁷ Hande non worbe bo acci waaldugo e rewbe, witti e waalontira hakkune mum. Bee gadontira ko sentinii hakkune mabbe. Hande non, be keban riiba majjere mabbe.

²⁸ No be calii annitingo Alla, kan wadi ko o yoofi be der majjere mabbe, be gadi ko haanay wadeego. ²⁹ Be kebbi hallande iri ney fu, e deedi bondi, e suunooji, e ganyaani. Bee kebbi kaajal e warugo himbe e kabe e nyaamugo himbe amaana. Bee yoyi dow dabareeji bondi e munaafitaaje. Bee nyo'a himbe. ³⁰ Bee jaanca himbe, bee banyi Alla, bee jara hennu. Bee goodi manju hoore, bee juro, bee goodi yoyre dow dabaree-

ji bondi. Be downtantaako saareeji mabbe. ³¹ Be galaa hakkillo, be kebbintaa ka be bati. Be galaa endam, be galaa yurmeene. ³² Bee anni, sariya ka Alla resi dow wadoobe iri majjum, maayde nun, be daroraaki wadugo dum tan, amma bee teddina wadanbe dum bo.

Kiita Alla poortiika

2 To non, an kiitotoodo wobbe, baa to moy laatiidaa, a woodaa laawol accitaneego hakku. To aa hiitoo wobbe, hoore maa nun kiitotodaa, gam ko kiitantodaa be, kanjum gadataa. ² Een anni Alla hiitoto wadoobe huune dum e goonjaaku. ³ An kiitotoodo wobbe ko aa wada hande ko be gadata, aa miili a dadan kiita Alla na? ⁴ Naa a wonu nun aa yawoo manju neddaaku Alla e sawraare mum e munyal mum? A annitay no Alla hollii maa neddaaku mum gam tuubaa na? ⁵ A yoorinii berne maa, a yidaa tuubugo. Gam majjum, a foodanan hoore maa mone Alla mawne, nyaanne o hollitinta mone makko. Nyaanne mum, o hiitoto e tawreeta makko poonnitiika. ⁶ O yoban moy fu jaka gadu muudum. ⁷ Tinniibe e wada ko woodi e daartira teddujal e manju e ko tabotoo, Alla hokkan be yonki tabitiiki. ⁸ Amma yidube jeddi, e saliiibe goonja, e tokki ko halli, mone e tikkere Alla yanan dow mabbe. ⁹ Billaare e jibayeere duudanan gadoowo ko halli fu, aran, Yahuduube, den be lenyi janani. ¹⁰ Manju e teddujal e jam laatanto wadoobe ko woodi fu, aran, Yahuduube, den be lenyi janani. ¹¹ Gam Alla suttontirtaa himbe.

¹² Wadube hakke dow dullere annal tawreeta fu, halkan hinaa e tawreeta. Amma wadube hakke e anniri tawreeta, hiitorte e tawreeta. ¹³ Hettintoobe tawreeta bane laatii foonnitiibe yeeso Alla. Golliroobe ko tawreeta bati tan, laatintee foonnitiibe. ¹⁴ Be lenyi janani, woodaa tawreeta, amma bee gada ko tawreeta wi'i e sago mabbe. Be goodaa tawreeta, amma bee laatanii ko'e mabbe tawreeta. ¹⁵ Be kollitii golle de tawreeta yami e winnii e berde mabbe. Cuudiidum berde mabbe e gacoo be, tife bo, dii caloroo be. ¹⁶ Dum hollitinto nyaanne Alla hiitoto miilooji himbe cuudiidi. O wadan dum diga e Yeesu Almasiihu, hande no linjiila ka baajotoomi bati.

Yahuduube e tawreeta

¹⁷ Aa nodda hoore maa Yahuduujo, aa darii dow tawreeta, aa juroro Alla. ¹⁸ Aa anni ko Alla yidi, aa anni suttontirgo ko woodi gam a janjinaama tawreeta. ¹⁹ Aa miili a fotii ardanaago wumube, kollaa wonube der niwre jayjol. ²⁰ Aa ekkatina be galaa annal, aa janjina sukaabe. Aa woodi annal e goonja diga e tawreeta. ²¹ An janjinoowo wobbe, a janjintaa hoore maa na? Aa waajoo wobbe to be bujju, go an aa wujja! ²² Aa wi'a: «to on jeenee», go an aa jeena? Aa wanyi tooruje, go aa wujja ko woni der cuudi majje! ²³ Aa

mawnitoroo tawreeta, go aa yawna Alla e yaartaago ka. ²⁴ Dewtere wi'ii: «Gam daliila moodon acci be lenyi janani e yenna inne Alla.»

²⁵ E goonja juulnol e nafa to a downtanike tawreeta, amma to a yaartake tawreeta, a laatake hande a juulnaaki. ²⁶ To mo juulnaaki wadii ko sariya yamata, mo juulnaaki on fotay daarego hande juulniido na? ²⁷ Mo juulnaaki, go e downtanii ko tawreeta bati, o hiitete an goodudo tawreeta e juulnol, go a downtanaaki ka. ²⁸ Hinaa ko yi'etee yaasi bannu laatinta neddo Yahuduuj, hinaa bo ko wadatee dow bannu laatii juulnol. ²⁹ Yahuduuj e goonja, woni laatiido dum diga der. Juulnol goonjakuwol bo woni njol Ruuhu wadata der berne, hinaa njol tawreeta wadata. Iri Yahuduuj on, Alla nun manata dum, himbe bane.

3 Den to non, ume nun Yahuduuj burdiri be lenyi janani? Ume woni nafuwe juulnol? ² Nafuwe majjum e mawni dow laabi fu. Aran, Yahuduube nun Alla arti yowani haala mum. ³ To non, to wobbe mabbe laataaki hoolaabe, dum hadan Alla laataago koolaado na? ⁴ Wadataako! Dum annitinte no Alla laati nun goonjaajo, himbe fu bo e laatii fewoobe. Gam e winnii: «A annitinte aa laatii poonnitiido diga e haala maa, to a hiitaama, a jaaloto.»

⁵ Amma to dullere goonjaaku meeden e hollita foonnitaare Alla, den ume bi'eten? Alla laataaki poonnitiido to mone makko ummake dow meeden na? Mii bata do hande no himbe batirta. ⁶ Aawo nun nun bane, Gam to non non nun, noy Alla hiitortoo duuniyaaru?

⁷ Gam to fewre am e beyda hollugo goonja Alla, e teddina mo, ume kiitanteemi hande mi laati nun hakkeejo? ⁸ Wobbe e hallina men e wi'a, menen nun wi'ata: «En gadee ko halli gam ko woodi wurtoo diga e majjum.» Kambe, be kiitete no haaniri.

Poonnitiido walaa

⁹ To non, enen Yahuduube een buri horiibe na? Aawo, baa sedda! Gam mi hollii no Yahuduuj e mo laataaki Yahuduuj fu na'on e baawde hakke.

¹⁰ Dewtere wi'ii:

«Poonnitiido walaa, baa gooto,

¹¹ mo faamu baa gooto walaa, daartoowo Alla walaa, baa gooto.

¹² Himbe fu majjii, be fu be biisake, gadoowo ko woodi walaa, baa gooto.

¹³ Konoli mabbe e nandi e caabeeje mabbitiide, bee jammoo himbe e delle mabbe.

Tondi kunnude mabbe e hebbi tooke, hande bolle pure.

¹⁴ Kunnude mabbe e hebbi jaa'ooje e boliide naawude.

¹⁵ Koyde mabbe e yawdanoo reyyitingo yiyam himbe.

¹⁶ Halkere e bone e woni to be jahi fu.

¹⁷ Be annaa laawol jam.

¹⁸ Kulol Alla walaa e berde mabbe baa sedda.»

¹⁹ Een anni ko tawreeta wi'i fu, ka wi'anay dum maa wonbe e makka. Den kunnude fu mubboto, gacce himbe fu annitee yeeso Alla. ²⁰ Gam majjum, walaa laatinteedo poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam tawreeta hollan nun himbe hakkeegi mum.

No Alla laatnirta himbe foonnitiibe

²¹ Jooni, Alla hollitii laawol no o laatnirta himbe foonnitiibe, hinaa e tokkugo tawreeta. Nun dewte tawreeta, e annabiibe seedinoo der binni. ²² Alla laatnirta himbe foonnitiibe gam be goondinii Yeesu Almasiihu. Dum laatanto goondindo fu, gam Alla burontirtaa himbe. ²³ Himbe fu wadii hakke, be tampi yottaago teddujal njal Alla hokkata. ²⁴ Amma Alla wadani be moyyere, laatini be foonnitiibe gam Yeesu Almasiihu, cooditiido be. ²⁵ Kanko nun Alla laatini sadaka moytoojum hakkeegi goondinbe yiyam makko. Hande non Alla hollitiri foonnitaare mum e munyal mum dow hakkeegi gadanoodi hiitaaka. ²⁶ O wadii dum gam o hollita foonnitaare makko der wakkati ki gonden jooni. Dum hokkii mo laawol laataago poonnitiido e laatingo goondindo Yeesu fu poonnitiido.

²⁷ Ume nun horii ko jurortee kade? Goddum walaa! E sariya kaye? E downtanaago tawreeta na? Gam Alla daarataa downtanaago tawreeta, goondinki tan o daarata. ²⁸ Gam emen miili e goondinki nun neddo laatnirtee poonnitiido, hinaa gam tokkugo tawreeta. ²⁹ Naa Alla laati nun Alla mo Yahuduube tan na? O laataaki Alla be lenyi janani na? Seko walaa, o laati nun Alla be lenyi janani bo. ³⁰ Alla gooto nun woni. Kanko laatinta juulniibe foonnitiibe sabbu goondinki mabbe. Kanko bo laatinta be juulnaaki foonnitiibe sabbu goondinki mabbe. ³¹ Den fu, en moytan nun tawreeta gam en goondinii na? Abada! En moytataa ka, amma een tabbitina ka!

Goondinki Iburahiima

4 Ume bi'eten dow Iburahiima maama lenyol meeden? Ume o hebi? ² To Iburahiima laatinaama poonnitiido gam gadu mum, den o waawan ko mawnitii, amma yeeso Alla bane. ³ Gam Dewtere wi'i: «Iburahiima goondinii Alla, go Alla daari mo poonnitiido sabbu goondinki makko.» ⁴ To goddo gollake, sey joomum yobee joddi mum, moyyere bane o wadanaa, ko haanani mo nun. ⁵ Hande jon bi'en goddo waday golle, amma o goondinii Alla laatinoowo hakkeebe foonnitiibe. Alla daaran mo poonnitiido gam goondinki makko. ⁶ Hande nun Dawda batirani barke de neddo hebata to Alla, baa to o waday gadu geetu. O wi'i:

⁷ «Barke laatani be boofi mum yaafaa, e be hakke mum moytaa.

⁸ Barke laatani neddo mo Joomiraawo limay hakkeegi mum.»

⁹ Barke den juulniibe tan nun resanaa de na? de laatanaaki be juulnaaki na? Gam en bi'ii: «Alla daarii Iburahiima poonnitiido gam goondinki mum.»

¹⁰ Wakkati dey nun dum laatani Iburahiima? De o juulnii na? Naa, de o juulnaaki? De o juulnii bane, amma diga o juulnaakino nun. ¹¹ Alla hokkii mo juulnol, ŋol laatii alaama foonnitaare ne o hebi. E goondinki o hebi dum diga o juulnaakino. Hande non, o laatorii maama goondinbe fu, be juulnaaki, gam kambe bo be daaree foonnitiibe. ¹² O laatake bo baaba juulniibe. Be daroraaki juulnol tan nun batananmi, amma tokkuba laawol goondinki maama meeden Iburahiima, diga o juulnaaki.

Alkawal Alla

¹³ Iburahiima e lenyol mum habbanaama alkawal rona duuniyaaru nu. Hinaa gam oo tokkii tawreeta. O habbanaama alkawal ŋal gam foonnitaare makko ne o heberi goondinki. ¹⁴ Gam majjum, to tokkugo tawreeta nun hokkata donŋu, den mum goondinki laatake baanji, alkawal bo moytaama. ¹⁵ Tawreeta waddan nun mone Alla. To tawreeta walaa, yaartaago ka bo walaa.

¹⁶ Gam majjum, alkawal Alla dow goondinki nun darii, gam ŋal laato e moyyere dow lenyol Iburahiima fu. Hinaa tokkuba tawreeta tan ŋal laatani, amma goondinbe hande no Iburahiima laatiido maama meeden en fu goondiniri. ¹⁷ Dewtere wi'ii: «Mi wadii maa baaba himbe lenyi duuddi.» (Iburahiima woni maama meeden en fu,) yeeso Alla mo o goondini. Alla pintinoowo maaybe, latinoowo ko walaano laato. ¹⁸ Iburahiima hoolake, wakkati daliila hoolaago walaa. O hoolake, o goondini, nun nun o laatorii baaba himbe lenyi duuddi, hande no Alla wi'unoo mo: «Nii lenyol maada laato.» ¹⁹ Goondinki Iburahiima tampay, baa no duubi makko wadan hewre. Oo anni banu makko faanake maayugo, Saratu debbo makko bo rimataa kade. ²⁰ O waday seko dow alkawal Alla, o saloo goondingo. Amma goondinki makko semmidinii mo, o teddini Alla. ²¹ O tabbitini no Alla e woodi baawde hebingo alkawal mum. ²² Gam majjum, Alla daari mo poonnitiido. ²³ Amma hinaa gam makko tan dum winnaa: «O daaraama poonnitiido.» ²⁴ Gam meeden nun, enen bo, Alla daaran goondinki men. En goondinii Alla pintindo Joomiraawo meeden Yeesu diga maaybe. ²⁵ Yeesu on maayi gam boofi meeden, o fintinaama gam laatineden foonnitiibe.

Almasiihu waddii jam hakkune men e Alla

5 En laatinaama foonnitiibe gam en goondinii. Jooni jam wadii hakkune meeden e Alla, sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ² Kanko yottini en moyyere Alla ne gonuden e muudum jooni. Dum laatake gam goondinki meeden. Een juroro hoolaare hebugo gedu der tedduŋal Alla. ³ Hinaa kanjum tan, een juroro bo tooraaji meeden, gam een anni tooraaji

riman munyal. ⁴ Munyal e rima hoolaare semmidinne. Hoolaare semmidinne e wadda hedaago ko warata yeeso. ⁵ Hoolaago ko warata yeeso majjintaa en, gam Alla wattii yidde mum der berde meeden, diga e Ruuhu Ceniido mo o hokki en.

⁶ Gam wakkati de en galaano semme, den nun Almasiihu maayani en, enen hakkeebe no wakkati ki o subu yottii. ⁷ E sadi neddo nootoo maaya gam poonnitiido. Wadoto neddo nootoo maaya gam neddo geeto.

⁸ Amma Alla hollitii en yidde mum. Gam Almasiihu maayanii en wakkati laatinode hakkeebe. ⁹ To en laatinaama foonnitiibe gam yiyam Almasiihu, den kan, een anni en dadan mone Alla sabbu makko.

¹⁰ Wakkati laatinode waybe Alla, o weldinii en e hoore makko diga e maayde Biyiiko. Jooni en beldii e makko, to non non en keban hisineego gam yonki Biyiiko.

¹¹ Kanjum tan bane, een juroro Alla sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, beldindo en e makko jooni.

Aadamu e Almasiihu

¹² Diga e neddo gooto nun hakke naatiri duuniyaaru. Diga hakke bo maayde wari, go ne sankitii dow himbe fu, gam be fu be gadii hakke. ¹³ Diga tawreeta waray, hakke na'onno der duuniyaaru, amma de limaakano, gam tawreeta walaano. ¹⁴ E non fu maayde nun laamii diga Adamu faa yottii Muusa. Ne laamake baa dow bee do waday hakke hande de Adamu waduno.

Adamu on woni misaalu garoowo. ¹⁵ Dokkal Alla foonnataake e hakke Adamu. E goonja, himbe duubbe maayii gam hakke neddo gooto. Amma endam Alla, e moyyere ne o wadani duubbe diga e neddo gooto, waato Yeesu Almasiihu, e buri nun mawnugo. ¹⁶ Kade bo dokkal Alla, e hakke neddo gooto, gootum bane. Gam kiita warii diga e hakke neddo gooto. Bawo boofol gooto, Alla doyyii himbe fu kiita. Amma bawo boofi duuddi, dokkal moyyere Alla wari, laatini duubbe foonnitiibe. ¹⁷ Diga e hakke neddo gooto, maayde laamii dow himbe fu gam neddo gooto on. Amma ko neddo gooto wadi, e buri mawnugo. O hokkorii be moyyereji makko, o laatini be foonnitiibe. Be keban yonki, be laamodoo e makko.

¹⁸ Boofol neddo gooto accii himbe fu doyyaa kiita. Hande non bo gadu geetu ŋu neddo gooto wadi acci himbe fu hebi foonnitaare, hokkaa yonki. ¹⁹ Dullere dowtaare neddo gooto accii himbe duubbe laatii hakkeebe. Hande non bo dowtaare neddo gooto accirta himbe duubbe laato foonnitiibe.

²⁰ Tawreeta Muusa warii gam hakke beydoo. Amma to hakke beydii, don nun moyyere Alla buri beydaago.

²¹ Hakke acci maayde laamii. Hande non bo foonnitaare acciri moyyere Alla laamii gam keban yonki tabitiiki ki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokkata.

Maayidingo e fintidingo e Almasiihu

6 Den mum, ume bi'eten? En tabitinto nun wadugo hakke gam moyyere Alla beydoo na?

² Wadataako! Gam dow wecco hakke, en maayii. Noy kade buurirten der majje? ³ E goonja on annaa enen wadanaabe batisi e inne Yeesu Almasiihu, en kawtii e maayde makko na? ⁴ Diga e batisi, en maayii, uwidaden e makko. Almasiihu fintii e maaybe sabbu baawde Baaba teddude, hande non enen bo, buurirten gonki kesi.

⁵ To en kawtii e makko dow maayde nandune e ne makko, en pintan bo hande no o fintiri. ⁶ Een anni jikku meeden kiinju tiggidaama e makko dow leggal palaanjal. Dum wadaama, heba bannu meeden hakke wol halka, gam to en laatoo kade maccube hakke.

⁷ Gam to goddo maayii, hakke woodaa baawde dow makko. ⁸ To en maaydii e Almasiihu, een koolii no en buuridan e makko bo. ⁹ Een anni Almasiihu pintudo diga maaybe, maayataa kade. Maayde woodaa baawde dow makko. ¹⁰ Almasiihu maayii, de woore gam hakke, dum heyii faa abada. Jooni oo wuuri, gam Alla bo o wuuri. ¹¹ Hande non, onon bo, daaree ko'e mon hande maayube dow wecco hakke, den buuranon Alla sabbu Yeesu Almasiihu.

¹² Gam majjum, to on accee hakke laamanoo balli moodon maayooji, to on downtanee suunooji majji.

¹³ To on kokkee hakke jokkule balli moodon de gadira ko foonnitaaki. Amma kokkee Alla ko'e moodon. On maayiino, jooni oon buuri. To non kokkee mo jokkule moodon, de laatoo gadirdum ko foonnitii. ¹⁴ To on accee hakke laamanoo on, gam der tawreeta bane gonudon, amma der moyyere Alla.

Gollantoobe foonnitaare

¹⁵ Ume kade? En tokkoto nun wadugo hakke gam der moyyere nun gonuden hinaa der tawreeta na? Dum wadataako!

¹⁶ On annaa na? Mo gadudon ko'e mon maccube mum, gam downtanodon dum, kanko downtanodon. Wadoto hakke nun, jaarooje der maayde, dum bo dowaare jaarooje der foonnitaare. ¹⁷ Yettoore laatanoo Alla! On laatikeno maccube hakke, amma jooni on downtanake e berde moodon fu janninol nol janninadon. ¹⁸ On dindinaama diga e hakke, on laatake gollantoobe foonnitaare. ¹⁹ Mii bata do hande no himbe woowi batirgo, gam tampere moodon. On kokkiino balli moodon, gadudon ko tuuni e ko wuuri, oon gada ko halli. Hande non jooni bo, kokkee balli moodon laatodon gollantoobe ko foonnitii gam laatodon seniibe.

²⁰ Wakkati laatinodon maccube hakke, foonnitaare woodaano baawde dow moodon. ²¹ Ume kebunodon no gadunodon ko centirton jooni? Heennyitirde majjum laati nun maayde. ²² Amma jooni, on dindinaama e hakke. On laatike maccube Alla, riiba majjum laatii

laabineego. Heennyitirde majjum laati yonki tabitiiki. ²³ Riiba hakke, maayde nun. Amma kokkal Alla laati nun yonki tabitiiki der kawtal men e Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden.

Goondindo firtake e tawreeta

7 Banniraabe, mii badda on hande annube tawreeta. Oon anni tawreeta dawrantaa maa neddo to emo wuuri. ² Hande non debbo banjaado, tawreeta habbii dum e gorum wakkati guurnam goriiko. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta kabbunooka mo e goriiko. ³ Amma to o laatike debbo goddo diga goriiko e wuuri, o noddete jeenoowo. Amma to goriiko maayii, o firtake e tawreeta, o noddataake bo jeenoowo baa to gorko goddo hoowii mo. ⁴ Hande non dum laatii e moodon onon bo, banniraabe am. Sabbu maayde Almasiihu on pirtaama e tawreeta. On laatake jeyde Almasiihu mo Alla fintini diga maaybe gam gaden ko fottanta Alla. ⁵ Wakkati gadettenno ko suunooji balli men yidi, en tokkiino gidaadi hakke yiwude e tawreeta. Tawreeta kan gollotono der men e yaara en e maayde. ⁶ Amma jooni, en pirtaama e tawreeta, en maayii dow wecco makka. Gam majjum en caafirtaa Alla e laawol kiinjol nol tawreeta binnaaka. Amma een caafa mo e laawol kesol nol Ruuhu makko.

Tawreeta moytataa hakke

⁷ Den, ume bi'eten kade? Tawreeta laati nun hakke na? Abada! Amma, diga e tawreeta nun annirmi ko woni hakke. Gam mi annataano ko woni suuno to tawreeta wi'ayno: «Taa suuna.» ⁸ Hakke hebii laawol diga e umuroore, de gattimmi suunooji iri diye fu. Gam to tawreeta walaa, hakke bo waatii. ⁹ Naane, ko mi annaano tawreeta, emi wuurunoo. Amma no umuroore wari, hakke hebii baawde, ¹⁰ den min, maayumi. Umuroore kaanunoone hokkammi yonki, waddanii am maayde. ¹¹ Gam hakke hebii laawol diga e umuroore, yoyrimmi, jaarimmi der maayde.

¹² Hande non, tawreeta e laatii ceniika. Umuroore bo e laatii seniine, foonnitiine, woodune. ¹³ Jooni, ko woodi laatanike am maayde na? Abada! Amma gam hakke hollitoo no de laati nun hakke e goonja, de gollirii ko woodi, go de barimmi. Hande non, diga e umuroore, hakke hebi hollitiri hallande mum fu.

Habidingo e hakke

¹⁴ Een anni tawreeta yiwii diga Ruuhu. Amma min, mii laatii neddo tampudo, mii laatii maccudo hakke. ¹⁵ E goonja, mi faamataa ko gadanmi. Ko jidumi, mi wadataa dum, amma ko banyumi, gadanmi. ¹⁶ To mii wada ko mi yidaa, edum hollita no mi nootake tawreeta e woodi. ¹⁷ Jooni, min bane wadata ko gadanmi, hakke gonude der am wadata dum. ¹⁸ Gam mii anni, ko woodi walaa der am, waato der bannu am. Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi waawataa ko wadi dum.

¹⁹ Mii yidi wadugo ko woodi, amma mi wadataa dum. Kalludum ko mi yidaa gadanmi. ²⁰ To mii wada ko mi yidaa, min bane wadata dum, amma hakke gonude der am wadata dum.

²¹ Daa ko ji'umi e wadoo der am: mii yidi wadugo ko woodi, amma go kalludum e takkii am. ²² Der lug-gudum berne am, mii seyori tawreeta Alla. ²³ Amma mii yi'a tawreeta gokka der am, kabidoowa e tawreeta ka hakkillo am jabi. Ka laatinimmi maccudo tawreeta hakke gonude der am. ²⁴ Kayto! Mii laatii neddo jurminiido! Moy rindintammi e bannu maayoowol ŋol? ²⁵ Yettoore laatanoo Alla, diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu!

Min, der hakkillo am, mi laati nun maccudo tawreeta Alla, amma der am, mii maccudo tawreeta hakke.

Goonki mo Ruuhu Alla durata

(Galaatiya 3.13-14, 5.16-25)

8 Gam majjum, jooni, hawtuɓe e Yeesu Almasiihu doyyataake kiita. ² Gam tawreeta Ruuhu e hokka yonki to goddo hawtii e Yeesu Almasiihu. Kanka rindinimmi diga tawreeta hakke, e maayde. ³ Tawreeta Muusa waawayno ko wadi dum gam tampere bannu. Amma Alla wadii dum. O liloy 'Biyiiko tii etti bannu nandunŋol e bannu hakkeebe gam o firta be diga hakke. Hande non o hiitorii hakke gollotoode der balli meeden. ⁴ O wadii dum gam foonniitaare ne tawreeta yami, hebba dow meeden. Hande non, en jahataa kade no bannu yidiri, amma no Ruuhu yidiri. ⁵ Tokkiibe jidaadi bannu, ko bannu yidi be miijantoo. Amma tokkiibe Ruuhu, dum Ruuhu be miijantoo. ⁶ Tokkugo jidaadi bannu, maayde nun. Amma tokkugo ko Ruuhu yidi, yonki e jam nun. ⁷ Tokkudo jidaadi bannu laati nun ganyo Alla. O downtantaako tawreeta Alla, o waawataa du ko downtanii ka. ⁸ Wadoobe ko balli mum yidi waawataa ko fottani Alla.

⁹ Onon kan, on tokkaaki jidaadi moodon, amma Ruuhu Alla, to Ruuhu on e woni e moodon kan. Mo walaa Ruuhu Almasiihu, laataaki mo makko. ¹⁰ To Almasiihu na'on der moodon, e non fu balli moodon maayan gam hakke, amma ruuhu moodon wuuran gam on laatinaama foonnitiibe. ¹¹ Alla fintinii Yeesu diga maaybe. To Ruuhu makko na'on der moodon, den kan pintindo Yeesu Almasiihu diga maaybe, hokkan balli moodon maayooji yonki, diga e Ruuhu makko gonudo der moodon.

¹² To non non, banniraabe, een jogii nyamaane. Amma hinaa nyamaane suunooji balli jogiden gam gonoden no di jidiri. ¹³ To oon tokki jidaadi bannu, on maayan. Amma to on barii di diga e Ruuhu Alla, on buuran. ¹⁴ Gam be Ruuhu Alla dowata fu, kambe nun laatii bibbe Alla. ¹⁵ Ruuhu mo Alla hokki on laatinay on maccube, hakko gonodon kade der kulol. Amma o laatinii on bibbe Alla. Ruuhu acci een nodda Alla «Abba» waato Baaba. ¹⁶ Ruuhu Ceniido e hoore mum, e seedanoo ruuhu meeden, en laati nun bibbe Alla. ¹⁷ To

een laatii bibbe Alla, en donan ko Alla resani himbe mum. En donidan dum e Almasiihu. To en toorodike e makko, en donidan bo tedduŋal e makko.

Tedduŋal garoowal

¹⁸ Mii anni tooraaji meeden di jooni, foonnataako e tedduŋal garoowal, ŋal Alla suppitinanoyta en. ¹⁹ Ko tagaa fu e haabi yi'a wakkatiire ne o hollitinta tedduŋal bibbe makko. ²⁰ Gam ko tagaa fu naatinaama der jeyaanaaku, dum laatinaa baanji, hinaa e yidde majjum, amma sabbu naatindo dum e maggu. Amma e non, hoolaare na'on. ²¹ Ko Alla tagi fu firtete e jeyaanaaku halkere. Den dum heba rindineego e tedduŋal ŋal bibbe Alla hebata. ²² Gam een anni, faa jooni, tagaadum fu e uuma e tooroo hande debbo dimoowo. ²³ Tagaadum tan bane tooroto. Baa enen be Alla hokki Ruuhu mum hande kokkal artuŋal, een uuma. Enen bo, een kaabi Alla rindina balli meeden, laatina en bibbe mum. ²⁴ En kisinaama, amma een kedii taw. To een ji'a huune ko tammihiden hebugo, dum laataaki kade tammuwe. Moy nun tammihintoo ko yi'i? ²⁵ Amma to een tammihii ko en ji'ataa yottoto, en kettinto dum e munyal.

²⁶ Hande non bo Ruuhu e wara wallugo en der tampe meeden. En annaa du'aago hande no haani. Amma Ruuhu e hoore mum e du'anoo en e uumaali di neddo waawataa ko bati. ²⁷ Alla annudo ko woni der berde himbe e anni ko Ruuhu yidi. No Alla yidiri bo, nun nun Ruuhu du'orantoo himbe makko.

²⁸ Een anni bo, ko Alla wadata fu, oo wada dum gam booddum yidube mo, kambe be o subi hande no o resiri. ²⁹ Himbe be Alla anni diga aran, o subii be diga fuddoode be nanda e 'Biyiiko. Den 'Biyiiko laatoo afo caka banniraabe duubbe. ³⁰ Be o subi diga fuddan, o noddii dum. Be o noddi bo, o laatinii dum foonnitiibe. Be o laatinii foonnitiibe, o teddinii dum.

Walaa ko seennata en e yidde Alla

³¹ Ume bi'eten kade dow haala kan? To Alla e wondi e meeden, moy waawata ko habidi en? ³² Kanko, mo saloraaki 'Biyiiko, amma o hokkitirii mo gam meeden en fu. Noy woni o hokkirtaa en ko o woodi fu e moyyere, diga e 'Biyiiko? ³³ Moy nun gaccoto be Alla subi? Walaa! Gam Alla nun laatinta be foonnitiibe! ³⁴ Moy waawata ko doyyi be kiita? Walaa! Yeesu Almasiihu maayii gam mabbe. Ko buri fu, o fintii, o na'on joodii nyaamo Alla, oo du'anoo en. ³⁵ To non non, moy nun waawata ko seenni en e yidde Almasiihu? Billaare na, jibayeere na, toorego na, rafo na, talakaaku na, kaliire na, naa kaafahi? ³⁶ Hande no Dewtere wi'i:

«Gam maada acci emen gonii nyalaane fu der kaliije maayde, emen daaraa hande baali kiiseteedi †.»

† 8.36 Jabuura 44.23.

³⁷ Amma der huune dum fu, en kebii jaalorgal sabbu jidudo en. ³⁸ Gam mii anni, walaa ko seennata en e yidde makko. Baa maayde, baa guurnam, baa malaykaabe, baa baawdeeeji, baa ko warata jooni, dum bo ko waroyta yeeso, dum bo semme gom, ³⁹ baa baawdeeeji gonudi dow, dum bo baawdeeeji gonudi ley, to dum bo tagaadum gom, walaa e majjum ko seennata en e yidde Alla nee do hawti en e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

Pol e wullana himbe lenyol mum

(Galaatiya 4.22-31)

9 Ka batanmi do goonja nun. E inne Almasiihu, mi fewataa. Cuudiidum berne am bo e seedanoo am diga e Ruuhu Ceniido no goonja nun batanmi. ² Berne am e biisii puy, mii woodi toora ka heennyataa, der berne am. ³ Mi wanyay laataago jaa'aado, mi seen-niree e Almasiihu to dum nafanno banniraabe e baabiraabe am, be lenyol am. ⁴ Kambe woni Isira'iilaabe, be Alla laatini bibbe mum, holli be tedduŋal mum. Be kebii alkawalji e tawreeta. O hollii be no be caafirta mo, o batii be o wadanan be huune duuddum. ⁵ Kambe laatii yiwube diga e kaakiraabe amen. Almasiihu bo yiwii e lenyol ŋol. Kanko woni Alla jintudo huune fu, yettoore laatanoo mo faa abada. Aami!

⁶ To non non haala Alla tampu nun na? Gam yiwube e lenyol Isira'iila fu bane woni Isira'iilaabe. ⁷ Yiwube e lenyol Iburahiima fu bane woni bibbe makko. Gam Alla wi'i Iburahiima: «Diga e Isiyaaku kebataa lenyol innitirteŋol inne maa». ⁸ Ko dum yidi wi'ugo woni: rimaabe e bannu bane laatii bibbe Alla, sey rimaabe dow alkawal Alla. Kambe nun limetee der lenyol makko. ⁹ Gam Alla habbanii mo alkawal wi'i: «Mi wittaaan mawuuri hande nii, mi tawan Saratu rimii biddo gorko.»

¹⁰ Don tan bane. Rebeka bo hebii reedu siwtube. Baaba mabbe nun Isiyaaku, maama meeden.

¹¹ Sukaabe ben rimaakano taw, be gaday ko woodi, dum bo ko halli. E nun fu, ko Alla resi nun wadata. Cubol makko daraaki dow gadu, amma dow no o resiri, kanko cuboowo. ¹² Alla wi'i Rebeka: «Mawniraawo jagganto miiraawo.» ¹³ Hande ko winnaa: «Yaakuubu jidumi, Isuwa banyumi †.»

¹⁴ Den, ume bi'eten? Ko Alla wadata foortaaki na? Abada! ¹⁵ Nani ko o wi'i Muusa: «Mi endoto mo endotoomi, mi yurmoto mo jurmotoomi.» ¹⁶ Hande non, cubol Alla daraaki dow sago neddo, dum bo dow anniya mum, amma diga e Alla endotoodo dum yiwi. ¹⁷ Gam Dewtere batii dow Fiirawna, wi'i: «Mi subii maa e sago am gam mi hollita baawde am dow maa, kade bo gam inne am sankitoo e duuniyaaru fu ††». ¹⁸ Den, Alla endoto mo yidi, yoorinan berne mo yidi.

¹⁹ A yaman am bi'aa: «Ume acci ko Alla e gaccoo himbe? Moy waawata ko salii sago makko?» ²⁰ Ammaan, moy laatidaa faa jeddontiraa e Alla? Fayande

waawan ko yami mahudo dum: «Gam ume ko mahirdaa am ninni na?» ²¹ Mahoowo payande woodaa hoore mum wada ko yidi e loope goote den na? E loope goote den, o waawan ko mahi payande godde de tedduŋal, o maha godde bo de walaa tedduŋal.

²² Alla yidii hollitingo mone mum e baawde mum. Amma o munyanii himbe puy, kambe haanannoobe mone makko, resannoobe gam halkere. ²³ O wadii dum gam hollitingo tedduŋal makko manŋal dow be o endii. O siriyake dum gam be o yidi teddingo. ²⁴ Himbe ben woni enen be o noddi, hinaa caka Yahuduube tan, amma e caka be laataaki Yahuduube bo. ²⁵ Kanka nun Alla bati e dewtere annabi Hose'a o wi'i:

«Lenyol ŋol laataakino lenyol am,
mi noddan ŋol lenyol am,
lenyol ŋol yidaakano,
mi noddan ŋol lenyol am jidaaŋol.

²⁶ Kade bo, to be bi'etenoo, be laataaki himbe am, ton be noddetee bibbe Alla mo yonki ‡.»

²⁷ Annabi Esaaya bo batii haala Isira'iilaabe, wi'i: «Baa to bibbe Isira'iila duudii hande jaaneeri maayo, wobbe mabbe tan hisintee. ²⁸ Gam Joomiraawo hebbinan law haala ka o bati fu, deydey, dow leydi do.» ²⁹ Kade bo non Esaaya wi'unoo diga booydum:

«To Joomiraawo hooreejo konunkeebe accanayno en lenyol baa sedda,
en laatotono hande Sodoma,
en nandanno e Gomora.»

Isira'iilaabe dwtanaaki Alla

³⁰ Den, ume bi'eten? Himbe be lenyi janani dartayno laatoo foonnitiibe yeeso Alla, amma be kebii dum diga e goondinki. ³¹ Amma Isira'iilaabe dartube foonnitaare diga e tokkugo tawreeta, waaway ko hebi dum. ³² Gam ume nun? Gam be dartiray dum e goondinki. E anniya mabbe nun be dartiri dum, go be pergi dow hayre doyyoore be. ³³ Dewtere wi'ii:

«Mi yowii dow Siyoona hayre fergeteene,
tepaare doyyoore himbe.
Amma goondindo ne fu sentintaake abada!»

10 Banniraabe, mii yidi e berne am fu, Isira'iilaabe hisa. Kanjum eelanmi Alla. ² Mii seedanoo be no bee goodi tinnaare gam Alla, amma be galaa annal. ³ Be annaa laawol ŋol Alla laatirirta himbe foonnitiibe. Den be dartani ko'e mabbe no be laatortoo foonnitiibe. Be jiday dwtanaago Alla e laawol ŋol o laatirirta himbe foonnitiibe. ⁴ Almasiihu yottinii tawreeta, gam goondindo mo fu laatinee poonnitiido.

Goondindo Almasiihu fu hisan

⁵ Muusa winnii dow haala foonnitaare yiwune e tawreeta, wi'i: «Neddo fu tokkudo tawreeta, wuuran diga e makka.» ⁶ Amma foonnitaare yiwune e goondinki wi'i: Taa wi'u der berne maa «Moy eencata

† 9.13 Malakiya 1.2-3 †† 9.17 Wurtaago 9.16

‡ 9.26 Esaaya 1.9; Laatanooji 19.24-25

dow kammu?» Jippingo Almasiihu nun don. ⁷ Taa wi'u der berne maa bo: «Moy mutata der leydi?» Wurtingo Almasiihu diga hakkune maaybe nun don. ⁸ Den, ume haala kan bati? «Haala Alla e badii maa, ka na'on der hunnuko maa, e der berne maa.» Haala kan woni habaru goondinki ki men baajotoo. ⁹ To a batii e hunnuko maa Yeesu nun laatii Joomiraawo, go goondindaa der berne maa Alla fintinii mo diga maaybe, den a hisan. ¹⁰ Gam goondindo e berne mum fu, Alla laatinan dum poonnitiido. Batudo e hunnuko mum bo, Alla hisinan dum. ¹¹ Dewtere wi'ii: «Goondindo fu sentintaake.» ¹² Walaa ko suttontiri Yahuduujo e mo laataaki Yahuduujo. Be fu Joomiraawo gooto be goodi. Kanko nun hokkata noddanbe mo fu jawdi makko. ¹³ Gam «noddudo inne Joomiraawo fu, hisan.»

¹⁴ Amma noy be noddirta inne mo be goondinay? Noy be goondinirta mo be nanay habaru muudum? Noy be nanirta habaru makko to baajotoodo walaa? ¹⁵ Noy himbe waajortoo to be lilaaka? Dewtere wi'ii: «Ume woodi hande koyde fiinoobe habaruuji beldi.» ¹⁶ Amma himbe fu bane downtanii linjiila kan. Hande no Esaaya wi'i: «Joomiraawo, moy nun goondini waaji amen?» ¹⁷ Hande non, goondinki e yiwa diga e nanugo, ko nanetee bo e yiwa diga e haala Almasiihu.

¹⁸ Amma mii yama kaa do: Isira'iilaabe nanay woni na? E goonja be nanii! Gam dewtere wi'ii: «Daade mabbe nanaama der duuniyaaru fu, Haala mabbe yottike kaddi leydi.»

¹⁹ Mii yama kade: Isira'iilaabe faamay woni na? Muusa artii wi'i:

«Mi wadan nawniraagu moodon ummoo dow lenyol n̄ol on gattiray,

Mi accan mone moodon ummoo dow lenyol n̄ol walaa annal.»

²⁰ Baawo mum Esaaya hulay wi'ugo:

«Himbe be dartayno am yiitii am, mi hollitanike himbe be yamanay am.»

²¹ Amma dow Isira'iilaabe, o wi'i: «Nyalaane fu mii weedi juude am gam jabugo himbe nanaruube e yeddoobe.»

Alla woppay Isira'iilaabe

11 Mii wi'a: Alla woppu nun himbe muudum na? O woppay be! Gam min bo mi laati nun Isira'iilaajo, taaniraawo Iburahiima, mi yiwii e lenyol Benyamin. ² Alla woppay himbe muudum be o sube diga fuddoode. Oon anni ko Dewtere bati wakkati annabi Eliya wullani Alla gam Isira'iilaabe, e wi'a: ³ «Joomiraawo, be barii annabiibe maa, be pusii kiisirde maa. Min tan horii, go bee darta min bo be barammi.» ⁴ Ume Alla toontii mo? O wi'i: «Mii horanii hoore am worbe ujune jeedido be jiccanaaki tooruure wi'eteene Ba'al.» ⁵ Hande non bo dum laatii jooni. E woodi himbe horiibe be Alla sube e moyyere mum. ⁶ To e moyyere nun o

subiri be, den fu gam gadu mabbe bane. To hinaa non, moyyere laatataako moyyere †.

⁷ Ume nun kade? Ko Isira'iilaabe dartannoo, be kebay dum. Be Alla sube caka mabbe hebi dum. Horiibe, berde muudum yoorinaama, ⁸ hande no winnaa:

«Alla mabbii hakkilooji mabbe,

Bee goodi gite, amma be ji'ataa, bee goodi noppi amma be nanataa.

Non dum laatii faa hanne.»

⁹ Dawda bo wi'i:

«Nyaamduuji juulde mabbe laatanoo be pittol e to be pergotoo,

dum laatanoo be doyyere, e riiba golle mabbe.

¹⁰ Gite mabbe wuminee, dulla yi'ugo,

be laatinee jeyaabe e baadey ††!»

¹¹ Den, mii yama: Yahuduube fergi nun gam be jana e baadey na? Aawo! Amma sabbu fergaago mabbe, be lenyi janani hebii kisidam gam nawniraagu Yahuduube umminiree. ¹² Fergaago Yahuduube laatanike himbe duuniyaaru jawdi, seekaago mabbe bo waddanii be lenyi janani jawdi. Den noy dum laatotono to Yahuduube fu tuubiino?

Kisdam lenyi janani

¹³ Jooni, onon be lenyi janani nun baddanmi. Mii laatii lilaado caka be lenyi janani, mii teddina golle am.

¹⁴ Mii yidi to wadoto, mi ummina nawniraagu himbe lenyol am, mi hisina wobbe mabbe. ¹⁵ Takkeego mabbe sera weldini himbe duuniyaaru e Alla. Noy dum laatotono to be bittinaama? Dum nandan hande yiwugo diga maayde naata e yonki. ¹⁶ To peen artunja sakkaama Alla, den koriiko fu e laatanii mo. To dadi leggal e laatanii Alla, licce maggal bo e laatanii mo.

¹⁷ Hande non dum laatii e himbe Isira'iila, bee laatii hande leggal jaytuhi. Licce jaytuhi wuro godde wudditaama, go an jaytuhi laddehi takkadaa dow jayri jaytuhi wuro, go aa heba nyaamdu maa diga e makki.

¹⁸ Gam majjum, taa yawa licce budditaade. A woodaa laawol mawnitaago. Amma to aa mawnito, annitin no an bane roonii dadi, dadi nun roonii maa.

¹⁹ Wadoto bi'aa: «Licce wuddita nun gam mi takkee to de gonunoo.» ²⁰ Goonja nun! De budditaama gam dullere goondinki majje, go an takkadaa gam goondinki maa. To non non, taa mawnita, amma hulu Alla. ²¹ Gam to Alla accay licce wuro, o accataa maa an bo. ²² En daaree geetaaku Alla e sadella makko. Sadella makko dow yanube, den geetaaku makko bo dow maa, to aa tabitii der geetaaku makko. To hinaa non, an bo a wudditinte. ²³ To Isira'iilaabe bo tabitaaki der dullere goondinki mum, Alla takkanbe kade. Gam Alla e woodi baawde takkugo be kade. ²⁴ An jaytuhi laddehi, a wudditaama takkadaa to jaytuhi ki wuro. Dum

† Dewte godde beydii kaa do: To e gadu mabbe nun be cubiraa, den fu moyyere bane, to hinaa nun gadu laataaki gadu. †† 11.10 Jabuura 69.23-24

don haandanayno maa. To non, edum sadi takkugo licce jaytuhii ki wuro to de gonunoo na?

Alla e woodi yurmeene himbe fu

²⁵ Banniraabe, mii yidi faamingo on asiiri dum do, gam to on daaree ko'e moodon hande woodube hakkillo. Wobbe der Isira'iilaabe, berde mum yoorinaama. Amma dum daroto to limgal be lenyi janani hisinteebe hebbii. ²⁶ Hande non, Isira'iilaabe fu hisan. Non Dewtere wi'i:

«Kisinoowo waran diga Siyoona,
o mooytan dullere kulol Alla caka himbe lenyol Yaaku-
ubu.

²⁷ Kanjum woni alkawal am e mabbe
to mi moytii hakkeeki mabbe.»

²⁸ Dow wecco linjiila Yahuduube laatake be Alla wanyi, gam moodon. Amma dow wecco cubol Alla, be laati nun yidaabe gam kaakiraabe mabbe. ²⁹ To Alla hokkii neddo o hokku nun, to o noddii neddo bo o noddu nun. ³⁰ Naane, on dwtanaakino Alla. Amma joonii on kebii endam Alla gam dullere dwtatare Yahuduube. ³¹ Non bo jooni, be dwtanaaki Alla gam kebon endam makko. Jooni, kambe bo be keban endam makko, hande no onon bo kebirdon. ³² Gam Alla mabbii himbe fu der dullere dwtatare, gam o endoo be, be fu.

³³ Hey! E goonja Alla e mawni! Hakkillo makko e annal makko e luggi! Walaa baawoowo ko faami no o hiitor-too, laabi makko faamataako! ³⁴ Gam e winnaa:

«Moy anni miilooji Joomiraawo?

Moy woni kokkoowo mo saawari?

³⁵ Moy arti hokki mo, hakko o yoba dum?»

³⁶ Gam huune fu e makko yiwi, gam makko dum woni, kanko bo woodi dum. Tedduŋal laatanoo mo faa abada! Aami!

No haani goondinbe Yeesu wuurira

12 Banniraabe, mii eela on sabbu endam Alla. Kokkee mo ko'e moodon hande sadaka yonkinteha, ceniika, pottananka Alla. Kanjum woni sujida goonjaha, kaanuka caafiron Alla. ² To on nandee e himbe duuniyaaru nu. Amma accee Alla waylita on. Hakkillooji moodon laatoo kesi. Den on baawan suttontirgo ko Alla yidi, e ko woodi, e ko weli, e ko hebbi.

³ Alla wadanii am moyyere mum. Gam majjum mii wi'a moy moodon fu to daaru hoore muudum bura ko laati. Amma moy fu daara hoore mum jaka no foti, e jaka goondinki ki Alla hokki dum. ⁴ Moy meeden fu e woodi jokkule duudde der bannu gootol. Jokkule den fu golle goote bane wadata. ⁵ Hande non, enen bo, no duudirden fu, en laati nun bannu gootol, gam kawtal meeden e Almasiihu. En fu, een jeyontiri. ⁶ Alla hokkii en dokke feere feereje e moyyere mum. Kokkaado gadol annabaaku, wada dum no fottiri e goondinki.

⁷ To wallugo wobbe nun, o wada dum e hakkillo makko

fu. Janjinoowo bo, hiinnoo janninol mum. ⁸ Kokkaado dokkal semmidingo himbe, o semmidina be. Kokkaado dokkal wallugo wobbe, walla e berne woore. Ardiido, ardoo e tinnaare. Endotoodo himbe, wada dum e seyo.

⁹ Yidde mon laatoo ne walaa munaafitaare. Banyee ko halli, takkee ko woodi e semme. ¹⁰ Jidontiree e yidde banniraagu. Moy moodon fu teddina banniraawo mum, burina hoore mum. ¹¹ Laatee tinniibe, to on laatee ciwankeebe. Accee hakkillo mon e fini. Gollanee Joomiraawo e berde mon fu. ¹² Ceyoree ko koolidon on keban, munyanee tooraaji, tinnee e wadugo du'aaje. ¹³ Ballitee himbe Alla e haajeeji mum, laatee weer-noobe hobbe.

¹⁴ Barkidinee tooranbe on, barkidinee, to on jaa'ee. ¹⁵ Ceyodee e seyotoobe, bullidee e wulloobe. ¹⁶ Good-ee miilooji gooti hakkune mon. To on dartee ko mawni, amma nootee bo wadugo ko leesi. To on daaree ko'e moodon hande woodube hakkillo.

¹⁷ To goddo wadanii on ko halli, to on battee mo. Dartee wadugo ko woodi yeeso himbe fu. ¹⁸ To wadoto, gadee no baawudon fu, gonidon e himbe fu e jam. ¹⁹ Banniraabe am yidaabe, to on battanee ko'e moodon, amma accee mone Alla wada dum. Gam Joomiraawo wi'i der Dewtere: «Min nun wattaago wonani, mi yoban moy fu ko wadi.» ²⁰ E winnaa kade: «To ganyo maa e rafaa, hokku mo o nyaama, to emo dondaa, hokku mo o yara. To a wadii dum, yulbe yiite nun jowandaa mo don dow hoore makko.» ²¹ Taa accu hallande jaalee, amma jaalora ne ko woodi.

Dwtanaago mawbe genni

(1 Piyer 2.13-17)

13 Sey moy fu dwtanoo laamiibe. Laamiido walaa to hinaa mo Alla subi, gam laamiibe fu, Alla nun laaminta dum. ² Gam majjum, caliido ko dwtanii laamiido, salike ka Alla bati. Caliido ka Alla bati fu, foodanan hoore mum kiita. ³ Gadoowo ko woodi hu-laataa mawbe genni, sey gadoowo ko halli. A yidaa aa huli laamiibe na? wadu ko woodi, den be manete. ⁴ Golle Alla nun laamiibe wadata gam nafuwe maa. Amma to a wadii ko halli, sey kulaa, gam baanji bane acci bee bakkii kaafahi. Be laati nun gollantoo Alla gam be battoo, be kollita mone makko dow wadoobe ko halli. ⁵ To non non, edum haani dwtanodon laamiibe, hinaa gam oon kula hiiteego tan, amma gam miilooji berde moodon cuudiidi e holla on dum.

⁶ Gam majjum acci oon joba ceede faada. Alla be gollantoo, der golle den. ⁷ Kokkee moy fu ko haanani dum. Jobee ceede faada to haanube jobon de. Jobee ko tannyanadon to haanube jobon. Kulee kaanudo huleego. Teddinee kaanudo teddineego.

Yidugo banniraawo

⁸To on joganee goddo nyamaane, to hinaa nyaamaane yidontirgo hakkune mon. Gam jidudo banniraawo mum, hebbinii ko tawreeta yami. ⁹Gam tawreeta wi'i: «Taa jeenu, taa waru neddo, taa wujju, taa suuna.» Tawreeta ka, e tawreetaaji koriidi fu, hawtii dow haala goota kaa do: «Yidu banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa.» ¹⁰Yidde wadantaa banniraawo ko halli. To non yidde laati nun hebbingo tawreeta.

Hedaago wittoyki Yeesu

¹¹Gadee dum, gam oon anni der iri wakkati kiye nun gonuden. Wakkati kaanuki pinen diga e doynol nun. Gam jooni kisidam men e badii buri de goondinnoden. ¹²Jemma jennii, nokkuje faanake weetugo. Gam majjum, en accee wadugo golle niwre, en bornee kabirdum dum jaynol. ¹³En gonee hande no haani wonube der nyalooma wonira. En accee deereraaku e jarde, accen bo jeenu e suunooji baanji baanji, accen kabe e nawniraagu. ¹⁴Bornee jikku Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hande no bornortodon kolte. To on kiinnitaneen bannu gam deyyitingo suunooji maggol.

Gondal semmidinbe e be goondinki mum semmidaa

14 Jabee mo goondinki mum semmidaa, to on jeddantiree dow miilooji makko. ²Hande jon, goddo, goondinki mum hokkan dum semme nyaamugo huune fu. Mo goondinki tampuki bo nyaamataa goddum, sey baafe tan. ³Nyaamoowo huune fu, to yawoo mo nyaamataa. Mo nyaamataa huune fu bo, to hiitoo nyaamoowo ko yidi fu, gam Alla jabii mo. ⁴An, moy laatidaa faa kiitodaa gollantoodo goddo? To oo darii, dum bo to o yanii, ka joomiraawo makko nun. O daroto bo, gam Joomiraawo e woodi baawde darnugo mo.

⁵Goddo e daari hande nyalaane nee do e buri nee to teddugo, oo to bo e daari no nyalaade fu fotan nun. Sey moy fu anna to darii der hakkillo mum. ⁶Buron-tiroowo nyalaade e wada dum gam Joomiraawo. Nyaamoowo ko yidi fu, e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla. Mo nyaamataa huune fu bo e wada dum gam Joomiraawo, oo yetta Alla kanko bo. ⁷Gam walaa e meeden buurudo gam hoore mum, nun nun bo walaa maayoowo gam hoore mum. ⁸To een buuri, Joomiraawo nun buuranden, to en maayii bo, Joomiraawo on nun maayanden. To een buuri dum bo to en maayii, Joomiraawo laataniden. ⁹Gam Almasiihu maayii, o fintii bo gam o laatoo Joomiraawo wuurube e maayube fu.

¹⁰Amma an, gam ume kiitotodaa banniraawo maa goondindo? An bo, ume jawantodaa banniraawo maa goondindo? En fu, en daroyto yeeso hiitorde Alla, ¹¹gam e winnii:

Joomiraawo wi'i:

«Min, mii wuuri
moy fu jiccoto yeeso am,
delle fu teddinan am.»

¹²Den moy meeden fu toontanto hoore mum yeeso Alla.

Taa fergin banniraawo maa

¹³Gam majjum, en accee gaccontirgo. Ko haani gaden woni accen resango banniraabe ko ferginta be, be jana. ¹⁴Mii anni, mii tabbitini bo der kawtal men e Joomiraawo Yeesu, no nyaamdu walaa karmunol e hoore mum. Amma to goddo e miili e woodi huune ko harmi, dow makko dum harmi. ¹⁵To gam sabbu nyaamdu, a accii berne banniraawo maa biisake, a tokkay laawol yidde. Taa accu gam nyaamdu maa, neddo mo Almasiihu maayi gam mum halka. ¹⁶Gam majjum, to on accee himbe bata kalluka dow ko laatanii on boodudum. ¹⁷Gam Laamaare Alla laataaki gam nyaamde e jarde, amma ne laati nun foonnitaare, e jam, e seyo dum Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸Gollira-noowo Almasiihu hande non, fottanan Alla, himbe bo yettan mo.

¹⁹Gam majjum, en dartee ko waddata jam hakkune meeden, e ko mawninta goondinki moy meeden fu. ²⁰Gam sabbu nyaamdu, taa biisu golle Alla. E goonja, nyaamdu fu e laabi. Amma nyaamaa nyaamdu, den dum doyya goddo, dum woodaa. ²¹E dum woodi, to neddo yakku tew, to o yaru bo innabojam, o acca wadugo huune ko ferginta banniraawo makko. ²²Ko koolidaa dow haala ka fu, joga dum gam maa yeeso Alla. Barke laatanto mo gaccataako hoore mum dow ko o subi o wada! ²³Amma gadudo seko dow ko nyaamata, hiitaama, gam joomum nyaamiray dum e goondinki. Nani bo, huune fu ko wadaaka e goondinki, laati nun hakke.

15 Enen be goondinki mum semmidi, e haani bal-liten be goondinki mum semmidaa. Haanay daarten ko fottanta en tan. ²Sey moy meeden fu darta ko fottanta banniraawo mum gam nafuwe makko e gam mawningo goondinki makko. ³Gam Almasiihu dartay ko welata dum. Amma hande no winnaa: «Jennooje yennanbe maa yanii dow am.» ⁴Ko artaa winnaa e dewte fu, winnaama gam janjingo en. Kanjum hokkata en munyal, e berde deyyude, een kedorii ko warata. ⁵Munyal e deyyitinki berne, diga Alla nun yi-wata. Alla on hokka on laatodon miilo wooto hakkune mon. Dum laatoo deydey no Yeesu Almasiihu ekkitiniri on. ⁶Den on teddinan Alla, Baaba Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden e berde goote, e daane woore.

Lenyi janani nanii linjiila

⁷Jabbontiree hakkune mon hande no Almasiihu jabborii on, gam tedduŋal Alla. ⁸Mii bata on no Almasiihu laatike jaggiido caka Yahuduube. O wadii dum

gam o hebbina alkawal ñal Alla wadanno maamiraabe men gam o tabbitina Alla laati nun goonjaajo. ⁹ Den be lenyi janani bo teddina Alla gam endam makko, hande no Dewtere wi'i:

«Mi maantete caka be lenyi janani,
mi yiman, mi teddina inne maa.»

¹⁰ Dewtere wi'i kade:

«Lenyi janani, belbeltee e himbe Joomiraawo.»

¹¹ Kade:

«Onon be lenyi janani fu,
Jettee Joomiraawo,
Himbe fu yetta mo.»

¹² Annabi Esaaya bo wi'i:

«Yiwudo e lenyol Yesa waraan,
O ummoto gam o laamanoo himbe lenyi janani,
Be jowan hoolaare mabbe dow makko.»

¹³ Alla mo tammuwe hebbina berde moodon seyo e jam gam goondinki mon. Tammuwe moodon beydooder berde moodon diga e baawde Ruuhu Ceniido!

Pol e batana golle mum

¹⁴ Banniraabe am, min e hoore am, mii hoolii, oon goodi ko woodi, oon keewi annal, on baawan ko hokkontiri saawari hakkune moodon. ¹⁵ Amma der nokkuuje godde der derewol am ñol, mi wannanii on e cuusal gam siwtorgo on ko annudon. Mi wadii dum sabbu moyyere ne Alla wadanimmi. ¹⁶ O wadii am gollantoodo Yeesu Almasiihu caka be lenyi janani. Mii golloo hande Limaamiijo. Mii waajoo be lenyi janani linjiila gam be laatoosadaka belanka Alla, ka Ruuhu Ceniido laabini. ¹⁷ Gam majjum, sabbu kawtal am e Yeesu Almasiihu, mi waawan ko jurorii golle am yeeso Alla. ¹⁸ Gam mi suusataa batango goddum, to hinaa ko Almasiihu wadi diga e am, gam waddugo be lenyi janani downtanoo Alla. O wadii dum diga haala am, e gadu am, ¹⁹ non bo diga e baawde kaayeeffiji e haaynaareeji, e baawde Ruuhu Alla. Hande non baajoriimi linjiila Almasiihu diga Urusaliima e nokkuuje piiltitiide dum, faa yottii leydi Illiriya. ²⁰ Mi tinnake gam to mi waajoo linjiila to inne Almasiihu meedi noddeego. Mi wadii dum, gam mi yidaa mahugo dow dadfa goddo. ²¹ Hande no Dewtere wi'i:

«Be bataakano haala makko, yi'aan,
be nanayno oo batanee, faamaan.»

Miilooji Pol

²² Golle am den nun hadimmi de duuddum warugo to moodon. ²³ Amma jooni mi woodaa to gollotoomi, golle am heennyii der leyde dee, kade bo diga duubi duuddi nun jidumi warugo to moodon. ²⁴ Mii yidi yaalugo on to mii yaha Espaniya. Mi joododoto e moodon sedda, ballon am der jahaanjal am baawo de ji'umi on go hakkillo am fukkii. ²⁵ Amma jooni mi yahan Urusaliima walloygo himbe Alla wonbe ton.

²⁶ Goondinbe Maseduwaan e be Akaya hawritii ceede,

gam be balla goondinbe talakaabe wonbe Urusaliima. ²⁷ Be gadii dum e sago mabbe, e haani bo be gadana be dum. Gam to be lenyi janani hebii kujje ruuhunkeeje diga e Yahuduube, den e haani bo be balla be e jawdi mabbe. ²⁸ To mi yottinii golle den, kokkumi ko hawritaa to haanube dum yottoo, den mi yahan Espaniya, mi yaalan bo to moodon. ²⁹ Mii anni to mii wara to moodon, mi waridan e barke Almasiihu fu.

³⁰ Banniraabe, mii eela on gam sabbu Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e gam yidde ne Ruuhu hokkata: Ballee am hawre, oon eelanammi Alla.

³¹ Du'ee gam mi dada e juude himbe Yahudiya be goondinay. Du'ee bo gam himbe Alla wonbe Urusaliima jaba ballal ñal jaaranmi. ³² Hande non, to Alla e yidi, mi yottoto to moodon e welwelo, den mi siwtoseddha hakkune moodon. ³³ Alla kokkoowo jam wonda e moodon, on fu. Aami!

Cannooje

16 Mii yowana on sakiike meeden Fiibi junjo, o laati nun gollotoodo der Eklesiya Kenkereya.

² Jabee mo e inne Joomiraawo hande no haani himbe Alla wada. Ballee mo dow huune ko o haajaa e mon fu, gam kanko bo, o wallii duubbe, min e hoore am bo o wallii am.

³ Mi sannii Pirisilla e Akilas, gollidoobe e am golle Yeesu Almasiihu. ⁴ Be kokkii ko'e mabbe gam be kisina yonki am. Min tan bane seedantooobe dum, eklesiyaaji be lenyi janani fu e seedanoo be dum. ⁵ Cannanee am goondinbe hawritintooobe wuro mabbe. Mii sanna Epaynetus, gido am. Kanko arti goondini Almasiihu der leydi Asiya. ⁶ Mii sanna Mariyama, kokkudo hoore muudum sanne gam moodon. ⁷ Mii sanna Andoronikus e Yuniyas, himbe lenyol am. Min e mabbe nun mabbidanoo der kasu. Bee laatii lilaabe teddi-naabe, be arti am bo goondingo Almasiihu.

⁸ Mii sanna bo Ampiliyatus jidaado am sabbu kawtal amen e Joomiraawo. ⁹ Mi sannii Urbanus, gollidoowo e meeden der golle Almasiihu, kanko e Estakis, gido am.

¹⁰ Mii sanna Apelles goondindo Almasiihu e goonjaaku. Mi sannii bo himbe wuro Aristobil. ¹¹ Mii sanna Herodiyon, mo lenyol am. Mii sanna bo himbe wuro Narsisi hawtube e Joomiraawo. ¹² Mii sanna Tirifen e Tirifos, rewbe gollantooobe Joomiraawo puy. Mii sanna bo Persis, debbo jidaado, kokkudo hoore mum sanne gam golle Joomiraawo. ¹³ Mi sannii Rufus mo Joomiraawo subi, e inna mum, laatiido inna am min bo.

¹⁴ Mii sanna Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorobas e Hermas e goondinbe Yeesu wondube e mabbe fu.

¹⁵ Mii sanna Filologus e Yuliya. Mii sanna bo Nere e sakiike mum, mii sanna Olimpasi e himbe Alla wondube e mabbe fu.

¹⁶ Moy moodon fu sanna banniraawo mum e mam-milontirgo, e yidde. Kawtal Eklesiyaaji Almasiihu fu e sanna on.

Haalaaji keennyitirdi

¹⁷ Banniraabe, nani do ko eelanmi on: kakkilane waddoobe ceennirgu caka mon. Kambe bee darta selingo on diga ekkitinol nol kebudon. Boddodee be!

¹⁸ Gam himbe ben, Almasiihu Joomiraawo meeden bane be gollantoo, amma deedi mabbe. E haalaaji beldi, eytooji be jarbortoo himbe be walaa hakkillo.

¹⁹ Amma onon, himbe fu e anni habaru dowtaare moodon. Gam majjum mii seyorii on. Amma mii yidi laatodon hakkilbe dow wadugo ko woodi, laatodon bo laabube dow wadugo ko halli. ²⁰ Alla kokkoowo jam muunyitan Seydan yeeso sedfa ley koyde moodon. Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²¹ Timote gollidoowo am sannii on. Lusiyus e Yason e Sosipater himbe lenyol am bo e sanna on.

²² Min Tertiyus binnudo derewol nol mi sannii on der kawtal meeden e Joomiraawo.

²³ Gayus, beero am, e beero goondinbe sannii on. Erastus cuudoowo ceede siire sannii on, e Kartus banniraawo meeden.

[²⁴ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonoo e mon on fu. Aami!]

Yettoore

²⁵ Yettoore laatanoo Alla! Oo woodi baawde sem-midingo on der goondinki, hande no linjiila ka baajotoomi batiri. Linjiila kan laati nun habaru Yeesu Almasiihu, eka hollita laabi Alla cuudiidi diga dum booyi.

²⁶ Amma jooni dum hollitake. Dewte annabiibe e seedoo ka. Alla tabitiido batii ka anninee himbe lenyi janani fu, gam be goondina, be dowtoo.

²⁷ Alla tan woodi faamu. Teddujal laatanoo mo diga e Yeesu Almasiihu, faa abada. Aami!

Korintu Aranol

Haala Puddirka

Pol lilaado nun wannani be Korintu derewol mum aranol ɗol ɗo hakkune duubi 54 e 55, baawo de o wadi duubi tati der wanɗarde Efesu, Golle Lilaabe. 20.31. Wakkati mum Korintu laati nun wanɗarde mawne der leydi Akaya. Derewol Golle lilaabe 18.1-18 e batana en no Pol yahiri Korintu e no o tiggiri eklesiya der siire nen. Be Korintu wannaniino Pol, yami yande dow teegal, e dow yakkugo tew caafiranaadam tooruuje. Pol wannanii be derewol ɗol ɗo gam o toontoo yande mabbe. Berne makko biisakeno e habaruuji ɗi o nani dow ceenniigu naatuɗu caka be Korintu, e jeddi tawaadi hakkune mabbe, e kade tooraaji godɗi gonuɗi caka mabbe. O nanii bo haala jeenu kalluɗu tawaanɗu caka mabbe, go bee jeedi, be baaway ko moyyini ka. Ko jogii Pol dow be Korintu woni moyyingo goonki mabbe dow ko yaadataa e ko Alla yidi. Haalaaji ɗi o batani der derewol makko e duudi, amma ɗi fu huune gootum nun ɗi cappii. Kan woni, haala joonne goondindo fot-tune.

Tokkontirki haalaaji

1. Toonti Pol dow ka o nani 1-6

Haala puddirka 1.1-9

Ceenniigu der eklesiya 1.10-4.21

Toora dow joonne goondinbe 5.1-6.20

2. Toonti dow tooraaji feere feere 7-16

Banɗugo e joodaago banɗay 7

Woodugo hoore mum e kirtaari ceniini 8.1-11.1

Jikku kaanɗu goondindo e woodi der eklesiya 11.2-34

Dokke Ruuhu, e no de gollirte 12-14

Haala pintol 15

Haalaaji cakitiidi e cannooje 16

Sannoore

1 Min Pol e banniraawo men Sosteni wannani on derewol ɗol. Min Pol noddaado gam laato lilaado Yeesu Almasiihu e muunyo Alla. ² Emen canna eklesiya Alla gonuka Korintu. Alla laabinii on gam on kawtii e Yeesu Almasiihu, onon noddaabe gam laatoɗon seniibe, noddooɗe inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu to gonuɗon fu. Yeesu on laatii Joomiraawo mabbe, e Joomiraawo meeden. ³ Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam be Korintu

⁴ Wakkati fu mii yetta Alla gam moodon sabbu moyyere makko ne o holliti on. O hollitii on ne gam on kawtii e Yeesu Almasiihu. ⁵ Der kawtal e makko, on kebii huune fu, ko buri du, der haala, e der annal fu, ⁶ edum hollita no on jabii seedaago amen haala Almasiihu no woodi. ⁷ Kanjum acci on dullay dokkal Alla baa gootal, oon kedorii Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wittaa. ⁸ Kanko semmidinta on faa heenyi-

tirde, gam laatoɗon be walaa gacce der nyalaane wit-toygo makko. ⁹ Gam Alla laati nun koolaado, kanko noddudo on kawton e Biyiiko Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden.

Hawre caka goondinbe

¹⁰ Banniraabe, mii eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, batee haala goota, to on ceenniree, gadee hakkillo wooto e miilo wooto. ¹¹ Banniraabe am, mi nanii diga e getti wuro Kolowe, kabe tawaade caka moodon. ¹² Ko jidum wi'ugo woni mi nanii moy moodon e wi'a min, mo Pol nun, goddo bo e wi'a: «Min, mo Apollos nun,» goddo feere kade e wi'a: «Min, mo Piyer nun,» faa hanne goddo e wi'a: «Min, mo Almasiihu nun.» ¹³ Almasiihu seenu nun na? Pol nun maayi gam mon dow leggal palaanɗal na, naa e inne Pol nun gadiradon batisi?

¹⁴ Mi yettii Alla gam mi waday baa gooto moodon batisi, to hinaa Kirispus e Gayus. ¹⁵ Non non, goddo moodon waawataa ko wi'i wadaama batisi e inne am. ¹⁶ Ee, goonɗa, mi wadii getti wuro Estefanas batisi. Baka don, mi annaa naa mi wadii goddo kade batisi. ¹⁷ Al-

masiihu du lilay am gam mi wada batasi. Ko o lilanim-mi woni, mi waajoo linjiila. To emi waajoo ka bo, mi wadirtaa dum e baawal haala, gam to maayde Almasiihu dow leggal palaanjal laatoo baanji.

Baawde Alla e annal mum

¹⁸ Haala maayde Yeesu dow leggal palaanjal laati nun haanjaare dow gite halkoobe, amma dow meeden enen hisinaabe, ka laati nun baawde Alla. ¹⁹ Edum winnaa der dewtere:

«Mi halkan faamu faamube,
mi jirgitan annal annube»

²⁰ Den, toy woodube faamu woni? Toy moodibbe tawreeta woni? Toy waawube jeddi der jamaanuuru nuu do woni? Alla bane wayliti annal himbe duuniyaaru nuu wadi njal haanjaare na?

²¹ Himbe duuniyaaru nuu e faamu mum fu, annitay Alla no o holliti faamu makko. Dum laatake nun gam Alla e yidi hisingo goondinbe dum fu diga e waaji amen di wobbe daari haanjaare. ²² Goonja nun, Yahuduube e yama haaynaareeji, Yunaninkeebe bo e darta annal. ²³ Amma enen, habaru tiggol Almasiihu dow leggal palaanjal baajotoden. Yahuduube e daari dum ko ferginta be, Yunaninkeebe bo e daari dum haanjaare. ²⁴ Amma be Alla noddii, baa bee Yahuduube, dum bo bee Yunaninkeebe, bee anni no Almasiihu laati nun baawde e annal Alla. ²⁵ Gam haanjaare Alla e buri annal neddo, kade bo, tampere Alla e buri semme neddo.

²⁶ Onon banniraabe, daaree no Alla noddiri on onon e ko'e moodon, caka moodon, woodube annal dow gite himbe, dum bo semmenteebe, maa bo be lenyi laamiibe, duudaa.

²⁷ Amma Alla subii kaanjal duuniyaaru gam o sentina woodube annal, o subii tampube gam o sentina woodube semme. ²⁸ O subii ko walaa teddujal e jawnidum, e ko wattiraaka der duuniyaaru nuu, gam o yawni ko teddi, ²⁹ gam to goddo hebu juraago yeeso Alla. ³⁰ Kanko hawti en e Yeesu Almasiihu, go Yeesu laatanii en annal Alla, der makko kebuden goonjaaku e laabi-neego e rindineego diga hakke. ³¹ To non «jurotoodo fu, juro gam kawtal mum e Joomiraawo», hande no winniraa.

No Pol waajorii be Korintu

2 Banniraabe, no garunoomi waajaago on haala Alla cuudiika, mi waajoraaki on e annal, dum bo e baawal batu. ² Mi yidayno waajaago on goddum feere to hinaa Yeesu Almasiihu e no o tiggiraa dow leggal palaanjal. ³ Mi wonakeno to moodon e tampere, e kulol, mii diwna puy. ⁴ Haala am e waaji am daraaki dow baawal haala e annal himbe. Edum darii dow ko Ruuhu Ceniido hollitinta e baawde, ⁵ gam to goondinki moodon daroo dow annal himbe, amma dow baawde Alla.

⁶ E nun fu, emen baajoo annal luggunjal yeeso be goondinki mum semmidi. Amma annal himbe duuniyaaru nuu do bane men baajotoo, dum bo annal himbe halkoobe woodube baawde. ⁷ Annal Alla kaayni-njal, cuudaniinjal himbe men baajotoo, njal o siriyani en diga duuniyaaru tagaaka, gam teddujal men. ⁸ Baa gooto der semmenteebe duuniyaaru nuu annaano njal, gam to bee annunoo njal, be tiggataano Joomiraawo mo teddujal dow palaanjal. ⁹ Amma hande no winnaa:

«Ko itere meeday ko yi'i, noppi bo meeday ko nani, ko hakkillo goddo yahay dow mum abada, kanjum Alla siriyani yidube dum.»

¹⁰ Amma enen, Alla hollitii en dum diga e Ruuhu mum. Ruuhu on e widitoo huune fu, faa e luggudum Alla.

¹¹ Moy waawata ko anni neddo to hinaa yonki gonuki der joomum? Hande nun Alla bo, walaa annudo mo to hinaa Ruuhu gondo der makko. ¹² Enen kan, ruuhu duuniyaaru bane kebuden, Ruuhu Alla nun, gam annen ko Alla wadani en e moyyere nun. ¹³ Men batirtaa dum bo e boliide de himbe duuniyaaru janjinta, amma e boliide de Ruuhu janjinta. Hande non men paaminirta hebube Ruuhu, kujje ruuhunkeeje.

¹⁴ Mo hebay Ruuhu Alla waawataa ko jabi kujje Ruuhu, gam de laatani mo nun haanjaare. O waawataa ko anni de, gam e ballal Ruuhu tan de annitirtee.

¹⁵ Goodudo Ruuhu Alla e suttontira huune fu, amma kanko e hoore makko, walaa cuttontiroowo haala makko. ¹⁶ Edum winnaa der Dewtere:

«Moy anni miilooji Joomiraawo?
Moy tintinta mo gokka?»

Amma enen, Ruuhu Almasiihu na'on der meeden.

Gollantoobe Alla

3 Banniraabe, mi waaway ko baddi on hande hebube Ruuhu Ceniido, doole mi badda on hande himbe duuniyaaru, e hande sukahon petton der goondinki Almasiihu. ² Gam majjum baajiiimi on hande yaroobe kosam, hinaa nyaamdu tekkunjal kokkumi on, gam on potanay njal taw. Faa jooni bo, on potanay njal, ³ gam jikku duuniyaaru nun jogii on taw. To nawniraagu e kabe e woni hakkune moodon, dum hollitintaa no jikku duuniyaaru nun jogii on na? Dum hollitintaa no balli moodon nun jaalii on na? ⁴ To oon ceenniri hakkune moodon faa moy moodon fu e wi'a: «Min mo Pol nun,» oya bo e wi'a: «Min mo Apollos nun,» dum hollataa no onon e be duuniyaaru fu on gootum nun na?

⁵ Moy nun Apollos laatii? Moy nun Pol laatii? Men laati nun gollantoobe Alla, be diga e muudum goondindon, jaka no Joomiraawo hokkiri moy mabbe fu. ⁶ Min, mi aawi, go Apollos misi diyam, amma Alla mawnini. ⁷ Hande non, aawudo e misudo diyam fu laataaki goddum, Alla mawnindo tan laatii goddum. ⁸ Aawudo e misudo diyam fu laati nun gootum, moy

mabbe fu heban riiba jaka golle mum. ⁹ Gam minon men gollidoobe e Alla, onon laatii deme makko, e suudu makko maheteŋol.

¹⁰ Dow moyyere ne Alla wadanimmi, dadɗumi dadɗa suudu, hande mahoowo annanaado. Jooni godɗo feere e maha dow makka. Amma sey moy fu wada hakkillo dow no mahirta. ¹¹ Gam godɗo waawataa ko dadɗi dadɗa gokka to hinaa arana, kanka woni Yeesu Almasiihu. ¹² Wobbe e maha dow dadɗa kan e kanjeeri, wobbe e cardi, wobbe bo e kaaye dime, wobbe bo e mahira ledde e fudo e yomme.

¹³ Nyalaane darŋal, Almasiihu sumpitan golle moy fu, gam moy fu yiite foonnan golle mum, gam yiite hollan no golle moy fu wa'i. ¹⁴ Mo golle mum jabay yiite dow dadɗa, joomum heban riiba golle mum. ¹⁵ Amma mo golle mum yiite nyaami, dullan riiba mum, kanko o hisan, amma o nandan hande cuttaado e yiite.

¹⁶ Faa jooni on annitay onon nun laatii suudu Alla na? On annaa Ruuhu Alla na'on der moodon na? ¹⁷ To godɗo halkii suudu Alla, Alla halkan joomum. Gam suudu Alla laati nun seniinu, onon nun bo laatii suudu makko.

¹⁸ To godɗo jammoo hoore mum. Miiludo e moodon e woodi faamu der jaamanuuru nuu do, sey o laatoo taw kaŋaado, gam o heba faamu goŋawu. ¹⁹ Gam annal duuniyaaru nuu laati nun haŋaare yeeso Alla. E winnii der dewtere: «Alla nanŋiran annube e dabareeji mabbe.» ²⁰ E winnii kade: «Joomiraawo e anni miilooji annube, di laati nun baanji.» ²¹ Gam majjum, to godɗo juroro himbe, gam huune fu onon woodi. ²² Pol e Apollos e Piyer, ko woni der duuniyaaru, yonki e maayde, hanne e jaŋo fu, onon woodi. ²³ Onon, Almasiihu jey on, Almasiihu bo, Alla woodi dum.

Lilaabe Almasiihu

4 Min Pol e Appolos, daaree men hande gollantoobe Almasiihu, yowanaabe haala Alla cuudiika.

² Ko yidaa yi'ee dow yowaanaabe golle woni be gaɗa golle de be jowanaa e hoolaare. ³ Mi faalaaka baa to on kiitake am, dum bo to wobbe hiitake am. Min e hoore am bo, mi hiitataako hoore am. ⁴ Baa to berne am gaccaaki am, dum yiday wi'ugo mii poonnitiido. Joomiraawo woni kiitotoodo am. ⁵ Gam majjum, to on kiitee godɗo ko wakkati yottoo, kedee faa Joomiraawo wara. Kanko wurtinta ko suudii der niwre, o hollita ko woni der berde himbe. Nyalaane majjum, moy fu heban yettoore kaananne mo to Alla.

⁶ Banniraabe, haalaaji di batumi dow am e Apollos fu, gam moodon batumi di. Men jidu nun tokkitodon koyde amen, golliron haala bi'uka to neddo yartoo ko winnaa. To on mawnitooe janninoowo oo do, jawodon oo to. ⁷ Den moy burnu maa dow wobbe? Ume goodudaa ko a hokka dum bane? To laatake a hokka dum nun, ume wadi go aa mawnitoroo dum hande a hokka dum bane?

⁸ On kaarii ko, on kebi ko jawdi, on puɗɗii laamaago, men laamodaaki e mon! Kay, emen jidi laamodon, gam men laamodoo e moodon minon bo! ⁹ Gam edum nandi hande minon lilaabe, Alla laatini men sakitiibe. O nandini men hande hiitaabe waree, ko duuniyaaru e malaykaabe e himbe e daara men. ¹⁰ Minon men kaŋaama gam Almasiihu, amma onon oon goodi annal gam kawtal mon e Almasiihu. Minon men galaa semme, amma onon oon cemmidi. On teddinaabe, amma minon men jawaabe. ¹¹ Faa e jooni, minon men dafaabe e dondaabe, funtu men goni, emen piyee, emen jiiloo toy fu. ¹² Emen golloo e ko'e amen hande maayoobe gam nyaannugo ko'e amen. To men jennaama, men barkidina, emen tooree emen munyi, ¹³ to men batanaama kalluka, men toonto geeta. Men laatake buuri duuniyaaru, e tuuni ni himbe fu woppata.

¹⁴ Mi winnanay on gam mi sentina on, amma gam mi waggina on, hande sukaabe am yidaabe. ¹⁵ E nun fu, baa to oon goodi ekkitinoobe ujune sappo der goondinki mon Almasiihu, on goodaa baabiraabe duubbe kan. Gam der kawtal moodon e Almasiihu, min on laatii baaba moodon diga e waaji linjiila. ¹⁶ Gam majjum mii eela on, yemminee am. ¹⁷ Kan wadi lilumi Timote biyam jidaado to moodon, koolaado der kawtal mum e Joomiraawo. O siwtoran on no tokkirmi Almasiihu, e ko baajotoomi nokku fu der eklesiyaaaji.

¹⁸ E woodi mawnitiibe caka moodon, bee miiji mi warataa kade to moodon. ¹⁹ Amma booyataa ko mi wara to moodon, to Joomiraawo e yidi. To mi warii, mi yidaa nanugo haala mawnitiibe ben tan, amma baawde mabbe. ²⁰ Gam Laamaare Alla, hollitintaako e haala tan, amma e baawde. ²¹ Ume burudon yidugo? Mi warida to moodon e sawru na? Naa e yidde e diggere?

Ko sentinii caka goondinbe Korintu

5 Men nanii huune centiniidum wadii caka moodon. Iri majjum meeday ko wadii baa caka heeferbe. Men nanii gooto moodon e yidi debbo baaba mum! ² Go oon juroro dum! Ko haanuno berde moodon biisoo, burtinon gaɗudo iri baadi bonni nii caka moodon.

³ Min, mii wodɗodii on e bannu, amma miilooji am e wondi e mon. Mi hiitake gaɗudo baadi ni hande mi na'on to moodon. ⁴ De kawritidon fu, hakkillo am e wondi e moodon, gaɗee dum do e baawde Joomiraawo meeden Yeesu: ⁵ gattee neddo on der juude Seydan, gam suunooji bannu makko halka, amma yonki makko hisa der nyalaane garki Joomiraawo.

⁶ E goonja, on goodaa laawol juraago! On annaa no yuufinirdum sedda yuufinan conni peen laawaani fu na? ⁷ Laabinee ko'e moodon, ikkinee yuufinirdum kiiddum hakkune moodon, heba laatodon conni laawaani keyri, on galaa yuufinirdum. Oon laabi ko,

gam Almasiihu jawgiiri Paska meeden hiisaama. ⁸ Gam majjum, en nyaamee juulde Paska hinaa e yu-ufinirdum kiiddum dum hallande e ganyaani. Amma nyaamen de e conni peen ni walaa yuufinirdum, laatii-ni alaama laabal e gooጋa.

⁹ Mi wannaniino on der derewol am bi'umi, to on kawtee e wadfoobe jeenu. ¹⁰ Himbe duuniyaaru jeenoobe bane batananmi, to dum bo suunaabe, maa bo wuybe, to dum bo saafuobe tooruuje, gam to kambe nun batananmi, doole sey burtodon duuniyaaru. ¹¹ Ko binnumi woni, to on kawtee e goddo noddeteedo goondindo, go emo laatii jeenoowo, to dum cuunaado, maa bo caafuowo tooruuje, maa bo nyo'ooowo himbe, dum bo jaroowo bagi, to dum bo gujjo, baa nyaamde to on kawtee e iri makko.

¹² Ume faalii am e hiitaago himbe be goondinay? Onon yowanaa hiitaago wonbe caka moodon.

¹³ Himbe be goondinay, Alla nun hiitotoo dum. Gam e winnaa: «Burtinee neddo kalludo caka moodon.»

Gaccontirgo hakkune goondinbe

6 To goddo mon e woodi haala gom e banniraawo mum, o suusan o yaara ka to hiitotoobe be duuniyaaru, be goondinay, o acca himbe Alla na? ² E gooጋa on annaa no seniibe nun hiitoytoo himbe duuniyaaru na? Den, to onon nun hiitoyto himbe duuniyaaru, noy tampirdon ko hiiti haalaaji petti? ³ On annaa enen nun hiitoyto malaykaabe na? Gam ume tampeten ko hiiti haalaaji goonki ki jooni? ⁴ Den, to haala gom wadii caka moodon, himbe be eklesiya daaray goddum cuboton be kiitoo ka! ⁵ Mii bata ka gam centon! E gooጋa on goodaa mo hakkiilo baa gooto caka moodon, baawoowo ko hiiti haala caka banniraabe na? ⁶ Goondindo e yaara goondindo bannu kiita to be goondinay!

⁷ Maa to oon gaccontira, edum hollita no on tampii. Ume wadi on jabataa gadanedon ko woodaa? Ume wadi on munyantaa nyaameego amaana? ⁸ Amma onon, oon parkana wobbbe, oon nyaama be amaana, banniraabe moodon bo gadanton dum.

⁹ On annaa be fonnitaaki naatataa der Laamaare Alla na? To on jammee ko'e moodon: Sobube, e saafuobe tooruuje e jeenoobe e luudiibe, ¹⁰ e wuybe e suunaabe e yaroobe bagi, e nyo'ooobe, e pasotoobe, be fu be naatataa Laamaare Alla. ¹¹ Wobbbe moodon laatakono hande non, amma jooni on lootaama, cenadon, on laatinaama fonnitiibe e baawde inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e Ruuhu Alla meeden.

Teddiniree Alla balli moodon

¹² Oon bi'a, oon goodi laawol wadugo huune fu. Gooጋa nun, amma huune fu bane nafata on. Mii woodi laawol wadugo huune fu, amma mi nootataako mi laatoo jeyaado majjum. ¹³ Oon bi'a, nyaamdu wadaaka maa gam reedu, reedu bo gam nyaamdu. Gooጋa nun,

amma Alla halkan dum dum fu didum. Bannu bii aadama tagaaka gam wadugo jeenu, ገol laatani nun Joomiraawo, Joomiraawo bo gam maggol. ¹⁴ Hande nun, Alla pintindo Joomiraawo meeden e maayde, fintinan en enen bo e baawde mum.

¹⁵ E gooጋa, on annaa balli moodon laati nun jokkulal gootal der bannu Almasiihu na? Den, e haani mi etta jokkulal Almasiihu mi laatina jokkulal jeenoowo na? Wadataako! ¹⁶ E gooጋa on annaa kawtudo e debbo jeenoowo fu, laatake bannu gootal e makko na? E winnaa: «Be fu dido, be laatoto bannu gootal.» ¹⁷ Amma kawtudo e Joomiraawo laatoto ruuhu gootu e makko.

¹⁸ Boddodee haala jeenu fu. Hakke de neddo wadata fu, meemataa bannu mum, amma gadudo jeenu, wadii hakke der bannu mum. ¹⁹ On annaa balli moodon laati nun suudu Ruuhu Ceniido gondo der moodon, mo Alla hokki on na? On jeyaa ko'e moodon, ²⁰ gam Alla soodirii on e huune teddudum. Gam majjum, teddinee mo e balli moodon.

Toonti yande dow teegal

7 Jooni kan mii yidi toontaago on yande de binnandon am. E gooጋa, e dum woodi to gorko meemay debbo. ² Amma, gam to on gonee der jeenu, e haani gorko fu e woodi debbo mum, debbo moy fu bo, e woodi gorko mum. ³ Gorko huntana debbo haaje mum, debbo bo hande nun. ⁴ Debbo jeyaa bannu mum, gorum jey ገol. Gorko bo hande non, jeyaa bannu mum, debbo mum jey ገol. ⁵ To on calontiree dow kawtal balli moodon, sey to on nannantiri dow majjum der wakkati sedda gam du'aago. Baawo majjum, kawtee kade gam to Seydan jarboo on dow tampere jogaago ko'e mon.

⁶ Ka batumi on do, doole bane, saawari nun. ⁷ Mii yidi himbe fu laatoo hande am, amma moy fu bane Alla hokki dum. Moy fu e dokkal muudum non, oo do hande nii, oya bo hande nun.

⁸ Mii yidi wi'ugo be banjay e be banjaaka, e gowniibe, edum woodi be joodoo hande am. ⁹ Amma to be baawataa ko jogii ko'e mabbe, be banjontira. Banjontirgo e buri wonaago der suunooji.

¹⁰ Banjontirbe, mii hokka be dooka, to am bane ka yiwi, amma to Joomiraawo: debbo haanay saloo gorum. ¹¹ To o salake bo, sey o joodoo nun nun, maa bo o naara e goriiko. Nunnun gorko bo, haanay seera debbo mum.

¹² Amma dow horiibe, min nun batata kaa do, Joomiraawo bane. To goondindo e woodi debbo mo goondinay, go debbo on nootii wondugo e makko, to o seeru mo. ¹³ Non non nun bo, to debbo goondindo e woodi gorko mo goondinay, to gorko on nootake wondugo e makko, to o saloo mo. ¹⁴ Gam gorko mo goondinay senaama gam debbo mum, nun bo debbo mo goondinay senaama gam gorko mum. To hinaa nun, bibbe mabbe laatataako seniibe, nani bo bee ceniibe. ¹⁵ Am-

ma mo goondinay, to e yidi seerugo goondindo, o seera. Den fu goondindo, debbo, to dum bo gorko, doolaaka joodoo der teegal mum, Alla noddu en nun gam gonoden der jam. ¹⁶ Debbo, aa anni naa a hisinan gorko maa na, nun bo gorko, aa anni naa a hisinan debbo maa na?

Moy fu wonoo hande no Joomiraawo noddiri dum

¹⁷ To non, moy fu wonoo hande no Joomiraawo hokkiri dum, moy fu wonoo der goonki ki wonuno go Alla nodda dum. Kanjum umuranmi der eklesiyaaaji fu. ¹⁸ Juulniido go Alla noddi dum, wonoroo nun nun, mo juulnaakino bo go Alla noddi dum, wonoroo nun nun. ¹⁹ Juulnaago e dullere juulnaago fu, laataaki goddum, sey tokkugo umurooje Alla. ²⁰ Moy fu wonoro hande no laatinoo go Alla nodda dum. ²¹ To jeyaado nun laatinodaa go Alla noddu maa, taa accu dum billee. Amma to a hebii laawol no dimdirtaa, taa yeeba dum. ²² Gam jeyaado mo Joomiraawo noddi, laatake dimo gam Joomiraawo. Dimo mo Alla noddi bo, laatake jeyaado Almasiihu. ²³ On coodiraama e huune ko teddi. Gam majjum, to on laatinee ko'e mon jeyaabe himbe. ²⁴ Banniraabe, moy fu wonoro yeeso Alla, hande no laatinoo go o noddee.

Banugo dum bo joodaago nun nun

²⁵ Dow himbe be meeday banugo, dum bo baneeo, mi woodaa umuroore gom yiwne to Joomiraawo, amma mi batan ko miilumi, min mo Joomiraawo yurmii, wadimmi koolaado. ²⁶ Mii miila to neddo wonake non, dum buran woodugo, sabbu tooraaji di jooni. ²⁷ Banugo, to seeru, mo banay bo to daartu banugo. ²⁸ Amma banugo waday gacce, gatol bo to banjaama, waday gacce. Amma annee no banube e woodi billaaje der goonki mum. Kanji bo woni mi yidanaa on. ²⁹ Banniraabe, ko jidum batugo on nani: Wakkati juutaa, gam majjum, banube laato hande be banay, ³⁰ wulloobe laato hande be bullataa, seyotoobe wada hande be ceyataako, soodoobe bo wada hande be goodaa goddum, ³¹ seyortoobe jawdi duuniyaaru, wonoo hande be ceyataako, gam duuniyaaru nuu do faanake heennyugo.

³² Ko jidumi woni, burtodon e sugullaaji. Mo banay e hiinnitano golle Joomiraawo, ko fottanta Joomiraawo tan o dartata. ³³ Amma banugo, hakkiilo mum, to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata debbo makko o dartata, ³⁴ hakkiilo joomum seennake. Hande non bo, mo banjaaka, hakkiilo mum to kujje Joomiraawo wonoto, gam bannu e yonki makko fu laato ko senaa. Amma banugo, hakkiilo mum to kujje duuniyaaru wonoto, ko welata goriiko o dartata.

³⁵ Mi batay ka, gam mi fergina on, amma gam wallugo on batanmi ka. Mii yidi gonodon der goonki kaanuki, tokkodon bo Joomiraawo e berde goote.

³⁶ To goddo e woodi dabbere mum, go o yidaa sentingo mo diga o banay mo, o wada ko o yidi. O banay mo, o farkay to o banji mo. ³⁷ Amma to gorko wadi niya der berne mum, hinaa e doole, laato bo o waawan ko jogii hoore makko, o banay, o wadii ko woodi. ³⁸ Banugo dabbere mum wadii ko woodi, amma mo banay mo, wadii ko buri woodugo.

³⁹ Debbo banjaado laati nun kabbaado to goriiko e wuuri. Amma to goriiko wuuraa, o rindii, o waawan ko etti mo o yidi fu, amma tawee der laawol Joomiraawo nun. ⁴⁰ Dow miilo am, to debbo joodake banjaaka, o buran hebugo seyo. Miilooji am nun batanmi don, mii miila bo mii woodi Ruuhu Alla.

Toonti yande dow tew caafiranaadum tooruuje

8 Jooni faa mi toontoo yande moodon dow tew caafiranaadum tooruuje. Goonja nun, en fu, een goodi annal. Annal e wadda manju hoore, amma yidde woni ko jaarata eklesiya yeeso. ² Neddo miijudo e anni, joomum annaa taw no haani anniree. ³ Amma neddo fu jidudo Alla, Alla e anni dum.

⁴ Dow yakkugo tew caafiranaadum tooruuje, een anni tooruure laataaki goddum der duuniyaaru, Alla gooto tan woni. ⁵ Himbe e saafa tooruuje de dow e de ley. E goonja, saafeteebe duubbe e wi'eteebe joomiraabe duubbe na'on. ⁶ Amma e nun fu, enen kan, Alla gooto tan woni, Baaba tagudo huune fu, mo gam mum buuruden. Kade bo Joomiraawo gooto tan woni, Yeesu Almasiihu mo huune fu laatorii e mum, e mo gam mum kebuden yonki.

⁷ Amma himbe fu bane anni goonja kaa don. Wobbe woowunoobe tooruuje, e yakka tew caafiranaadum tooruuje, go miilooji berde mabbe tampudi e hiitoo be. ⁸ Nyaamdu beydantaa en goddum to Alla. To en nyaamii, dum nafataa en goddum, to en nyaamay bo, dum buyataa en goddum.

⁹ Amma kakkilee to dimaaku moodon doyya be goondinki mum semmidaa. ¹⁰ An goodudo annal, to goddo yi'ii maa aa nyaama to tooruure saafetee, hakkiilo makko tampunjo hokkan mo o nyaama kanko bo. Den fu, der cuudiidum berne makko, nafa caafiranaaka tooruure bane o nyaami na? ¹¹ Den banniraawo tampudo halkan gam annal maa, kanko mo Almasiihu maayi gam muudum halka gam annal maa. ¹² To oon gada hakke dow banniraabe moodon be goondinki mum semmiday hande nun, oon nawna miilooji berde mabbe, hakke nun gadoton don dow Almasiihu. ¹³ Gam majjum to nyaamdu nun doyyata banniraawo am, mi yakkataa kade tew abada, gam to mi doyyu mo.

Ko haanani lilaado

9 Mi jeyaa hoore am na? Mi laataaki lilaado na? Mi yi'ay Joomiraawo meeden Yeesu na? Diga golle de gollaniimi Joomiraawo bane goondinirdon na? ² Baa to

wobbe daaray am hande lilaado, to moodon kan, mi lilaado nun, gam onon laati ko hollitinta no Joomiraawo nun lilimmi.

³ Daa ko bi'anmi yidube gaccaago am: ⁴ Men kaanaa nyaamugo e yarugo der golle amen na? ⁵ Men kaanaa woositaago e rewbe goondinbe hande no lilaabe wobbe, e miiraabe Joomiraawo, e Kefas wadata na? ⁶ Min e Barnabbas tan nun haani golloo gam nyaannugo ko'e amen na? ⁷ Soogeeru nuye habata konu e nyaanna hoore mum bo? Demoowo moy woni mo nyaamataa bibbe gesa mum? Moy woni duroowo mo yarataa kosam darne mum?

⁸ Ka batanmi do, dow miilooji himbe bane dum yiwi, tawreeta bo batii dum. ⁹ E winnaa der tawreeta: «Taa habbu hunnuko gaari gollotooni der nafa.» Ga'i demooji nun Alla batani ka na? ¹⁰ E goonja enen bane batanaa ka na? Enen nun batanaa haala ka, gam demoowo e duggoowo fu wada golle muudum e miiliri hebugo gedu mum. ¹¹ Men aawii der moodon kujje ruuhunkeeje. To men duggii jawdi ni goodudon, ko mawni nun na? ¹² To wobbe e woodi laawol dow moodon, minon, men buraa be woodugo njol na?

Amma minon, men nafitoraaki baawde amen. Men munyanii huune fu gam to men paddoo linjiila Almasiihu yahugo yeeso. ¹³ E goonja, on annaa gollotoobe der suudu Alla e heba nyaamdu mum der ko sakkete na? On annaa bo no gollotoobe der wuudirde sadakaaji, der don nun hebata gedu mum na? ¹⁴ Hande non bo, Joomiraawo batii waajotoobe linjiila, heba nyaamdu mum diga waaji linjiila.

¹⁵ Amma min, mi nafitoraaki kujje dee fu, to mi winnii ka bo, gam mi heba de bane. Gomma mi maaya, mi nootataako goddo hadanmi juraago dow majjum.

¹⁶ Gam waajaago linjiila laatanaaki am juro, doole nun mi waajoo ka. Bone woodanimmi to mi waajaaki ka!

¹⁷ To e anniya berne am nun gadiranmi golle den, mi heban riiba am. Amma min bane subi, mi yowana de nun. ¹⁸ Den fu, ume woni riiba am? Riiba am woni waajaago linjiila hinaa gam joddi. Mi dartay nafitoraago ko haani mi heba gam gollal njal.

¹⁹ Mii dimo dow himbe fu, amma mi laatinii hoore am jaggantoodo himbe fu, gam mi hebana Almasiihu duubbe mabbe. ²⁰ To mi na'on caka Yahuduube, mi wada hoore am hande Yahuduujo, gam mi heba be. To mi yahii to tokkuba tawreeta, mii wada hoore am hande tokkudo tawreeta, gam mi heba be, baa to mi tokkay tawreeta. ²¹ Hande nun bo to mi yahii to be annaa tawreeta, mii wada hoore am hande mo annaa tawreeta, gam mi heba be, dum yiday wi'ugo mi tokkay tawreeta Alla, gam der umuroore Almasiihu gonumi. ²² To mi yahii to goondinbe tampube, mii wada hoore am hande tampudo, gam mi heba be. Walaa fu no mi laatinay hoore am dow himbe fu gam mi hisinira wobbe mabbe, baa no wadi fu. ²³ Dum fu, mi wadii dum gam linjiila, gam mi heba gedu am der barke makka.

²⁴ E goonja, on annaa himbe fu nun doggata der jayri, to wadoobe dadontiro doggata na? Amma e non fu, gooto mabbe tan nun hebata ko resaa on. Gam majjum, doggee gam kebal. ²⁵ Jiddo dadugo der doggudu fu, sey elta bannu mum der huune fu. Kambe, bee gada dum gam hebugo kebal meetalol dayloowol, amma enen, een tammi hebugo meetalol njol daylataa. ²⁶ Gam majjum to emi dogga, gam baanji bane dogganmi, to emi lukka bo, dow hennu bane lukkanmi. ²⁷ Amma mii gollina bannu am e naawdum faa mi jaaloo njol, gam mii hula mi dulla hebugo yetteego baawo baajiimi wobbe linjiila.

To on caafee tooruuje

10 Banniraabe, mii yidi paamon dum do: baawo no kaakiraabe meeden wurtii Misira, der wakkati Muusa, be fu be gonake ley duulere ardanii ne be, be fu bo, be jolii maayo. ² Be fu be gadanaama batisi der duulere e der maayo sabbu kawtal mabbe e Muusa.

³ Kade bo, be fu be nyaamii nyaamdu ruuhunkewol gootol, ⁴ be fu be jarii jaram ruuhunkejam gootam, burtiidam e tepaare ruuhunkeere, jaadannoore e mabbe. Tepaare nen woni Almasiihu. ⁵ Amma e non fu, duubbe mabbe, Alla yerdaaki dum. Be baraama der ladde.

⁶ Huune dum fu, laatanake en misaalu gam to en tokkee jidaadi yonki meeden, hande no mabbe. ⁷ To on laatee saafuube tooruuje hande no wobbe mabbe wadi, hande no winnaa: «Himbe joodii nyaami yari, den be ummii gam be pija fijo jaayno.» ⁸ To on naatee jeenu hande no wobbe mabbe wadi. Faa himbe ujune laso e tato maayi nyalaane woore. ⁹ To on jarbee Joomiraawo hande no wobbe mabbe wadi, ko bolle halki be. ¹⁰ To on dumbitee hande no wobbe mabbe wadi, go malaykaajo maayde halki be.

¹¹ Huune dum fu, tawii be gam keben misaalu. Dum winnaama bo gam keben hakkillo, enen wonube der wakkatiiji cakitiidi. ¹² Gam majjum, miiludo e darii fu, wada hakkillo to yanu. ¹³ Jarbeeji walaa di kebudon, di wobbe hebayno. Alla e laatii koolaado, o accataa jarbedon bura semme mon. To di garii bo, o hokkan on laawol no munyirton, e no burtortodon e majji.

¹⁴ Gam majjum, banniraabe am yidaabe, boddodee caafol tooruuje. ¹⁵ Mii badda on hande woodube hakkillo, onon e ko'e moodon biditee ko batumi.

¹⁶ Jarirgel hiraane seniine njel jetteten Alla gam mum, njel hollitintaa en kawtii e yiyam Almasiihu na? Peen ceenneten een nyaama, ja hollitintaa en kawtii e bannu Almasiihu na? ¹⁷ Peen njan laati nun goota, nun nun enen bo, no duudirden fu, en laati nun bannu gooton, gam en fu, een keba gedu meeden e peen goota njan.

¹⁸ Daaree Isira'iilaabe: himbe mabbe nyaamoobe sadakaaji cakkanaadi Alla, be goodaa kawtal e Alla cakkanteedo sadakaaji din na? ¹⁹ Ko jidum wi'ugo woni: Tooruure e tew ko ne saafiranaa e laatii

goddum? Aawo! ²⁰ Amma, ko heeferbe saafirta, ginnaaji be caafanta dum, Alla bane. Nani bo mi yidaa oon goodi kawtal e ginnaaji. ²¹ On baawataa ko yariri jarirgel Joomiraawo, jariron bo nel ginnaaji, on baawataa ko nyaamidi e Joomiraawo, nyaamidon e ginnaaji bo. ²² Naa en jidu nun ummingo nawniraagu Joomiraawo? Een buri mo semme na?

Teddinee Alla der huune fu

²³ Goonja nun: «Huune fu e dagii». Amma huune fu bane nafata. «Huune fu e dagii,» amma huune fu bane jaarata eklesiya yeeso. ²⁴ To goddo moodon daartu ko nafata dum kan tan, amma ko nafata wobbe bo.

²⁵ Ko sippetee der luumo fu, on baawan ko nyaami dum, to on daartee annugo to dum yiwi, gam berde mon e gacoo on. ²⁶ Gam: «Leydi e ko woni e mayri fu, Joomiraawo jey.»

²⁷ To mo goondinay noddinii on nyaamde, go nootidon noddoo makko, nyaamee ko o resani on fu e jam, to on biditee dum gam berde moodon e gacoo on. ²⁸ Amma to goddo wi'i on: «Tew dum do caafiranaadum tooruure nun,» den kan, to on nyaamee gam sabbu ceedindo on, e gam sabbu cuudiidum berne. ²⁹ Mi batantaa do miilooji berde mon, amma di oya. E goonja, gam ume miilooji berne goddo hiitotoo dimaaku am? ³⁰ To mi yettii Alla dow nyaamdu am, gam ume gacceteemi dow nyaamdu nu jettumi Alla gam mum?

³¹ Gam majjum, on nyaaman nun, on jaran nun, ko gadoton fu de, gadee dum gam teddinon Alla. ³² To on laatane Yahuduube e Yunaninkeebe e eklesiya Alla fergere. ³³ Laatee hande am, gam dow huune fu, mii darta fottango himbe fu, mi dartataa ko nafatammi min tan, ko nafata himbe fu dantanmi, gam be kisa.

11 Yemminee am hande no min e hoore am yeminiranmi Almasiihu.

Ekkkitinol dow fiilaago

² Mii yetta on gam oon ciwtorammi wakkati fu, e kade bo gam oon joggii ekkitinooje hande no ekkitinirmi on. ³ Mii yidi bo paamon no Almasiihu nun woni hooreejo dow gorko fu, gorko bo woni hooreejo dow debbo, Alla bo woni hooreejo Almasiihu. ⁴ To gorko e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go e suddii hoore mum, o teddinay hooreejo makko. ⁵ Amma to debbo kan e du'oo, dum bo e wada annabaaku, go fiilaaki, o teddinay hooreejo makko, oo nandi e pemmiido laabune. ⁶ Gam to debbo fiilaaki, sey o hesa gaasa makko. Amma to hesugo gaasa, dum bo femmugo ka e sentinoo mo, den fu, o fiiloo. ⁷ Gorko haanay sudda hoore mum gam o laati nun nandi Alla e teddujal mum. Amma debbo, laati nun teddujal gorko. ⁸ Gam gorko bane yiwi e debbo, debbo nun yiwi e gorko, ⁹ gorko bane tagaa gam debbo, debbo nun tagaa gam gorko. ¹⁰ Gam daliila malaykaabe, debbo fiiloo gam

hollita baawde mum. ¹¹ Hande no Joomiraawo resiri, debbo wonataako to gorko walaa, gorko bo wonataako to debbo walaa. ¹² Gam hande no debbo yiwiri e gorko, non non nun gorko bo rimiraa e debbo. Amma dum fu, to Alla dum yiwi.

¹³ Miilee onon e ko'e moodon: E woodi debbo e du'oo, o fiilaaki na? ¹⁴ Tawaanjal hollataa to gorko yoofitii gaasa mum, femmay ka, edum sentinii na? ¹⁵ Amma to debbo, teddujal muudum nun, gam o hokkaama gaasa juutuka hande fiilaanu. ¹⁶ Jiddo yeddugo ka fu, baa minon, baa eklesiya Alla, en goodaa tawaanjal nel don.

Hiraane Joomiraawo seniine

¹⁷ Woodi ko jidum batugo on kade dow haala no kawritirton. Dow majjum mi waawataa ko mani on, gam no kawritirton laataaki gam jaarugo on yeeso, amma gam wittingo on baawo. ¹⁸ Taw, mi nanii to on kawtii, hunnuko wooto walaa hakkune mon, mi hoolake bo haala kan gokka mum, goonja nun.

¹⁹ Haani du ceenniigu laatoo caka moodon, gam heba goonjaabe wurtoo e moodon. ²⁰ To on kawritii, hiraane Joomiraawo bane nyaamoton. ²¹ Gam to on kawritii oon nyaama, moy moodon fu, e yawdanoo nyaamugo nafa mum, den tawaa wobbe e rafaa, wobbe bo bagi e doyyi dum. ²² E goonja on goodaa cuudi to haani nyaamon, jaron na? Naa on jawu nun eklesiya Alla? On jidu nun sentingo talakaabe na? Ume bi'anmi on? Mi yetta on na? Mi waawataa ko yetti on dow majjum.

²³ Min, diga Joomiraawo nun kebumi ko jottimmi on: Jemmaare ne der muudum Joomiraawo meeden Yeesu jammaa, o etti peen, ²⁴ o yetti Alla, o nappiti ja, o wi'i: Dum do woni bannu am kokkaanjal gam moodon. Gadee dum, oon ciwtorammi. ²⁵ No be keennyi, o etti jarirgel innabojam, o wi'i: Jarirgel nel woni alkawal kesa tabbitiniraanjal e yiyam am. De jaroton dam fu, jaree dam, oon ciwtorammi. ²⁶ De nyaamoton peen oon jara der jarirgel nel fu, oon baajoo wa don haala maayde Joomiraawo faa de o wittoy.

²⁷ Gam majjum, neddo fu yakkudo peen, yariri jarirgel Joomiraawo hande no haaniray, wadii hakke dow bannu Joomiraawo e yiyam mum. ²⁸ Gam majjum, moy fu widitoo hoore mum go yakka peen, yara bo der jarirgel nel. ²⁹ Gam neddo yakkudo peen, yari der jarirgel nel, go suttontiray ko woni bannu Joomiraawo, o foodanan hoore makko kiita diga nyaamde e jarde makko. ³⁰ Gam majjum wadi ko duubbe moodon laatii nyawbe e moofidinbe, duubbe bo maayi. ³¹ To en biditake ko'e meeden, en kiitataake. ³² Amma Joomiraawo e hiitoo en gam o elta en, wara doyyideden kiita e himbe duuniyaaru.

³³ To non, banniraabe am, to on kawritii gam nyaamon hiraane Joomiraawo, kedontiree. ³⁴ To woodi e moodon mo rafo wadata, joomum nyaama diga wuro

mum, gam to kawtal moodon waddana on kiita. Dow ko horii fu, to mi warii, mi laabinanan on dum.

Dokke Ruuhu Ceniido

12 Banniraabe, dow haala dokke Ruuhu Ceniido hokkata, mi yidaa dullon annal dow mum. ² Ciw-toree, den ko on goondinayno, on poodeno far to tooruuje muume. ³ Gam majjum wadi ko mii yidi paa-mon dum do. Walaa bi'oowo Yeesu laati nun naalaado to Ruuhu Alla o batirta ka, kade bo walaa bi'oowo Yeesu laati nun Joomiraawo to joomum woodaa Ruuhu Ceniido.

⁴ Dokke Ruuhu Ceniido feere feereje nun woni, amma Ruuhu on gooto nun. ⁵ Golle feere feereje nun woni, amma Joomiraawo majje laati nun gooto. ⁶ Baawal golle feere feereje nun woni, amma Alla gooto on wadata huune fu der moy fu. ⁷ Moy fu hebii kokkal kollitoowal baawde Ruuhu, nafoowal himbe fu. ⁸ Ruuhu hokkata oo do dokkal batugo e hakkiilo, o hokka oo to dokkal batugo e annal. Ruuhu gooto on wadata dum. ⁹ Kanko on hokkata oo do goondinki, oo to nyawtugo nyawbe, ¹⁰ o hokka oo do baawde wadugo haaynaareeji, oo to baawde wadugo annabaaku, oo do baawde annitingo ko warata diga Ruuhu, oo to baawde batugo e delle Ruuhu, goddo bo o hokka dum baawde nantingo delle den. ¹¹ Ruuhu gooto on tan wadata dum don fu, o seennirana moy fu dokkal hande no o yidiri.

Jokkule duudde der bannu gootol

¹² Hande no bannu laatorii gootol baa no jokkule duudde nol woodi, nun bo, jokkule duudde laatorii bannu gootol. Non Almasiihu bo wa'i. ¹³ Gam en fu, en kebii batisi diga e Ruuhu gooto gam laatoden bannu gootol, Yahuduube e Yunaninkeebe, maccube e rimbe, en fu en jarinaama Ruuhu gooto on.

¹⁴ Bannu neddo laataaki jokkulal gootal, amma jokkule duudde. ¹⁵ To koyjal wi'i: «No mi junjo bane, mi jeyaaka e bannu,» e nun fu njal jeyaaka e bannu na? ¹⁶ Naa to nowru wi'i: «No mi laataaki itere, mi jeyaaka e bannu,» dum hadan ne jeyeego e bannu na? ¹⁷ To jokkule bannu fu laatake gite, noy neddo nanirta? Naa to de fu de laatake nowru, noy neddo luuttirta? ¹⁸ Amma, Alla resii jokkulal baajale fu der bannu, hande no o yidiri. ¹⁹ To jokkule fu laatakeno gootal, noy bannu laatonoo? ²⁰ E goonja, jokkule e duudi, amma de fu, de laati nun bannu gootol.

²¹ Itere waawataa ko wi'i junjo: «Mi woodaa haaje maa». Hoore bo waawataa ko wi'i koyde: «Mi woodaa haaje moodon». ²² Amma, jokkule bannu daaraade e buri tampugo, kanje bo dee nafa. ²³ Jokkule de daareten walaa teddujal, kanje buruden teddingo. Jokkule de centirten bo kanje buruden hakkilango. ²⁴ Jokkule meeden godde en kaajaaka hakkilango dum. Alla hawtii jokkule fu, hokki burude faandugo, ted-

dujal, ²⁵ gam to ceennirgu wadu der bannu, o acci jokkule fu e wallontira hakkune mum. ²⁶ To jokkulal gootal e naawee, de fu de nana naawdum e maggal. To jokkulal gootal teddinaama, de fu de maata welwelo e maggal.

²⁷ Onon, on laati nun bannu Almasiihu, moy moodon fu laati nun jokkulal bannu makko. ²⁸ Hande nun Alla resiri himbe der eklesiya mum. Aran, lilaabe, didawre annabiibe, tatawre janninoobe, baawo majjum wadoobe haaynaareeji, e nyawtoobe nyawbe, e faabotoobe, e ardiibe, e batoobe delle Ruuhu. ²⁹ Himbe ben fu laati nun lilaabe na? Naa be fu bee annabiibe nun? Naa be fu bee janninoobe nun? Himbe fu nun wadata haaynaareeji na? ³⁰ Himbe fu bane hokkaa baawde nyawtugo nyawbe, be fu bane hokkaa baawde batugo e delle Ruuhu, be fu bane bo hokkaa baawde nantingo delle den. ³¹ To non, tinnee daartee dokke burude nafugo. Jooni mi hollan on laawol burjol woodugo.

Yidde

13 Baa to mii waawi batugo delle himbe e delle malaykaabe fu, to mi walaa yidde, mi laati nun hande lenjuru piyeteenu, dum bo hande rimmo baggu. ² To Alla hokkii am dokkal wadugo annabaaku, to mi hebii annal dow siiriiji e dow huune fu, dum bo to mii woodi goondinki faa mi sottina baalle, amma mi woodaa yidde, mi laataaki goddum. ³ Baa to mi hokkii jawdi am fu talakaabe, mi sakka bannu am bo wuudee yiite, to mi woodaa yidde, dum nafataa am.

⁴ Goodudo yidde e woodi munyal, nee hebbi neddaaku. Yidde walaa nawniraagu, ne jurataako, ne woodaa manju hoore. ⁵ Goodudo yidde wadataa ko sentinii, o dartataa ko nafata mo tan, o monnortaako goddo, o jogataako hallande. ⁶ Goodudo yidde seyortaako ko halli, amma e seyoroogo goonja. ⁷ Oo yaafoo huune fu, oo hoolo huune fu, oo hedoo Alla der ko waroyta, oo munyana huune fu.

⁸ Yidde heennyataa faa abada. Annabaaku heennyan, batugo e delle feere feereje heennyan, annal bo heennyan. ⁹ Annal meeden laabidaa, annabaaku meeden bo laabidaa. ¹⁰ Amma to huune fu laabinaama, ko laabaa fu majjitan.

¹¹ No latinoomi suka, mi batii hande suka, mi mijono hande suka, jiide am bo hande jiide suka. Amma no mawnumi, mi accii golle sukaaku. ¹² Jooni en ji'ataa taw huune fu e laabal, dum nandi hande daanorgal nibbuñal nun daanortoden. Amma wakkati waraan, en ji'an e gite meeden deydey. Jooni taw annal am laabay, amma wakkati waraan de annanmi faa laaba, hande no Alla annirimmi.

¹³ Den, huune tati woni ko tabitii, goondingo, e hedaago moyyere Alla, e yidde. Amma yidde buri dum dum fu mawnugo.

Gollirgo dokke Ruuhu Ceniido

14 To non, daartee yidde. Daartee bo dokke Ruuhu Ceniido, hakko du dokkal annabaaku. ² Batoowo e delle Ruuhu, Alla nun joomum baddata, himbe bane. Gam goddo faamataa ka o batata, Ruuhu nun hokkata mo haalaaji Alla cuudiidi. ³ Amma gadoowo annabaaku wallan nun wobbe mawnugo der goondinki, e tiidina be, e hokka be semme. ⁴ Batoowo e delle Ruuhu, semmidinan nun goondinki mum, gadoowo annabaaku bo e walla eklesiya yahugo yeeso.

⁵ Mii yidi on fu baton e delle Ruuhu, amma ko burumi yidugo woni, gadon annabaaku. Gadoowo annabaaku e buri batoowo e delle Ruuhu, gam batoowo e delle Ruuhu mawnintaa eklesiya to jottinoowo de walaa. ⁶ Banniraabe, hande jon bi'en, mi wara to moodon, mi yanta baddirgo on e delle Ruuhu tan, laa-too mi janninay on ko Alla hollitimmi, mi waddanay on bo annal kesal, mi ekkitinay on bo, ume nafanmi on?

⁷ Daaree ji'en, baa huune jimirdum, hande jon fuuraanu dum bo moolooru. To puuroowo fuuraanu, dum bo piyoowo moolooru fiyay hande no haaniri, moy tintotoo ko fuuretee dum bo ko fiyete? ⁸ Naa moy siriyanto konu to puuroowo walaldu konu fuuray hande no haani? ⁹ Hande non onon bo, to haala moodon laabay, moy faamata ko jiddon wi'ugo? On boppii haala moodon! ¹⁰ Delle duudde nun woni der duuniyaaru nu, de fu, dee goodi ko de bi'ata. ¹¹ Amma to goddo baddii am e denjal jal mi nanataa, mi laatake janano makko, kanko bo o laatake janano am. ¹² Hande non, onon bo, no oon tinnii daartugo dokke Ruuhu, daartee aran dokke puy, jaarooje eklesiya yeeso.

¹³ Gam majjum, batoowo e delle Ruuhu fu, eela Alla walla dum nantingo de. ¹⁴ Gam to mii du'oo e denjal Ruuhu, ruuhu am e du'oo, amma hakkillo am gollataako. ¹⁵ Den, noy gadanmi? Mi du'oto e ruuhu am, mi du'oto bo e hakkillo am. Mi yiman e ruuhu am, mi yiman bo e hakkillo am. ¹⁶ To hinaa nun, to aa yetta Alla e ruuhu, noy tawaado caka hettiniibe, mo annaa dum, waawirta ko wi'i «aami» to a yettidii? Gam joomum nanataa ko batataa. ¹⁷ Baa to yettoore maa e woodi hande noy, dum mawnintaa goondinki joomum.

¹⁸ Mii yetta Alla gam mii buri on, on fu batugo e delle Ruuhu. ¹⁹ Amma der eklesiya, mii buri yidugo mi bata haalaaji joy paameteedi gam ekkitingo wobbe, buri batugo haalaaji ujune sappo e delle Ruuhu de faamataake.

²⁰ Banniraabe, to on laatee hande sukaabe der hakkillo moodon. Amma dow hallande laatee hande sukaabe, dow suttontirgo huune, laatee be hakkillooji mum benni hande mawbe. ²¹ E winnaa der tawreeta: Joomiraawo wi'i:

«Himbe bee, e delle Ruuhu, e kunnude hobbe nun

baajortoomi be.

Amma e nun fu, be kettinantaako am.»

²² Hande non, batugo e delle Ruuhu laati nun maane kiita dow be goondinay. Wadugo annabaaku laati nun gam goondinbe, hinaa gam be goondinay.

²³ Hande jon, to himbe eklesiya fu hawritii, den moy mabbe fu e bata delle Ruuhu feere feere, to himbe be janninaaka, dum bo be goondinay warii yi'ii dum, be bi'ataa ko'e mon sottake na? ²⁴ Naa bo, hande jon, mo goondinay, dum bo mo annaa dum, naati der juulirde moodon, go o tawi himbe fu e wada annabaaku, ka o nanata hiitoto mo, o faama no oo woodi hakke. ²⁵ Miilooji berne makko cuudiidi wurtinte, den o jiccoo, o sujidana Alla, o wi'a: «E goonja, Alla e wondi e moodon.»

No haani huune fu wadoroo der Eklesiya

²⁶ Banniraabe, noy haani gaden? To on kawritii, go oo do e woodi jimol, oo to e woodi janninol, goddo bo e woodi kollitol gom, goddo bo e bata e delle Ruuhu, goddo bo e nantina de, sey huune fu wadee gam goondinbe mawna. ²⁷ To delle Ruuhu nun batete, sey himbe dido bata, to dum buru tato, moy fu e wakkati mum. Goddo moodon nantina de. ²⁸ Amma to nantinoowo walaa, goodudo dokkal batugo e delle Ruuhu jeedoo der eklesiya, bata der berne mum, badda e Alla. ²⁹ Dow wadoobe annabaaku, dido dum bo tato etta haala, horiibe widitoo haala mabbe. ³⁰ To goddo der joodiibe e woodi ka Alla holli dum bata, sey aranneejo batoowo jeedoo. ³¹ Hande nun, on baawan ko wadi annabaaku gooto gooto, gam moy moodon fu ekkitoo, semmidina goondinki mum. ³² Wadoobe annabaaku sey waawa ko jogii ko'e mum, ³³ gam Alla laataaki Alla mo jibayeere, amma Alla mo jam.

Hande no dum laatii toy fu der eklesiyaaji Alla, ³⁴ sey rewbe jeedoo der eklesiya, be kokkaaka laawol be bata. Sey be baawa jogaago ko'e mabbe bee downtii hande no winniraa der tawreeta. ³⁵ To woodi ko be jidi faamineego, be acca faa to be kooti wuro, be yama worbe mabbe. Gam to debbo batii haala der eklesiya, dum centiniidum.

³⁶ Naa oon miili to moodon nun haala Alla yiwi? Onon tan hebi ka na? ³⁷ To goddo e miili e laati annabiijo, dum bo e miili hebii Ruuhu Ceniido, e haani joomum annita ko binnanmi on laati nun umuroore Joomiraawo. ³⁸ To goddo salake ko jabi haala ka, edum hollita no kanko e hoore makko Alla jabay mo.

³⁹ Gam majjum, banniraabe, tinnee daartee dokke annabaaku. To on calee bo himbe bata e delle Ruuhu, ⁴⁰ amma kakkilee, huune fu wadoo e hakkillo, e no haaniri.

Pintol Almasiihu

15 Banniraabe, mii yidi siwtorgo on linjiila ka baajimi on, jabudon ko oon darii dow makka e

semme. ² Diga e makka kisintedon to oon jogii ka hande no baajoriimi on. To hinaa non, goondinki moodon laatoto baanji.

³ Aran, mi yottinii on ko kebumi min e hoore am, kanjum woni. Almasiihu maayii gam hakkeji meeden, hande no Dewtere wi'i. ⁴ O uwaama, o fintii nyalaane tatawre, hande no Dewtere batiri. ⁵ O hollitanake Piyer, baawo majjum o hollitanii aahiibe sappo e dido. ⁶ Baawo majjum o hollitanii banniraabe ko buri keme joyo de woore. Duubbe mabbe e wuuri faa jooni, amma wobbe mum maayi. ⁷ Baawo majjum, o hollitanake Yaakuuba, den go o hollitanii lilaabe fu.

⁸ Faa sakitiineere, o hollitanii am, min nandudo hande sukeel dimaangel lebbi mum hebbay. ⁹ Gam min buri lilaabe fu faandugo, mi fotay du noddeego lilaado, gam mi tooriino eklesiya Alla. ¹⁰ Gam moyyere Alla laatoriiimi ko laatiimi. Moyyere ne o wadanimmi bo laataaki baanji, gam mi gollake ko buri lilaabe fu. Min bane wadata dum, amma moyyere Alla wonne der am wadata dum. ¹¹ To non, min nun, kambe nun, haala goota kan men piinata, kanka nun bo goondindon.

Pintol maaybe

¹² To emen baajoo no Almasiihu fintii e maayde, den noy wobbe moodon wi'irta maaybe fintataa? ¹³ To pintol maaybe walaa, Almasiihu e hoore mum bo fintay, ¹⁴ to Almasiihu fintay bo, waaji amen laatake baanji, goondinki moodon bo laatake baanji. ¹⁵ Ko buri fu, to e goonja maaybe fintataa, minon bo men laatake seedaniibe Alla fewre, gam emen ceedoo o fintinii Almasiihu, nani bo goonja bane, to maaybe fintataa. ¹⁶ Gam to maaybe fintataa, Almasiihu e hoore mum fintay. ¹⁷ To Almasiihu fintay, goondinki moodon laatake baanji, der hakkeji moodon bo gonudon faa jooni, ¹⁸ maayunoobe e goondinki Yeesu bo halkii. ¹⁹ To der duuniyaaru do tan miiluden hebugo riiba gonuka der kawtal men e Almasiihu, enen burannoo himbe fu yurminaago.

²⁰ Amma e goonja, Almasiihu fintii, o laatake arano der maaybe fintoobe. ²¹ Hande no maayde naatiri der duuniyaaru diga neddo, hande non bo pintol wariri diga e neddo. ²² Hande no himbe fu maayirta gam kawtal mum e Adamu, hande non himbe hebirta yonki gam kawtal mum e Almasiihu. ²³ Moy fu fintan e wakkati mum. Almasiihu laatii arano, baawo mum, goondinbe mo tokkina der nyalaane garki makko. ²⁴ Baawo majjum, timmoode duuniyaaru waran. Almasiihu halkan hooreebe e woodube baawde e semmeeji kalludi fu, den o hokka Alla Baaba meeden laamaare. ²⁵ Gam doole Almasiihu laamoo faa to Alla watti waybe makko ley teppe makko. ²⁶ Ganyo cakitor-teedo halkeego woni maayde. ²⁷ E winnaa: «Alla wattii huune fu ley koyde makko». Amma to wi'aama, «huune fu» Alla gattudo huune fu ley koyde makko bane

wondaa. ²⁸ To Almasiihu laatake hooreejo dow huune fu, kanko Biddo bo, o hokkan Alla hoore makko, den Alla laamoo dow huune fu, e dow moy fu.

²⁹ To non, riiba kaye wadeteebe batisi faa maayira woodi to maaybe fintataa? Ume wadi ko himbe e wadee batisi faa maayira? ³⁰ Enen e ko'e meeden bo, gam ume potteten wakkati fu kaliije maayde? ³¹ Banniraabe, nyalaane fu der hunnuko maayde nun gonumi. Amma e nun fu mii juroro on gam daliila kawtal moodon e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ³² To e miilooji hebugo goddum der duuniyaaru do nun gadirmi duuro der wanjarde Efesu, kabumi e bisaaji ladde kalludi, ume dum nafatammi to maaybe fintataa? Dum laatotono hande no ballool nol do wi'i: «Nyaamen jaren, gam jaango en maayan.» ³³ To on jamme ko'e moodon: «Yaadugo e kalludo biisan jikku boodunju.» ³⁴ Pukkinee hakkillooji moodon hande no haani, to on gadee hakke. Mi batii ka gam centon, gam wobbe moodon annaa Alla.

³⁵ Amma, wadoto goddo yama: «Noy maaybe fintirta? Bannu iri nol be bittiroyta?» ³⁶ Onon be galaa hakkillo! To a aawi awdi, doole ni waata go ni fuda. ³⁷ Awdi ni aawudaa fu, to gawri nun, dum bo awdi feereeri gom nun, gitel tan aawataa, pudol e haako mum bane. ³⁸ Baawo mum, Alla nun hokkata awdi fu iri pudol mum no o yidiri, awdi fu bo e pudol muudum nun. ³⁹ Kujje yonkinteeje fu bane woodi bannu gootol. Himbe e woodi bannu mum, bisaaji e bannu mum, pooli e bannu mum, liyyi bo e bannu mum.

⁴⁰ E woodi bannu nol dow kammu, e bannu nol leydi. Bannu nol dow e nari mum, nol leydi bo e nari mum.

⁴¹ Naango e jaynol mum, lewru e jaynol mum, koode bo e jaynol mum, baa koode den jaynol mum e suttontiri.

⁴² Hande non, pintol maaybe bo laatii. To bannu uwaama, nol nyola, to nol fintinaama, nol nyolataa.

⁴³ To nol uwaama nol woodaa teddujal, nol fintinee, enol woodi teddujal. To nol uwaama, nol tampunol, nol fintinee enol woodi semme. ⁴⁴ To nol uwaama bannu leydinkewol, nol fintinee enol laatii bannu ruuhunkewol. To bannu leydinkewol na'on, bannu ruuhunkewol bo na'on. ⁴⁵ E winnaa: «Adamu neddo aranneejo laatake yonkinteejo». Adamu cakitiido laatake Ruuhu kokkoowo yonki. ⁴⁶ Ruuhunkejum bane ardii, dum bannu nun ardii. Baawo mum ko dum Ruuhu tokkii.

⁴⁷ Adamu neddo arandeejo e sollaare leydi nun tagiraa, e leydi o yiwi, neddo didabo bo, dow kammu yiwi.

⁴⁸ No tagiraado e sollaare leydi wa'i, hande non woodube bannu leydinkewol bo wa'i. No yiwudo dow kammu wa'i, hande non be dow kammu bo wadoyta. ⁴⁹ Hande no nandirden e neddo tagiraado sollaare leydi, hande non bo nandiroyten e neddo yiwudo dow kammu.

⁵⁰ Banniraabe, ko jidum wi'ugo on nani: Bannu e iyiam waawataa ko roni Laamaare Alla, kade bo, nyooloojum waawataa ko roni ko nyolataa.

⁵¹ Nani mi hollan on asiiri gom: en fu bane maayata, amma en fu en baylitinte, ⁵² der wakkati gooti, der mayyande itere, to rimmo walaldu sakitiinewol nanaama. To ŋol fuuraama, maaybe artan finta e bannu ŋol nyolataa, enen horiibe en baylitinte. ⁵³ Den fu, bannu nyoloowol bornoto ko nyolataa, bannu maayoowol bo bornoo ko maayataa. ⁵⁴ To bannu nyoloowol borninaama ko nyolataa, maayoowol bo boorninaama ko maayataa, den haala annabaaku binnaaka ka hebban: «Maayde jaalaama, modaa.

⁵⁵ Maayde, toy jaalorgal maa woni?

Maayde, toy tooke maa woni?»

⁵⁶ Hakke woni tooke maayde, baawde hakke bo woni tawreeta. ⁵⁷ Yettoore laatanoo Alla kokkoowo en jaalaago diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu.

⁵⁸ Gam majjum banniraabe am yidaabe, laatee tabitiibe, be dimmataako. Wakkati fu kiinnee golle Joomiraawo, gam oon anni ko gaduɗon sabbu kawtal moodon e Joomiraawo yanataa baanji.

Wallugo goondinbe Urusaliima

16 Jooni, wallirgo goondinbe wonbe Urusaliima e ceede nun batananmi. Onon bo gadee hande no batumi eklesiyaaŋi leydi Galaatiya. ² Alal fu, moy moodon fu resa wecco dow ko o hebi. To on kedee mi wara go kawriton de. ³ To mi warii, mi lilan be cuboton be jaara ballal moodon faa Urusaliima, e dereeji paaminooji haala ballal moodon. ⁴ To fotii mi yaha min e hoore am, be jaadan e am.

Pol e miili witta to be Korintu

⁵ Mi waran to moodon, amma mi yiwiran e leydi Maseduwaan, gam ton tokkiranmi. ⁶ Wadoto to mi warii mi joodoo to moodon balde sedɗa, dum bo mi dabba ton. Den ballon am der jahaanjal am mi yahira to jahanmi fu. ⁷ Gam e laawol ŋol do, mi yidaa yaalugo on to mii yawta, to Joomiraawo e yidi mi joodoto to moodon balde sedɗa.

⁸ Amma mi joodoto taw Efesu faa juulde Pantekosta yottoo, ⁹ gam laawol manŋol mabbitanake am mi wada golle am, baa no waybe bo e duudi.

¹⁰ To Timote warii to moodon, jabbee mo, jogodon mo faa wooda, gam golle Joomiraawo nun o waɗata hande am. ¹¹ Gam majjum, to goddo yawoo mo. Balliitee mo dow jahaanjal makko. O yaha e jam, o warta to amen. Min e banniraabe emen kedii mo.

¹² Banniraawo meeden Apollos, mi tiidini dum de duuddum o yaada e banniraabe to moodon, amma faa hanne o nootaaki. Amma o waran to o hebori.

Baynaade

¹³ Kakkilee, daree e semme der goondinki, kollitee cuusal mon, goodee semme. ¹⁴ Ko gadoton fu, gadiree dum e yidde.

¹⁵ Banniraabe, ko eelanmi on woni, oon anni Estefanas e himbe wuro mum, kambe nun arti goondini der leydi Akaya fu. Be tinnake gollanaago himbe Alla. ¹⁶ Dowtanee himbe iri mabbe, tinniibe e gollodoo e mabbe.

¹⁷ Berne am weli e garki Estefanas e Fortunatus kan e Akaykus. Be gadanii am ko on baaway ko waɗanimmi gam oon boddi. ¹⁸ Be pukkinii berne am e berde moodon. Gam majjum teddinee himbe hande mabbe.

¹⁹ Himbe eklesiyaaŋi leydi Asiya fu sannii on. Akilas e Piriikiila, e goondinbe Yeesu hawritintoobe der wuro mabbe fu e sanna on sanne e inne Joomiraawo. ²⁰ Banniraabe fu e sanna on.

Moy moodon fu sanna banniraawo mum e yidde mawne.

²¹ Min Pol mi sannii on e binni junŋo am.

²² Neddo fu mo yidaa Joomiraawo, o naalaado! Maranata, yaa Joomiraawo Yeesu, war!

²³ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon!

²⁴ Mii yidi on on fu, gam kawtal meeden e Yeesu Almasiihu.

Galaatiya

Haala Puddirka

Derewol Galaatiya laati nun ɗol Pol winnani eklesiyaaɗi ɗi o titi wakkati o wadi jahaale makko de Golle Lilaabe batani. Wobbe e miili, eklesiyaaɗi ɗin tawa nun weccoore Asiya pettel, waato to wi'etee Turkiya jooni. No Pol yawti, Yahuduube waajotoobe wobbe yahii ton e bata kalluka dow golle waaji de o wadata. Bee bi'a: haanu nun himbe downtanoo tawreeta Muusa e juuldeeji Yahuduube, e juulnol. Baawo mum, wobbe der goondinbe wi'i e woodi hoore mum, go be etti dimaaku mabbe bee gadira ko haanay. Pol fuddi toontaago dow ka be gaccortoo dum dow golle waaji de o wadata. Bee bata ka gam be gatta seko der tedduɗal linjiila ka o waajoto. Yeesu Almasiihu pintudo e hoore mum nun hollitanii Pol, kanko nun bo hokki Pol linjiila ka waajoto. Lilaabe Yeesu wobbe bo e darii baawo Pol. Pol wooltanii Piyer der siire Antakiya gam munaafitaare makko. O habidii bo yidube e jogii tawaanɗal Yahuduube. Pol hollii be no goondindo fu laatinaama poonnitiido diga e goondinki mum, hande no Ibrahiima habbiranaa alkawal mum. Baawo mum, Pol hollii ko laatii golle tawreeta. Goondin-go Yeesu Almasiihu e waylita gonki men, laatina en rimbe, hinaa maccube. Wittitaago der downtanaago golle tawreeta, kanjum laatinta neddo maccudo. Baawo mum, Pol heennyitiri e hollugo goonki mo Ruuhu Alla ar-danii.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-10
2. Alla e hoore mum nun laatini Pol lilaado, 1.11-2.21
3. Haala moyyere Alla, 3.1-4-31
4. Dimaaku goondinbe e ko be jowanaa, 5.1-6.10
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.11-18.

Sannoore

1 Derewol ɗol do yiwii e am, min Pol, lilaado. Himbe bane lilimmi. Lilal am yiway diga e neddo. Amma Yeesu Almasiihu e Alla Baaba pintindo mo diga maayde nun lilimmi. ² Min e banniraabe wondube e am fu, emen binnana on derewol ɗol, onon himbe eklesiyaaɗi leydi Galaatiya. ³ Baaba meeden Alla, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, wadana on moyyere, hokka on jam. ⁴ Almasiihu hokkii hoore mum gam hakkeeki meeden. O wurtinii en diga e jamaanuuru hal-lunu nu. Hande non Alla Baaba meeden yidiri. ⁵ Tedduɗal laatanoo mo faa abada. Aami.

Linjiila feereha gom walaa

⁶ Dum haaynake am no baylitoridon law, tokkudon linjiila gokka, accudon Alla, noddudo on e moyyere Almasiihu. ⁷ Linjiila gokka walaa. Amma himbe nun laawata on e yidi waylitingo linjiila Almasiihu. ⁸ To goddo waajike on linjiila feereha ka yaaday e ka men baajii on, baa to menen nun, dum bo malaykaajo yi-wudo dow kammu nun, naaloore Alla wonoo dow joomum. ⁹ Men batiino on ka, jooni bo mii batitoo on ka: To goddo waajike on linjiila feereha, cuttontirka e ka men baajii on, naaloore Alla wonoo dow joomum.

¹⁰ Den kan, fottango himbe nun daartanmi, naa fottango Alla? Mi daartan nun mi fottana himbe na? To mii daartanno fottango himbe, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pol laatorii lilaado

¹¹ Banniraabe, mii yidi paamon no linjiila ka baajotoomi yiway e neddo. ¹² Neddo bane hokkimmi ka, neddo bane janjinimmi ka bo, amma Yeesu Almasiihu hollitanii am, hokkimmi ka.

¹³ On nanii no laatinoomi arande, der diina Yahuduube. Mi toorii eklesiya Alla e cattal, mi tinnakeno halkugo ka. ¹⁴ Mii burunoo igoobe am duubbe der laawol diina Yahuduube. Mii wooduno tinnaare mawne dow saloraago tawaanɗal kaakiraabe am.

¹⁵ Amma Alla subii am diga mii woni der reedu inna am, noddimmi sabbu moyyere mum. ¹⁶ O hollitii am Biyiiko gam mi waajoo heeferbe habaru makko. Wakkati mum, mi seedinay goddo. ¹⁷ Mi yahay Urusaliima to artube am laataago lilaabe, amma mi yahii leydi Arabiya, bittoymi Damas. ¹⁸ Duubi tati baawo mum jahumi Urusaliima, gam mi annita Piyer, gondumi e makko balde sappo e joy. ¹⁹ Mi yi'ay lilaado baa gooto, to hinaa Yaakuuba, miiraawo Joomiraawo.

²⁰ Ko binnanami on do, Alla woni seedeje am, mi fewataa.

²¹ Baawo majjum, jahumi leydi Siriya, e leydi Silisiya.

²² Wakkati majjum, goondinbe be eklesiyaaaji leydi Yahudiya meeday yi'ugo am e gite mum. ²³ Be nanan no nun tan e wi'ee, neddo toorannoodo en, jooni na'on waajoo haala goondinki ki yiduno halkugo. ²⁴ Den be teddinii Alla sabbu am.

No lilaabe jabiri Pol.

2 Duubi sappo e naay baawo mum, bittumi Urusaliima min e Barnabbas. Titus bo e wondi e am. ² Mi yahii ton gam ko Alla hollitimmi. Mi hawtii min tan e ardiibe, kollumi be linjiila ka baajotoomi caka be lenyi janani. Gam mi yidaa golle am de gadumi, e de gadanmi laatoo baanji. ³ Titus gondudo e am, laati nun Yunaninkeejo, o doolaaka bo julnaago. ⁴ E non fu, banniraabe fewrekuube naatube caka men e yoyre, e yidunoo dum. Be daartii liinyugo dimaaku kebuden der kawtal meeden e Yeesu Almasiihu, gam be bittina en der maccunnaaku. ⁵ Amma men kokkay be laawol baa sedda, heba goonja linjiila tabitoo caka moodon.

⁶ Daaraabe mawbe ben, baa to ume be laatiino, walaa ko faalii am, gam Alla burontirtaa himbe. Mawbe ben yowanay am goddum. ⁷ Amma be paamii Alla nun yowaniami linjiila mi waajoo be lenyi janani, hande no o yowirani Piyer waajoo Yahuduube. ⁸ Alla laatindo Piyer lilaado caka Yahuduube, kanko laatinimmi min bo lilaado caka be lenyi janani. ⁹ Yaakuuba e Piyer e Yuhaana, laatiibe darjanal goondinbe annitii moyyere ne Alla wadanimmi. Be kokkii men juude min e Barnabbas gam hollitingo naaral amen. Hande non menen, men jaha men baajoo be lenyi janani, kambe bo be baajoo Yahuduube. ¹⁰ Ko be eeli men tan woni, men ciwtora talakaabe. Mi tinnike bo wadugo dum.

Pol wooltanii Piyer der siire Antiyokiya

¹¹ Amma no Piyer wari Antiyokiya, mi wooltanii mo yeeso himbe gam o woofii. ¹² Gam ko lilaabe Yaakuuba wara, Piyer e nyaamdannoo e be lenyi janani. Amma no be jottii, o takkitii be, o acci nyaamdugo e mabbe, gam oo hula Yahuduube. ¹³ Yahuduube goondinbe Yeesu wobbe hawtii e makko, faa be naanni Barnabbas bo der munaafitaare mabbe. ¹⁴ No ji'umi be jahataa der goonja linjiila, bi'umi Piyer yeeso himbe fu: «An Yahuduujoo, aa wada hande no be lenyi janani wadata, hinaa hande no Yahuduube, noy doolirta be lenyi janani be gada hande Yahuduube?»

Goondingo Yeesu Almasiihu tan hisinta

¹⁵ Menen, men dimaaka maa der lenyol Yahuduube, men laataaki hakkeebe be lenyi janani. ¹⁶ Emen anni neddo laatintaake poonnitiido e tokkugo tawreeta. E goondinki Yeesu Almasiihu tan neddo laatinirtee

poonnitiido. Menen bo men goondinii Yeesu Almasiihu, gam men laatinee foonnitiibe diga e goondinki, hinaa gam tokkugo tawreeta. Gam walaa baa gooto laatinteedo poonnitiido e tokkugo tawreeta. ¹⁷ Emen daarta laatineego foonnitiibe der kawtal amen e Almasiihu. Der majjum, to tawaama men hakkeebe nun, den Almasiihu laati nun gollantoodo hakke na? Abada! ¹⁸ Gam to mii mahitoo ko pusumi, min e hoore am mii tabbitina no mi boofudo. ¹⁹ Amma min, mi maayi dow wecco tawreeta, tawreeta kan warimmi, heba mi wuura gam Alla. Mi tiggidaama e Almasiihu dow leggal palaanal. ²⁰ Min bane wuurata, Almasiihu nun wuuri der am. Guurnam bannu buuranmi jooni, e goondinki 'Biddo Alla nun buuranmi, kanko jiddo am faa hokkitiri hoore mum gam am. ²¹ Mi woppataa moyyere Alla. Gam to e tokkugo tawreeta nun neddo laatinirtee poonnitiido, den fu Almasiihu maayii gam baanji.

Tokkugo tawreeta dum bo goondingo Yeesu

(Roma. 4; 8.14-17)

3 Onon be Galaatiya, on galaa hakkillo! Moy jammii on? On laabinanaamaa haala Yeesu Almasiihu, tiggaado dow leggal palaanal. ² Toontee am yande dee do: Gam tokkudon tawreeta acci kebudon Ruuhu Ceniido na, naa gam on nanii linjiila go goondindon Yeesu Almasiihu? ³ Non hakkillo moodon faandiri? On puddirii e Ruuhu Alla, ko oon jidi heennyitirgo e semme moodon? ⁴ Huune ko hebi on dum fu laatike baanji na? Wadataako dum laatoo baanji. ⁵ Kokkudo on Ruuhu mum, go e wada haaynaarejei hakkune mon, gam tokkudon tawreeta o wadata nun na, naa gam on nanii linjiila ko goondindon?

⁶ Dewtere wi'i: «Iburaahiima goondinii, go Alla daari mo poonnitiido.» ⁷ Gam majjum, paamee kaa do: Goondinbe Alla nun laatii bibbe Iburaahiima. ⁸ Dewtere batiino, no Alla wadan be lenyi janani foonnitiibe gam goondinki mabbe. Kan acci ne batunoo Iburaahiima linjiila diga law, ne wi'i: «Lenyi fu barkidinte diga e maa.» ⁹ Iburaahiima goondinii go o barkidinaa. Hande non goondinbe heban barkidineego e makko.

¹⁰ Amma hooliibe tawreeta fu naaloore na'on dow mabbe. Gam e winnii der Dewtere: «Naaloore laatanoo mo tokkay baadey e gollira ko winnaa der tawreeta.» ¹¹ Dum laabii no baa gooto laatintaake poonnitiido yeeso Alla e tokkugo tawreeta. Gam dewtere wi'i: «Poonnitiido wuuran sabbu goondinki mum.» ¹² Nani tawreeta yiway e goondinki, gam e winnii: «Golliroowo ko tawreeta bati fu wuuran e majjum.»

¹³ Almasiihu sooditake en diga naaloore tawreeta. O laatake naalaado gam men, gam e winnii: «Bilaado dow leggal fu laati nun naalaado.» ¹⁴ Yeesu wadii dum gam barke Iburaahiima laatanoo be lenyi janani. Goondindo Yeesu Almasiihu heban Ruuhu mo Alla habbani dum alkawal.

Tawreeta e alkawal

¹⁵ Banniraabe, mii bata do hande no himbe batirta. To neddo habbi alkawal tabbitini ŋal, walaa piirtando ŋal, walaa beydoowo ŋal bo. ¹⁶ Alla habbanii Iburahiima e taaniraawo mum alkawal. Dewtere wi'ay: «Taaniraabe», hande be duubbe nun, amma gooto ne batani, ne wi'i: «taaniraawo maa», kanko woni Almasiihu. ¹⁷ Ko jidumi wi'ugo woni: Alla habbi alkawal faa woodi. Den tawreeta garuka baawo duubi keme naay e laso e sappo, waawataa ko fiirti ŋal, laatina ŋal baanji. ¹⁸ To donŋu hebirte nun e tawreeta, den fu e alkawal bane ŋu hebirtee. Nani bo e alkawal nun Alla hokkiri Iburahiima moyyere.

¹⁹ Den ume sariya wari wadugo? Ka hokkaamaa gam hollitingo boofi, faa ko taaniraawo Iburahiima wara, kanko nun Alla habbani alkawal. Diga e malaykaabe bo tawreeta hokkaa, der junŋo hakkunneejo. ²⁰ Amma to neddo gooto nun, haaje hakkunneejo walaa. Nani bo Alla kan laati nun gooto.

²¹ Den, tawreeta luudontiran nun e alkawal Alla na? Aawo! To tawreeta waawanno ko hokki yonki, den fu e goonja neddo laatinteno poonnitiido diga e tawreeta. ²² Dewtere wi'i, hakke jaalake himbe fu. To non goondinbe Yeesu Almasiihu heban ko be kabbanaa alkawal gam goondinki mabbe.

²³ Diga goondinki waray, tawreeta e habbunoo en hande der kasu. Ekaa habbi en hakko goondinki suppitintoo. ²⁴ Hande non tawreeta laatorii deenoowo en faa wakkati Almasiihu wari gam laatineden foonnitiibe diga e goondinki. ²⁵ Jooni no goondinki wari, en burtake e junŋo deenoowo on.

²⁶ On fu, on laatake bibbe Alla gam on goondini Yeesu Almasiihu. ²⁷ On fu, on kawtii e Almasiihu, gadanadon batasi e inne makko, nandudon mo. ²⁸ Cuttontir walaa hakkune Yahuduujo e Yunaninkeejo, dimo naa bo maccudo, gorko naa bo debbo, gam on fu on laatike gootum der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁹ To on laatike himbe Almasiihu, den on laatike be lenyol Iburahiima, on donan ko Alla habbannoo mo alkawal.

4 Ko jidum wi'ugo woni, to donoowo e laatii sukeel, walaa ko suttontirta mo e maccudo, baa no kanko nun woodi huune fu. ² O downtanto reenoobe mo e dawranoobe jawdi makko faa wakkati ki baabiiko resi yottoo. ³ Enen bo, no laatinoden sukaabe, en laatikeno maccube baawdeejji duuniyaaru. ⁴ Amma no wakkati ki Alla resi hebbi, o lili Biddo makko. Biddo on rimaama e debbo, o umminaama ley baawde tawreeta, ⁵ gam o rindina wonbe der makka, o laatina en bibbe Alla.

⁶ Gam een laatii bibbe Alla, o lili Ruuhu Biyiiko der berde meeden. Kanjum acci Ruuhu on e wi'a: «Abba», waato Baaba. ⁷ To non, a laataaki kade maccudo, biddo nun laatidaa. No aa laatii biddo, a ronan ko Alla resani bibbe mum.

Ko jogii Pol dow be Galaatiya

⁸ Den ko on annaano Alla, on jagganakeno safeteebe be laataaki Alla e goonja. ⁹ Amma jooni no annitindon Alla, dum bo mi wi'a no Alla anniti on, noy dum wadi ko oon bitta to ruuhuuji di walaa baawde e tedduŋal? Ko jey sabbu ko oon jidi laataago maccube majji kade? ¹⁰ Oon kakkilana nyalaade godde, e lebbi goddi, e wakkatiiji goddi, e duubi goddi. ¹¹ Mii hula to golle gadumi gam moodon laato baanji.

¹² Banniraabe, mii eela on, laatee hande am, gam min bo mii laatii hande moodon. On gaday am fu gacce gom. ¹³ Oon anni gam sabbu nyaw nun acci ko baa-jiimi on linjiila aran. ¹⁴ Nyaw am toorii on, amma on jawaaki am, on elay am bo. On jabii am hande malaykaajo Alla, e hande Yeesu Almasiihu. ¹⁵ To non, toy seyo moodon goodunodon woni? Gam mii seedanoo on dum, to on baawiino, on doofanno gite moodon kokkon am. ¹⁶ Mi laatike ganyo moodon gam mii bata on goonja na?

¹⁷ Tinnaare himbe ben woodi dow moodon woodaa, gam be jidu nun seennugo on e am, gam tokkodon be e tinnaare. ¹⁸ Wadugo ko nafata e tinnaare baadey e woodi, amma hinaa to mii woni e moodon tan.

¹⁹ Sukaabe am, mii tooro kade gam moodon hande no debbo nanirta ŋatawre. Dum laato faa jikku Almasiihu wonoo der moodon. ²⁰ Mii yidunoo wonaago to moodon jooni, gam mi heba no baddirmi e moodon. Jooni mi annaa noy gadanmi e haala moodon.

Alkawalji didi: Jeyaanaaku e dimaaku

²¹ Batee am onon yidube downtanaago tawreeta. On nanay ko tawreeta kan wi'i na? ²² E winnii no Iburahiima e woodi bibbe worbe dido, gooto bii kordo, gooto bo bii dimo. ²³ Bii kordo rimaama hande no himbe fu rimirtee, bii dimo bo rimiraa e alkawal Alla. ²⁴ E woodi ko soomii der haala ka. Rewbe dido ben laati nun alkawalji Alla didi. Gootal, waato Hajara, yiwii dow waanne Sinayi, kanjal rimi maccube. ²⁵ Hajara laati nun hande waanne Sinayi, tawaane leydi Arabiya. Oo nandi e Urusaliima ni jooni. Gam Urusaliima e sukaabe mum, e jeyaanaaku woni. ²⁶ Amma Urusaliima ni dow kammu laati nun dimuri, kayri laatii inna meeden. ²⁷ Gam e winnii:

«Welweltu, an dimaro!

Huubu kuubaali seyo! an mo meeday ko nani ŋatawre.

Gam sukaabe debbo accaado duudan bura be debbo banjaado.»

²⁸ Onon banniraabe, on laati nun bibbe alkawal Alla hande Isiyaaku. ²⁹ Amma, hande no dimaado e bannu tooriri dimaado e Ruuhu Alla, hande nun bo dum laatii faa hanne. ³⁰ Amma ume nun Dewtere wi'i? Ne wi'i: «Riiwu kordo e biyum, gam bii kordo ronidintaa e bii

dimo». ³¹ Hande non banniraabe, en laataaki bibbe kord, amma een bibbe dimo.

Goondinbe rindinaama

5 Almasiihu firtii en gam laatoden rimbe e goonja. Gam majjum, daree e semme, to on accee bitinedon der baawde jeyaanaaku. ² Min Pol, mii wi'a on: To on nootike juulnadon, Almasiihu nafataa on goddum. ³ Mii batitoo ka kade, neddo fu nootiido juulnaago, sey joomum downtanoo tawreeta fu. ⁴ Onon dartoobe laataago foonnitiibe diga e tawreeta, on ceedi e Almasiihu, on bodfodike e moyyere Alla. ⁵ Menen, e men kedi Alla laatina men foonnitiibe diga e goondinki. Kanjum men kedi e baawde Ruuhu Ceniido. ⁶ To goddo hawtii e Yeesu Almasiihu, juulnol e dullere juulnol fu laataaki goddum. Ko nafata woni, goondinki gollotooki e yidde.

⁷ On puddii doggudu moodon no woodiri. Moy haggi on, hadi on downtanaago goonja? ⁸ Ko wayliti miilooji moodon yiway to Alla, noddudo on. ⁹ E wi'ee: Yu-ufinirdum sedda yuufinan conni laawaani fu. ¹⁰ Min kan, mii hoolii on gam joomiraawo, mii anni miilo moodon wittay nokkun feere. Amma laawoowo on on, baa to moy nun, o doyyete kiita.

¹¹ Banniraabe, to haala juulnol nun baajotoomi, gam ume tooreteemi? To kanka baajotoomi, den fu maayde Almasiihu dow leggal palaanjal laatantaakono goddo fergere. ¹² Laawoobe on bee, yaha wuddita dum fu.

¹³ Banniraabe, on noddaama gam laatodon rimbe. To on ettee dimaaku moodon gadiron jidaadi yonki. Amma, moy fu jagganoo bannun e yidde. ¹⁴ Gam tawreeta fu hawtii der haala goota kaa do: «Yidu banniraawo maa hande no jidirdaa hoore maa». ¹⁵ Amma to oon yakkontira, oon nyaamontira hande dawaadi, kakkilee to on kalkontiree.

Ruuhu Ceniido e jidaadi yonki

¹⁶ Gam majjum, mii bata on: Accee Ruuhu Ceniido dura gonki mon, den on tokkataa jidaadi yonki moodon. ¹⁷ Gam jidaade yonki e luudontiri e Ruuhu, ko Ruuhu yidi bo e luudontiri e jidaadi yonki. Edum luudontiri hakkune majjum, kan acci on baawataa wadugo ko jidudon. ¹⁸ Amma to Ruuhu durata on, tawreeta woodaa baawde dow mon.

¹⁹ Ko jidaadi yonki waddata e laabi. Kanjum woni, jeenu, ko sobi, kaaruwaaku, ²⁰ caafol tooruuje, do-bodoboosje, gaynu, hawre, nawniraagu, mone, jeddi cattudi, luudontirigo, ceennirgu, ²¹ suuno, jarde bagi, deereraaku e ko nandi e majjum. Mii seedina on hande no ceedinirnoomi on bi'umi, wadoobe iri baadi nin fu naatataa der Laamaare Alla.

²² Amma ko Ruuhu Ceniido rimata woni: yidde, seyo, jam, munyal, neddaaku, yurmeene, goondinki, ²³ diggere e jogaago hoore mum. Tawreeta walaa gacchootooka iri kujje dee. ²⁴ Laatiibe be Yeesu Almasiihu tiggii balli mum e jidaadi yonki, e suuno mum fu dow leggal palaanjal. ²⁵ To e Ruuhu nun buurirden, accee jahiren no Ruuhu yidiri. ²⁶ To en mawnitee, to en corkontiree, to en gadontiree nawniraagu.

Ballontiree hakkune moodon

6 Banniraabe, to on nanjii goddo e wada boofol, onon woodube Ruuhu, bittinee joomum e diggere. Amma, onon bo kakkilee gam to on naatee der jarbeeji. ² Ballontiree roonaago doolle moodon, hande non kebbinirton ko Almasiihu resani on. ³ To goddo e miili e laatii goddum, nani bo o laataaki goddum, o jammike hoore makko. ⁴ Moy fu daara golle muudum. To de potii ko o juroro, o juro gam hoore makko, amma to o jura dow golle goddo. ⁵ Gam moy fu roonoto e hoore mum doongal mum.

⁶ Jannjinteedo haala Alla, e haani seennira ko woodi e jannjinoowo dum.

⁷ To on majjinee ko'e moodon, Alla nootataako goddo yawoo dum. Ko moy fu aawi, kanjum ruggata. ⁸ Aawudo ko suuno mum yidi, ruggan ko suuno rimata, waato maayde. Aawudo ko Ruuhu Ceniido yidi, ruggan ko Ruuhu rimata, waato yonki tabitiiki. ⁹ To en comee wadugo geetum. Gam to en tampay, en duggan to wakkati mum warii. ¹⁰ To non, de gooduden wakkati, en gadanee himbe fu geetum, accu dun banniraabe meeden goondinbe.

Haalaaji cakitiidi e baynaade

¹¹ Daaree binniji mawdi di binnanmi on e junjo am. ¹² Dartoobe hollitingo hoore mum yeeso himbe, kambe doolata on juulnaago. Bee gada dum gam be jidaa tooreego sabbu leggal Almasiihu palaanjal. ¹³ Baa kambe juulnaabe, be tokkaaki tawreeta. Be jidu nun juulnodon gam be keba juroraago on. ¹⁴ Min kan, mi jurortaako goddum to hinaa leggal joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu palaanjal. Diga e maggal duuniyaaru tiggaa gam am, min bo tiggami gam mayru. ¹⁵ Gam juulnaago e dullere juulnaago fu laataaki goddum, sey laataago neddo keso, tagitaado. ¹⁶ Tokkuba laawol njol fu, Alla hokku dum jam e endam, kambe e Isira'iilaabe be Alla.

¹⁷ Diga jooni, to goddo tooranmi kade, gam bannu am e woodi maane battarde Yeesu.

¹⁸ Banniraabe, moyyere joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon! Aami.

Efesu

Haala Puddirka

Derewol Pol ɗol ɗo, eklesiya Efesu tan bane o winnani ɗol, amma eklesiyaaji baadeere leydi Asiya fu o winnani ɗol, don nun wi'etee jooni Turkiya. Der binniji arandeeji, inne Efesu walaano der derewol ɗol. Pol e anni eklesiya Efesu, gam o wadiino ton hande duubi tati. Golle Lilaabe 19 e 20. Dum nandi hande derewol Efesu ɗol nun Koloosi 4.16 batani.

Roma nun Pol woni o winniri derewol ɗol hakkune duubol 62, ko Tikikus yaari ɗol. Diga fuddoode maggol, Pol hollii laawol ɗol Alla tokki o hisinira himbe diga e Yeesu Almasiihu. Alla e hoore mum resiino ko yiduno wadugo diga duuniyaaru tagaaka. Kanjum Pol noddii asiiri. O hollitii asiiri ko o resunoo wadugo diga e Yeesu Almasiihu, den o subii Pol laatoo gollantoodo asiiri on.

Baawo haalaaji di, Pol batanii goonki goondinbe hebbube Ruuhu Ceniido. O luudontirii ki e goonki be goondinay, be annaa Alla.

Hande non, be Pol winnanta hebirta semme jaalaago ekkitinoobe fewrekuube, dartoobe seekina eklesiyaaji gonudi baadeere Koloosi.

Haala mawka der derewol ɗol woni no himbe fu laatorii gootum diga e Almasiihu baa no bee laatii lenyi e himbe feere feere.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Almasiihu e eklesiya mum, 1.3-1-23
3. Yahuduube e be lenyi janani laatake gootum baa no bee laatii lenyi feere feere (2.1-3.20)
4. Eklesiya e laatii goota, amma moy fu e dokkal mum der eklesiya ka wuro (4.1-16).
5. Himbe fu e laatii gootum baa no joonne mabbe e suttontirii (5.21-6.9)
6. Kabirdum goondindo e cannooje, 6.10-24.

Sannoore

¹ Derewol ɗol ɗo yiwii e am min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e yidde Alla. Mii winnana himbe Alla wonbe Efesu, goondinbe Yeesu Almasiihu. ² Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, wadana on moyyere, hokka on jam.

Barke Alla wadanta himbe diga Almasiihu

³ Yettoore laatano Alla, laatiido Baaba Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden. Gam kawtal meeden e Almasiihu, o barkidini en e hokkugo en barke ruuhunkeeje feere feereje, yiwude dow kammu. ⁴ Diga duuniyaaru tagaaka, Alla subii en sabbu Almasiihu, gam laatoden seniibe, be walaa gacce yeeso makko. ⁵ O subii en diga aran, gam laatoden bibbe makko diga e Yeesu Almasiihu. Non non o yidiri dum sabbu geetaaku makko. Non dum fottirani mo bo. ⁶ Gam majjum, en maantee, teddinen Alla gam moyyere makko ne o wadani en, diga hokkugo en Biyiiko jidaado.

⁷ Moyyere Alla e mawni: Diga e kawtal men e Almasiihu, en pirtaama, jaafaden, sabbu yiyam makko deyyiitiidam. ⁸ O duudinani en moyyere makko, o hokki en

hakkillo e faamu kebbunju. ⁹ Geetaaku makko acci o annini en asiiri sago makko, ko o resuno wadugo diga fuddoode diga e Almasiihu. ¹⁰ To wakkati warii, Alla hebbinan ko resuno wadugo, o hawritan ko woni dow kammu e dow leydi fu, o wada Almasiihu laatoo hooreejo majjum.

¹¹ Der kawtal men e Almasiihu, Alla hokkii en gedu ɗu o habbannoo en alkawal mum, e subugo en diga law, hande no o resirno. O wadii dum, gam non o subirno e sago makko, ¹² gam maanten Alla, teddinen mo, enen artaabe subaa, watti hoolaare mum dow Almasiihu.

¹³ Onon bo, no kawtudon e Almasiihu, on nanii haala goonja, kanka woni linjiila kaa ɗo hisinta on. No goondindon, Alla maanake on. Maane nen woni Ruuhu Ceniido mo o habbuno alkawal mum o hokkan.

¹⁴ Ruuhu Ceniido on nun laatii hande torma barke de desanaden. En keban de to nyalaane kisidam men hebbidii. To non en maantee Alla, teddinen mo.

Pol e du'anoo goondinbe Efesu

¹⁵ Gam majjum, min bo, no nanumi habaru no goondinirdon Yeesu Joomiraawo, e no jidirdon banni-

raabe goondinbe, ¹⁶ mi accay yettugo Alla gam moodon. De du'otoomi fu, emi siwtora on. ¹⁷ Mii eela Alla Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, Baaba mo tedduŋal, hokka on Ruuhu mum kokkoowo hakkillo. Ruuhu on hollita on Alla hande no o laati. ¹⁸ Mii eela Alla yaynina berde moodon, heba paamon ko hedii on der noddoore ne o noddi on, paamon bo no barke de desanaŋon onon e himbe makko teddiri. ¹⁹ On paaman bo baawde mawde, semmenteeje, de o holliti dow meeden, enen goondinbe. E baawde den, e semme makko, ²⁰ o fintiniri Almasiihu diga e maayde. O joodini mo wecco junŋo makko nyaamo, dow kammu. ²¹ Hande non Almasiihu laatorii burudo laamuuji e baawdeejji e semmeeji e mawbe fu. Kanko nun laatii hooreejo dow ko woodi inne fu, hinaa der duuniyaaru nuu do tan, amma e der duuniyaaru nu yeeso bo. ²² Alla wattii huune fu ley koyde Almasiihu. O wadii mo Joomiraawo dow huune fu, o laatini mo hooreejo Ekle-siya. ²³ Eklesiya kan woni bannu Almasiihu. E makka Almasiihu hebbi, kanko mo Alla hebbi der mum.

Almasiihu woni Kisinoowo

2 Onon, on maayiino gam boofi moodon e hakkeejji moodon. ² Kanji tokkunodon, hande no duuniyaaru yahirta, dowtanidon hooreejo ruuhuuji kalludi, tawaadi hakkune dow e ley. Ruuhuuji din nun gollotoo faa e hanne caka himbe yeddube Alla. ³ En fu, hande no mabbe laatinoden. Suunooji meeden tokkunoden. Ko miilooji meeden kalludi, e jikku meeden yidi gadeteno. Gam sabbu jikku meeden ŋu, mone Alla nun haandannoo en hande no mabbe.

⁴ Amma endam Alla walaa kaddi, o yidii en e yidde mawne. ⁵ Gam majjum, enen maayunooobe sabbu boofi men, o fintidinii en e Almasiihu. E goonja, gam moyyere Alla kisudon. ⁶ No een kawti e Yeesu Almasiihu, Alla fintidinii en e makko, joodidini en e makko dow kammu. ⁷ O wadii dum gam o hollita en geetaaku makko. Jaamanuuji garooji fu yi'an manŋu moyyere makko ne foonnirtaake goddum. O wadanii en ne gam een kawti e Yeesu Almasiihu. ⁸ Gam sabbu moyyere Alla kisudon, e gam on goondinii Almasiihu. Kisidam moodon laati nun dokkal Alla, golle moodon bane. ⁹ Kisidam mon yiway diga e mon, gam to goddo hebu juraago. ¹⁰ Alla nun wadi en, kanko tagi en diga e kawtal men e Yeesu Almasiihu, gam golle boodde. Golle boodde den, Alla siriyake de diga aran gam gaden de.

Almasiihu laatinii en gootum

¹¹ Yahuduube e woodunoo maane juulnol e balli mum, bee jidi bo noddeego «juulniibe.» Onon be laataaki Yahuduube, on goodaa hande maane nen e balli mon, go bee nodda on «heeferbe.» To non ciwtoree ko laatinodon. ¹² Wakkati mum, on goodaano Almasiihu, on kawtaano e Isira'iilaabe, on galaano der alkawalji di Alla habbuno. On kedaakino goddum

yeeso, on goodaano bo Alla der duuniyaaru. ¹³ Amma jooni, no kawtudon e Yeesu Almasiihu, onon woddi-noobe, on battinaama diga e yiyam makko deyyiti-idam. ¹⁴ Gam Almasiihu nun laatii jam meeden. O wadii laatiibe Yahuduube e be lenyi janani laatii gootum, diga e hokkugo yonki makko dow leggal palaanjal. Hande non o pusiri bombooru gayŋu ŋuu do seennunoo be. ¹⁵ Almasiihu moytii Sariya e umurooje mum, e kakkilanol mum fu. Non non o wadiri Yahuduube e be lenyi janani fu laatii lenyol kesol, gam bee kawti e makko. Hande non o jonniri jam hakkune mabbe. ¹⁶ Diga e maayde makko dow leggal palaanjal o weldiniri be e Alla. O hawtii be be laatii bannu gootol diga e maayde makko. Diga e palaanjal ŋal, o sottiniri gayŋu tawanooŋu hakkune mabbe. ¹⁷ Almasiihu warii fiinii habaru jam caka moodon, onon be lenyi janani woddinoobe, e onon Yahuduube badinoobe. ¹⁸ Gam sabbu Almasiihu, en fu, en kebii laawol yottaago to Baaba, e ballal Ruuhu gooto.

¹⁹ Hande non, on laataaki kade hobbe, dum bo jananbe. On laatodake be genni goori e himbe Alla, oon himbe wuro Alla. ²⁰ On mahaama dow suudu ŋol dadɗa mum laatii lilaabe e annabiibe. Yeesu Almasiihu e hoore mum woni hayre jogiine maadi. ²¹ Kanko nun jogii maadi nin fu, eni mawnira, faa ni towa, ni laatoosuuu Alla Joomiraawo ceniŋol. ²² No kawtudon e makko, on laatake mahirdum to Alla wonoto diga e Ruuhu mum.

Pol, lilaado caka be lenyi janani

3 Min Pol, mii mabbaado der kasu gam golle Yeesu Almasiihu caka moodon, onon be lenyi janani. ² Seko walaa, on nanii habaru golle de Alla yowanimmii e moyyere mum, mi wada gam mon. ³ O hollitanake am, o faaminimmii asiiri ko o resi o wada. Kanjum nun binnanmi on e haala sedda. ⁴ To on janŋii derewol am, on annan no paamirmi asiiri dow Almasiihu. ⁵ Asiiri on, himbe hollaakano dum der jaamanuuji jawtudi. Amma jooni, diga e Ruuhu Ceniido, Alla hollitii dum lilaabe e annabiibe be o subii be gollanoo mo. ⁶ Nani do no asiiri on laatori: Diga e linjiila, be lenyi janani hebi gedu mum der moyyereji desaadi, hande no Yahuduube hebiri. Be laatake jokkule bannu gootol, bee goodi alkawal gootal gam be kawtii e Yeesu Almasiihu.

⁷ Linjiila kan nun laatiimi gollotoodo mum, sabbu moyyere ne Alla wadanimmii e golle baawde mum. ⁸ Min buri goondinbe fu faandugo. E non, mi hebbii moyyere waajaago be lenyi janani habaru jawdi gonuni der Almasiihu, ni faamataako. ⁹ Mi hebbii bo dokkal faamingo no Alla tagudo huune fu hebbinirta ko o resuno o wada, cuudinoodum diga den. ¹⁰ Hande non Eklesiya anninirta woodube baawde e semme dow kammu, no faamu Alla duudiri. ¹¹ Non o resunoo o wada diga booydum, ko o hebbini dum diga e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹² En kawtii e Almasii-

ihu, en goondinii mo, to non, en baawan ko battii Alla e hoolaare. ¹³ Kanjum wadi mii eela on, to on accee berde moodon biisoo sabbu tooraaji di kebammi gam moodon. Tooraaji din laati nun teddujal moodon.

Yidde Almasiihu yidi en

¹⁴ Gam sabbu dum don fu, mii jiccanoo Baaba. ¹⁵ Diga e makko lenyi gonudi dow kammu e leydi fu hebi inne mum. ¹⁶ Mii eela Alla mo teddujal manjal semmidina berde mon e baawde Ruuhu mum Ceniido. ¹⁷ Mii eela Almasiihu wonoo der berde moodon, diga e goondingo mo. Mii eela mo kade, cemmidee der yidde, gadee dadi der mayre. ¹⁸ Hande non paamirton, onon e himbe Alla fu, no yidde Almasiihu foti yaajugo e juutugo e luggugo e towugo. ¹⁹ Mii eela Alla annina on yidde Almasiihu burune faamu fu, gam laatodon hebbube, Alla bo hebba der moodon.

²⁰ Alla gollotoodo der meeden e baawde mum, wadana en bura ko eeleten, e ko miiletan fu. ²¹ Teddujal laatanoo mo der Eklesiya, diga e Yeesu Almasiihu, der jaamanuujii fu, faa abada abadin! Aami.

Laataago gootum der goondinki

4 Mii eela on, min mabbaado der kasu gam Joomiraawo, goniree no fottiri hande no Alla noddiri on. ² Buytee ko'e mon, laatee diggube e munyube. Munyanee himbe e yidde. ³ Tinnee oon laatii gootum hakkune mon, diga e jam mo Ruuhu Ceniido hokkata on. ⁴ Bannu gootol nun woni, e Ruuhu gooto, non bo gootum woni ko tammihidon yeeso, dum Alla noddani on. ⁵ Joomiraawo gooto nun woni, e goondinki gooti, e batisi gooti. ⁶ Alla gooto nun woni, laatiido Baaba himbe fu, laamaniido himbe fu, gollotoodo diga e himbe fu, gonudo der himbe fu.

⁷ Moy meeden fu hebii dokkal moyyere, jaka no Almasiihu yidirani dum. ⁸ Dewtere wi'ii:

«O eencii dow, o yaarii nannaabe,
o hokkii himbe dokke †.»

⁹ Ume nun «o eencii dow» yidi fillitaago? Ko dum fillitii woni, o artii o jippii der nokkuure to buri luggugo der leydi. ¹⁰ Jippiido on woni, «eencudo» faa dow kammu, gam o hebba duuniyaaru fu. ¹¹ Kanko nun hokki wobbe be laato lilaabe, wobbe annabiibe, wobbe waajotoobe, wobbe bo durugo himbe, e janjingo be. ¹² O wadii dum gam o siriyo himbe Alla gam golle, be mawninira bannu Almasiihu. ¹³ Hande non tinnortoden keben goondinki gooti, e annal Biddo Alla gootal, laatoden mawbe, jottoden to Almasiihu woni laatoden hande no o wa'i. ¹⁴ Den, en laatataako kade sukaabe wifitinteebe nokku fu, hande laanayel diyam nel galmaaji diyam jaarata to yidi. Den bo, janjinoobe pewe majjintaa en e yoyre mum. ¹⁵ Amma to een bata goonja e yidde, en mawnan der huune fu, een ponnorii Almasiihu laatiido hooreejo. ¹⁶ Diga e makko nun

jokkule bannu fu jogontirii. To jokkulal fu e wada golle mum, den bannu mawnan, yaha yeeso der yidde.

Almasiihu laatinii en heybe

¹⁷ Mii bata on, mii batitoo e inne Joomiraawo, to on nyaamee goonki mon hande heeferbe, be miilooji mum majjinta dum. ¹⁸ Hakkillo mabbe nibbii, bee boddodii yonki ki Alla hokkata. Be galaa annal, ko berde mabbe e yoori. ¹⁹ Be anna suttontirgo ko woodi e ko halli, bee nyaama goonki mabbe no be pakkiri fu, bee gada ko berde mabbe yidi.

²⁰ Amma onon, kanjum bane janjinadon e Almasiihu. ²¹ On nanii habaru makko, on janjinaama goonja gonuka e makko. ²² To non, bortee jikku moodon nu gonunodon e muudum. Kanjum woni suunooji bannu kalkooji yonkii moodon. ²³ Accee Ruuhu Alla laatina yonki moodon e hakkillo moodon kesum. ²⁴ Bornee jikku keso nu Alla tagi dow nandi mum heba gonodon no fonnitorii e no laabiri, yiwudum diga e goonja.

²⁵ Ton non, accee batugo fewre, moy mon fu bata bannun goonja, gam en fu, en laati nun jokkule bannu gootol. ²⁶ To mone wadii on, to on gadee hakke. To on accee mone wada on faa naaje yana. ²⁷ To on kokkee Seydan laawol der moodon baa sedda. ²⁸ Bujjannoodo acca guyka mum, wada golle geete e semme bannu mum, gam heba ko wallirta woodube haaje. ²⁹ Haanay haalaaji bondi e wurtoo diga e kunnude moodon. Ko haani gadon woni, baton haalaaji nafaooji, cemmidoonooji goondinki wobbe, gam kettinaniibe on nana ko nafata dum. ³⁰ To on mettinee berne Ruuhu Ceniido mo Alla maanorii on, gam o rindina on nyalaane darjal. ³¹ Ikkinee ko haadi e gaynu, e mone, e palmooje, e jennooje e huune ko halli fu caka moodon. ³² Gadontiree ko woodi hakkune mon. Jurmontiree, moy fu yaafanoo bannun, hande no Alla yaaforanii on, sabbu kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

Wonaago der jayjol

5 Jooni on laatike bibbe Alla yidaabe, gam majjum, yemminee mo. ² Yidde ardanoo goonki mon, hande no dum laatii e Almasiihu. O yidii en, faa o hokki yonki makko gam meeden. O laatake sadaka e kiisaadum pottandum Alla.

³ On laatike himbe Alla. Gam majjum haanay jeenu, e cobudum fu, e suuno, batanee caka mon. ⁴ Hande non bo, haanay haalaaji centiniidi, di walaa hoore, e haalaaji baanji baanji, nanee caka moodon. Ko haani wurtoo e kunnude moodon woni, jetton Alla. ⁵ E haani paamon faa wooda: Jeenoobe e sobube e suunaabe, gam suuno laati nun saafugo tooruure, bee don fu walaa gedu der Laamaare Almasiihu e Alla.

⁶ To on accee goddo majjina on e haalaaji baanji baanji, gam iri majjum nun waddata mone Alla dow saliibe dwtanaago mo. ⁷ Sabbu majjum, to on kawtee e himbe iri mabbe. ⁸ Aran, der niwre gonunodon, am-

† 4.8 Jabuura 68.19

ma jooni, gam kawtal moodon e Joomiraawo, on naati e jayñol. To non, buuree hande bibbe jayñol. ⁹ Gam ko jayñol rimata woni: geetaaku e foonniataare e goonja fu. ¹⁰ Liinyee ko fottanta Joomiraawo. ¹¹ To on gattee juude mon e golle gadeteede der niwre, de walaa nafuwe, amma cumpitee de. ¹² Ko himbe ben wadata e suude, baa batugo dum e sentinii. ¹³ Amma to huune sumpitaama, jayñol hollitan no dum laatii. ¹⁴ Huune ko wurtii fu, laatoto jayñol. Gam majjum acci e wi'ee:

«Finu e doyñol maa, an daaniido!
Umma hakkune maaybe,
Almasiihu yajnante jayñol mum.»

¹⁵ Gam majjum, kakkilane yaadu mon dow no gonirton, to on laatee hande be galaa hakkillo, amma laatee hakkilbe. ¹⁶ To on majjinee wakkati, gam nyalaade de gonuden e mum jooni e halli. ¹⁷ Gam majjum, to on laatee be walaa hakkillo, amma paamee ko Joomiraawo yidi. ¹⁸ To on accee bagi doyya on, gam edam watta himbe der hallumaru, amma, kebbe Ruuhu Ceniido. ¹⁹ Cemmidinontiree e jimi jabuuraaji e jettooje, e jimi ruuhunkeeki. Jimanee Joomiraawo, maantee mo e berde mon fu. ²⁰ Jettee Alla Baaba wakkati fu e gam huune fu, e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ²¹ Moy moodon fu dwtano banniraawo mum gam teddingo Almasiihu.

Joonne banjontirbe

²² Onon rewbe, dwtanee worbe moodon hande no dwtorantodon Joomiraawo. ²³ Gam gorko nun laatii hooreejo dow debbo muudum, hande no Almasiihu laatorii hooreejo dow Eklesiya. Kanko woni kisinoowo Eklesiya, laatiika bannu makko. ²⁴ Hande no Eklesiya dwtorantoo Almasiihu, hande non debbo fu, haani dwtorano gorko mum, dow huune fu.

²⁵ Onon worbe bo, jidee rewbe moodon hande no Almasiihu yidiri eklesiya. O yidii ka, faa o hokki yonki makko gam makka, ²⁶ gam o loota ka e diyam, o laabi na ka e haala makko. ²⁷ O wadii dum, heba o darina ka yeeso makko e tedduñal, ka laato ceniika, ka walaa aybe, dum bo tuuni, maa bo boofol gom, e huune ko nandi e mum fu. ²⁸ Hande non, haani worbe yidira rewbe mum, hande no be jidiri balli mabbe. Jidudo debbo mum, yidii hoore mum. ²⁹ Dadey, goddo meeday ko wanyi bannu mum. Amma oo nyaanna ñol, oo hiinnoo ñol, hande no Almasiihu wadata Eklesiya, ³⁰ gam enen nun laatii jokkule bannu makko. ³¹ Kan wadi dewtere wi'i: «Gorko accan baaba mum e inna mum, takkontira e debbo mum, be fu dido, be laato bannu gootol †.» ³² Asiiri mawdo nun don. Amma, Almasiihu e Eklesiya mum nun batananmi. ³³ Amma onon ko yaali on woni, gorko fu yida debbo mum, hande no yidiri hoore mum. Debbo bo teddina gorum.

Sukaabe e saareji mum

6 Onon sukaabe, dwtanee saareji moodon, gam sabbu Joomiraawo, kanjum laatii ko fotti. ² «Ted-din baaba maa e inna maa.» Kanka woni umuroore arandeere, goodune alkawal. ³ Den: «a heban barke, balde maa juuta der duuniyaaru,» kan woni alkawal ñal ††.

⁴ Onon saareji, to on mettinee berde sukaabe moodon, amma, eltee be, oon ekkatina be laawol Joomiraawo hande no haani.

Maccube e joomiraabe mum

⁵ Onon maccube, dwtanee joomiraabe moodon be duuniyaaru do, e kulol e diwnugo, e berde laabude, hande no dwtorantodon Almasiihu. ⁶ Dwtanee be, hinaa yeeso mabbe tan, gam fottango be. Amma dwtanee be gam on maccube Almasiihu, wadoobe ko Alla yidi e berde goote. ⁷ Jagganee be e seyo, hande Joomiraawo nun jaggantodon, himbe bane. ⁸ Gam oon anni neddo fu gadudo ko woodi, heban riiba majjum to Joomiraawo, baa to oo dimo, dum bo maccudo.

⁹ Onon joomiraabe bo, jogoree non maccube moodon. Accee nyaasitaago be. Annitee, onon e mabbe fu, Joomiraawo gooto goodudon dow kammu, o burontirtaa bo himbe.

Kabirdum goondindo

¹⁰ Ko horii wi'ugo on woni: Accee baawde Joomiraawo mawde semmidina on. ¹¹ Ettee kabirdum dum Alla hokki on fu, gam baawon daraago yeeso dabareeji Seydan. ¹² Gam e himbe bane kabidinten, amma e ruuhuuji kalludi, tawaadi dow kammu, goodudi baawde e semme, e laamanii duuniyaaru nu niwre. ¹³ Gam majjum, ettee kabirdum dum Alla fu, gam baawon ko darii to nyalaade kallude warii, kebon semme baawo to hawre heennyii.

¹⁴ To non, ummee daree. Kabbee goonja hande belbelol e punjuli moodon. Bornee foonniataare hande toggoore janni ne konu. ¹⁵ Tinnaare waajaago linjiila ka jam laato pade moodon. ¹⁶ Wakkati fu, jogee goondinki hande tabbordum kure. E makki nyifirton kure Ibiliisa de yiite. ¹⁷ Kuunee kisidam hande huuneere janni, jogee haala Alla hande kaafahi ki Ruuhu Ceniido hokkata. ¹⁸ Wakkati fu gadee du'aaje feere feere. Eelee ballal Alla hande no Ruuhu Ceniido hollitirta on. Deenee e tinnaare! To on accee du'anaago himbe Alla. ¹⁹ Du'anee am min bo, gam Alla hokkammi bolliide pottude, mi anninira e cuusal, goonja cuudiika der linjiila. ²⁰ Kanka nun laatiimi lilaado mum, mii habbiraa callalluuji. Du'anee am, gam mi waawa ko waajii ka e cuusal, hande no haaniri.

† 5.31 Laatanooji 2.24

†† 6.3 Tokkitaaki tawreeta 5.16

Baynaade

²¹ Mii yidi onon bo, annon no gonirmi e ko gadanmi. Gam majjum, Tikikus banniraawo meeden jidaado, gollantoodo Joomiraawo e hoolaare, humpitan on

habaru am fu. ²² Mii lila mo e moodon, gam annon no men goniri, o fukkina hakkillo moodon.

²³ Banniraabe, Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on jam e yidde, o hokka on goondinki bo. ²⁴ Yidube Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu fu, e yidde ne heennyataa, moyyere Alla laatanoo dum.

Filippi

Haala Puddirka

Filippi tawaaka maa der leydi Eropa, weccoore Maseduwaan to Romankeebe laamanii. Der jahaanjal didabal njaal Pol wadi kanko e Silaasi gam waajaago linjiila, der maggal nun o waaji himbe Filippi, go eklesiya fuddi, Golle Lilaabe 16.12-40. Eklesiya arandeya nun don nja Pol tiggii der leydi Eropa. Sabbu tooraaji ummiidi nun Pol nanjaa mabbaa der kasu. Diga kasu don nun o wannani himbe Filippi derewol njaal do.

Wobbe e miila Efesu nun Pol woni der kasu go o wanniri derewol njaal. Wobbe bo e miila Kaysariya nun, amma to nandi goonja buri woni Roma. Amma e nun fu Pol e miila yoofitinte, o yaha to himbe Filippi gam o walla be, goondinki mabbe beydoo, berde mabbe wela.

Pol yettii himbe filippi gam ballal njaal be balliti mo dow dokkal njaal be lildani mo diga e junjo Epaforoditus. Baa-wo mum, o batii be no o wonorii, e ko wadata to o woni. O semmidinii be be daroo der goonja linjiila no haaniri, o tiidini be be gonoo der joonne seese hakkune mabbe, ko dum laatoo bo, sey moy mabbe fu buyta hoore mum.

Wobbe innii derewol njaal, «derewol seyo» gam boliide ceyee, belbeltee kebbude der maggal.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka e cannooje 1.1-12
2. Habaruuji dow Pol 1.13-26
3. Wonaago der nannantiral e buytugo hoore mum 1.27-2.18
4. Habaruuji dow Timote e Epaforoditus 2.19-30
5. Hakkilango waajotoobe fewoobe, e kujje kallude 3.1-4.9
6. Jettooje e cannooje 4.10-23

Sannoore

1 Min Pol e Timote, maccube Yeesu Almasiihu, winnani seniibe hawtube e Yeesu Almasiihu wonbe Filippi derewol njaal, e onon ardiibe e gollotoobe der eklesiya.

² Alla Baaba e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu hokka on moyyere e jam!

Pol e du'anoo be Filippi

³ Mii yetta Alla am de ciwtormi on fu. ⁴ Wakkati du'antoomi on on fu, e berne welne du'ortoomi, ⁵ diga nyalaane arandeere faa jooni, on darorake am, on ballii am waajaago linjiila. ⁶ Mii tabbitini, Alla puddudo golle muudum boodude der moodon hebbinan de, der nyalaane Yeesu Almasiihu. ⁷ E fotti, mii woodi miilooji dii dow mon on fu, gam mii watti on der berne am. Gam baa no kabbaami callalluuji gam mi seedanake linjiila tabbitinmi ka, on darorake am, on kawtii e am der moyyere ne. ⁸ Alla woni seedeejo am, mii yidi on on fu e yidde Yeesu Almasiihu.

⁹ Ko eelanami on Alla woni, beydodon yeeso yeeso, dow yidde, e dow annal, e suttontirgo goonja e fewre, ¹⁰ gam baawon annitingo ko buri nafugo, laatodon laabube, be galaa gacce der nyalaane Almasiihu wit-

toyta. ¹¹ On kebbinaama bibbe foonnitaare yiwude diga e Yeesu Almasiihu, gam inne Alla teddinee, yettee.

Almasiihu woni yonki

¹² Banniraabe, mii yidi, annon dum do: ko hebimmi walli linjiila yahugo yeeso. ¹³ Himbe hiitorde wuro laamiido, e wobbe, e nokku fu e anni no gam Almasiihu nun mabbaami der kasu. ¹⁴ Mabbol am accii banniraabe duubbe beydii hoolaago Joomiraawo, be accii hulugo, be beydi cuusal dow waajaago haala Alla.

¹⁵ E goonja, woodi waajotoobe habaru Almasiihu gam nawniraagu e jeddi, amma e woodi waajortoobe e miilooji boodudi. ¹⁶ Bee do e wada dum gam bee jidi Almasiihu, bee anni mi yowanaama habango linjiila.

¹⁷ Amma bee to, e waajo habaru Almasiihu gam nawniraagu, miilooji mabbe bo laabaa, kade bo, bee daarta beydugo toora callalluuji am der kasu.

¹⁸ No be baajori fu, dum billataa am! to yidi anniyaaji mabbe laatoo bondi maa bo boodudi, anni inne Almasiihu waajee tan, mii seyii, mi seyoto bo kade.

¹⁹ Gam mii anni heennyitirde toora kan laatoto kisidam am, gam sabbu du'aaje moodon, e ballal Ruuhu Yeesu Almasiihu. ²⁰ Mii hedii sanne, mii woodi bo tammuwe, mi hebataa senteene goddum. Amma hande no baadey, nun jooni bo, mii anni mi teddinan Almasiihu

e tinnaare, der gurnam am, baa to mii wuuri, baa to mi maayi. ²¹ Min kan, Almasiihu woni gurnam am, maayde laatani am nun riiba, ²² amma, to wonaago am e duuniyaaru waddanan am wadugo golle nafaooje, den mi annaa du ume nun cubanmi. ²³ Mii wada berde didi: ko jidumi woni, mi yaha mi wonda e Almasiihu, kanjum buranimmi woodugo. ²⁴ Amma gonki am e duuniyaaru buran nafugo on. ²⁵ Mii hoolii, mii anni mi wonoto e duuniyaaru taw, mi wonda e moodon on fu, gam beydodon yeeso, berde moodon wela gam goondinki, ²⁶ hande nun, to mi witooy to moodon, daliila juroraago kawtal mon e Yeesu Almasiihu beydoto.

²⁷ Amma, sey no gonirdon fotta e linjiila Almasiihu, gam to mi warii daarugo on, naa bo to mi waray, mi nana oon tabitii der hakkillo wooto, oon kaba gam goondinki linjiila e berde goote, ²⁸ to on accee waybe huunna on baa sedda, kanjum hollitinta seedaaku halkere mabbe, amma onon, kisidam moodon, dum fu diga to Alla dum yiwi. ²⁹ On kokkaama moyyere goondingo Almasiihu, kanjum tan bane, on kokkaama bo moyyere tooranaago mo, ³⁰ e daranaago hawre woore ne ji'udon mii haba, e ne nanoton kade mii haba faa jooni.

No Almasiihu leesiniri hoore mum, e no Alla mawniniri mo

2 Almasiihu deyyitinii berde moodon, semmidini on der yidde, oon kawti e Ruuhu, oon goodi yurmeene e endam, naa noy? ² To non kan, kebbinee seyo am e laataago gootum hakkune moodon: yidde moodon, e berde moodon, e miilo moodon laatoo gootum. ³ To on gadee goddum e miilooji burontiro, naa bo e manju hoore; amma leesinee ko'e mon, moy mon fu daara wobbe hande burube dum. ⁴ To goddo moodon daarta ko nafata dum tan, amma daarta ko nafata wobbe bo. ⁵ Goodee hakkune mon, miilo no Yeesu Almasiihu woodunoo.

⁶ Kanko potidindo e Alla diga fuddoode, e non fu, o daaray fotugo makko e Alla hande huune ko o jogitinto,

⁷ amma o buyti hoore makko,
o etti jayri maccudo, o nandi e himbe,
o tawaama oo laatii neddo deydey.

⁸ O leesinii hoore makko,
o downtanii Alla faa o maayi, o maayi dow leggal palaajal.

⁹ Gam majjum, Alla etti mo faa dow,
hokki mo inne burne inde fu manju,

¹⁰ gam to inne Yeesu noddaama, doole himbe fu jic-coo

dow kammu e dow leydi, e der leydi fu,

¹¹ kade bo himbe fu batan
wi'a, Yeesu Almasiihu woni Joomiraawo,
gam inne Alla Baaba teddinee.

Jaynee der duuniyaaru

¹² Gam majjum, banniraabe am yidaabe, hande no dowtoridon wakkati fu, hande nun, gadee kolliton kisidam moodon e kulol e diwnugo, hinaa to mii wondi e moodon tan, amma baa no mii boddodii on bo.

¹³ Gam Alla e hoore mum nun gollata der moodon, faa jidon ko weli mo, gadon dum bo.

¹⁴ Ko gadoton fu, to on dumbitee, to on kabee bo, ¹⁵ gam laatodon be walaa gacce, laabube, bibbe Alla be walaa ko elee, wonbe der jaamanuuru biisiinu, oonyiinu, laatodon yaynoobe der duuniyaaru hande fi-tillaaji. ¹⁶ Oon baajoo be haala ka yonki gam mi juro der nyalaane witooygo Almasiihu, mi anna doggudu am e comuri am waday baanji.

¹⁷ Golle moodon laatake hande dokkal goondinki mon. Baa to yiyam am reyyitake dow dokkal moodon, mii seyorii dum, mii seyorii on bo on fu. ¹⁸ Hande non onon bo, ceyee, ceyodee e am.

Timote e Epaforoditus

¹⁹ To Joomiraawo Yeesu jabii, booytaa mi lilan Timote to moodon, gam min bo, mi heba habaruuji moodon di o waddanoymami, di cemmidinammi, ²⁰ gam mi walaa goddo jidudo on hande am, paaliido on e goonja, to hinaa kanko, ²¹ horiibe fu haaje mum tan mi-ijantoo, hinaa dum Yeesu Almasiihu. ²² Oon anni Timote hollitii oo laatii koolaado, o gollodake e am gam waaji linjiila hande no bidde gollorantoo baaba mum. ²³ Kanko miilumi lilugo to moodon law, to mi annii no haala am laatortoo. ²⁴ Mii hooli Joomiraawo, do e yeeso sedda, min e hoore am mi waran to moodon.

²⁵ Amma mi tawi e haani mi lila banniraawo am Epaforoditus, gollodiido am, e wallitammi hawre, kanko lilunodon to am gam o wallammi huuntugo haaje am. ²⁶ Emo humpaa on boodum on fu, kade bo o toorakeno sanne no nanudon emo nyawi. ²⁷ E goonja, o nyawiino sanne faa o badii maayugo, amma Alla yur-make mo, kanko tan bane Alla yurmii, baa min Alla yurmake am, gam to mi hebu biisere berne dow biisere berne. ²⁸ Kan wadi, jidum lilugo mo law to moodon, gam berde moodon wela e yi'ugo mo, min bo, biisere berne am buytoo. ²⁹ Cilminee mo e inne Joomiraawo e seyo manjo. Teddinee himbe hande makko, ³⁰ gam der golle Almasiihu o badino maayugo, o hokkii yonki makko der kaliire gam o hebbita ko on baaway wallugo am wadugo.

Goonjaaku, sey der Almasiihu

3 Banniraabe am, ko horii wi'ugo on woni: Ceyoree Joomiraawo. Mi somataa maytitaago goota kan der binni am, gam kanjum tabbitinta faamu moodon. ² Kakkilane himbe nandube e dawaadi, e gollotoobe hallube, jeeyanbe on juulnaago! ³ Gam enen woni julniibe e goonja, enen saafiroobe Alla e Ruuhu, juror-

toobe Yeesu Almasiihu, be koolaaki ko'e mum. ⁴ Min e hoore am, mi waawanno yowugo hoolaare am dow gadu bannu. Wobbe e miili waawan hoolaago hoore mum, hakko min. ⁵ Mii julnaado nyaanne jeetatawre, mii Isira'iilaajo yiwudo e lenyol Benyamin, mii Iburaninkeejo bii Iburaninkeejo. Dow wecco tawreeta, mii Farisaajo, ⁶ ko yaalani tinnaare, mi tooriino eklesiya, dow wecco foonnitaare ko tawaa der sariya, mi walaa gacce. ⁷ Dum don fu daarunoomi hande riiba, amma jooni mi daarii dum baanji gam Almasiihu. ⁸ E goonja, mi daarii huune fu baanji, gam mi hebii ko buri dum teddugo, kan woni annugo Yeesu Almasiihu Joomiraawo am. Gam makko, mi majjinii huune fu, daarumi dum hande buuri, gam mi heba mo, ⁹ mi tawee e makko, hinaa e foonnitaare yiwune diga dowaanaago tawreeta, amma e foonnitaare yiwune diga goondingo Almasiihu, ne Alla hokkata goondinbe. ¹⁰ Min kan, sago am woni annugo Almasiihu e baawde pintol mum, mi heba gedu am der toora makko faa mi nanda mo der maayde makko, ¹¹ gam no dum wadi fu, min bo, mi heba yottaago nyalaane pintol maaybe.

Doggango far to riiba

¹² Mi wi'ay mi hebii ko kebal am, naa bo mii kebbudo, amma emi jokki doggudu am gam mi happa njal law. Min e hoore am Yeesu Almasiihu happii am. ¹³ Banniraabe am, min e hoore am, mi wi'ay mi happii njal ko, amma ko gadanmi nun: Emi yeggita ko yawti, mii foonnani ko woni yeeso, ¹⁴ mii doggana heennyitirde gam mi heba riiba, noddooore ne Alla noddii en diga dow kammu gam kawtal men e Yeesu Almasiihu.

¹⁵ To non en fu, enen bennube der goondinki, sey gooden iri miilo njo, amma dow gokka, to on goodi miilo wonjo no paamirton, Alla hollan on ko haani.

¹⁶ Amma to jottiden do, sey tokken laawol njal jaheten e mum jooni.

¹⁷ Banniraabe, on fu, yemminee am, daaree wa'ube hande no ji'udon emen laatii. ¹⁸ Gam duubbe e yaha hande waybe leggal Almasiihu palaanjal, mi batiino on ka de duuddum, jooni bo, mii batitoo on ka e bojji, ¹⁹ heennyitirde mabbe laatoto halkere, deedi mabbe laatii tooruuje mabbe, bee juroro ko waddanta be senteene, huune duuniyaaru tan be miiyanto. ²⁰ Amma enen, dow kammu jeyaden, diga ton kediden Kisi-noowo men, Joomiraawo Yeesu Almasiihu wara.

²¹ Kanko o waylitan balli meeden centiniidi, o nandina di e bannu makko teddujal, o wadan dum diga e baawde kokkude mo laamanaago huune fu.

Ceyoree kawtal mon e Joomiraawo

4 Gam majjum, banniraabe am yidaabe, mii woodi kumpa yi'ugo on sanne, onon laatii seyo am, e utawal am, tabitee hande nun der kawtal mon e Joomiraawo, onon yidaabe am.

² Mii wi'a Ewodi e Sintis be gonda der hakkillo wooto gam Joomiraawo. ³ An gollidoowo e am koolaado, mii eelee ballaa rewbe ben, be gollidii e am gam waaju linjiila, kambe e Kelema e gollodiibe e am wobbe, inde mabbe winnaama der dewtere yonki.

⁴ Wakkati fu, ceyee der kawtal moodon e Joomiraawo, mii batitoo ka kade, ceyee! ⁵ Accee himbe fu annita neddaaku moodon. Joomiraawo badake warugo. ⁶ To on accee berde moodon biisoo gam goddum, amma huune fu kollee dum Alla. Du'ee, eelee, eelitee, jettee Alla. ⁷ Jam Alla burudum faamu fu, reena berde moodon e miilooji moodon der kawtal mon e Yeesu Almasiihu.

⁸ Banniraabe am, ko horii wi'ugo on woni, miilane ko laatii goonja, ko foti teddineego, e poonnitiidum, e laabudum, e kaanudum yideego, e ko manetee, e kaanudum yetteego, e ko haani maanteego. ⁹ Ko janninmi on jabudon, nanudon, ji'udon e am, golloree dum, Alla mo jam wonda e moodon.

Pol e yetta gam ballal

¹⁰ Mii seyorii Joomiraawo sanne, gam on pudditake miilango am. E goonja oon goodunoo miilooji dii dow am, amma on kebayno laawol hollitingo dum. ¹¹ Hinaa gam dullere acci ko mii bata ka, gam mi ekkitake seyoraago no gonirmi fu. ¹² Mii waawi wonaago der dullere, mi waawan bo ko woni der kebal. Der wakkatiiji fu e no dum laatii fu, mi ekkitake wonaago der haarande e rafo, der goonnan e dullere. ¹³ Mi waawan ko wadi huune fu, gam sabbu cemmidoowo am. ¹⁴ Amma e nun, on gadii ko woodi, no balludon am der toora am.

¹⁵ Onon be Filippi, oon anni no yiwumi Maseduwaan, der wakkati puddumi waajaago linjiila, eklesiya gom hawtay e am dow hokkugo e jabugo, to hinaa onon, ¹⁶ onon tan wallimmi, gam no jahumi Tesalonika, on lildii am ballal de didi mi huntira haaje am. ¹⁷ Dum wi'ay no ballal nun daartanmi, ko daartanmi woni, bikkon goondinki moodon beydoo faa duuda. ¹⁸ Mi hebi ballal moodon njal lildudon am fu e junjo Epaforoditus, njal heyii am faa buri haaje am. Njal laatake hande wardi beldo, hande sadaka, dum Alla jabi. ¹⁹ Alla am huunta haajeji moodon fu, jaka goonnan mum teddujal, dum wadoo der kawtal moodon e Yeesu Almasiihu. ²⁰ Teddujal wonanoo Alla Baaba meeden faa abada, Aami!

Cannooje

²¹ Cannee seniibe hawtube e Yeesu Almasiihu. Banniraabe wondube e am sannii on. ²² Goondinbe wonbe do fu sannii on, wonbe der wuro Kaysara bo sannii on puy.

²³ Moyyere Joomiraawo men Yeesu Almasiihu wonda e moodon!

Koloosi

Haala Puđdirka

Der wakkati gooti nun Pol winni derewol Koloosi, e ɗol Efesu. Wanɗarde Koloosi tawaaka maa der Turkiya ni jooni. Pol bane titi eklesiya kan, amma gollodintoobe mo gooto mum nun. Epafaras nun waajii be linjiila. Wado-to Epafaras nun maatini Pol tooraaji di goondinbe Koloosi woodi, gam wobbe yahii ton e janɗina haalaaji di yaaday e linjiila. Kanjum laatii ko wobbe daari annal lugguɗal. Ekkitinooje den yiwii diga e Yunaninkeebe, go dum hawrontiri e tawaanɗal Yahuduube, e gaɗu maɓɓe, hande jon saafugo malaykaabe, e haala juulnol. Boofi janɗinteedi ɗin e wittina himbe der ɗowntanaago tawreeta Muusa. Baawo no Pol sanni be hande no o woowi wadugo. O batanii Almasiihu e golle mum. Baawo mum o batanii be hawre ne o wadata gam linjiila yaha yeeso der siire Koloosi e Lawdikiya. Den o wittoy oo batana golle Almasiihu.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puđdirka e kannooje, 1.1-11
2. Manɗu Almasiihu e golle mum, 1.12-2.19
3. Goonki goondindo laati nun goonki to neddo jey hoore mum 2.20-3.5
4. No goonki kin hollitorto, 3.6-4.6
5. Kannooje, 4.7-23.

Sannoore

1 Min Pol, mii laatii lilaado Yeesu Almasiihu e sago Alla. Min e banniraawo meeden Timote, ² men canni on onon himbe Alla wonube Koloosi, banniraabe men hoolaabe der kawtal mum e Almasiihu. Alla Baaba meeden wadana on moyyere, hokka on jam!

Pol e yetta Alla gam be Koloosi

³ Wakkati fu, emen du'anoo on, emen jetta Alla, Baa-ba Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ⁴ Men nanii habaru goondinki moodon dow Yeesu Almasiihu e batane, e yidde ne goodudon dow himbe Alla fu. ⁵ Oon goodi dum gam oon kedii ko Alla resani on dow kammu. Oon kedii ko Alla resani on gam on nanii haala goonakuwa, yiwuka e linjiila. ⁶ Linjiila kan yottake on, e rima bikkon, e sankitoo, e laya der duuniyaaru fu. Hande non dum laatii to moodon onon bo, diga nyaanne nanudon, ko paamudon moyyere Alla e goonɗa. ⁷ Epafaras banniraawo amen jidaado, gollodintooɗo e amen, waajike on haala moyyere nen. Oo laatii koolaado, gollantooɗo Almasiihu caka moodon. ⁸ O batii men bo yidde ne Ruuhu Ceniido watti der berde moodon.

⁹ Gam majjum, menen bo, diga men nani ka, men acay du'anaago on. Emen eela Alla hokka on hakkillo fu e faamu yiwuɗu diga e Ruuhu mum. Den on kebban annal sago makko faa wooda. ¹⁰ Hande non, on buuran der goonki pottananki Joomiraawo der huune fu. On tabitinto wadugo ko woodi feere feere, on beydoto

annugo Alla. ¹¹ Emen eela Alla hokka on semme, e baawde mum tedduɗe, gam baawon tinnaago, e munyango huune fu. ¹² Jettee Alla Baaba e seyo, gam o wadii on fotube hebugo gedu der moyyereji di o resani himbe makko, gonudi der jayɗol. ¹³ Kanko teeti en e baawde niwre, naanni en der Laamaare Biyiiko jidaado. ¹⁴ O sooditake en, o yaafii hakkeeki meeden.

Tedduɗal Almasiihu

¹⁵ Biddo on nun laatii nandi Alla mo yi'ataake. Kanko woni afo, burudo huune ko tagaa fu. ¹⁶ E makko Alla tagiri huune fu, ko woni dow kammu, e ko woni e leydi, ko yi'etee, e ko yi'ataake fu, laamuuji, e baawdeeji, e semmeeji, e hoorejum fu, diga e makko dum fu dum tagaa, e gam makko bo. ¹⁷ Almasiihu na'on diga huune fu tagaaka, huune ko woni fu, diga e makko dum woni. ¹⁸ Kanko woni hooreejo Eklesiya laatiika bannu makko. Kanko woni fuddoode, oo laatii arano dow fin-toobe diga maayde, gam o laatoo arano dow huune fu. ¹⁹ Gam dum fottanii Alla ko woni der mum fu wonoo der Almasiihu. ²⁰ E Almasiihu nun o weldiniri huune fu e makko, ko woni dow kammu, e ko woni der leydi fu. O waddii jam, sabbu yiyam Almasiihu deyyiti-idam dow leggal palaanɗal.

²¹ Naane, oon boddodinoo e Alla, oon laatinoo waybe makko, gam miilooji moodon kalludi, e golle moodon bonde. ²² Amma jooni, Alla weldinii on e muudum diga e maayde Biyiiko laatiido neddo, gam darodon yeeso makko oon laatii seniibe, laabube, be walaa gacce. ²³ Amma, sey tiidon, darodon e semme

der goondinki, laatodon be dimmataako. To on boddodee e linjiila, laatiika tammuwe meeden. Linjiila ka nanudon, waajaama der duuniyaaru do. Min Pol, kanka nun laatiimi gollotoodo mum.

Golle Pol caka goondinbe Yeesu

²⁴Jooni, berne am e weli gam tooraaji di kebammi gam moodon. Hande non, kebbiniranmi ko horii der tooraaji Almasiihu gam bannu mum, laatiinol eklesiya makko. ²⁵Eklesiya kan nun laatiimi gollotoodo mum. Alla yowanii am golle waajaago on haala mum deydey no ka wa'i. ²⁶Kanjum woni asiiri cuudaninoodo himbe diga den, der jaamanuujii duuddi, amma jooni, Alla hollitii dum himbe mum. ²⁷Gam Alla e yidi anningo himbe be lenyi janani mannu asiiri mum teddufo. Asiri on woni, Almasiihu na'on der moodon. Kanko hokki on tammuwe hebugo gedu der teddujal Alla. ²⁸Almasiihu on nun men piinata haala mum. Emen baajoo himbe fu, emen janjina be e hakkillo fu, gam men jottina moy fu yeeso Alla e hebbe der kawtal mum e Almasiihu. ²⁹Kanjum acci mii golloo, mii haba diga e baawde Almasiihu gollotoode e semme der am.

2 Mii yidi anningo on hawre mawne ne kabammi gam moodon, e gam banniraabe meeden wonube Lawdikiya, e wobbe be meeday yi'ugo am e gite muudum fu. ²Mii wada dum, gam be keba cuusal, be kawta der yidde, be keewa hakkillo hebbuɗo, be paama asiiri Alla cuudiido, kan woni Almasiihu. ³Der makko nun jawdi ni faamu e annal fu suudii.

⁴Mi batii ka, gam to goddo majjin on e haalaaji belde. ⁵Bannu am e woddodii on, amma hakkillo am e wondi e moodon. Berne am e weli gam fonnitaare tawaane caka moodon, kade bo oon darii dow goondingo Almasiihu e semme.

Wonaago goonki kesi e Almasiihu

⁶Jooni, no on jabii Yeesu Almasiihu laato Joomiraa-wo moodon, tokkee mo. ⁷Gadee dadi der makko, mah-ee goonki mon bo dow makko. Cemmedee der goondinki hande no janjiradon, jettee Alla puy.

⁸Kakkilee gam to goddo yoyra on e annal lugguɗal. Kakkilane bo haalaaji majjinooji, yiwudi e tawaɗal himbe, naa bo e semmeeji duuniyaaru. E Almasiihu bane dum yiwi. ⁹Gam ko woni der Alla fu e yi'oo der bannu Almasiihu. ¹⁰Onon bo, on kebii huune fu der kawtal moodon e makko, kanko laatii hooreejo laamuujii, e baawdeejii fu.

¹¹Der kawtal moodon e Almasiihu, on kebii juulneego. Amma juulnol ɗol himbe wadata bane. Juulnol yiwuɗol e Almasiihu nun. ɗol laati nun hande moytugo baawde hakke jaaliide balli moodon. ¹²Diga e batisi, on uwidaama e Almasiihu, on pintidinaama bo e makko, gam on goondinii baawde Alla pintinde mo e maayde. ¹³Onon, on maayiino gam boofi moodon, e gam on juulnaaki. Amma Alla wuuridini on e Almasii-

ihu, yaafi boofi meeden fu. ¹⁴O moytii derewol nya-maane men, gaccotonoo ɗol en. O ikkini ɗol, o tiggi dow leggal palaɗal. ¹⁵O bortii laamuujii, e baawdeejii fu, o sentinii di yeeso himbe fu. Non Alla jaalorii di e maayde Almasiihu.

¹⁶Gam majjum, to on nootee goddo gacoo on dow ko nyaamoton e ko jaroton, dum bo dow hakkilango nyalaade juulde, e lebbi, maa bo dow nyalaade ciwte-teede. ¹⁷Dum fu, kollitoojum ko waroyta nun, goonja majjum fu der Almasiihu nun woni. ¹⁸To on accee wadoobe hande e buyti ko'e mum, ko bee caafa malaykaabe majjina on. Koydaali mabbe be tokkii, bee mawnito dow baanji, gam miilooji mabbe be tokkii. ¹⁹Be kawtay e Almasiihu laatiido hoore. Kanko nun hokkata bannu fu ko haajaa, kanko acci jokkule e dadi fu e hawti. Kanko bo acci bannu e mawna no Alla yidiri.

Maayidingo e wuuridingo e Almasiihu

²⁰On maayidii e Almasiihu, burtidon e baawdeejii duuniyaaru. Den, ume wadi ko oon nyaama goonki mon hande woniibe der baawdeejii duuniyaaru? Ume wadi ko oon nooto dwtanaago bodaaji himbe resanta on: ²¹«Taa ettu dum do, taa mettu dum to, taa meemu dum do?» ²²Bodaaji dii fu laati nun nyolooji, janjinol himbe tan nun. Alla tagii kujje fu gam nafitoroden de. ²³Goonja nun, sujidango baawdeejii, e buytugo hoore mum, e toorugo bannu mum puy, e nandi ko woodi. Amma, dum don fu nafataa goddum, suuno bannu tan dum deyyitinta.

3 Onon, on pintidinaama e Almasiihu. Gam majjum, daartee kujje gonude dow kammu to Almasiihu joodii nyaamo Alla. ²Miilane kujje gonude dow kammu, to on kakkilane kujje de leydi. ³Gam on maayi, yonki moodon na'on suudi e Almasiihu to Alla. ⁴To Almasiihu laatiido yonki moodon suppitoyke, on cuppitinto e makko onon bo e teddujal.

Goonki kesi e kiikki

⁵Gam majjum, baree suunooji duuniyaaru gonudi der moodon, hande jon, baadi jayni, e cobudum, e yidde baanjaare, e suunooji kalludi, e suuno woodugo huune fu. Dum don fu, laati nun caafol tooruje.

⁶Kanjum wadata mone Alla dow saliiibe ko dwtanii mo. ⁷Onon bo, hande non nyaamirnodon goonki mon naane, de gonunodon der hakkeejii mon.

⁸Amma jooni, boppee kujje dee do: mone, e bernugo, e haadugo reedu, e jennooje, e batugo kalluka. ⁹To on pewontiree hakkune moodon, gam on boppii jikku mon kiingu, e golle mum fu. ¹⁰On laatike himbe heybe. Alla tagudo huune kesum der moodon, accataa waylitingo dum, faa dum nanda e makko, gam kebon annal hebbuɗal. ¹¹To non, walaa ko suttontiri Yahudu-ujo e mo laataaki Yahudu-ujo, juulniido e mo juulnaaki,

janŋudo e mo janŋay, maccudo e dimo, gam Almasiihu nun laatii huune fu, e der moy fu.

¹² Alla subii on laatini on himbe mum yidaabe. Gam majjum, goodee yurmeene mawne, e neddaaku, e buytugo hoore, e diggere, e munyal. ¹³ Munyontiree hakkune mon. To goddo woofanii bannun, jaafontiree hande no Joomiraawo yaaforanii on. ¹⁴ Ko buri dum fu, accee berde moodon hebba yidde, gam yidde e hawta himbe no woodi. ¹⁵ Accee jam Almasiihu laamanoo miilooji moodon, kanjum Alla noddani on, gam laatodon bannu gootol. To non, jettee mo. ¹⁶ Accee haala Almasiihu hebba e moodon faa wooda. Janŋinontiree, tiidinontiron e hakkillo. Jimanee Alla e berde moodon fu, jettee mo e jimi jabuuraaji, e maantooje, e jimi di Ruuhu Ceniido hokkata on. ¹⁷ Ko batoton e ko gadoton fu, gadee dum e inne Yeesu Joomiraawo. Jettee Alla Baaba meeden diga e makko.

No haani goondinbe Almasiihu wonoro

¹⁸ Onon rewbe, dwtanee worbe moodon, hande no haani rewbe tokkuba Joomiraawo wonira.

¹⁹ Onon worbe, jidee rewbe moodon, to on monna-nee be.

²⁰ Onon sukaabe, dwtanee saareeji moodon dow huune fu, gam kanjum fottanta Joomiraawo.

²¹ Onon saareeji bo, to on monninee sukaabe moodon, gam to berde mabbe biisoo.

²² Onon maccube, dwtanee joomiraabe moodon be duuniyaaru do, dow huune fu, hinaa yeeso mabbe tan, gam himbe yetta on. Ko haani nun, jagganodon be e berde laabude, der kulol Joomiraawo. ²³ Ko gadoton fu, gadee dum e berde goote, gam Joomiraawo nun jaggantodon, himbe bane. ²⁴ Annitee Joomiraawo hokkan on riiba ka o resani himbe makko. Gam Joomiraawo mo jaggantodon woni Almasiihu. ²⁵ Gadoowo ko halli fu, heban riiba golle mum kallude, gam Alla burontirtaa himbe.

4 Onon joomiraabe, gadanee maccube moodon ko woodi, ko foonnitii. Annee onon bo oon goodii joomiraawo dow kammu.

Haalaaji cakitiidi

² Tinnee der du'aare, deenee, oon jetta Alla.

³ Du'anee men menen bo, gam Alla mabbitana men laawol fiinugo haala mum, gam mi waawa ko waajii asiiri Almasiihu. Sabbu majjum nun acci jooni, mii mabbaa der kasu. ⁴ Eelee Alla gam mi waajoo asiiri on hande no haaniri.

⁵ Kakkilanee gondal mon e himbe be goondinay. De kebudon wakkati fu, nafitoree ki. ⁶ Sey wakkati fu haala moodon e laatii belka, nafoowa. Annee bo no toontortodon moy fu.

Baynaade

⁷ Tikikus, banniraawo meeden jidaado, humpitan on no gonirmi fu. O laati nun koolaado, gollodintoodo men der golle Joomiraawo. ⁸ Mi lilii mo to mon gam majjum, heba annon no men goniri, hakkillo moodon fukkoo. ⁹ Mi lilidii mo e banniraawo meeden Onesimu jidaado, koolaado, neddo leydi moodon. Be batan on ko wadotoo do fu.

¹⁰ Aristarkus mo mabbidaami e sanna on, e Marku dendiraawo Barnabbas mo bi'umi to warii to moodon, jabbodon dum no woodi. ¹¹ Yeesu noddeteedo Yustus bo e sanna on. Kambe tan laatii Yahuduube gollodiibe e am der Laamaare Alla. Be cemmidiinii am sanne.

¹² Epafaras, neddo leydi moodon, gollantoodo Yeesu Almasiihu, e sanna on. Wakkati fu, o accay habugo gam moodon der du'aaje makko. O eela heba cemmidon der goondinki, kebbinon sago Alla. ¹³ Mii seedanoo mo dum, oo hiinnanii on sanne, onon e be Lawdikiya, e be Hiyerapolis fu. ¹⁴ Luka lokotoroojo men jidaado, e Demas sannii on.

¹⁵ Emen canna banniraabe meeden wonube Lawdikiya. Emen canna bo Nimfa, e goondinbe hawritintoobe wuro makko fu. ¹⁶ To on janŋii derewol ŋol, gadee no gadoton fu, faa himbe eklesiya Lawdikiya bo janŋa ŋol. Onon bo, janŋee derewol ŋol be lildanoyta on diga Lawdikiya. ¹⁷ Batee Arkippus tinnoo wada golle de Joomiraawo yowani dum no woodi.

¹⁸ Min Pol, mi winnani on sannoore ne e junŋo am. To on jeggitee e callalluuji nun gonumi.

Moyyere Alla wonoo e moodon!

Tesalonika Didabol

Haala Puɗɗirka

Pol, e Silaasi, e Timote nun hawti wannani be Tesalonika derewol ɗol. Siire Korintu be goni, diga ton nun be bini ɗol. Pol yettii goondinbe Tesalonika puy, sabbu goondinki mabbe e no be tinnorii baa der tooraaji mabbe. O moyyini boofol dow no be kedorii witooygo Joomiraawo.

Sabbu tooraaji di be tooretee, be Tesalonika e miili nyalaane darɗal nun yottii. Pol batii be no nyalaane nen warataa to neddo kalludo artay wari. To o warii, o habidan ko wi'etee Alla fu, e ko teddintee dow laawol diina fu.

Der hoore 3, baawo no Pol eeli be du'anoo dum, o eelii be be bodɗodoo e himbe be yidaa gollaago, gam bee miila no der wakkati cakitiiki nun be gonii. O batii be o wi'i: «Mo gollaaki haanay nyaama».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗirka, 1.1-2
2. Pol manii himbe Tesalonika, du' anii be, 1.3-12
3. Ekkitinol dow witooyki Almasiihu, 2.1-17
4. No haani goondinbe yahira, 3.1-15
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.16-18.

Sannoore

1 Derewol ɗol yiwii diga e Pol, e Silaasi, e Timote. Emen canna eklesiya Tesalonika, kawtuka e Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ²Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam!

Goondinki be Tesalonika

³Banniraabe, e haani men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Edum fotti, gam goondinki moodon e beydoo yeeso yeeso, kade bo yidde ne goodontirdon hakkune moodon e beydoo der moy moodon. ⁴Kanjum acci emen juroro on der eklesiyaaaji Alla. Emen juroro munyal moodon, e goondinki moodon, der tooraaji di tooretedon, e billaaje de munyanton.

⁵Tooraaji din laati nun ko hollitinta kiita Alla poonnitiika, gam laatodon fotube naatugo der Laamaare Alla, ne gam mum tooretedon. ⁶Gam edum foonnitii yeeso Alla, o yoba tooranbe on, toora. ⁷Onon toorootoobe, o hokkan on siwtaare e amen. Dum laatoto to Joomiraawo meeden Yeesu gonudo dow kammu suppitoyke e malaykaabe mum be baawde. ⁸Nyalaane majjum, o suppitinto der denɗal yiite, gam o fooda noppi be anaa Alla, e be dwtanaaki linjiila Joomiraawo men Yeesu. ⁹Poodol mabbe noppi e foonnitii, halkere tabitiine nun, be bodɗodinto e Joomiraawo e tedduɗal baawde mum. ¹⁰Dum laatoto der nyalaane ne o witooyta. Den himbe makko teddinan mo, goondinbe mo

fu haaynee gam makko. Onon bo, on gonoto caka mabbe, gam on goondinii waaji men baajii on.

¹¹Gam majjum emen du'anoo on wakkati fu. Emen eela Alla meeden laatina on fotube noddoo ne o noddii on. Baawde makko hokka on semme hebbingo golle boodude de jidudon wadugo fu, gam on goondinii mo. ¹²Hande nun inne Joomiraawo meeden Yeesu teddirtee der moodon, onon bo, teddinedon gam makko. Dum fu, gam moyyere Alla meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo.

Nyalaane Joomiraawo

2 Banniraabe, dow garki Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, e no kawritirteden e makko, nani do ko men eelata on: ²To on accee hakkillo moodon jifoo law. To on accee bo goddo huunna on der annabaaku mum, dum bo der haala mum, dum bo goddo wi'a, men binnii ka der derewol amen no nyalaane Joomiraawo warii ko. ³To on accee goddo yoyra on baa dow laawol ɗole. Gam nyalaane nen warataa to hinaa himbe duubbe yeddi Alla, neddo kalludo, laatiido bii halkere suppitoo. ⁴Ganyo on mawnitinto dow huune fu ko saafetee e noddee Alla, o yahan faa o joodoo der suudu Alla, o wi'a hoore makko, kanko woni Alla.

⁵Mi batiino on ka wakkati gonnoomi to moodon, on ciwtoray na? ⁶Jooni kan oon anni ko faddii mo warugo. Amma o hollitinto to wakkati makko wadii. ⁷Gam baawde hakke cuudiide e golloo ko diga jooni. Amma paddiido de na'on taw. To o yawtii, den ⁸neddo

kalludo on suppitinto. Amma Yeesu Joomiraawo waran mo e foofaanjo hunnuko mum, halka mo e jaynol garki mum. ⁹ Neddo kalludo on waridan e baawde Seydan, o wadan kaayee fiiji, e maaneeji, e kaayee fiiji fewrekuuji. ¹⁰ O eytan halkoobe e hakkeji diye fu. Be majjan, gam be jiday goonja kaa do hisinta be. ¹¹ Gam majjum Alla lildanoyta be baawde majjinooje, heba be goondina fewre. ¹² O wadan dum gam o hiitoo be goondinay goonja, go bee ceyoroo ko foonnitaaki.

Semmidingo der goondinki

¹³ Banniraabe, yidaabe Joomiraawo, menen, doole men jetta Alla wakkati fu gam moodon. Alla subii on diga fuddoode, gam kison diga e Ruuhu Ceniido laabindo on, gam on goondinii goonja. ¹⁴ Kanjum Alla noddani on diga e linjiila ka men baajii on, gam kebon teddujal Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ¹⁵ Gam majjum banniraabe, tabitee wakkati fu, jogee ko men ekkitini on e haala, dum bo e dereeji amen. ¹⁶ Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e hoore mum, e Alla Baaba meeden, jidudo en, hokkii en moyyere mum e jam tabitiido, e tammuwe woodune. ¹⁷ Be deyyitina berde moodon, be tiidina on wadugo, e batugo ko woodi.

Du'anee men

3 Banniraabe, ko horii woni, du'anodon men gam haala Joomiraawo sankitoo law, ka teddiinee bo hande to moodon. ² Du'ee gam men dada himbe be walaa ko'e, bonbe. Gam himbe fu bane goondini. ³ Amma Joomiraawo e laatii koolaado, o semmidinan on, o reena on e ganyo. ⁴ Gam daliila Joomiraawo, emen koolii on, oon tokki umurooje de men umuri on, on tokkoto de bo yaago. ⁵ Joomiraawo acca berde moodon yida Alla, munyon hande no Almasiihu munyiri!

Moy fu golloo

⁶ Banniraabe, emen eela on e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, boddodee banniraabe be walaa gadaanjal, be tokkay ko men ekkitini on. ⁷ Onon e ko'e moodon, oon anni no haani yemminiron men, gam men goday e moodon der dullere gadaanjal. ⁸ Walaa mo men nyaami nafa mum baanji. Jemma e nyalooma fu, men gollike e comuri, gam to men laatano goddo mon doongal. ⁹ Men baawanno ko eeli on nyaamdu, amma men gaday dum. Men gollike e ko'e amen gam men laatano on misaalu, gam yemmenen men. ¹⁰ Gam wakkati men gonunoo to moodon, men batiino on, men bi'i: «Mo yidaa gollaago fu, to nyaamu bo.»

¹¹ Gam men nani wobbe caka mon yidaa gadaanjal, sey naatugo haalaaji di yaalay dum. ¹² Emen eela iri himbe ben, emen bata be e inne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, be golloo e jam, gam be nyaanna ko'e mabbe.

¹³ Amma onon banniraabe, to on comee wadugo ko woodi. ¹⁴ To goddo salike ko dwtanii ko men binni der derewol nol, maanee joomum, boddodon mo, gam o senta. ¹⁵ Amma, to on daaree mo hande ganyo, baggi-nee mo hande banniraawo.

Cannooje

¹⁶ Joomiraawo mo jam e hoore mum hokka on jam wakkati fu, e der noy fu. Joomiraawo wonda e moodon, on fu.

¹⁷ Min Pol winni e junjo am sannoore ne, hande non boowirmi wattirgo dereeji am fu junjo.

¹⁸ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu wonda e moodon, on fu!

Timote Aranol

Haala Puđdirka

Pol nanŋaanoma, mabbaa der Roma, Golle Lilaabe 28. Der dereeji makko goddi, o batii ko nandi hande o yoofitinteno, Filippi 1.25; 2.24; Filemon 22. No o yoofitaa bo, o fuddii golle boosaade makko. Diga Maseduwaan o wannani Timote jidaado makko, mo o gollodintoo. O batii mo o joodoo Efesu gam o semmidina goondinbe, o janŋina be bo. Haani o janŋina puy, gam waajotoobe fewrekuube na'on e waajoo haalaaji di walaa hoore e lu-udontirdi e goondinki. E woodi o janŋina, gam ekkitinol goonjawol nun accata eklesiya daroo to laabi.

Derewol Timote aranol ŋol e holla ko haani accen e ko haani gaden der joonne men. Eŋol holla bo no haani laawol foonnitaare tokkiree der eklesiya. Eŋol janŋina en bo ko woodi.

Derewol ŋol e batana bo du'aare e no haani worbe e rewbe wonira der eklesiya. Pol e holla no haani ardiibe eklesiya e walloobe dum e laatii. Baawo mum, oo bata Timote takkoo Alla e gollal janŋinol.

Der wecco didabo, Pol e hokka himbe gebe feere feere wonbe der eklesiya saawari, hande jon: gowniibe, e ardiibe, e joomiraabe, e maccube, e jom jawdiibe.

Derewol ŋol e walla en annugo no eklesiya resirnoo laabi dow ardaŋal. Ardiibe duubbe nun woni der eklesiya.

No haani be cubiree batanaamaa, golle mabbe bo batanaamaa. Gowniibe wobbe, go be daaree gowniibe e goonja, sey be jottoo jaka duubi gom. Haala janŋinol semmidinaama, gam haani goonja janŋinee faa laaba, gam habidingo boofi beydotoodi duudugo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puđdirka 1.1-2
2. Ekkitinol dow eklesiya e duroobe makka, 1.3-3-16
3. No haani Timote gollira, 3.17-6.19
4. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 6.20-21.

Sannoore

1 Derewol ŋol yiwii e am min Pol lilaado Yeesu Almasiihu. Alla Kisinoowo en e Yeesu Almasiihu laatiido tammuwe men, yowanimmii dum junŋo.

² Emi sannee Timote, biyam goonjaajo, mo dimumi dow laawol goondinki. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam.

Ekkitinol fewrekuwol

³ Wakkati jahannoomi Maseduwaan, mi batiino maa joododaa Efesu. Himbe wobbe na'on don e janŋina ekkitinol feerewol. Hadu be dum. ⁴ Batu be be acca hakkilango taalaaji e inde kaakiraabe de walaa kaddi. Jeddi tan dum waddata, dum nafataa laawol ŋol Alla hisinirta himbe e goondinki. ⁵ Ka batanmi do laati nun gam mawningo yidde yiwune diga berne laabune, e miilooji laabudi, e goondinki ki walaa munaafitaare. ⁶ Wobbe seekake e majjum, be majjii der haalaaji baanji baanji. ⁷ Bee jidi laataago moodiibe tawreeta, amma be paamataa ka be batata, e ka be tabbitinta.

⁸ Een anni tawreeta e woodi, to kaa golliree hande no haani. ⁹ Een anni no tawreeta wadaaka gam foonni-

tiibe. Amma ka wadaama gam hallube, e nanaruube, e be hulataa Alla, e hakkeebe, e be teddintaa ko senii, e yawiibe Alla, e waroobe baabiraabe e inniraabe mum, e reyyitooobe yiyam himbe. ¹⁰ Ka wadaama bo gam jeenoobe, e wadoobe jeenu gorko e gorko, non bo debbo e debbo, e sippooobe maccube, e fewoobe, e hunortoobe fewre, e huune duuddum, luudontirdum e ekkitinol goonjawol. ¹¹ Ekkitinol ŋol e yaada e linjiila ka jowanaami. Eka hollita tedduŋal Alla maanteteedo.

Yettoore gam endam Joomiraawo

¹² Mii yetta Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu, kokkudo am semme. Mii yetta mo gam o daarii am koolaado, o yowanimmii golle makko. ¹³ Mii laatino ba-toowo kalluka dow makko. Mii toorannoo himbe makko, mi holliino mo gite bodeeje. Amma Joomiraawo meeden endike am. Mi annaano ko gadannoomi, gam mi goondinayno. ¹⁴ Moyyere Joomiraawo du-udanii am puy. O hokkii am goondinki e yidde yiwune diga e Yeesu Almasiihu. ¹⁵ Haala kooliniika nani, kaanuka himbe fu jaba: Yeesu Almasiihu warii e duuniyaaru gam hisingo hakkeebe. Mii laatii arano caka mabbe. ¹⁶ Amma Alla endake am gam Yeesu Almasiihu hollita munyal mum dow am, min laatiido arano caka

hakkeebe. Yeesu on wadii dum gam mi laatanoo goondinoobe mo, heboobe yonki tabitiiki fu misaalu. ¹⁷Alla gooto woni, laamiido tabitiido, mo maayataa, mo y'ataake bo. Daraja e teddujal woodani mo faa abada abadin. Aami!

¹⁸Biyam Timote, saawari kokku maa mi nun don, jaadooki e annabaakuuji gadanoodi dow maa. Accu di laatane gineeji gafiraa konu geetu. ¹⁹Joga goondinki e cuudiidum berne geetum. Wobbe hakkilanay dum, go goondinki mabbe halki. ²⁰Himenezus e Aleksandire na'on caka mabbe. Mi wattii be e junjo Seydan gam be annita no haanay be bata kalluka dow Alla.

Du'anaago himbe fu

2 Ka batanmi on aran nani: Eelee, eelitee. Du'ee, jettee Alla gam himbe fu. ²Du'anee laamiibe, e mawbe leydi fu. Du'ee gam gonoden e jam, e deyyere der kulol Alla, heba himbe dwtanoo neddaaku men. ³Kanjum woodi, edum fottani Alla kisinoowo en. ⁴Oo yidi himbe fu hisa, heba be jottoo annal goonja. ⁵Alla gooto nun woni. Tawaado hakkune makko e himbe bo gooto nun, kanko woni Yeesu Almasiihu, laatiido neddo. ⁶O hokkitirii hoore makko gam sooditaago himbe fu. Non Alla hollitiri laawol njol o subu no wakkati mum wadi. ⁷Gam mi batana dum, Alla wadimmi baajotoodo e lilaado. O yowanii am mi janjina himbe be lenyi janani haala goondinki e goonja. Goonja batammi, mi fewataa.

⁸Gam majjum, mii yidi worbe du'oo nokku fu, be banta juude mabbe. Be gada dum e berde laabude, hinaa e tikkere, hinaa e jeddi.

⁹Rewbe kan bornoo gineeji pottudi. Be gooda neddaaku e senteene. To be mooroo moordi di gidi e kanjeeri, e bannaaje de cardi. To be borna gineeji di ceede puy. ¹⁰Amma njari mabbe laato wadugo gadu geetu. Hande nun haanirani rewbe batoobe no e teddini Alla. ¹¹To e janjinee, sey rewbe jeedoo, e hettinii e dwtataare. ¹²Mi hokkay laawol, debbo janjina, dum bo laato hooreejo dow gorko. Ko haani nun o jeedoo.

¹³Gam Adamu nun artaa tagaa, ko Hawwa tokki.

¹⁴Kade bo Adamu bane Seydan jarbii, debbo nun jarbaa, go o yaartii sariya Alla. ¹⁵Amma debbo hisinte diga e beynu mum, to emo tabbitii e goondinki e yidde, e laabal, e jogaago hoore mum.

Hooreebe Eklesiya

3 Haala kooliniika nani: Jiddo laataago hooreejo eklesiya fu, yidii golle boodude. ²Den, sey ardiido eklesiya fu laato mo walaa gacce. O laato goodudo debbo gooto, nantiido, mo hakkillo, goodudo neddaaku, cilminoowo hobbe, baawudo ekkitingo. ³Taa o laato jaroowo bagi, dum bo kabaado. Amma o laato munyudo, daartoowo jam, mo suunaaka ceede. ⁴O laato ardaniido saare makko no woodiri. O elta bibbe makko faa be dwtanoo mo, be teddina mo.

⁵Gam to goddo waaway ko ardani saare mum, noy o waawirta ko hiinnii eklesiya Alla? ⁶Haanay hooreejo eklesiya e laatii goondindo keso. To oo laatii keso, o mawnitinto, o doyyee kiita hande no Ibiliisa doyyiraa kiita. ⁷E haani joomum e batanee geeta yeeso himbe be goondinay. Den be jawataako mo, o yantataa bo der pittu Ibiliisa.

Walloobe der golle Eklesiya

⁸Walloobe der golle eklesiya bo, e haani laato fotube teddineego. Be galaa munaafitaare, be jarataa bagi jiiloojam. To be laato daartoobe ceede e laabi kalludi. ⁹Sey be jogoo goonja goondinki ka Alla holliti. Be jogoo ka e cuudiidum berne laabudum. ¹⁰Sey be poonnee taw. To be galaa gacce, be pudda golle mabbe. ¹¹Hande non rewbe bo, sey be laato fotube teddineego. Haanay be laato nyo'oobe himbe, amma be laato nantiibe, hooliniibe der huune fu. ¹²Laatiido balloowo eklesiya fu, sey joomum e woodi debbo gooto. O waawa bo dawrango bibbe makko, e wuro makko hande no haani. ¹³To walloobe der eklesiya wadii golle mum no woodiri, be keban joonne teddune. Be keban bo semme der goondinki mabbe Yeesu Almasiihu.

Asiiri kollitaaki

¹⁴Mi wannanii maa derewol njol do, amma mii miila warugo to maada, yeeso sedda. ¹⁵Amma to booyii mi waray, derewol njol do anninte no haani goniraa der saare Alla, laatiine eklesiya Alla yonkinteejo. Eklesiya kan laatii darjanal, e to goonja darii. ¹⁶Seko fu walaa, asiiri diina meeden e mawni:

Alla hollitake e bannu neddo,
Ruuhi seedanike goonjaaku makko,
malaykaabe yi'ii mo,
lenyi fu waajaama haala makko,
o goondinaama der lenyi janani,
o hebii teddujal dow kammu.

Ekkitinoobe pewe

4 Ruuhu Ceniido batii e laabudum wi'i: Der jaamanuuji cakitiidi, wobbe woppa goondinki. Be dwtanto ruuhuuji majjinooji, e ekkitinooje ginnaaji. ²Be accan ekkitinoobe munaafitiibe e fewoobe majjina be. Cuudiidum berde ekkitinoobe pewe den maanaama e fewre, nandi hande cumaadum e janni bodeeri. ³Bee kada himbe banjontirgo, e nyaamugo nyaamduuji goddi. Amma Alla tagi nyaamduuji din. Goondinbe, annube goonja fu, waawan ko yetti Alla, nyaama di. ⁴Ko Alla tagi fu e woodi. Walaa ko woppetee e majjum, to en jabii dum e yettoore. ⁵Gam haala Alla, e du'aare, e laabina huune fu.

Gollantoodo Yeesu geeto

⁶ Ekkitin banniraabe huune dum. Den a laatoto gollantoodo Yeesu Almasiihu geeto. A nyaannan hoore maa e haala goondinki, e ekkitinol poonnitiinjal njol tokkudaa e tinnaare. ⁷ Haalaaji di walaa hoore, e taalaaji di himbe tafi, di jaadataa e goondinki, sala di. Amma an, eltu hoore maa aa takkii Alla. ⁸ Eltugo bannu e nafa sedda dow kujje godde. Amma takkaago Alla e nafa dow huune fu. Edum woodi alkawal der goonki duuniyaaru do, e der goonki garoowi yeeso. ⁹ Kanka woni haala kooliniika, kaanuka himbe fu jaba! ¹⁰ Gam sabbu dum don fu, emen golloo emen duura, gam men jowii hoolaare amen fu dow Alla yonkinteejo. Kanko laatii Kisinoowo himbe fu, accu du goondinbe mo.

¹¹ Kanjum haani bataa himbe, ekkitinaa be dum. ¹² Taa accu goddo yawee gam aa laatii gojankeejo. Amma laatana goondinbe misaalu diga e haala maa, e gadu maa, e yidde maa e goondinki maa, e laabal maa. ¹³ Go mi wara, tinna aa janjana goondinbe dewte ceniide, aa tiidina be, aa ekkitina be. ¹⁴ Taa yeeba dokkal moyyere njal kebudaa. A hebii njal diga e annabaaku, wakkati dottiiibe eklesiya yowi juude mum dow maa. ¹⁵ Tinna e golle den, kokkaa hoore maa e majje, gam himbe fu yi'a no beydortodaa yeeso yeeso. ¹⁶ Hakkilan hoore maa. Reenu bo janjinol maa, tinna dow majjum. To a wadii dum, den aa hoolii a hisan, an e hettinaniibe maa fu.

Pol e hokka Timote saawari

5 Taa falmu dottiijo e semme, amma tiidin mo hande baaba maa. Gojankeebe bo, baddu be hande mawniraabe maa, e miiraabe maa. ² Rewbe manjusube, baddu dum hande inniraabe maa, saangoobe bo, hande sakikiraabe maa. Wadu dum e miilooji laabudi.

³ Teddin rewbe gawniibe, be woodaa wallanbe dum. ⁴ Amma to debbo gawniijo e woodi sukaabe, dum bo taaniraabe, e haani be ekkitoo taw golloraago kulol Alla der saareji mabbe. Be joba saareji mabbe barjaari booduni. Kanjum fottani Alla. ⁵ Debbo gawniijo, mo walaa kiinnotoodo dum, go e woni kan tan, yowii hoolaare mum dow Alla. Jemma e nyalooma, oo tinnii, oo eela ballal Alla. ⁶ Amma gawniijo daartoowo welwelo, laati nun maaydo baa to emo foofa. ⁷ Kanjum haani bataa be, gam be laato be walaa gacce. ⁸ Mo hiinnaaki getti wuro mum, accu du himbe saare mum, joomum yeddii goondinki, oo buri mo goondinay jaasugo.

⁹ Ko inne gawniijo winnee e derewol, sey oo woodi jaka duubi lasoy tati, tawee o laatanakeno goriiko koolaado. ¹⁰ O laato anniraado wadugo ko woodi, hande jon: ummingo sukaabe mum hande no haani, oo laatii bernudo hobbe, e lootudo koyde goondinbe,

e balludo toorotoobe. Laato bo o wadii gaduujji geeti duuddi.

¹¹ Amma taa winnu inde rewbe saangoobe, laatiibe gawniibe. Gam to suunooji mabbe ummake, be jidan hooweego kade, be acca gollanaago Almasiihu. ¹² Be keban gacce, gam be accii alkawal gollanaago Alla njal be kabbuno. ¹³ Ko buri dum, no be galaa gadaanjil, be ettan wakkati mabbe, bee boositoo wuro e wuro. Dullere gadaanjil tan bane, amma bee nyo'a himbe. Bee naata haalaaji di yaalay be, bee una batu. ¹⁴ Sabbu majjum, mii yidi saangoobe, laatiibe gawniibe, hoowitee. Be dima sukaabe, be kiinno wuro mabbe. Den be kokkataa waybe men laawol no biisiri inde meeden. ¹⁵ Wobbe mabbe selii ko laawol, tokkii Seydan. ¹⁶ Debbo goondindo, mo rewbe gawniibe woni e wuro mum, o walla be, gam to be laatana eklesiya doongal. Eklesiya kan, hiinno rewbe gawniibe, be goodaa goddo kiinnotoodo dum.

¹⁷ Dottiiibe ardaniibe Eklesiya deydey, e haani heba joddi golle mum de didi. Accu du tinniibe e waaji e janjinol. ¹⁸ Gam Dewtere wi'i: «Taa habbu hunnuko gaari corboori gawri.» Ne wi'i kade bo: «Gollotoodo fu e haani joddi mum.» ¹⁹ To goddo waddanii maa gacce dow dottiijo eklesiya, taa jabu, to hinaa be gadii seedebe dido, dum bo tato. ²⁰ Wadoobe hakke, felu dum yeeso himbe fu, gam heba horiibe hula.

²¹ Mi eelii maa yeeso Alla, e Yeesu Almasiihu, e malaykaabe subaabe, dwtana haalaaji dii, tawee a suttontiray himbe, a burontiray be bo. ²² Taa yawda jowaa juude maa dow hoore goddo. Taa naannu hoore maada der hakkeji wobbe. Reenu hoore maa aa laabi †.

²³ Taa yaru diyam balam tan. Yaru innabojam sedda gam reedu maa, e gam aa nyawi de duuddum.

²⁴ Hakkeji wobbe wurtitinto diga be kiitaaka, di wobbe bo wurtitoo baawo ni. ²⁵ Hande nun bo golle boodde hollitortoo, de hollitaaki bo, tabitintaako e suudi.

6 Maccube laatiibe goondinbe, daara joomiraabe mum hande fotube teddineego. Den mum, goddo hebataa laawol bata kalluka dow inne Alla, e ekkitinol men. ² Maccube woodube joomiraabe goondinbe, to wi'u gam bee laatii banniraabe, be teddintaa be. Amma, be jaggano be bura, gam goondinbe yidaabe nun be jaggantoo.

Waajotoobe fewoobe e suuno jawdi

Kanjum haani janjinaa, baajodaa. ³ Wobbe e ekkitina ekkitinol feerewol. Be tokkay haala joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu laabuka, e ekkitinol jaadoowol e kulol Alla. ⁴ Himbe ben laati nun mawnitiibe, be annaa goddum. Bee nyawi jeddi e biditiri haalaaji. Diga e majjum nawniraagu, e kabe, e jennoo-

† +Gam hokkugo mo golle der Eklesiya, naa bo gam wittinoygo boofunoodo der eklesiya.

je, e biisugo bannun yiwata. ⁵ Edum wadda jeddi di walaa kaddi, hakkune himbe be hakkillo mum wuunii. 'Be joofii goonja, bee miili goondinki laati nun laawol kebal.

⁶ E goonja, goondinki laati nun laawol kebal manjal, to neddo e seyori ko woodi. ⁷ En gadday goddum der duuniyaaru. En baawataa bo ko hoori goddum. ⁸ Gam majjum to een goodi nyaamdu e kolte, dum heyii en. ⁹ Amma suunaabe jawdi, jarbeeji waranan be. 'Be jantan pittii Seydan e suunooji di nafataa, jaarooji der majjere e halkere. ¹⁰ Gam suuno ceede woni dadol kalludum. Wobbe suunake de, go be ceeki diga goondinki, den be gaddani ko'e mabbe tooraaji duuddi.

Joga ko batadaa

¹¹ Amma, an neddo Alla, wodododa kujje den. Daartu foonnitaare e takkaago Alla, e goondinki, e yidde, e tinnaare, e diggere. ¹² Habu hawre goondinki woodune, jaba yonki tabitiiki. Gam sabbu yonki kin Alla noddu maa, gadudaa seedaaku maada boodunju yeeso seedebe duubbe. ¹³ Mii batee kaa do yeeso Alla buurinoowo huune fu. Mii batee ka bo yeeso Yeesu Almasiihu gadudo seedaaku boodunju yeeso Ponsu Pilaatu. ¹⁴ Joga ko batadaa faa wooda. Laata mo walaa

tuuni dum bo gacce faa nyalaane Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu suppitoyto. ¹⁵ Garki makko laatoto wakkatiire ne Alla resi, Alla maanteteedo. Kanko tan woodi baawde, Laamiido laamiibe, Joomiraawo joomiraabe. ¹⁶ Kanko tan woni mo maayataa, joodiido der jayjol nol goddo waawataa ko battii. Walaa mo meedi yi'ugo mo, walaa baawoowo ko yi'i mo bo. Teddujal e baawde tabitiide woodani mo faa abada abadin. Aami.

Haalaaji cakitiidi

¹⁷ Batu woodube jawdi der duuniyaaru do, to be mawnito. To be kooloo jawdi ni tabitintaako, amma be kooloo Alla. Kanko nun hokkata en huune fu, faa heya, gam ceyoroden dum. ¹⁸ Batu be be gada ko woodi. Wadugo getum laatoo jawdi mabbe. 'Be laatoo hokkitiroobe, siriyiibe wallugo wobbe e jawdi mabbe.

¹⁹ Hande nun be cuudiranta ko'e mabbe jawdi booduni, tabitintooni, gam nyalaade garooje, be keba bo yonki goonjahi.

²⁰ Timote, hakkilan ko kalfinadaa, wodododa haalaaji baanji baanji di yaadataa e goondinki. Hakkilan bo jeddi dow ko wobbe wi'ata annal luggunjal. ²¹ Wobbe mawnitorake annal jal, go be acci goondinki.

Moyere Alla wonda e moodon.

Timote Didabol

Haala Puddirka

Pol wittoy kade Roma, oo laatii nanjaado. Amma oo woodi toora jooni buri de o nanjanoo der siire nen. Himbe wobbe accii mo, Luka tan nun wondi e makko. E nandi hande Pol winnii derewol ɗol hakkune duubi 66 e 68.

Pol yamii Timote wara law go dabbune wada. To oo wara bo, o wadda gulunfaare Pol e dereeji guri mum. O hoolaaki naa be jiidan, gam oo anni no wakkati dillugo makko yottake. Gam majjum derewol ɗol do laatii binnaanɗol dala, hakko o maayata. Der derewol ɗol, Pol yeeyitake baawo dow ko wadunoo, oo batana bo ko wadotoo jooni de o winnata ɗol, waato kiita makko e ko wadoytoo yeeso sedda, waato maayde makko ne woddaa kade.

Der derewol ɗol, Pol hollii Timote ko haani wada o laatoroo koolaado der ekkitinooje de o hebi. Wakkati mum goondinbe e tooreno, faa dum wadi Pol mabbaa der kasu, ekkitinooje leliide bo e toora eklesiyaaaji. Gam majjum o semmidinta Timote, o munyana tooraaji, o daroo baawo goonja. O acca jeddi di nafataa, o wododoo janninoobe ko lelii, o takkoo ko o ekkitinaa, o waajoo haala Alla, «gam Binni Ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla, nii nafa gam janningo goonja, e foortugo neddo, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no Alla yidiri».

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-2
2. Yettoore e tiidinki, 1.3-2.13
3. Pol e bata Timote hakkilana hoore mum, 2.14-4.5
4. Heennyitoode goonki Pol, 4.6-18
5. Cannooje, 4.19-22.

Sannoore

1 Derewol ɗol yiwii diga e am, min Pol, lilaado Yeesu Almasiihu e sago Alla. Mi lilaama gam mi fiina haala dow yonki ki Alla habbani en alkawal, sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu. ² Mi sannii maa, an Timote biyam jidaado. Alla Baaba meeden, e Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu endee, hokkee moyyere e jam!

Pol e semmidina Timote

³ Mii yetta Alla mo cujidananmi e cuudiidum berne laabudum, hande no kaakiraabe am wadunoo. Emi siwtoree jemma e nyalooma fu der du'aaje am. ⁴ Mii siwtora gondi maa. Mii woodi kumpa yi'itaago maa puy, gam mi seyoo puy. ⁵ Mii siwtora goondinki maa ki walaa munaafitaare. Maama maa Loyis e inna maa Enis e artu maa woodugo ki. Mii hoolii an bo aa woodi ki. ⁶ Gam majjum mii hattinee, accu dokkal ɗal Alla hokku maa no jowumi juude am dow maa beydoo. ⁷ Gam Ruuhu ɗu Alla hokki en, laatintaa en huloobe. Amma Ruuhu kokkoowo en semme, e yidde, e nantaare o hokki en.

⁸ Gam majjum taa sentu seedanaago Joomiraawo meeden. Taa sentu bo seedanaago am, min mabbaado der kasu gam makko. Hawtu e am der tooraaji gam linjiila, jaka baawde de Alla hokku maa. ⁹ Kanko hisini en, noddi en gam laatanoden mo. Hinaa gam gadu meeden o hisiniri en, amma gam nun nun o yidiri dum e moyyere makko. Moyyere nen o wadani en diga e Yeesu Almasiihu, diga hanne bane. ¹⁰ Jooni, moyyere nen hollitake e garki kisinoowo meeden Yeesu Almasiihu. Kanko halki baawde maayde. Diga e linjiila o holliti yonki tabitintooki.

¹¹ Gam sabbu linjiila kan, Alla wadimmi baajotoodo, lilaado e janninoowo. ¹² Sabbu majjum tooreteemi tooraaji dii do, amma mi sentiray dum. Gam mii anni mo goondinmi. Mii hoolii bo o waawan ko reeni ko o halfinimmi faa nyalaane darɗal yottoo. ¹³ Joga haala goonjaha ka nanudaa diga e am. Gollir ka e goondinki, e yidde ne kebuden gam een kawti e Yeesu Almasiihu, ka laatanee misaalu. ¹⁴ Joga geetum dum kalfinadaa e ballal Ruuhu Ceniido gonufo der meeden.

¹⁵ Aa anni, himbe leydi Asiya fu accii am, Figelus e Hermogenes na'on der mabbe. ¹⁶ Joomiraawo endoo himbe saare Onesifor, gam o deyyitini am. O sentiray bo nanjoode am der kasu, ¹⁷ accu du no o wari Roma, o dartii am e tinnaare mawne faa o yiitimmi. ¹⁸ Alla

Joomiraawo hokka mo endam nyaanne darŋal. An e hoore maa aa anni no woodi, golle de o wadanimmi der siire Efesu.

Gollantoodo Yeesu kooliniido

2 Gam majjum biyam, accu moyyere ne kebuden sabbu kawtal men e Yeesu Almasiihu semmidi-nee. ² Ko nanudaa diga e am yeeso seedebe duubbe, halfin dum himbe hooliniibe, waawoobe ko janŋini wobbe.

³ Jabu gedu toora maa hande soogeeru Yeesu Almasiihu yeeru. ⁴ To soogeeru jahooru konu e yidi fot-tango mawdo mum, hakkilantaa haajuuji duuniyaaru. ⁵ Nun nun bo, to gafoowo doggudu yawtontire dow-tanaaki sariyaaji doggudu, hebataa meetalol. ⁶ Demoowo golliido puy, kan nun haani arta nyaama bibbe deme mum. ⁷ Miija ka batu maa mi faa wooda, Joomiraawo faaminte huune fu.

⁸ Siwtor Yeesu Almasiihu mo lenyol Dawda. O fintii e maayde, hande no linjiila ka baajootomi bati. ⁹ Linjiila kan nun acci mii tooree faa kabbaami e callalluujii, hande gadudo kalludum. Amma haala Alla habbaaka. ¹⁰ Gam majjum munyanmi huune fu, sabbu subaabe Alla heba kambe bo, Yeesu Almasiihu hisina be, be keba tedduŋal makko tabitiŋal. ¹¹ Daa do haala kooliniika:

To en maaydii e makko, en buuridan e makko bo.

¹² To en munyanii tooraaji, en laamodoto e makko bo, to en calike mo, kanko bo o saloto en.

¹³ To en laataaki hooliniibe, kanko o tabitinto oo kooliniido,

gam o waawataa ko yeddi hoore makko.

Gollotoodo mo Alla yerdii

¹⁴ Kanjum haani ciwtoraa goondinbe, eelaa be yeeso Alla be acca jeddi dow haalahon. Jeddi iri dii don nafataa goddum, sey majjingo hettiniibe. ¹⁵ Tinna darodaa yeeso Alla aa koolaado. Laata gollotoodo mo sentintaake der golle mum. Laatodaa bo janŋinoowo haala goonjaha, hande no fotti. ¹⁶ Seedu e haalaaji baanji baanji, centiniidi. Batoobe di e beydoo woddodaago Alla. ¹⁷ Haala mabbe e nandi hande buure kokkollaare, layoore. Himeneyus e Filetus na'on caka mabbe. ¹⁸ Be celii laawol goonja. Be accii wobbe woppi goondinki mum e wi'ugo pintol maaybe wadii yawtii. ¹⁹ Amma Alla daddii dadda ka dimmataako. Nani do ko winnaa dow makka: «Joomiraawo e anni laataniibe dum.» Nunnun bo: «Noddoowo inne Joomiraawo fu, woddoo wadugo ko halli.»

²⁰ Der suudu manŋol, keede gadiraade jande geete e kanŋeri tan bane woni don. Keede gadiraade ledde e loope na'on don. Godde, gollirte golle de tedduŋal, godde bo golliree golle de walaa tedduŋal. ²¹ To goddo laabinii hoore mum e kujje dee fu, joomum laatoto hande heedo gollirteŋo golle teddude. O laatoto, ce-

naado, nafoowo joomum, ciriyiido wadugo golle boodde fu. ²² Doggu suunooji gojankaaku. Dartu foonnitaare e goondinki, e yidde, e jam, an e noddoobe inne Joomiraawo e berde laabude fu. ²³ Amma an, woddoda haalaaji di walaa hoore, e jeddi baanji baanji. Aa anni di umminan nun kabe. ²⁴ Gollantoodo Joomiraawo haaniraa e hawre. Amma o laatoo diggudo yeeso himbe fu, o laatoo bo baawudo janŋingo, e munyudo. ²⁵ E haani o foorta yeddoobe mo e jam. Wadoto Alla walla be, be tuuba, be paama goonja. ²⁶ Den hakkilooji mabbe wittaana, be dadda pittii Seydan nanŋunoodo be, e wadina be sago mum.

Jaamanuuru sakitiineeru

3 Annu der jaamanuujii cakitiidi, wakkatiiji cadudii waran. ² Himbe laatoto yidube ko'e mum tan, suunaabe ceede, be laatoto jurotoobe e mawnitintoobe, be jennan haala Alla. Be dowtantaako saareeji mabbe, be annaa gadu, be teddintaa ko senii. ³ Be laatoto be berde mum yoori, be cawrantaako goddo, nyo'oobe himbe, be galaa nantaare, be yonki bonki, be banyan ko woodi. ⁴ Be laatoto jammotoobe, dullube hakkillo, be jidan welwelo duuniyaaru bura Alla. ⁵ Be nandinan ko'e mabbe hande huloobe Alla, amma bee jedda baawde mum. Woddoda iri himbe ben. ⁶ Wobbe mabbe e naata e wurooji, bee yoyra rewbe be galaa hakkillo, be hakkeeki nyoyyi, go suunooji feere feere e wifita dum. ⁷ Rewbe ben e ekkitoo wakkati fu, amma abada be baawataa ko yottii annal goonja. ⁸ Hande no Yannes e Yamberes habidiri Muusa, nunnun himbe ben habidirta e goonja. Hakkillo mabbe wuurake, goondinki mabbe walaa nafuwe. ⁹ Amma be kebataa saa'a, gam haanjaare mabbe laabanan himbe fu, hande no dum laatii e Yannes e Yamberes.

Haalaaji cakitiidi

¹⁰ Amma an Timote, a yi'i no janŋinirmi. A yi'ii jikku am, e anniya am, e goondinki am, e munyal am, e yidde am, e tinnaare am. ¹¹ Aa anni tooraaji am, e boneeji am. A yi'ii ko hebimmi Antiyokiya e Ikoniya, e Listira fu. A yi'i bo no munyirmi dow tooraaji di kebumi. Amma Joomiraawo wurtinii am e majji di fu. ¹² Hawtube e Yeesu Almasiihu, go e yidi hulugo Alla, be toorete. ¹³ Amma hallube e hiiloobe, beydoto e halla. Be majjinan wobbe, gam kambe bo bee majji. ¹⁴ Amma an, joga ko ekkitidaa, e ko kooliidaa e semme. Aa anni moy ekkitin maa dum. ¹⁵ Diga sukaaku maa, aa anni Dewte ceniide. Kanje de baawan ko hokku maa faamu, jiidiraa kisidam kebeteedam diga e goondingo Yeesu Almasiihu. ¹⁶ Binni ceniini fu yiwii diga e kollitinki Alla. Nafuwe majje woni, janŋingo goonja, e hollugo boofi, e moyyingo di, e ekkitingo wonaago no fottiri. ¹⁷ Nunnun neddo Alla fu laatortoo kebbudo, ciriyiido wadugo golle geete.

Tinna aa waajoo

4 Mii eelee yeeso Alla e yeeso Yeesu Almasiihu, kiitotoodo wuurube e maaybe. Mii eelee bo sabbu wittoygo makko e Laamaare makko: ² Waaja haala Alla, waajita ka wakkati fu, baa dum fottanii be, baa dum fottanay be. Felu be, semmidin be e munyal, aa janjina be. ³ Gam wakkati waran de himbe salotoo nanugo ekkitinol poortiiṅol. Be tokkoto suunooji mabbe. Be dartanan ko'e mabbe janjinoobe duubbe, janjinanbe be ko be jidi nanugo. ⁴ Be cukkan noppi mabbe gam to be nanu goṅa, be baylitinto far to taalaaji. ⁵ Amma an, nantu hoore maa der huune fu. Munyan tooraaji, wadu golle baajotoodo linjiila, heennyitin golle maa faa wooda.

⁶ Amma min, mi badike laataago sadaka, hande kiriseteedi, wakkati yawtugo am badake. ⁷ Mi habii hawre woodune, mi yottinii doggudu am, mii joggii goondinki. ⁸ Diga jooni, Joomiraawo kiitotoodo e goṅaaku, e resanimmi riiba kokketeeka poonnitiido nyaanne darṅal. Min tan bane hokkete ka. Amma, min e hettiniibe, yidube wittoygo makko fu, o hokkata ka.

Ka Pol bati dow be o gollodii

⁹ Tinna garaa to am law. ¹⁰ Gam Demas accii am, sabbu yidde duuniyaaru, o yahii Tesalonika. Kereskes yahii

Galaatiya, Titus bo yahii Dalmatiya. ¹¹ Luka tan nun wondi e am. Waddu Marku to aa wara, o nafaan am sanne der golle am. ¹² Tikikus, mi liliidum Efesu. ¹³ To aa wara, gaddanaa am gulunfaare am ne accumi Torowas, wuro Karpus. Gaddanaa am bo dewte am, ko jogii am buri woni, dewte am de guri.

¹⁴ Aleksandire bahillo wadani am ko halli puy. Joomiraawo yoban mo ko o wadi. ¹⁵ An bo, hakkilan mo, gam o salake waaji amen e semme.

¹⁶ Nyalaane arandeere ne darinaami yeeso kiitoowo gam mi toontano hoore am, baa gooto wallay am, be fu be accii am. To Alla liman be dum gacce! ¹⁷ Amma Joomiraawo wallii am, semmidinimmi. Kan acci keenyitimmi golle waaji am. Himbe lenyi janani fu nanii waaji din. Nunnun dadirmi diga e hunnuko jaggere. ¹⁸ Joomiraawo dadinan am ko halli fu, o yottinammi jam to Laamaare makko ne kammu. Tedduṅal laatanoo mo faa abada. Aami!

Heennyitirde e cannooje

¹⁹ Mi sannii Pirisilla e Akilas, mi sannii getti wuro Onesifor. ²⁰ Erastus darake Korintu, Torofimus bo, mi accii dum Miletus oo nyawi. ²¹ Tinna garaa go dabbune wada. Ebulus e Pudes e Linus e Kalawdiya e sakiki-raabe wonbe do fu, sannii maa.

²² Joomiraawo wonda e maa! Moyyere Alla wonda e moodon.

Titus

Haala Puddirka

Wakkati Pol yoofitaa de o mabbanoo der Roma, den nun o waajii haala linjiila der Kereta, siire burune manju der dunde girekiibe. Wakkati o yaareteno Roma to laamiido mawdo, laana diyam mabbe yaaliniino be Kereta. Wakkati o yawtata diga don, o accii don mo o gollodintoo, tokkiido mo, mo laataaki Yahuduujo, Galaatiya. 2.3. De duuddum Pol yowannoo mo o wada golle cadude, der Korintu du. O yowanii mo gollal moyyingo joonne eklesiya ka kanko Pol o titunoo.

Pol batii Titus be potta Nikopolis. E nandi hande diga Maseduwaan nun o winnoy derewol njol do, e njol Timote aranol. Haala majji e nandi.

Baawo Pol holli no haani ardiibe e wa'i, o batanii bo boofi Yahuduube salotoobe ekkitinol goonjawol. O holli bo ko haani gebe himbe feere feere wonbe der eklesiya wada. No o heennyitiri derewol makko nani, o batanii moyyere Alla accoore neddo joodoo joonne teddinoore linjiila.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-4
2. Dottiibe eklesiya, 1.5-16
3. Golleeji gebe himbe feere feere der eklesiya, 2.1-15
4. Joonne goondinbe der duuniyaaru, 3.1-11
5. Haalaaji cakitiidi e cannooje, 3.12-15.

Sannoore

1 Derewol njol do yiwii e am, min Pol, maccudo Alla e lilaado Yeesu Almasiihu. Alla yowanii am mi wada subaabe makko goondina mo. O yowanii am anningo be goonja jaadooha e goondinki men. ² Hande non be goodirta hoolaare hebugo yonki tabitiiki. Alla mo fewataa habbaniino en alkawal yonki kin diga huune fu tagaaka. ³ No wakkati wadi, o anninii haala makko diga e waaji di o yowanimmii hande no Alla Kisinoowo en umuri dum.

⁴ Titus, mi sannii maa, an, laatiido biyam e goonja diga e goondinki men gooti. Alla Baaba, e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en wafanee moyyere, hokkee bo jam!

Golle Titus der Kereta

⁵ Mi accii maa Kereta gam moyyinaa ko horii moyyineego. Cubanaa genni fu dottiibe Eklesiya hande no bi'uno maa mi. ⁶ Sey dottiijo cubaado fu laatoo mo walaa gacce. O laatoo gorko mo debbo gooto, mo bibbe mum laatii goondinbe. Bibbe ben laatoo be nyo'irraake baadi baanjaari, dum bo dullere dowtaare.

⁷ Doole ardiido Eklesiya fu laatoo mo walaa gacce, gam o laati nun gollantoodo Alla. Haanay o laatoo mawnitiido, dum bo mo mone, maa bo jaroowo bagi, dum bo kabaado, maa bo cuunaado riiba kalluka.

⁸ Amma sey joomum e laatii bernoowo hobbe, jidudo ko woodi, mo hakkiilo, poonnitiido, laabudo, nantiido.

⁹ Sey joomum e jogii haala kooliniika hande no ka janjiniraa. Den o waawan ko semmidini wobbe e ekkitinol laabunol, o waawan bo ko jaalii yeddoobe.

¹⁰ E goonja, duubbe e laatii nanaruube, accu du caka Yahuduube goondinbe. Bee laatii batoobe haalaaji di walaa hoore, bee yoyra himbe. ¹¹ Sukku kunnude mabbe, gam bee biisa saareeji duuddi. Bee ekkitina ko haanay, gam be keba riiba kalluka. ¹² Neddo mabbe, mo himbe daari hande annabiijo, batii du, wi'i: «Keretaabe laati nun fewoobe wakkati fu, bee laatii bisaaji bondi, ciwankeebe, e deereruube.» ¹³ O batii goonja. Gam majjum, felu be e semme, gam be keba goondinki geeti. ¹⁴ Be acca tokkugo taalaaji Yahuduube, e oodaaji himbe yoofube goonja. ¹⁵ Huune fu e laabi to laabube. Amma walaa ko laabi, to sobube e be goondinay, gam hakkiilo mabbe e cuudiidum berne mabbe fu sobii. ¹⁶ Bee bi'a bee anni Alla, amma golle mabbe e yedda no bee anni mo. Bee laatii nyiddube, e nanaruube. Be baawataa ko wadi geetum baa gootum.

Ekkitinol goonjawol

2 Amma an, accu batu maada yaada e ekkitinol goonjawol. ² Worbe nayebe, batu be no haani be laatoo nantiibe, fotube teddineego, hakkiibe. Be laatoo be goondinki mum yandi, be gooda yidde e munyal. ³ Batu rewbe nayebe bo, wonoo hande no haani rewbe goondinbe wonoroo. To be laatoo nyo'oobe

himbe, dum bo horbe bagi. Amma be laatoo ekkiti-noobe ko woodi. ⁴Be ekkitina rewbe saarjooobe yidugo worbe mum, e sukaabe mum. ⁵Be laatoo hakkilbe, laabube. Be kiinnoo golle wuro mabbe, be laatoo yeeddube. Moy fu downtanoo gorko muudum, gam to haala Alla yennee.

⁶Waaja gojankeebe, be laatoo hakkilbe der huune fu. ⁷An e hoore maa, laatana be misaalu der golle boodde fu. Ekkitin be ekkitinol goonawol, e pottunol. ⁸Haala maa laatoo goonaha, ka yeddakaako, gam waybe meeden jiboo, be dulla kalluka ka be batani en.

⁹Maccube bo, waaja be, be nanana joomiraabe mabbe der huune fu. Be gada ko welata be, to be jed-dontir e mabbe. ¹⁰To be bujju be, amma wakkati fu, be kollita bee laatii hoolaabe, hebbube. Be gada dum gam ekkitinol haala Alla kisinoowo en, teddinee der huune fu.

¹¹E goonja, moyyere Alla hollitake gam himbe fu hisa. ¹²Moyyere nen e ekkitina en accen wonaago der dullere kulol Alla, e suunooji duuniyaaru. Nee ekkitina en bo laatoden hakkilbe, e foonnitiibe, e huloobe Alla der duuniyaaru nuu do. ¹³Hande non kedortoden nyalaane barkidinaane, ne tammihiden. Nyalaane nen, Yeesu Almasiihu, Alla meeden mawdo, Kisinoowo en, hollitinto e teddujal. ¹⁴O hokkii hoore makko gam men, o sooditii en diga ko halli fu. O laatini en himbe makko be o woodi, laabinaabe, tinniibe wadugo golle geete.

¹⁵Kanjum haani bataa himbe, nun bo haani baajodaa be, pelaa be e baawde maa fu. Taa accu goddo yawee.

No haani goondinbe Yeesu e laatii

3 Siwtor goondinbe be nanana mawbe leydi, e woodube baawde. Be downtanoo be, bee ciryii wadugo golle boodde fu. ²To be batu kalluka dow

goddo, be laatoo deyyube, e sawriibe, e welube deedi dow himbe fu. ³Gam enen bo, een laatinoobe be walaa hakkillo, nanaruube, e majjube. Een laatinoobe maccube jidaali, e suunooji diye fu. Een goodunoo ganyaani e nawniraagu, een banyontiri, en banyaa, een banyontiri. ⁴Amma Alla Kisinoowo en hollitii himbe geetaaku mum e yidde mum. ⁵O hisinii en, amma hinaa gam en gadii golle poonnitiide, e endam makko o rimatorii en, laatiden heybe diga e Ruuhu Ceniido laabindo en. ⁶Alla hokkii en Ruuhu mum ceniido puy, diga e Yeesu Almasiihu Kisinoowo en. ⁷O wadii dum diga moyyere makko gam laatoden foonnitiibe, heba donen yonki tabitiiki, ki tammiden hebugo. ⁸Kanka woni haala kooliniika.

Mii yidi tasinaa ka, gam goondinbe Alla tinnoo wadugo golle boodde. Kanjum woni ko woodi, ko nafata himbe. ⁹Amma woddoda haalaaji di walaa hoore, e jeddi dow habaruuji lenyi, e kabe, e jeddi dow tawreeta. Haalaaji dii don fu nafataa goddum, baanji dii laatii. ¹⁰Gaddoowo ceennol caka himbe, felu mo de woore, de didi, to o salake, takku mo sera. ¹¹Annu gadoowo hande non laati nun majjudo e hakkeejo, o doyyii hoore makko kiita.

Cannooje e baynaade

¹²To mi lili Artemas naa bo Tikikus to maa, yawda garaa law, tawaa am Nikopolis, gam ton jidumi dabbugo. ¹³Tinna ballaa Jenas, moodibbo tawreeta, e Apolos, gam to goddum jaccu be der jahaanjal mabbe. ¹⁴E haani himbe meeden bo ekkitoo wadugo golle boodde. Be balla haajaabe walleego gam to kambe walloobe ben be gonoo baanji.

¹⁵Wondube e am fu sannii maa. Emen canna goondinbe yidube men fu.

Moyyere Alla wonda e moodon, on fu.

Filemon

Haala Puddirka

Derewol ŋol Pol wannani Filemon do, haala joonne hakkune himbe dido nun ŋol batanta. Pol wannii derewol ŋol gam o sawrinana Onesimu, maccudo doggunoodo joomiraawo mum Filemon. Filemon laati nun goondindo tawaado der wanŋarde Koloosi. Onesimu tuubii, goondini Yeesu diga e waaji Pol. Kan waɗi Pol e eela Filemon jaba Onesimu hande banniraawo mum, o sawranoo mo bo.

Der duubol 62 nun Pol winni derewol ŋol der nanŋoore mum arandeere der Roma. Dum nandi hande Tikikus nun yaari derewol ŋol e ŋol Koloosi, Kol. 4.7-9.

Ko hollitii der derewol ŋol woni, tinnaare ne Pol woodi dow moyyingo haala hakkune himbe dido, hande no o woowi waɗugo hakkune himbe duubbe. Ko Almasiihu waɗani en hakkune men e Baaba mum, kanjum nun Pol waɗani Onesimu hakkune mum e Filemon.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1-3
2. Yettoore Alla gam goondinki Filemon, 4-7
3. Pol e eelana Onesimu sawraare, 8-22
4. Cannooje, 23-25.

Sannoore

1 Min Pol, e banniraawo meeden Timote nun winni derewol ŋol. Min Pol, mii laatii mabbaado gam daliila Yeesu Almasiihu. Emen canna Filemon, jidaado amen, gollodintoodo e amen. ² Emen canna bo Afya, sakiike men debbo, e Arkippus kabidoowo e meeden gam linjiila, e goondinbe hawritintoobe der wuro maa. ³ Alla Baaba meeden, e Yeesu Almasiihu Joomiraawo, hokka on moyyere e jam.

Yidde e goondinki Filemon

⁴ Filemon, mii yetta Alla wakkati fu, mi accay siwtorgo maa der du'aaje am. ⁵ E goonja, mi nanii yidde e goondinki maada dow Joomiraawo Yeesu e batanee, e no jidirdaa himbe Alla fu. ⁶ Emii eela Alla, gam goondinki kii do hawti en yi'oo der gadu. Den paaminaa geetum fu dum baaweten waɗugo gam Almasiihu. ⁷ Banniraawo, berne am seyake puy, hakkillo am fukkake bo, gam yidde maa deyyitinii himbe Alla.

Pol e sawrinana Onesimu

⁸ Mii woodi laawol der kawtal men e Almasiihu mi eelee ko haani gadaa. ⁹ Amma, mii buri yidugo, mi eelee gam yidde, min Pol dottiijo, jooni bo mii mabbaado sabbu Yeesu Almasiihu. ¹⁰ Mii eelee gam Onesimu biyam mo kebumi goondini der kasu.

¹¹ Naane, o nafayno maa, amma jooni, o nafaan en, min e maa.

¹² Mii wittina mo to maada, jaba mo hande min e hoore am. ¹³ Mii yiduno haggugo mo to am, gam o wallammi hande no haani balliraano am jooni no tawaami der kasu gam linjiila. ¹⁴ Amma mi yiday waɗugo goddum to hinaa en baddii, gam mi yidaa wadingo maa boodum e doole, amma dum laatoo e sago maa.

¹⁵ Wadoto Onesimu seenniriino e maa wakkati sedda, gam o wonda e maa, e baadey. ¹⁶ O laataaki kade maccudo tan, oo buri maccudo, o laatike banniraawo men jidaado. Min, mii yidi mo sanne. Mii anni aa yidi mo buri, hinaa hande neddo tan, amma hande goondindo Joomiraawo.

¹⁷ To a daarii am hande igo maa, den kan, jaba mo hande no jabirtaa am min e hoore am. ¹⁸ To o woofaniino maa, dum bo to o joganiino maa nyamaane, yowanam dum. ¹⁹ Min Pol, mii winna ka e junjo am, mi yobete dum. Amma mii siwtoree, an bo aa joganii am nyamaane, nyamaane nen bo, an e hoore maa nun. ²⁰ An banniraawo am, wadanam dum sabbu Joomiraawo, deyyitin berne am gam kawtal men e Almasiihu.

²¹ Mii wannanee gam mii hoolii a nananan am, gam mii anni a waɗan buri ko eelu maa mi. ²² Sikan, ciryanodaa am suudu to beeranmi, gam mii miila, Alla jaban du'aaje mon, o wittinanmi to moodon.

Cannooje

²³ Epafaras mo mabbidaami gam Yeesu Almasiihu sannii maa. ²⁴ Marku bo, e Aristarkus, e Demas, e Luka gollidoobe e am sannii maa.

²⁵ Moyyere Yeesu Almasiihu Joomiraawo meeden wonda e moodon.

Iburaninkeebe

Haala Puddirka

Derewol Iburaninkeebe e woodi nafuwe mawdo der Alkawal Kesal. Binnudo derewol ɗol batay inne mum, ko baaweten ko bati tan woni, o laati nun Yahuduugo goondindo Yeesu, woliine maamiraabe men nun hollata dum. Oo anni Alkawal Kiinɗal puy, accu du dow golle Leewinkeebe. Diga seedebe linjiila arandeebe nun o nani linjiila.

Yahuduube goondinbe Yeesu hande makko nun o wannani, kambe o baddata. Bee laatii himbe tawaabe der eklesiya ka o anni, go oo yidi beraago be, dum booyataa. Liinyoobe dewte e miili eklesiya Roma, der leydi Italiya nun o wannani derewol ɗol. Gam Roma nun himbe arti nani haala derewol ɗol, diga e derewol ɗol Kelema mo Roma winni der duubol 95 yahugo 96 baawo Almasiihu rimaa.

Toora batanaaka der don e laatii toora ka Kolodu laamiido toori Yahuduube goondinbe Yeesu der duubol 49 baawo Almasiihu rimaa. O riiwi Yahuduube goondinbe jaka duubi sedda diga Roma.

Dum nandi hande derewol ɗol winnaama hakkune duubol 60 yahugo 64 baawo Almasiihu rimaa.

Binnudo derewol ɗol, winnii ɗol gam semmidingo be o wannani. Dum nandi bo hande be o wannani e tawaa der toora mawka. O wannanii be, gam to be boppu goondinki.

Der derewol makko, o hollii be no Yeesu e buri malaykaabe, e Muusa, e Yosuwaa, e Limaamiibe be Alkawal Kiinɗal. Dum don fu, e hollita no be o wannani e yiduno wittugo der tawaanɗal Yahuduube dow sujidango Alla. O hollii be, no sadaka Almasiihu wadi de woore, e yiyam mum heyii faa e baadey.

O semmidinii be e hollugo be goondinki himbe arandeebe. O batii be, be tigga Almasiihu gite, gam kanko nun laatii misaalu munyal.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka, 1.1-3
2. Almasiihu e buri malaykaabe mawnugo, 1.4-2.18
3. Almasiihu e buri Muusa e Yoosuwa mawnugo, 3.1-4.13
4. Limaamaaku Almasiihu e buri limaamaaku fu, 4.14-7.28
5. Alkawal Almasiihu e buri alkawalji fu, 8.1-9.28
6. Yiyam Almasiihu e buri kiiseteedi fu nafuwe, 10.1-31
7. No goondinki buriri huune fu, 11.1-12.25
8. Haalaaji cakitiidi, 13.1-25.

Alla baddii himbe diga e Biddo mum

1 Diga ko booyi, Alla baddiino kaakiraabe meeden de duuddum, e laabi feere feere. O baddii be diga e annabiibe. ² Amma der nyalaade cakittiide dee do, o baddii en diga e Biyiiko. E makko Alla tagiri duuniyaaru e kammu. Kanko nun bo Alla subi laatoo donoowo huune fu. ³ Kanko nun laatii jayɗol jal-boowol, kollitoowol tedduɗal Alla, e no Alla laatii e goonja. Oo jogii huune fu diga e haala makko gooduka baawde. Baawo o laabini hakkeeki himbe, o joodake dow kammu, to nyaamo Alla mawdo, mo tedduɗal.

Biddo e buri malaykaabe

⁴ Biddo e burii malaykaabe manɗu, kan wadi Alla hokki mo inne burune inde mabbe. ⁵ Malaykaajo moy nun Alla meedi ko wi'i:

«An laatii Biddo am,
hanne min nun laatii Baaba maa †?»

Moy o wi'i kade:

«Mi laatanto mo Baaba,
kanko bo, o laatanoo am Biddo †?»

⁶ Kade bo, no o liloyta Afo makko e duuniyaaru, o wi'i:

«Malaykaabe Alla fu sujidana mo ‡.»

⁷ Dow malaykaabe bo Alla wi'i:

«Oo gollira malaykaabe makko hande keni,
o wadii be jagganoo mo hande delle yiite †.»

⁸ Amma dow Biddo, o wi'i:

«Laamu maa, an Alla, wonoo faa abada!
A laamoranto himbe maa e sawru foonnitaare.

⁹ Aa yidi foonnitaare, aa wanyi ko halli,
gam majjum, Alla maada subi ma, wuju maa nebbam seyo

† 1.5 Jabuura 2.7†† 1.5 2 Samuyiila 7.14‡ 1.6 Tokkitaaki Tawreeta 32.43 †† 1.7 Jabuura 104.4

burunjo ŋo wondube e maada †.»

¹⁰ O wi'i kade:

«Joomiraawo, diga fudfoode, an tagi leydi, juude maa tagi kammu.

¹¹ Dum fu, dum halkan, amma an, a tabbitinto,

dum fu, dum hiiddan hande kolte,

¹² a taggan dum hande toggoore,

dum waylitinte, hande kolte.

Amma an, a waylitintaako.

Duubi maa bo heennyataa ††.»

¹³ Alla meeday ko wi'i malaykaajo gom:

«Jooda nyaamo am

gam mi wada wanyube maa laato jaa birdum koyde maa ‡.»

¹⁴ Malaykaabe fu laati nun ruuhuujii jaggantoodi Alla, oo lila di gam di gollanoo ronoobe kisidam.

To en jeebee kisidam

2 Gam majjum, e haani kakkilanen puy ko nanuden, gam to en boddodee laawol. ² Haala ka Alla hokki diga e malaykaabe goondii. Woofube e salii-be downtanaago ka fu, heban kiita kaa do haanani be. ³ To non noy dadirten, to en jeebake kisidam mawdam hande dam do? Joomiraawo nun arti batango kisidam dam, den nanube tabbitinani en dam. ⁴ Alla semmidinii seedaaku mabbe e wadugo maaneeji, e kaaydiniidum, e kaayefiiji feere feere. Alla hollitii dum bo e seennango be Ruuhu Ceniido hande no o yidiri.

Yeesu laatake neddo gam hisina himbe

⁵ Alla hokkay malaykaabe be laamano duuniyaaru garoowu nu batanten. ⁶ Goddo batii nokkun der Dewtere, wi'i:

«Ume neddo laatii faa ciwtoraa dum? naa bii-aadama ko paaledaa dum?»

⁷ A leesinii mo wakkati sedda ley malaykaabe, a meelii mo tedduŋal e manŋu.

⁸ A yowii huune fu ley koyde makko ‡.»

No Alla yowani mo huune fu, edum holla no goddum horaaki ko o yowanay mo junŋo. Jooni en ji'ataa taw no o yowanii mo kujje fu junŋo. ⁹ Amma een ji'a Yeesu leesinanoodo wakkati sedda ley malaykaabe, jooni o meelinaama tedduŋal e manŋu. Gam ume? Gam o toorake, o maayi. Hande non, sabbu moyyere Alla, o maayiranii himbe fu. ¹⁰ Dum fottanii Alla tagudo huune fu, e mo gam mum huune fu woni, yaara himbe duubbe be keba tedduŋal. Dum fottanii mo bo, o yotina Yeesu mabbitindo laawol kisidam, o laato kebudo diga e tooraaji.

¹¹ Gam laabinoowo, e laabinteebe fu yiwi digaa e baaba gooto. Kan wadi o sentay noddugo be banniraabe.

¹² O wi'ii:

«Mi batan banniraabe am inne maa,

† 1.9 Jabuura 45.7-8 †† 1.12 Jabuura 102.26-28 ‡ 1.13 Jabuura 110.1 ‡† 2.8 Jabuura 8.5-7

mi maantete caka jama'aare maa ‡.»

¹³ O wi'ii kade:

«Mi yowan hoolaare am fu dow Alla.»

Kade bo, o wi'i:

«Mi nani, min e bibbe be Alla hokkimmi ‡‡.»

¹⁴ Hande no bibbe woodiri bannu e yiyam, hande non Yeesu bo ettiri bannu, laatii hande mabbe. O wadii dum gam diga e maayde makko, o halka baawde laamaniido maayde, waato Seydan. ¹⁵ Diga e majjum o rindini laatiibe maccube der gonki mum fu, gam be kuliino maayde. ¹⁶ Gam een anni, malaykaabe bane Yeesu wari wallugo, amma laatiibe lenyol Ibu-rahiima nun. ¹⁷ Gam majjum, e haani o nanda e banniraabe makko der huune fu. Hande non o laatorii hooreejo Limaamiibe mo endam, koolaado der golle Alla, gam o moyta hakkeji jama'aare. ¹⁸ Kanko e hoore makko o tooraama, o jarbaa. Gam majjum, o waawan wallugo jarbaabe.

Yeesu e buri Muusa

3 Banniraabe goondinbe, onon be Alla noddi, gattee hakkillo mon dow Yeesu. Alla liloyi mo gam o laato hooreejo Limaamiibe dow goondinki meeden ki ceedotoden. ² O laatake koolaado yeeso Alla cubudo mo, hande no Muusa laatorii koolaado der suudu Alla fu. ³ E goonja, Yeesu e buri Muusa tedduŋal, hande no mahoowo buriri suudu ŋol o mahi tedduŋal. ⁴ Gam suudu fu e woodi mahudo dum, amma mahudo huune fu woni Alla. ⁵ Muusa laatiike koolaado der suudu Alla fu, hande jaggiido, oo seedano ko batanoytee. ⁶ Amma Almasiihu laatiike koolaado der suudu Alla hande biddo. Enen laatii be suudu makko to en tinnake een koolii, een tabbitini ko jurortoden faa heennyitirde.

Naatugo der siwtaare Alla

⁷ Gam majjum, Ruuhu Ceniido wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,

⁸ to on joorinee berde moodon

hande no kaakiraabe moodon wadunoo,

no be ummanii Alla ‡‡,

⁹ be jarbii mo der ladde haro.

Alla wi'i, ton be jarbii am, be poonnimmi,

baa no be ji'ii golle de gadumi jaka duubi lasoy didi.

¹⁰ Gam majjum, mone am ummii dow himbe jaa-manuuru nu,

bi'umi: "Wakkati fu, berde mabbe e majji,

be annaa laabi am!"

¹¹ Gam majjum, mone am ummii, kuniimi, bi'umi:

"Be naatataa der siwtaare am pay §.»

¹² To non, banniraabe, kakkilee, gam to goddo moodon woodu berne hallune, dulla goondingo, woddodoo Alla mo yonki. ¹³ Amma baajontiree

‡‡ 2.12 Jabuura 22.23 ‡‡‡ 2.13 Esaaya 8.17-18 ‡‡‡ Himbe Isira'iila ummaniibe Alla e annabi Muusa wi'i, wittan leydi Misira. § 3.11 Jabuura 95.7-11

nyalaane fu, faa dum wi'ee «hanne» gam to hakke majjin goddo moodon, yoorina berne mum. ¹⁴ To en jogake hoolaare men arandeere e semme faa heennyitirde, den en laatike hawtube e Almasiihu.

¹⁵ Hande no Dewtere wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,
to on joorinee berne mon
hande no kaakiraabe moodon wadunoo,
be ummanii Alla»

¹⁶ Bey nun nani daane Alla, go be ummanii mo? Kambe woni wurtiibe diga leydi Misira fu, be Muusa ardani fu! ¹⁷ Bey nun mone Alla ummii dow muudum faa duubi lasoy didi? Kambe woni wadube hakke, go maayi der ladde haro. ¹⁸ Bey nun o hunanii be naatataa der siwtaare makko? Kambe woni saliiibe dwtanaago mo. ¹⁹ En ji'i, be baaway naatugo der siwtaare nen gam be goondinay.

4 Alla habbanii en alkawal naatugo der siwtaare mum. To non, sey kulen, gam to goddo moodon miilu sakitake, dullii naatugo der mayre. ² Gam enen bo, en baajaama linjiila hande kaakiraabe men. Amma, ka be nani nafay be, gam no be nani, be goondinay. ³ Amma enen goondinbe, en naatan der siwtaare ne Alla batani, hande no o wi'i:

«Mi hunake e mone bi'umi:

“Be naatataa der siwtaare am pay †!”»

Nani bo Alla heennyi wadugo golle mum diga o tagi duuniyaaru. ⁴ Bataama kade nokkun der Dewtere, dow nyalaane jeedidawre, wi'aa: «Alla siwtake wadugo golle mum fu der nyalaane jeedidawre †.» ⁵ O wi'i kade der nokkuure wonne: «Be naatataa der siwtaare am pay ‡.»

⁶ Artube nani linjiila naatay der siwtaare nen, gam be dowtaaki. Amma wobbe waawan ko naati kade. ⁷ Gam majjum, Alla resii nyalaane wonne kade, o noddi ne «hanne» o batanii ne baawo duubi duuddi, diga e hunnuko Dawda, o wi'i:

«Hanne, to on nanii daane Alla,
to on joorinee berde moodon ‡.»

⁸ To Yosuwaa hokkiino be siwtaare, Alla batantaano kade siwtaare wonne baawo nii. ⁹ To non, nyalaane siwtaare e horanii kade himbe Alla. ¹⁰ Gam naatudo der siwtaare Alla, siwtoto e golle mum kanun bo, hande no Alla siwtorii e de mum. ¹¹ Gam majjum, en tinnee naaten der siwtaare Alla. To goddo tokku misaalu dullere dowtaare himbe Isira'iila, yana.

¹² Haala Alla e woodi yonki, eka woodi semme. Kaa buri kaafahi kiye fu, belnaaki becce didi welugo. Kaa naata faa der, ka seenna yonki e ruuhu, jokkule e busam. Eka hiitoo maatirdum, e miilooji berne.

¹³ Walaa fu ko tagaa, ko suudanii Alla, huune fu laabi e gite makko. Kanko jottinoyten ko gaduden fu.

Yeesu e buri hooreebe Limaamiibe

¹⁴ Een goodi hooreejo Limaamiibe mawdo jottiido to Alla dow kammu, kanko woni Yeesu, Biddo Alla. Gam majjum, sey jogoden e berde goote goondinki meeden ki ceedotoden. ¹⁵ Een goodii hooreejo Limaamiibe baawoowo endaago en der tampe meeden. Gam kanko e hoore makko o jaribaama der huune fu hande no meeden, amma o waday hakke. ¹⁶ Gam majjum, en battee kittaal Laamaare Alla ḡal moyyere e hoolaare, gam keben endam, e moyyere, de gooduden bukaata ballal fu.

Hooreejo Limaamiibe mo yurmeene

5 Hooreejo Limaamiibe fu, subete nun caka himbe, o gollanoo Alla gam mabbe, o yaara dokke e kiiseeteedi yeeso Alla gam ikkingo hakkeji. ² O waawan faamugo be walaa annal e majjube, gam kanko e hoore makko oo laatii tampudo der becce fu. ³ Gam sabbu tampere nen nun haani o wada kiiseeteedi ikkinooji hakke, hinaa gam jama'aare tan, amma gam hoore makko bo. ⁴ Goddo waawataa ko hokki hoore mum tedduḡal laataago hooreejo Limaamiibe. Amma Alla nun noddata joomum hande no o noddiri Haruuna.

⁵ Non bo dum laatii e Almasiihu, kanko bane hokki hoore makko tedduḡal laataago hooreejo Limaamiibe. Alla nun hokki mo dum, de o wi'i:

«An laatii Biddo am,
hanne min nun laatii Baaba maa ‡.»

⁶ O wi'i nokku kade:

«A laatike Limaamiijo faa e baade
hande no Malkisadaka ‡‡.»

⁷ Wakkati Almasiihu wonunoo e duuniyaaru, o eelii Alla, o eelii, e bojji mawdi, e gondi, gam Alla hisina mo diga maayde. Alla bo toontake mo, gam oo woodi kulol Alla. ⁸ Baa no oo laatii Biddo Alla, tooraaji makko ekkitinii mo dowtaago. ⁹ Alla laatirii mo kebbudo, gam majjum o laatirii dwtaniibe mo fu daliila kisdam tabitiidam. ¹⁰ Alla subi mo, wadi mo hooreejo Limaamiibe hande no Malkisadaka.

En kakkilee to en boppee goondinki

¹¹ Dow haala kaa do, emen goodi haalaaji duuddi, e kujje cadude faamingo, gam on paamataa law. ¹² E haanunoo oon laatii janḡinoobe diga dum booyi, amma faa jooni oon goodi bukaata janḡineego puddirdum der haala Alla. Haanuno oon nyaama nyaamdu tekkunol, amma faa jooni, kosam nun musinton. ¹³ Musinoowo fu, waawataa suttontirgo haala foonnitaare, gam o laati nun suka. ¹⁴ Amma, mawbe, woowinbe hakkillo mum suttontirgo ko woodi e ko halli nun nyaamdu tekkunol wonani.

6 Gam majjum en accee ekkitaago ekkitinol leesunol dow Almasiihu. En jahee yeeso e ko heb-

† 4.3 Jabuura 95.11 †† 4.4 Laatanooji 2.2 ‡ 4.5 Jabuura 95.11 ‡† 4.7 Jabuura 95.7-8

‡‡ 5.5 Jabuura 2.7 ‡‡† 5.6 Iburaninkeebe 7.1-10

bi. To en daddee dadda kesa, hande jon: tuubugo golle jaayde, e goondingo Alla, ² e ekkitinooje dow batisi, e yowugo himbe juude, e pintol maaybe, e kade kiita duumiika. ³ En jahee yeeso, kanjum en gadan dum, to Alla jabii.

⁴ Daaree haala himbe wittube der gonki mum kiikki. Be kebiino jayngol Alla. Be mettii dokkal yiwuŋal dow, go be kebi gedu e Ruuhu Ceniido. ⁵ Be mettii haala Alla geeta, e baawde jaamanuuru warooru, ⁶ e non fu, go be bitti baawo. Wadataako be bittinee be tuuba kade. Gam dum laatii hande kambe e ko'e mabbe, bee tigga kade Biddo Alla dow leggal palaanjal, bee jawna mo yeeso himbe fu.

⁷ To leydi e yara diyam toboojam de duuddum, nii fudinana aawudo awdi geeri, den ni hebuwa don barke Alla. ⁸ Amma to gi'e, e tuppe nun ni fudinta, sey ni woppee, booyataa ko ni yaa'ee, ko sakitoytoo fu, sey ni sunnyee yiite.

⁹ Onon, banniraabe am yidaabe, baa to emen bata hande non, emen anni oon darii dow laawol boodunjal, ngol kisidam. ¹⁰ Gam Alla laataaki mo fonnitaaki. O yeggitintaa gadu mon, e yidde ne kollitindon gam inne makko. On kollitii yidde nen e golle de gadudon, e de gadoton faa hanne gam himbe Alla. ¹¹ Amma emen jidi moy moodon fu hollita iri anniya kaa don faa heennyitirde, gam kebon ko kedidon. ¹² To on laatee ciwaakuube, amma yemminee goondinki e munyal himbe heboobe donnu ngu Alla habbi alkawal mum diga e goondinki.

¹³ No Alla habbanta Iburahiima alkawal, e hoore makko o hunorii, gam o waawataa ko hunorii burudo mo manju. ¹⁴ O wi'i: «E goonja, mi barkidinte, mi duudinani lenyol maa †!» ¹⁵ Hande non Iburahiima muniyiri, o hebi ko Alla habbani mo alkawal. ¹⁶ To himbe e hunoo, bee kunoro inne burdo be manju. Hunayeere nen nun tabbitinta haala, ikkina jeddi fu. ¹⁷ Non bo, no Alla yidi hollugo ronoobe alkawal mum e burudum laabugo, no ka o resi waylitintaako pay, o wadii dum e hunayeere. ¹⁸ To non, kujje didi woni waylitintaako, de Alla waawataa ko fewi dow mum, kanje woni: hunayeere e alkawal. Kanjum semmidinta berde men, enen accoybe huune fu, go kooliden ko bi'aden. ¹⁹ Hoolaare nen e laatanii en hande tiggere laana diyam, tiggaane ne dimmataako gam yonkiiji men. Ne yahii faa baawo wudere wirnirde nokkuure burune fu senaago. ²⁰ Don nun Yeesu arti naatani en, o laatanii en hooreejo Limaamiibe faa e baadey, hande no Malkisadaka.

Limaamiijo bi'eteedo Malkisadaka

7 Malkisadaka on laati nun laamiido siire wi'eteene Salaam. Oo laatii bo Limaamiijo Alla towudo. Wakkati Iburahiima wartata diga konu ngu o jaalii laamiibe, den Malkisadaka fotti e makko, barkidini mo †. ² Kanko nun Iburahiima hokki jakka huune fu. Ko

† 6.14 Laatanooji 22.16-17 †† 7.1 Laatanooji 14.17-20

inne Malkisadaka fillitii woni: «Laamiido fonnitaare», kade bo, oo laatii laamiido Salaam, waato «laamiido jam.» ³ O woodaa Baaba, dum bo inna, o woodaa bo kaakiraabe. O woodaa fuddoode, o woodaa timmoode. O nandinaama e Biddo Alla, oo laatii Limaamiijo faa e baadey.

⁴ Daaree no tedduŋal Malkisadaka foti mawnugo, faa Iburahiima maama meeden hokki mo jakka ko hebi diga konu. ⁵ Limaamiibe yiwbe e lenyol Leewi, kambe nun tawreeta hokki laawol jabugo jakka to Isira'iilaabe, banniraabe mabbe, baa no kambe bo be yiwii e Iburahiima hande mabbe ‡. ⁶ Amma Malkisadaka mo jeyaaka der lenyol Leewi, jabii jakka to Iburahiima, o barkidini kebudo alkawalji Alla. ⁷ Nani bo, jeddi walaa, barkidindo e buri barkidinaado manju. ⁸ Dow wecco arano, Limaamiibe jaboobe jakka laati nun himbe maayoobe. Amma dow wecco didabo, Malkisadaka ceedanaado e wuuri nun jabi ka. ⁹ En baawan ko wi'i Leewi jaboowo jakka, hokkii ka diga e Iburahiima. ¹⁰ Gam Leewi rimaakano taw, go Malkisadaka fotti e maamiiko Iburahiima.

¹¹ Der tawreeta ka Isira'iilaabe hokkaa, be lenyol Leewi nun haani subee laato Limaamiibe. To golle limaamaaku Leewinkeebe e hebbuno, Limaamiijo goddo hande Malkisadaka bukaakano wara, laato mo lenyol Haruuna bane. ¹² To golle limaamaaku waylitake, doole sariya bo waylitoo. ¹³ Mo haala kan wondanaa laati nun mo lenyol feerewol, mo himbe lenyol mum gollaakino dadey to hirsirde. ¹⁴ Himbe fu e anni no Joomiraawo meeden yiwii diga e lenyol Yahuuda. Lenyol ngol, Muusa batanay ngol gokka dow limaamaaku.

Limaamiijo goddo nandudo e Malkisadaka

¹⁵ Warugo Limaamiijo goddo, nandudo e Malkisadaka, beydii laabingo haala kan. ¹⁶ O laataaki Limaamiijo hande no himbe subirtee e sariyaaji mum. Amma, o laatike Limaamiijo e baawde yonki ki heennyataa.

¹⁷ Gam Dewtere wi'i:

«A laatike Limaamiijo faa e baadey hande no Malkisadaka.»

¹⁸ To non, sariya artuka woppaama, gam ka tampii, ka nafay. ¹⁹ Gam tawreeta Muusa waday goddum kebbudum. Amma jooni, en kebii tammuwe burune woodugo, ne battortoden Alla.

²⁰ Dum don fu, e hunayeere nun laatorii. Amma bee to, laataaki Limaamiibe e hunayeere. ²¹ Amma Yeesu kan laatike dum dow hunayeere Alla, bi'udo:

«Min Joomiraawo mi hunike, mi wittataa baawo: "A laatike Limaamiijo faa e baadey ††."»

²² Hande non Yeesu laatorii torma alkawal buruŋal woodugo.

‡ Leewi woni maama Muusa e Haruuna. †† 7.21 Jabuura 110.4

²³ Gokka nani kade. Limaamiibe duubbe nun wouno, gam maayde e hadannoo be tabitaago. ²⁴ Amma no Yeesu e laatii duumiido, limaamaaku makko goddo wattirtaa dum. ²⁵ Gam majjum, o waawan hisingo no haaniri battiibe Alla diga e makko, gam oo wuri e baadey, oo eelana be Alla.

²⁶ Hooreejo Limaamiibe hande oo don nun haanani en. Oo laatii ceniido, mo walaa gacce, ko sobi fu walaa e makko. Oo seenniri e hakkeebe, o bantaama faa dow to buri kammu towugo. ²⁷ O nandaa e hooreebe Limaamiibe. O bukaaka wadugo kiiseteedi nyalaane fu, aran, gam makko, baawo mum gam hakke himbe. Kanko, o sakkii hoore makko de woore tan, dum heyi faa e baadey. ²⁸ Tawreeta Muusa subiiino hooreebe Limaamiibe laatiibe himbe tampube. Amma hunayeere Alla warune baawo tawreeta, joodinii 'Biddo laatiido kebbudo faa abada.

Yeesu laatii hooreejo Limaamiibe

8 Hoore haala ka men batanta nani: Een goodi hooreejo Limaamiibe mawdo hande oo do. Oo joodii nyaamo leeso Laamaare Alla mawdo, mo tedduŋal, dow kammu. ² Kanko nun gollotoo der nokkuure ceniine, der bukaaru goonjaaru nu Joomiraawo darini, hinaa neddo.

³ Hooreejo Limaamiibe fu suba nun gam hokka Alla dokke e kiiseteedi. E haani bo, oo woodi ko o sakkata. ⁴ To e duuniyaaru do nun o wonuno, o laatataakono du Limaamiijo, gam Limaamiibe wadoobe sadaka hande no tawreeta Muusa batiri na'on. ⁵ Golle limaamaaku de be gadata e laatii misaalu, e nandi huune ko woni e goonja dow kammu. No Muusa yidunoo darnugo bukaaru, Alla bati mo wi'i: «Tinna, gadaa huune fu, hande misaalu mo kolladaa dow waanne †.» ⁶ Jooni, Almasiihu hebii golle burude woodugo, gam o laatike hakkunneejo alkawal buruŋal woodugo, dariiŋal dow alkawalji burudi woodugo.

⁷ Gam e goonja, to alkawal aranal woodaano gacce, bukaata dartugo didabal walaano. ⁸ Amma Alla felii himbe muudum wi'i:

«Min Joomiraawo mii wi'a on, nyalaade waraan, mi habban alkawal kesal e himbe Isira'iila, e be Yahuuda.»

⁹ Ŋal nandataa e alkawal ŋal kabbunoomi e kaakiraabe mabbe, nyaanne ettumi be e junŋo, burtinmi diga leydi Misira.

No be jogaaki alkawal am min bo, kokkumi be baawo.

¹⁰ O wi'i kade:

Daa no alkawal ŋal kabbanmi e himbe Isira'iila laatoytoo baawo nii:

Mi wattan sariyaaji am der hakkillo mabbe, mi winnan di der berde mabbe,

mi laatoto Alla mabbe, be laatoo himbe am.

¹¹ Goddo jannintaa gondaado mum, naa bo banniraawo mum, wi'a, Annu Joomiraawo, gam himbe fu annan am, diga pettel faa mawdo mabbe.

¹² Gam mi yaafoto boofi mabbe, mi siwtortaa kade hakke mabbe ††.»

¹³ No Alla noddii alkawal ŋal do kesal, den fu, o laatini aranal kiinŋal. Ko hiidfi, e ko nayyi bo, faanike majjitingo.

Sadakaaji gadeteedi wakkati Alkawal Kiinŋal

(Wurtaago 25.26; 40.17-33)

9 Alkawal aranal e wooduno sariyaaji dow sujidango Alla e nokkuure ceniine, nyibaane der duuniyaaru. ² Bukaaru tiggaama, enu woodi gadaaji didi. Gada arana e wi'ee gada ceniika, don nun fitilleel reseete, e taaburu, e peen cakkanaako Alla. ³ Bawbawre wudere didawre wiirniraane, don nun gada didaba bi'eteeka, gada buruka senaago fu woni. ⁴ Der makka, e woodi urirde wardi gadiraane kanjeeri, e keesuwal alkawal gadiraanŋal kanjeeri. Der keesuwal ŋal, loonŋel gadiraanŋel kanjeeri na'on don. Maannu e woni der loonŋel ŋel, e sawru Haruuna bilitinŋol, e kaaye al-luwaaje didi to dookaaji winnaa. ⁵ Dowdowre keesuwal ŋal, e woodi foto malaykaabe wi'eteebe kerubaabe, teddube. Biyeede mabbe e suddi ommoode yaaforde hakkeji. Jooni en baawataa ko batani dum gootel gootel.

⁶ Non non nun huune dum fu resiraa. Den, nyalaane fu, Limaamiibe naata gada bukaaru arana, be gada golle sujidango Alla. ⁷ Amma gada didaba, hooreejo Limaamiibe tan nun naatata don de woore der duubol. O naatataa bo, to o jogaaki yiyam o wadirta sadaka gam yaafuye hakke makko e de himbe wadi hinaa e sago. ⁸ Diga e majjum Ruuhu Ceniido e hollita no laawol gada buruka senaago fu mabbitaaki taw, to wecco bukaaru aranu e woni. ⁹ Huune dum e hollita ko woni jooni. Ko dum yidi wi'ugo woni: dokke e sadakaaji cakketeedi waawataa laabingo berne gadoowo dum.

¹⁰ Sariyaaji dii don laati nun di bannu. Dii batana haala nyaamdu, e jaram, e lootuki feere feere. Sariyaaji dii nafii faa wakkati de Alla wayliti di.

Haala sadaka der Alkawal Kesal

¹¹ Amma, Almasiihu warii, laatii hooreejo Limaamiibe dow kujje geete, garooje yeeso. O naatii der bukaaru burunu mawnugo, e burunu hebbugo, nu junŋo neddo waday, nu jeyaaka bo e duuniyaaru do. ¹² O naatii de woore der nokkuure burne senaago fu, dum heyi faa e baadey. O naatiday e yiyam ginniiji, e dam nyalbi, amma e yiyam hoore makko. Non non o soodi-

† 8.5 Wurtaago 25.40

†† 8.12 Yeremiya 31.31-34

torii en faa e baadey. ¹³ To yiyam ginniiji e ga'i, e dooni wiige miccaama dow cobudo, edam laabina mo dow laawol diina. ¹⁴ To non, noy yiyam Almasiihu burirtaa laabingo cuudiidum berde meeden diga e golle mum baatudé? Gam e baawde Ruuhu tabitiido o hokkiri hoore makko Alla, o laatii sadaka kaa do woodaa tuuni, heba gollanoden Alla mo yonki.

¹⁵ Kan acci Almasiihu laatii beldinoowo, kabbudo alkawal kesal, gam noddaabe heba donju duumiinju ŋu Alla habbani be alkawal. Dum wadoto, gam o maayii, heba o sooditoo himbe wadunoobe hakke der alkawal aranal.

¹⁶ To derewol donju e batanee, sey laato dooneedeo maayii. ¹⁷ Derewol donju nafataa, to doneteedo e wuuri, sey doneteedo maaya go ŋol nafa. ¹⁸ Kan acci go alkawal aranal habbee, sey no yiyam reyyitii.

¹⁹ Baawo Muusa janŋani himbe sariyaaji gonudi der tawreeta fu, o etti yiyam nyalbi, e dam ginniiji, o hawrontiri e diyam. Den o etti leebi bodeeji, e haako isop, o micci dow dewtere, e dow himbe fu, o wi'i:

²⁰ «Kanjum woni yiyam tabbitinoojam alkawal ŋal Alla habbi wi'i, dowanodon †.» ²¹ Hande non bo o micci yiyam dow bukaaru, e dow ko be kujidiranta Alla fu.

²² Hande no tawreeta resiri, yiyam nun laabinta huune duuddum! To yiyam reyyitaaka bo, yaafuye hakkeji wala.

Sadaka Yeesu Almasiihu moytii hakke

²³ E haani kujje kollitooje ko woni dow kammu laabiniree hande non. E haani bo de laabiniree e sadakaaji burudi woodugo. ²⁴ Gam Almasiihu naatay der nokkuure ceniine ne junjo neddo nyibi, nandune e goonjaare. Amma o naatii dow kammu e hoore makko, gam o daroo jooni yeeso Alla gam men. ²⁵ O naatay ton gam o sakka hoore makko de duuddum, hande no hoorejo Limaamiibe naatirta duubol fu der nokkuure burune senaago e yiyam mareefu. ²⁶ To hinna non, Almasiihu toorotono de duuddum diga fuddoode duuniyaaru. Amma jooni, o hollitake de woore tan, der heennyitirde jaamanuujji, gam o ikkina hakkeji diga e hokkugo yonki makko. ²⁷ Neddo fu maayan de woore hande no dum resirani dum, baawo mum Alla hiitoo mo. ²⁸ Hande non bo, Almasiihu sakkii hoore mum de woore tan gam o ikkina hakkeji himbe duubbe. O suppitoyto de didawre, hinna gam hakke, amma gam o hisina hettiniibe mo.

10 Tawreeta, hollitan nun tan doogi huune geetum, garoojum, ka hollitintaa huune dum e hoore mum. Kan acci ka waawataa ko laatini battoobe Alla hebbube e laawol wadugo sadakaaji gooti din baadey fu, e der duubol fu. ² To tawreeta waawino laabingo be, maa be acciino wadugo sadakaaji, berde mabbe bo gaccataako be, gam be laabinaama de woore, go dum heyi faa e baadey. ³ Amma kiiseteedi

din e siwtora himbe hakkeji mum duubol fu. ⁴ Gam wadataako yiyam ga'i, e ginniiji ikkina hakkeji.

⁵ Gam majjum, no Almasiihu warata der duuniyaaru, o bati Alla o wi'i:

«A yidaa sadakaaji kiiseteedi e dokke, amma a siriyanaake am bannu.

⁶ A seyortaako sadakaaji buudeteedi e sadakaaji ikkinooji hakke.

⁷ Den bi'umi:

“Mi nani, mii wara wadugo ko jidudaa, an Alla, non non dum winnaa dow am der dewtere taggeteene ††.”»

⁸ Aran, o wi'i: «A yidaa sadakaaji kiiseteedi e dokke, e sadakaaji buudeteedi, e sadakaaji ikkinooji hakke. Nani bo, huune dum fu, sakkete nun hande no tawreeta batiri. ⁹ Baawo mum, o wi'i: «Mi nani, mii wara gam mi wada ko jidudaa.» Non Alla mooytiri sadakaaji arandeeji, go o joodini didaba. ¹⁰ En laabinaama e hakke, gam Yeesu Almasiihu wadii ko Alla yidi. O sakkii bannu makko de woore, dum heyii faa e baadey.

¹¹ Limaamiijo fu e yaha gollirde mum nyalaane fu. O sakka sadakaaji gooti din de duuddum, amma di baawataa ko mooyti hakkeji pay. ¹² Amma oo do kan, wadii sadaka goota tan gam mooytugo hakkeji, baawo mum o joodii ley nyaamo Alla faa e baadey. ¹³ Ton o hedii Alla wada wanyube mo laato jaabirdum koyde makko. ¹⁴ Gam e sadaka goota kan o laatiniiri be o laabini hebbube, faa e baadey.

¹⁵ Kanjum bo Ruuhu Ceniido seedanii en, wi'i:

¹⁶ «Joomiraawo wi'i:

Alkawal ŋal kabbanmi e mabbe nani, baawo nyalaade dee, mi wattan sariyaaji am der berde mabbe, mi winnan di der hakkiilo mabbe.»

¹⁷ O wi'i kade: «Mi siwtortaa hakkeji mabbe kade, e boofi mabbe ‡.» ¹⁸ Nani bo to hakkeji yaafaama, doole bane sadaka ikkinoojum hakke wadee.

En battee Alla

¹⁹ Onon banniraabe, yiyam Yeesu hokkii en laawol naatugo der nokkuure burne senaago. ²⁰ O mabbitanii en laawol kesol, ŋol yonki, gada wudere wirnirde, waato bannu makko. ²¹ Een goodi hoorejo Limaamiibe ardinnaado der suudu Alla. ²² Gam majjum, en battee Alla e berde goote, e goondinki kebbuki, laato berde meeden laabinaama e ko gaccotoo en, balli men lootiiraama e diyam ceniidam. ²³ En ceedee ko kooliden, to en tampee, gam kabbando en alkawal e laatii koolaado. ²⁴ En ballontiree gam kolliten yidde hakkune men, gaden bo golle boodude. ²⁵ To en accee hawtugo e goondinbe hande no wobbe wadata. Amma baajontiree, hakko du no oon ji'a nyalaane Joomiraawo e faano.

† 9.20 Wurtaago 24.8

†† 10.7 Jabuura 40.7-9 ‡ 10.17 Yeremiya 31.33-34

²⁶ Gam to en gadii hakke e sago men, baawo de anitinden goonja, sadaka gom kade walaa ikkinoowa hakkeeki. ²⁷ Ko horii tan woni, kedoden e kulol kiita Alla, e yiite kalkoowe yeddube Alla. ²⁸ To neddo tayii tawreeta Muusa, sey o waree, o yurmataake, to himbe dido naa bo tato seedake dum! ²⁹ To goddo yawike Biddo Alla, go o daarii yiyam alkawal dam Alla laabiniri mo huune baanji, go o yenni Ruuhu kokkoowo en moyyere, e goonja, joomum heban kiita buruka hallugo. ³⁰ Gam een anni Alla bi'udo: «Min nun wattotoo, min nun yobata.» O wi'i kade: «Joomiraawo hiitoto himbe mum †.» ³¹ Yanugo e junjo Alla yonkin-teejo e hunnii puy!

³² Ciwtoree nyalaade arandeeje, baawo de Alla yayanani on, on jarii bone mawde, amma on darike e semme, kabudon. ³³ Wakkati mum, on jennaama yeeso himbe, tooradon, kawtudon e tooreteebe hande moodon. ³⁴ On jurmake mabbaabe der kasu, nootidon e seyo ko goodudon teetaa, gam oon anni oon goodi kujje burude woodugo, tabitintoode. ³⁵ Gam majjum, to on boppee hoolaare moodon, gam ne waddanan on riiba mawka. ³⁶ E goonja, oon goodi bukaata munyal, gam kebon ko Alla habbani on alkawal, to on gadii ko o yidi. ³⁷ E winnii der Dewtere:

«Do e yeeso sedda, sedda tan horii kaanudo wara, waran, o booyataa.

³⁸ Neddo am poonnitiido wuuran e goondinki, amma to o wittii baawo, berne am seyortaako mo ††.»

³⁹ Enen, en galaa caka wittoobe baawo gam halka. Amma caka goondinbe, gam yonkiiji men hisa.

Goondinki himbe arandeebe

11 Goondinki laati nun hoolaago a hebi huune ko kedidaa e wara, e tabbitingo kujje de a yi'ay.

² Sabbu goondinki nun himbe arandeebe hehiri seedaneego geeta yeeso Alla.

³ Diga e goondinki nun paamirden no duuniyaaru e kammu tagiraama e haala Alla. Ko yi'etee bo tagaama diga ko yi'ataake.

⁴ Diga e goondinki nun Habiila hokki Alla sadaka buruka ka Kayiinu go Alla daari mo poonnitiido. Alla bo jabii sadaka makko. Baa no Habiila maayi, goondinki makko e waajoo en faa hanne.

⁵ Diga e goondinki nun Anuhu eenciniraa dow kammu, o maayay. O yiitaaka, gam Alla eencinii mo dow. Ko o eencinee, dewte seedanike mo wi'i, oo fottani Alla. ⁶ Nani bo to hinaa e goondinki, walaa baawoowo ko fottani Alla. Battotoodo Alla fu, sey goondina no Alla na'on, o warjoto dantanbe mo.

⁷ Diga e goondinki nun Alla maatiniri Nuuhu dow huune ko yottaaki taw. O huli Alla, den o wadi laana diyam, o dadiniri getti makko. O doyyii duuniyaaru kiita, o roni fonnitaare hebeteene diga e goondinki.

⁸ Diga e goondinki nun Iburahiima dowtoranii noddoore Alla, o yahi leydi ni Alla wi'i o ronon, o yawti, o annaa toy o yahata. ⁹ Diga e goondinki o yahiri der leydi ni Alla habbani mo alkawal, o joodi der bukaaji hande janano, nun nun bo Isiyaaku e Yaakuubu ronidoobe alkawal njal e makko wadi. ¹⁰ Iburahiima e hefinoo yi'a wanjarde ne dadda semmenteha, ne Alla diidi, mahi.

¹¹ Diga e goondinki nun Saratu hebiri baawde rimugo suka, baa no o naywii puy, gam o faamii, kabbando mo alkawal e laatii koolaado ‡. ¹² Gam majjum diga neddo gooto naywudo, himbe duubbe rimaa. Be duudi hande koode tawaade dow kammu, e jaaneeri gonuni onde maayo, ni limataako.

¹³ Der goondinki be fu, be maayi. Be kebay ko Alla habbani be alkawal. Amma be ji'ii dum, be ceyorii dum diga woddi. Den be bati no kambe be laati nun hobbe e janambe der duuniyaaru. ¹⁴ Batoobe hande nii e holla e laabudum, no e darta leydi halal mum. ¹⁵ To hakkillo mabbe wittiino der leydi ni be burtinoo e mum, be baawanno ko witti ton. ¹⁶ Amma leydi buruni woodugo be jidi, leydi gonuni dow kammu. Gam majjum senteene waday Alla o noddee Alla mabbe, gam oo sirianii be wanjarde.

¹⁷ Diga e goondinki nun Iburahiima sakkiri Isiyaaku no Alla foonni mo. Biyiiko bajjo, mo Alla wadani alkawalji duuddi nun o siriyino sakkugo. ¹⁸ Dow makko nun Alla batuno, wi'i: «E Isiyaaku nun lenyol noddirteenjol inne maa wurtooto ††.» ¹⁹ Iburahiima faamii no Alla e woodi baawde fintoogo maaydo. Gam majjum Alla hokkiti mo biyiiko hande pintinaado diga maayde. Edum holla misaalu pintol diga maaybe.

²⁰ Diga e goondinki nun Isiyaaku barkidiniri Yaakuubu e Isuwa gam kujje garooje.

²¹ Diga e goondinki kin nun Yaakuubu barkidiniri bibbe Yusufu goggotoo, no o faanii maayugo. O tuggi sawru makko o jimminii, o teddini Alla.

²² Diga e goondinki nun acci no Yusufu faanii maayugo, o bati bibbe Isira'iila haala wurtaago mabbe diga leydi Misira. O bati be bo ko be gadata e yiye makko.

²³ Diga e goondinki nun saareeji Muusa suufiri dum lebbi tati baawo no o rimaa, gam be ji'ii sukeel njel e woodi, be kulay bo ka laamiido bati.

²⁴ Diga e goondinki nun acci no Muusa mawni, o salii noddeego suka bii Fiirawna debbo. ²⁵ O subii hawtugo e himbe Alla der tooraaji mabbe, e no o seyortoo der hakke wakkati sedda. ²⁶ O faamii yarugo bone gam Almasiihu e laatii jawdi buruni jawdi Misira fu manju, gam oo daarii riiba gonuka yeeso.

²⁷ Diga e goondinki o wurtori leydi Misira, o hulay mone laamiido. O darii e semme, hande oo yi'a Alla mo yi'ataake. ²⁸ Diga e goondinki, o wadiri juulde Pasaka, o wi'i, yiyam miccee e dammude gam to malaykaajo maayde meema afube Isira'iila.

† 10.30 Tokkitaaki Tawreeta 32.35-36 †† 10.38 Habakuk 2.3-4

‡ Dewte godde wi'i: Diga e goondinki nun Iburahiima hehiri baawde rimugo suka... †† 11.18 Laatanooji 21.12

²⁹ Diga e goondinki nun, Isira'iilaabe joliri maayo Maliya hande dow leydi joorni. Amma ɲo modii Misirankeebe, no be dartata jolugo.

³⁰ Diga e goondinki nun birniwol piiltitiɲol Yeriko yani, no Isira'iilaabe fiiltitii ɲol balde jeedifi. ³¹ Sabbu goondinki nun, Rahab, debbo jeenoowo, dadiri halkidingo e heeferbe, gam o jabbaake Isira'iilaabe daarooobe no leydi resorii e jam.

³² Kaye batanmi kade? Wakkati heyataa am gam mi batana habaru Gedeyon, e Barak, e Samson, e Yefta, e Dawda, e Samuyila, e kade annabiibe wobbe. ³³ Himbe bee fu, goondinki nun acci be jaalii laamiibe, be gadi ko foonnitii, be kebi alkawal Alla. Goondinki kin acci be muɓbi kunnude jagge, ³⁴ be nyifi baawde yiite, be dadi diga e kaafaaje belde. Be kebitii semme baawo be nyawi, be laatii waawube konu, be jaalii soogeeji janani. ³⁵ Diga e goondinki nun rewbe wobbe hebiri maaybe mum fintinaa.

Gam goondinki nun, wobbe tooraa, salii faabeego, gam be keba pintol buruɲol woodugo. ³⁶ Wobbe jaancaa, fiyaa bocci, ko buri du, wobbe mum habbaa e callalluuji, wattaa der kasu. ³⁷ Wobbe bo faddaa kaaye faa maayi, wobbe jarbaa, wobbe, balli mum wudditaa gebe didi, wobbe wariraa e kaafaaje. Bee jiiloo toy fu, bee bornii guri baali, e be'i, ko be goodi fu teetaa, be tooraa, be billaa puy. ³⁸ Kambe, duuniyaaru fotay be gonoo e mum, bee jiiloo der ladde haro, e dow baalle, e luuro kaaye, e der gayde.

³⁹ Be fu be kebii seedaneego geeta yeeso Alla, gam goondinki mabbe. Amma be kebay ko Alla habbani be alkawal, ⁴⁰ gam Alla e yidi hokkugo en ko buri woodugo, heba to be jottoo to kebbudum woni hinaa e men.

Joomiraawo e elta en gam oo yidi en

12 Seedebe duubbe e fiiltitii en hande duule. Gam majjum enen bo, en boppee doongal fu, e hakke taariide en e koydum. Den doggen e tinnaare der doggudu dadontiree ɲol desanaden. ² En tiggee gite meeden dow Yeesu, laatiido puɗɗudo goondinki meeden, kanko nun bo hebbinta ki. O hakkilanay senteene maayde dow leggal palaɲal, gam seyo ɲo o resanaa. Jooni oo joodii nyaamo kittaal Laamaare Alla.

³ Miilane Yeesu munyudo, e tooraaji di hakkeebe toori mo, gam to on tampee, berde moodon biisoo.

⁴ On kabiday taw e hakke faa yottii maayde. ⁵ On jeggitii bo waaji di Alla waajii on hande sukaabe muudum, o wi'i:

«Biyam, taa fijir elto Joomiraawo,
Taa accu berne maa biisoo to o wooltanii maa.

⁶ Gam Joomiraawo e elta mo o yidi fu,
oo fiya be o daari sukaabe makko †.»

⁷ Munyanee elto, annitee no Alla e daari on hande sukaabe muudum. Suka moy woni mo Baaba mum eltataa dum? ⁸ To Alla eltay on hande no o eltirta

sukaabe makko fu, den, on laataaki woni sukaabe makko, amma jaaluube laatidon. ⁹ Ciwtoren no baabiraabe meeden be duuniyaaru do e elta en, een dowlanii be bo. Ume hadata en dowlanaago Baaba men mo dow kammu, gam buuren? ¹⁰ Baabiraabe meeden e elta en der wakkati sedda, no fottirani be fu. Amma, Alla e elta en gam dum nafa en, gam o hawta en der senaare makko. ¹¹ Aran, elto fu waddataa seyo, sey bisere berne. Amma baawo mum, nee waddana jabube ne fu foonnitaare e jam.

¹² Gam majjum, portee juude moodon comude, cemidinee koppi moodon tampuɗi. ¹³ Tokkee laabi poor-tiidi, gam to koyɲal layoowal sela laawol, amma ɲal nyawtoo.

¹⁴ Dartee jam hakkune moodon e himbe fu, dartee senaare bo, gam to hinaa e mayre, walaa ji'owoo Joomiraawo. ¹⁵ Kakkilee gam to goddo dawu hoore mum moyyere Alla, to o laatoo hande dadol kaaduɲol bilitoowol e raaboo duubbe kaadudum mum, e laawa be. ¹⁶ Kakkilee gam to goddo moodon laatoo jeenoowo, dum bo jawiido kujje ceniide hande no Isuwa sippiri afaaku mum gam nyaama de woore tan. ¹⁷ Oon anni baawo nii, o yidii baabiiko barkidina mo, amma o salaama. O dartii e boji, dabare no baabiiko waylitira miilo mum, amma o waaway.

¹⁸ Onon, on garay to waanne meemeteene, kubboore yiite. On garay bo to duule nibbude, to niwre e to hennu semmentewol woni. ¹⁹ On garay bo to walaldu fuuretee, e to daane towne falmata. Nanube daane nen fu, eelii to ne baddu dum kade baa woliine woore. ²⁰ Gam be baaway ko munyani haala bi'uka: «Baa to bisa nun battii waanne nen, ɲa faddee kaaye ɲa waree.» ²¹ Ko himbe yi'i don e hunnii, faa Muusa e hoore mum wi'i: «Mi hulii sanne faa mii diwna.»

²² Amma onon, on garii to waanne Siyoona, e wanɲarde Alla yonkinteejo, waato Urusaliima ni dow kammu, to malaykaabe uju ujuneeye hawriti e welwelta. ²³ On garii to hawriine afube, be inde mum winnaa dow kammu. On garii to Alla kiitotoodo himbe fu, e to yonkiiji foonnitiibe hebbinaabe. ²⁴ On garii to Yeesu beldindo himbe e Alla der alkawal kesal, e to yiyam mum miccaadam, burudam dam Habiila.

²⁵ Kakkilee, to on calee hettinanaago baddoowo on, gam saliiibe nanango seedinbe dum der duuniyaaru do daday kiita. Noy enen miiluden dadiren to en kokkii baddando en diga dow kammu baawo? ²⁶ Wakkati gom Alla dimmiino leydi. Jooni bo, o habbanii en alkawal, o wi'i: «Mi dimman de woore kade, hinaa leydi tan, amma kammu bo †.» ²⁷ No o wi'i «de woore kade» edum holla no tagaadum fu dimmoto faa ko dimmataako horoo.

²⁸ Gam majjum, no en keban laamu ɲu dimmataako, en jettee Alla, kujidanen mo no fottiri der kulol e tedduɲal. ²⁹ Gam Alla meeden laati nun yiite kalkoowe.

† 12.6 Ballaaji 3.11-12

†† 12.26 Haggay 2.6

Waaji cakitiidi

13 Tinnee jidontiree hakkune mon, gam on laati nun banniraabe. ² To on jeggitee weernugo hobbe, gam wobbe weernii malaykaabe, be annaa naa malaykaabe nun be beerni. ³ Ciwtoree mabbaabe der kasu, hande onon e mabbe nun mabbidaa. Ciwtoree bo tooreteebe, hande onon e mabbe nun tooridintee.

⁴ Moy moodon fu teddina teegal, gorko laatoo koolaado dow debbo mum, debbo bo laatoo koolaado dow gorko mum. Gam Alla hiitoto wadoobe nyid-dudum, e jeenoobe.

⁵ To on accee yidde ceede arditanoo goonki moodon. Ceyoree ko goodudon, gam Alla e hoore mum wi'i: «Mi accataa maa, mi woppataa maa pay †!» ⁶ Gam majjum, en baawan batugo e hoolaare bi'en:

«Joomiraawo woni paabotoodo am,
mi hulataa.

Ume neddo waawata ko wadanimmi ††?»

⁷ Ciwtoree ardiibe, baajiibe on haala Alla. Daaree no gonki mabbe heennyitiri, den, yemminon goondinki mabbe. ⁸ Yeesu Almasiihu gooto on nun, diga keenya, hanne, e faa abada. ⁹ To on accee ekkitinooje janane iri dey fu fooda on. Ko haani woni, moyyere Alla sem-mida der berde moodon, hinaa sariyaaji dow nyaam-duuji. Tokkuba sariyaaji dii don, di nafay dum goddum.

¹⁰ Een goodi hiisirde, amma Limaamiibe gollotoobe der bukaaru ceniinu woodaa laawol nyaamugo sadaka jowiika dow mayre. ¹¹ Hooreejo Limaamiibe e wadda yiyam bisaaji cakkaadi gam moytugo hakkeeki der nokkuure ceniine, amma, balli majji e wuudee yaasi.

¹² Gam majjum nun bo, Yeesu maayoy yaasi wannarde, gam o laabina himbe e yiyam makko. ¹³ To non, en burtee taween mo yaasi wannarde, jaben senteene ne

† 13.5 Tokkitaaki Tawreeta 31.6, 8 †† 13.6 Jabuura 118.6

o sentinaa! ¹⁴ Gam der duuniyaaru do, en goodaa wannarde tabitintoone, amma een darta garoore yeeso. ¹⁵ En cakkee wakkati fu Alla jettooje meeden diga e Yeesu, waato ceedoden inne makko wakkati fu. ¹⁶ Amma to on jeggitee wadugo ko woodi. Ballontiree, gam iri kiiseteedi dii don nun Alla yidi.

¹⁷ Downtanee ardiibe on, leesinee ko'e mon yeeso mabbe. Gam kambe nun reeni yonkiji moodon, be jottinan bo Alla golle mabbe. Kokkee be laawol be gada golle mabbe e seyo, hinaa e dumbitaade, gam dum nafataa on.

¹⁸ Du'anee men, gam emen kooli, berde amen e laabi, men tokkoto bo wadugo ko woodi der becce fu.

¹⁹ Mii eela on puy, gadon dum, heba Alla mabbitanami laawol mi warta to moodon law.

Du'aare e baynaade

²⁰ Alla kokkoowo jam fintinii Joomiraawo meeden Yeesu diga maaybe. Yeesu on laatike duroowo baali mawdo, o habbi alkawal tabitiŋal diga e yiyam makko. ²¹ Alla on hokka on baawde wadugo booddum feere feere fu, heba kebbinon ko o yidi. O wada der men ko fottani mo, diga e Yeesu Almasiihu mo ted-dunjal laatanii faa e baade! Aami!

Heennyitoode e cannooje

²² Banniraabe, mii eela on jabee waaji dii e munyal, gam sedda tan nun binnanmi on. ²³ Mii maatina on no banniraawo meeden Timote yoofitaama. To o yottake law, mi waridan e makko yi'ugo on.

²⁴ Cannee hooreebe moodon, e himbe Alla fu. Banniraabe tawaabe leydi Itali sannii on.

²⁵ Moyyere Alla wonoo e moodon, on fu!

Piyer Aranol

Haala Puddirka

Piyer laati nun gooto der aahiibe Yeesu Almasiihu. O batii no o seedake tooraaji Almasiihu. O laati nun bii Yuhaana, mo Baytisayda, der leydi Galili. Yeesu noddii mo o laato aahiijo mum.

Kanko e Yuhaana e Yaakuuba nun takkii Yeesu buri, kanko nun bo arti anniti no Yeesu laati nun Almasiihu, 'Biddo Alla. Amma e nun fu, no gite wojji, Piyer yeddii faa de tati wi'i annaa Yeesu. Amma o annitii boofol makko, Yeesu bo yaafanake mo. Piyer wadii golle mawde der nyalaane juulde Pantekosta, Golle Lilaabe 2. Non bo kade o gollake no hawriine mawne wadete Urusaliima, Golle Lilaabe 15. Yeesu batii no Piyer maayirta, Yuhaana. 21.18.

Kanko nun winni derewol noddiraan̄ol inne makko diga e jun̄o Silaasi. Goondinbe Yeesu Almasiihu sankitiibe der leydi Asiya, to noddete hanne Turkiya nun o wannani derewol makko. O wannanii be gam o semmidina be, o tiidina be der tooraaji di be kebata gam goondinki mabbe. O wi'i be kakkilana goonki mabbe, be gonoo der laabal, der kawtal mabbe e Almasiihu.

Boliide Piyer godde e hollita no himbe ben tooraama, takkanaa haalaaji di be annanaa. Gam majjum o yidi witiinoygo hakkillooji himbe ben dow Yeesu Almasiihu, mo hoolaare mabbe woni dow mum, ko be tooree. Almasiihu e hoore mum tooraama, amma o yowanii hoore makko Alla kiitotoodo e goonjaaku.

De Piyer du'oto, e maanta Alla, o siwtorii himbe ben no Alla hisiniri dum, e no o hokkiri be tammuwe goonjaare diga e maayde e pintol 'Biddo makko Yeesu Almasiihu. Piyer tabbitinani be no munyal mabbe e tinnaare mabbe dow Almasiihu wadataa baanji.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje 1.1-2
2. Tammuwe goonjaare 1.3-12
3. Jogaago hoore mum der laabal 1.13-2.3
4. Hayre yonkinteere e himbe seniibe 2.4-10
5. Goonki gollantoobe Alla 2.11-25
6. Joonne der teegal 3.1-7
7. Tooraago gam goonjaaku 3.8-4.19
8. Hiinnaago baali Alla 5.1-11
9. Cannooje 5.12-14

Sannoore

1 Min Piyer lilaado Yeesu Almasiihu wannani on, onon be Alla subii laatiibe hobbe e sankitii der leyde dee do: Pontus e Galaatiya e Kapadosiya e Asiya e Bitiniya. ² Alla Baaba subii on hande no o resirnoo, o seni on e Ruuhu makko, gam dowanodon Yeesu Almasiihu, mo yiyam mum laabini on. Alla duudinana on moyyere e jam!

Tammuwe goonjaare

³ En jettee Alla, Baaba Joomiraawo men Yeesu Almasiihu, dimitoriido en e endam mum mawdam. E pintol Yeesu Almasiihu diga maaybe, o hokkiri en tammuwe goonjaare. ⁴ Een goodi tammuwe hebugo don̄u n̄u nyolataa, n̄u biisataako, n̄u daylataa bo. Kan̄u Alla resani on dow kammu. ⁵ O reenirii on e

baawde makko gam on goondinii mo. O reenii on gam o hokka on kisdam ciriyiidam hollitaago der wakkati cakitiiki.

⁶ Oon ceyorii dum, baa no jooni doole tooraaji feere feere e tampina on der wakkati sedda. ⁷ Tooraaji din nun foonnata goondinki mon. Hande no kanjeeri ni tabitintaako lootirtee der yiite, hande non goondinki mon buruki kanjeeri saman faa to woddi, foonnirtee, ki heban maanteego, e teddujal, e man̄u, nyaanne Yeesu Almasiihu suppitooytoo. ⁸ Yeesu on, baa no on ji'ay mo, oon jidi mo, baa no on ji'ataa mo jooni, e nun oon goondini mo. Dum hebbinii berde moodon seyo n̄o teddujal, burun̄o bataneego. ⁹ On keban riiba goondinki mon, kan woni kisdam yonkiiji mon.

¹⁰ Annabiibe wadii annabaaku dow moyyere ne desanadon, be dartii, be biditii gam faamugo haala kisdam dam. ¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo der mabbe, hollii be dum diga wakkati majjum waray, o sappake

be tooraaji Almasiihu, e tedduḅal di ḅal waddata. Annabiibe ben dartii faamugo dey dum wadata, e no dum wadirta. ¹² Alla hollii be no habaruuji di be baajotoo, ko'e mabbe bane be baajantoo, amma onon be baajantoo. Jooni, waajotoobe linjiila ben yottinii on habaru diga e baawde Ruuhu Ceniido, yiwudo dow kammu. Malaykaabe e hoore mum bo dartii faamugo dum no woodi.

Jogaago hoore mum der laabal

¹³ Gam majjum accee hakkillo mon e fini, jogee ko'e mon, jowee tammuwe moodon fu dow moyyere ne Alla hokkata on nyaanne Yeesu Almasiihu suppitoytoo.

¹⁴ Laatee hande sukaabe dowtiibe, to on tokkee sunooji mon di gonnodon der muudum wakkati on anaano Almasiihu. ¹⁵ Amma laatee seniibe der yaadu mon fu, hande no Alla noddudo on oo Ceniido, ¹⁶ gam Alla wi'i der dewtere: «Laatee seniibe gam min mii Ceniido †.»

¹⁷ Der du'aaje mon, oon nodda Alla «Baaba» mon, kanko woni kiitotoodo moy fu deydey gadu muudum, o suttontirtaa himbe, gam majjum nyaamee goonki moodon der duuniyaaru do e kulol Alla. ¹⁸ Oon anni on cooditaama diga e goonki baanjahi ki donunodon diga e kaakiraabe moodon. On cooditiraaka e huune ko heennyata, hande cardi maa bo kanjeeri. ¹⁹ On cooditiraama e yiyam Almasiihu teddudam, Almasiihu nandudo e jawgiiri ni walaa elande, ni walaa tuuni. ²⁰ Alla subii mo diga duuniyaaru tagaaka, amma o hollitii mo der jaamanuujii kakitiidi gam moodon. ²¹ Diga e makko goondindon Alla, pintindo mo diga e maayde, hokki mo tedduḅal, gam goondinki mon e tammuwe mon fu daroo dow Alla.

²² Jooni no dwtanidon gooḅa, on cenii ko'e moodon, on jidii banniraabe e yidde ne walaa munaafitaare. Gam majjum, jidontiree e yidde gooḅaare, e berde mon fu. ²³ On dimitaabe de didawre, hinaa e awdi nyoloori, amma e awdi ni nyolataa, e haala Alla yonkinteha, tabitiika. ²⁴ E winnaa:

«Bii-Aadama e nandi hande fudo,
Tedduḅal mabbe nandi hande pinni fudo,
to fudo yoori pinni mum saaman,
²⁵ amma haala Joomiraawo tabitinto faa abada ††.»

Kanka woni linjiila ka baajadon

2 Gam majjum boppee ko boni fu, hande jamma, fewre, munaafitaare, nawniraagu, e nyoore, ² hande no sukahon keccon yidiri kosam dam jillontiraaka, nun haani onon bo jidiron haala Alla, gam mawnon der makka, kison. ³ Hande no Binni Ceniini wi'i: «On mettii no Joomiraawo weliri ‡.»

Hayre yonkintee e himbe seniibe

⁴ Battee Joomiraawo, laatiido hayre yonkintee, ne himbe woppi, goodune saman, ne Alla subi. ⁵ Onon bo, on laati nun hande kaaye de yonki, garee mahiredon suudu ruuhunkewol, gam laatodon waalde limaamiibe seniibe, yaaranoobe Alla sadakaaji ruuhunkeeki di o jabata diga e Yeesu Almasiihu. ⁶ Gam e winnaa der dewtere:

«Mi yowan dow Siyoona hayre gooraare, subaane, ne saman.

Goondindo ne fu sentintaake.»

⁷ Onon goondinbe, hayre nee e woodi tedduḅal dow moodon, amma dow bee do goondinay, Dewtere wi'i dow mabbe:

«Hayre ne mahoobe woppi

Kayre laatii burune fottugo der gooraare suudu,

⁸ Kayre ferginta himbe, kayre bo doyyata be»

Saliibe goondingo haala kan, fergoto dow mayre, kanjum Alla resani be.

⁹ Amma onon, on laati nun lenyol cubaanol, on limaamiibe gollantooobe Laamiido, on himbe lenyol ceniinol, on himbe be o subani hoore makko, gam baajodon haala golle makko geete. Kanko woni noddudo on, wurtini on der niwre, yaari on der jaygol mum kayniinol. ¹⁰ Aran, on laataakino himbe Alla, amma jooni on laatake himbe makko, on kebayno endam makko, amma jooni on kebii dam.

Goonki gollantooobe Alla

¹¹ Banniraabe am yidaabe, on laati nun hobbe e janambe. Gam majjum mii eela on, boddodee jidaali bannu dartooji halka yonkiiji moodon. ¹² Accee joonne moodon e woodi yeeso himbe be goondinay, gam baa to be gaccake on, e wi'ugo on, on hallube, be ji'a golle moodon boodude, be teddina Alla nyaanne o hollitanii be.

¹³ Gam sabbu Joomiraawo, dwtanee mawbe fu, dwtanee laamiido leydi bo, gam kanko buri be.

¹⁴ Dwtanee mawbe genni bo, gam kambe laatii lilaabe makko, gam be pooda noppi wadoobe ko halli, be jetta wadoobe ko woodi. ¹⁵ Gam ko Alla yidi woni, gadon ko woodi, mubbiron kunnude himbe batoobe ko be annaa. ¹⁶ Laatee rindinaabe, to on coomee ko halli der dimaaku moodon, gonee hande maccube Alla. ¹⁷ Teddinee himbe fu, jidee banniraabe goondinbe, kulee Alla, teddinee laamiido.

Yemmingo Almasiihu

¹⁸ Onon jaggiibe, dwtanee joomiraabe moodon, hinaa yeeddube e diggube tan, amma e sadube fu. ¹⁹ To on munyanii tooraaji di kaandaa hebugo on, gam daliila Alla, on gadii ko woodi. ²⁰ To on munyanii piide de piyetedon gam on gadii ko woodaa, toy tedduḅal mon woni? Amma to on munyanii tooraaji di keboton gam

† 1.16 Farillaaji Leewinkeebe 19.2. †† 1.25 Esaaya 40.68. ‡ 2.3 Jabuura 34.9.

sabbu gadu mon geetu, edum fottani Alla, ²¹ gam kanjum Alla noddani on, Almasiihu e hoore mum toorake, gam moodon bo o toorii. O hollii on laawol gam tokkon koyde makko. ²² Dadey o waday hakke, goddo meeday ko nani fewre der hunnuko makko. ²³ No be jennata mo, o yennitaaki be, de be kollata mo bone, o wattaaki be. Amma o yowanii hoore makko Alla, kiitotoodo e goonjaaku ²⁴ Almasiihu roonake hakkeeeji meeden dow bannu mum dow leggal palaanjal, gam laatoden maayube wecco hakke, amma laatoden fofoobe der ko foonniti. On joofake sabbu looci di o fiyaa. ²⁵ Gam on latino nun hande baali majjudi, amma jooni on bittoy to duroowo, deenoowo yonkiiji moodon.

Joonne der teegal

3 Onon rewbe bo, moy moodon fu dwtanoo gorko muudum. Gam to wobbe mabbe goondinay haala Alla, jikku mon waawa ko wayliti be, baa to on batay woliine. ² Gam be ji'an ko gadoton no laabiri, e no teddirton Alla. ³ To on dartee nari ki yaasi, diga e moordi, dum bo kanjeeri, maa bo gineeeji nariidi. ⁴ Accee nari moodon yiwa diga der berde, nari ki heenryataa, kan woni hakkillo digguŋo, e deyyuŋo, kanjum laatii ko teddi yeeso Alla. ⁵ Hande nun rewbe seniibe be diga den, yowube tammuwe mum dow Alla, woodiniri ko'e mum. Bee dwtanii worbe mabbe. ⁶ Nun Saratu dwtoranii Ibrahiima, faa o noddii mo joomiraawo. Onon woni bibbe makko, to on gadii ko woodi, laato on kulay goddum. ⁷ Onon worbe bo, joododee moy mon fu e debbo mum, der gondal pottunjal. Annitee no rewbe hewtay worbe semme. Teddinee be, gam kambe bo be donidan e mon, yonki ki Alla hokkata der moyyere mum, heba to goddum hadu du'aaje mon.

Tooraago gam goonjaaku

⁸ Baawo majjum, on fu laatee woodube miilo wooto, jurmontiree, jidontiree hande mawniraabe e miiraabe, endontiree, leesinee ko'e mon. ⁹ To goddo wadanii on ko woodaa, to on battee mo, jennudo on bo to on jennitee dum: Amma barkidinee joomum, kanjum Alla noddani on gam donon barke. ¹⁰ Hande no Binni Ceniini wi'i:

«Jiddo wuurugo guurnam geetam, yi'a nyalaade geete, sey waawa denjal mum dow ko halli, hunnuko mum acca batugo pewe.

¹¹ O acca ko halli, o wada ko woodi, o darta jam e semme makko fu.

¹² Gam joomiraawo e hakkilani foonnitiibe, oo nana du'aaje mabbe.

Amma oo hokka wadoobe ko halli baawo.»

¹³ Moy toorata on to oon tinnii wadugo ko woodi?

¹⁴ Amma baa to on tooraama gam wadugo ko foonni-

tii, on barkidinaabe. To on kulee himbe, to on accee hakkillooji moodon jiboo! ¹⁵ Teddinee Almasiihu Joomiraawo der berde moodon. Wakkati fu ciriyee toontaa-goyamudo on daliila tammuwe moodon. ¹⁶ Amma toontee be e diggere, e hakkillo fukkiinjo. Goodee miilooji berde laabudi, den gaccotoobe on, e yenna on, gam joonne moodon woodune der kawtal mon e Almasiihu senta. ¹⁷ Tooreego dow wadugo ko woodi to nun Alla yidiri, e buri tooreego dow wadugo ko halli. ¹⁸ Gam Almasiihu e hoore mum maayi de woore, sabbu hakkeeeji bibbe Aadama. Kanko poonnitiido, o maayanii en enen woofube gam o yaara en to Alla. Himbe warii mo, amma Ruuhu Ceniido fintinii mo. ¹⁹ E Ruuhu on Yeesu yahi waajoroy baa e yonkiiji mabbaadi der kasu. ²⁰ Kanji woni ruuhuuji himbe be dwtanaakinno Alla der jaamanu Nuuhu, baa no o munyanii be. De Nuuhu sebunoo laana diyam mum, himbe sedda tan naati nja, kambe jeetato dadi diyam dam. ²¹ Diyam dam laati nun misaalu batisi kisinin on dum jooni, hinna batisi moytoojum tuuni bannu, amma habbidingo e Alla alkawal e berde laabude nun, diga e pintol Yeesu Almasiihu. ²² Kanko, o eencii dow kammu, oo joodi nyaamo Alla. Malaykaabe e mawbe, e woodube baawde fu, e dwtanii mo.

Goonki kesi

4 Almasiihu yarii bone der bannu muudum, onon bo goodee iri miilooji din. Jarudo bone der bannu muudum seedi e hakke. ² Diga jooni faa balde moodon koriide der duuniyaaru, sey goniron hande no Alla yidiri, ceedon e suunooji bannu. ³ Goonki mon ki nyaamunodon naane, gadudon hande heeferbe, ki heyi, on gonakeno der hallumaru, e suunooji e jarde bagi, e fijooji kalludi, e jaamanuuji jarde bagi, caafudon tooruje karmude. ⁴ No calidon hawtugo e mabbe der fijooji kalludi, kanjum haaynii be jooni, go bee biisa inde mon. ⁵ Amma be daroyto yeeso Alla, ciriyiido hiitaago wuurube e maaybe, be toontoto mo. ⁶ Kanjum wadi maaybe bo waajaa linjiila, be kiitaa dow ko be gadi, hande no himbe fu hiitortee der bannu, heba be buurda e Alla der ruuhu.

⁷ Huune fu badake heennyugo, gam majjum gadee hakkillo, jogee ko'e mon gam gadon du'aaje. ⁸ Ko buri fu, jidontiree e yidde hebbune, gam yidde e yaafoo hakkeeeji duuddi †. ⁹ Beernontiree hakkune mon, hinna e dumbitaago.

¹⁰ Baamoy mon hebii dokkal Alla. Golliree njal gam nafon wobbe. Hande nun kollitirton oon gollira dokke moyyere feere feereje de Alla hokki on. ¹¹ Baajotoodo fu, sey waajoo haala Alla. Jaggotoodo bo, jaggoo e semme ne Alla hokki dum, gam der huune ko gadoton fu, teddinon Alla diga e Yeesu Almasiihu, mo tedduŋal e baawde wonani faa abada! Aami

† 4.8 Ballaaji 10.12

Yarugo bone gam Almasiihu

¹² Banniraabe am yidaabe, to on accee tooraaji buludi kebandi on gam fonnugo on haaynoo on, hande huune kodum. ¹³ Amma to oon kawti e Almasiihu der toora mum, ceyee oon belbelta boodum to tedduŋal makko suppitoyke. ¹⁴ To on jennaama gam inne Almasiihu, barke laatanto on, gam Ruuhu tedduŋo, laatido Ruuhu Alla e wondi e moodon. ¹⁵ To goddo e moodon yaru bone gam oo laatii baroowo himbe, dum bo gam emo laatii gujjo, maa bo gadoowo ko halli, to dum bo dow naatugo haala ka yaalay dum. ¹⁶ Amma to o tooraama gam oo tokkii Almasiihu, to o sentir dum, o yetta Alla gam oo noddee goondindo Almasiihu.

¹⁷ Gam wakkati kiita faanake, Alla fuddiran hiitaago himbe muudum, to ka fuddirii en enen, noy dum laatantoo himbe be jabay linjiila Alla? ¹⁸ Binni Ceniini wi'i:

«To poonnitiido hisiri no boni,
ume laatantoo kalludo e gadoowo hakke?»

¹⁹ Gam dum don fu, tooreteebe no Alla yidiri, yowa yonkiji mum dow Alla tagoowo, koolaado, be tokka wadugo ko woodi.

Hiinnaago baali Alla

5 Jooni emii badda dottiiibe eklesiya wonbe caka mon, gam min bo mii dottiijo hande mabbe. Mi seedake tooraaji Almasiihu, mi wonoto der tedduŋal ŋal o hollitoyta. ² Duree himbe Alla be jowanadon. To on gadee dum e doole, amma e berde goote, hande no Alla yidiri, to on duree be gam hebugo joddi kallu-

ni, amma gam oon jidi dum puy. ³ To on kollee himbe be Alla yowani on semme, amma laatane be misaalu. ⁴ To Duroowo mawdo yottake, on meelete meetalol tedduŋal ŋol hiiddataa.

⁵ Onon gojankeebe dwtanee dottiiibe. On fu, bornee yakkinaare hande toggoore hakkune mon, gam e winnaa der Dewtere Ceniine: «Alla e habida mawnitiibe, amma buytube ko'e mum oo hokka be moyyere makko.» ⁶ Gam majjum buytee ko'e mon yeeso Alla mo semme, heba o mawnina on to wakkati yottake. ⁷ Doontiree sugullaaji moodon fu dow makko, gam emo hakkilani on.

⁸ Kakkilee, oon deeni! Gam ganyo moodon Ibiliisa e yiilito hande jaggere kalboore, dartoore mo ne yakkata. ⁹ Kabidee e makko, tiidee der goondinki, gam oon anni banniraabe moodon sankitiibe der duuniyaaru nu, e woodi iri tooraaji dii kanun bo. ¹⁰ Amma to on jarii bone der wakkati sedda, Alla mo moyyere nodduŋo on gam naaton der tedduŋal mum tabitiŋal e Almasiihu, kanko o tiidinan on, o semmidina on, o hebina on, o darna on. ¹¹ Baawde wonana mo faa abada! Aami.

Cannooje

¹² Silaasi banniraawo men koolaado wallii am winnango on deryel pettel ŋel, gam tiidingo on e seedanaago on no habaru moyyere Alla ne daridon dow mum laati nun goonja.

¹³ Eklesiya gonuka Babiila ka Alla subi sannii on. Marku biyam bo e sanna on. ¹⁴ Cannontiree cannooje de yidde. Jam wona dow moodon onon hawtube der Almasiihu.

Piyer Didabol

Haala Puddirka

Binnudo derewol ɗol do innii hoore mum Simon Piyer, lilaado Yeesu Almasiihu.

O laatake seedeje ji'udo no yeeso Yeesu waylitorii, o nanii bo daane Alla yiwune diga dow. O siwtorii no Yeesu wadii annabaaku dow maayde makko, kanko Piyer.

Piyer batay be o wannani, o batay bo to o woni o wanniri derewol ɗol. Amma goondinbe Yeesu hande makko o wannani. Dum nandi bo hande Piyer wannii derewol ɗol der goonki mum sakitiinehi. O batanii ekkitinol makko ɗol o janjinoo. O batanii bo janjinoobe fewrekuube waroobe gam biisa ko o ekkitini.

Ko derewol ɗol tiitii woni, finningo hakkillo be o wannani faa be ciwtora ko o janjini be. Der derewol ɗol, Piyer hollii kiita desaniika janjinoobe pewe, o batanii bo munyal Alla mo yidaa baa gooto halka, amma himbe fu wita to makko, tuuba. O heennyitirii derewol makko e waggingo wuuroobe ko Dewtere bati.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1.1-2
2. Noddoore goondinbe, 1.3-21
3. Ekkitinoobe fewrekuube, 2.1-22
4. Wittoyki Yeesu Almasiihu, 3.1-16
5. Haalaaji cakitiidi, 3.17-18

Sannoore

1 Derewol ɗol yiwii e am min Simon Piyer. Mii laatii jaggiido e lilaado Yeesu Almasiihu. Mi sannii on, onon hebube goondinki geeti hande ki amen, gam sabbu foonnitaare Alla men, tawaane der Yeesu Almasiihu, kisinoowo. ²Alla duudinana on moyyere e jam gam oon anni mo, kanko e Joomiraawo meeden Yeesu.

Hulugo Alla

³Baawde Alla hokkii en huune fu ko haanani en buriren, e no haani goniren e kulol Alla. Baawde den wallii en annugo Alla noddudo en kawten der tedduɗal mum, e geetaaku mum. ⁴Diga e baawde den kebuden moyyereji mawdi, teddudi, di gadanaden alkawal mum. O wadii dum gam kawton e makko, nandon mo, gam dadon suunooji duuniyaaru kalkooji. ⁵Gam huune dum, tinnee, beydee dow goondinki moodon geetaaku, dow geetaaku, annal, ⁶dow annal, nantaare, dow nantaare, tinnaare, dow tinnaare, kulol Alla, ⁷dow kulol Alla, banniraagu, dow banniraagu, yidde. ⁸To huune dum fu oon jogii dum no woodi, ko e dum beydo der moodon, dum wallan on beydaago yeeso yeeso der annugo moodon Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu. ⁹Neddo mo huune dum jacci, laati nun bumdo, o yi'ataa, gam o yeggirii no Alla laabini mo diga e hakkeji makko jawtudi.

¹⁰Gam majjum banniraabe am, tinnee no baawirdon fu, gam tabbitinon noddoore ne Alla noddi on, e cubol ɗol o subii on. Gam to on gadii dum on janataa der ko halli abada! ¹¹Hande non Alla mabbtiranta on mam-mam dammugal Laamaare tabitiine, ne Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu kisinoowo en.

¹²Kanjum acci wakkati fu mii siwtora on huune dum, baa no oon anni dum, heba cemmido der goonja ka jabudon. ¹³Mii miili, edum foonnitii, mi finnina hakkillooji moodon faa ciwtoron dum to emii wuuri. ¹⁴Gam mii anni mi booyataa e duuniyaaru do kade, hande no Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu anninirinmi dum.

¹⁵Amma mi wadan ko baawumi fu, gam to mi yawti, baawon ko siwtori kujje dee wakkati fu.

Tedduɗal Almasiihu

¹⁶E haalaaji di himbe tafi bane men anniniri on witooyo Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu e baawde, amma men ceedike e gite amen manju makko! ¹⁷Alla Baaba hokkii mo tedduɗal wakkati daane ne tedduɗal seedanii mo wi'i: «Oo do nun laatii Biyam jidaado, mo belirmi berne.» ¹⁸Menen e ko'e amen men nanii daane nen diga dow kammu, gam emen gondunoo e makko dow waanne seniine.

¹⁹Dum don fu beydani men tabbitingo ko annabiibe batunoo. On gadii ko woodi no gattudon hakkillooji moodon dow makka, gam haala mabbe e nandi hande fitilleel jalboowel der niwre, e hande hoodere fajiri †

jalboore der berde moodon faa de fajiri wadi, ²⁰ Aran, annitee no walaa baawoowo ko faamini ko winnaa der dewte annabiibe e annal hoore mum. ²¹ Hande non, walaa mo meedi ko hebi haala annabaaku e sago hoore mum, amma Ruuhu Ceniido nun wadata himbe e bata haala Alla.

Jannjinoobe fewrekuube

2 Hande no annabiibe fewrekuube wonirno caka Isira'iilaabe, non bo jannjinoobe fewrekuube wonortoo caka moodon. Be naannan jannjinol fewrekuwol, kalkoowol, caka mon. Be jeddan Joomiraawo cooditiido be. Hande non be poodiranta ko'e mabbe halkere yaawune. ² Himbe duubbe tokkan laabi mabbe kalludi, sabbu mabbe, himbe batanan laawol goonga kalluka. ³ Suunooji mabbe waddanan be batugo haalaaji fewrekuuji gam be jammoo on, amma be doyyaamaa kiita diga dum booyii, halkere e nyudanoo be.

⁴ Baa malaykaabe wadunoobe hakke, Alla accay dum, o habbi be e callalluujji, o faddi der niwre jahanama, faa nyalaane darɗal. ⁵ Alla accay duuniyaaru naane, amma o halkii yeddube Alla e ilam tufaana, sey Nuuhu baajotoodo foonnitaare Alla, e himbe jeediido wobbe hisi. ⁶ Alla accay ci'e Sodoma e Gomora, o hitake, o halki de e yiite faa de laatii dooni, gam dum laatanoo yeddoobe Alla fu misaalu. ⁷ O dadinii Luudu, neddo poonnitiido, mo berne mum biisii puy sabbu baadiiji himbe bonbe. ⁸ Neddo poonnitiido joodiido caka mabbe on, berne mum laabune naawi dow ko yi'ata, e ko nanata nyalaane fu, sabbu baadiiji bondi di himbe hallube wadata.

⁹ Edum holla en no Joomiraawo e anni no reenirta dowlantooobe dum der tooraaji mum. Oo anni bo no o resirta himbe hallube gam be kiitee nyaanne darɗal, ¹⁰ accu du tokkuba suunooji balli mum, e wada jidaadi yonki mum, ko e yawii baawde Joomiraawo.

Jannjinoobe fewrekuube ben berde mum e yoori, bee goodi manɗu hoore, bee bata kalluka dow teddube wonbe dow kammu. ¹¹ Nani bo, baa malaykaabe bee do buri be semme e baawde, batataa kalluka dow mabbe yeeso Joomiraawo. ¹² Amma himbe ben e laatii hande bisaaji di galaa hakkillo, tagaadi gam nanɗee, waree. Bee bata kalluka dow ko be annaa, gam majjum be kalkiran hande no bisaaji halkirta. ¹³ Be duggan riiba golle mabbe kallude. Bee ceyoroo wadugo ko woodaa caka nyalooma. Bee laatii cobube e nyid-dube. To be joodike gam be nyaamda e moodon der juulde, bee ceyoroo jammaago on. ¹⁴ Gite mabbe sawataa daarugo rewbe e suuno, be comataa wadugo hakke, bee pooda be goondinki mum walaa semme der pittii mabbe. Berde mabbe e hebbi suuno kebal, bone laatanto be. ¹⁵ Be accii laawol poortiiɗol, be ma-

jiii, be tokki laawol Balaama, jidudo heba ceede diga wadugo kalludum. ¹⁶ O felaama gam boofol makko. Babba makko muuma bati e daane neddo, hadi mo wadugo golle haanɗare makko.

¹⁷ Jannjinoobe fewrekuube ben laati nun hande bulli di galaa diyam, e duule de hennu semmentewol sog-gata, niwre burne nibbugo nun Alla resani be. ¹⁸ Bee bata haalaaji mawnitiidi, di galaa hoore. Bee yoyra himbe e haalaaji suuno bannu. Himbe ben wurtikeno dum booyay diga majjube. ¹⁹ Bee kabkana be alkawal no be dindan, amma kambe e ko'e mabbe bee laatii maccube suunooji kalludi. Gam moy fu laati nun maccudo ko jaalii dum. ²⁰ Wurtiibe e huune cobudum dum duuniyaaru, go be anniti Joomiraawo e Kisinoowo men Yeesu Almasiihu, den ko be bittitii der majji kade faa di jaalii be, heennyitirde mabbe buran fuddoode jaasugo. ²¹ To be annitayno laawol foonnitaare, dum burananno be, e annitingo ɗol, witta totta umuroore ceniine ne be kokkaa baawo. ²² Ko tawi be e tabbitina haala ballool ɗol do: «Rawaanu wittii e nyaamito tuure mum.» E wi'ee bo kade: «Afaaru lootaanu wittii e talloo der loope.»

Wittoyyo Joomiraawo meeden Yeesu

(Matiye 24.37-38; 2 Tesalonika 1.7-10; Yahuuda 17-23)

3 Banniraabe am yidaabe, derewol ɗol do nun laatii didabol ɗol binnanmi on. Der dereeji didi dii fu, mii yidi finningo hakkillooji moodon gam wallugo on miilon no woodiri, ciwtoron ko ekkitinodon. ² Ciwtoree haalaaji di annabiibe seniibe batunoo diga ko booyi, e umuroore Joomiraawo meeden kisinoowo, ne lilaabe mon annini on. ³ Aran, annitee dum do: Der nyalaade cakitiide, himbe jaancoobe, tokkuba jidaadi yonki mum waran. Be jaancan on, ⁴ be bi'a: «O habbi alka-wru o wittaani, toy mo? Diga ko kaakiraabe meeden maayi walaa ko waylitii, no dum laatanoo diga fuddoode duuniyaaru, non dum laatii faa jooni.» ⁵ Be jeggitii e yidde mabbe no diga ko booyi, Alla tagi kammu e leydi e haala muudum. O wi'i leydi wurtoo diga diyam, go o tagiri ni e diyam, ⁶ e diyam gootam dam kade, duuniyaaru halkiraa e ilam tufaana. ⁷ E haala makko goota kan, o jogorii kammu e leydi, dum ji'eten jooni faa nyalaane darɗal yottoo, o halka dum der yiite e yeddube Alla.

⁸ Banniraabe am yidaabe, to on jeggitee no to Joomiraawo, nyalaane woore e wa'i hande duubi ujuneere, duubi ujuneere bo e wa'i hande nyalaane woore. ⁹ Joomiraawo booyataa go hebbina alkawru mum, hande no wobbe miili, o munyan on nun tan, gam o yidaa baa gooto halka. Ko o yidi nun, himbe fu wittaa to makko tuuba.

¹⁰ Nyalaane Joomiraawo waran hande gujjo. Nyalaane nen, kammu majjitan e rimmo manɗo. Ko woni dow kammu fu halkete e yiite. Leydi e golle gadaade dow mayri fu, hiitete. ¹¹ To huune fu halkete hande non, sey annon no nyaamirton goonki mon der

† Hoodere fajiri woni Almasiihu, jaynoowo der berde goondinbe dum. Daaruu dewtere Kollitinki 22.16

laabal, oon kuliri Alla! ¹² Onon hediiibe nyalaane Alla wara, gadee no ne warirta law! Nyaanne mum kammu halkan, huune ko woni dow kammu fu taayan e yiite.

¹³ Amma enen, een kedii hande no Alla habbirani en alkawru, kammu keso e leydi keyri, to foonnitaare tawetee.

¹⁴ Gam majjum, onon banniraabe am yidaabe, tinnee laatodon be galaa gacce, e tuuni yeeso Alla. Goodee jam der kawtal mon e makko, oon kedorii nyalaane nen. ¹⁵ Paamee no munyal Joomiraawo meeden mabbitanii on laawol kisidam. Kanka banniraawo meeden Pol, jidaado, wannani on der dereeji mum

hande no Alla hokkiri mo hakkillo majjum. ¹⁶ Non o wanniri dum der dereeji makko fu. Der majji e woodi nokkuuje godde to sadi faamugo, himbe be annaa goddum, e be bennay der goondinki e waylita miilooji makko, hande non be gadata e nokkuuje godde der Dewtere Ceniine. Be gaddanan ko'e mabbe halkere.

¹⁷ Amma onon banniraabe yidaabe, on kebii seedineego, to non kakkilee to himbe yeddube Alla majjina on, sottina on diga darande mon. ¹⁸ Mawnee der moyyere e annugo Joomiraawo meeden Yeesu Almasi-ihu kisinoowo en! Tedduŋal laatanoo mo diga jooni faa abada! Aami!

Yuhaana Aranol

Haala Puddirka

Yuhaana lilaado Yeesu nun winni dereeji tati tokkontirdi noddiraadi inne mum, be bi'i, kanko nun bo winni linji-ila Yuhaana e derewol kollitinki. Der derewol makko aranol, annaaka deydey bey nun o wannani, amma dum laabi no goondinbe be ekkitinooje fewrekuuje toorata nun o tiiti. Ekkitinoobe fewoobe, sankitoobe ekkitinooje fewrekuuje den Yuhaana noddii waybe Almasiihu. Bee ekkitina no Almasiihu laataaki neddo e goonja, hakke bil-lataa goondindo der kawtal mum e Alla, be paalaaka bo e joonne der laabal.

Huune didi nun Yuhaana riiwi der derewol mum:

1 Tiidingo janjoobe derewol nol, be gona der kawtal pottunjal e Alla, e Biddo mum Yeesu Almasiihu, dum yi'ee bo der yidde goonjaare hakkune mabbe.

2 Habidingo e ekkitinooje fewrekuuje.

Yuhaana e eela goondinbe be gona der jaynol, gam Alla laati nun jaynol. Der derewol nol, Yuhaana e yidi goondinbe tabbitina no bee goodi yonki tabitiiki, bee kawti bo e Alla. O hollitii der binni makko no goondindo geeto annitirtee. Kan woni hoolaago no Almasiihu laataake neddo, e dwtanaago oodaaji Alla, e yidugo banniraabe.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala yonkinteha 1.1-4
2. Niwre e jaynol 1.5-2.29
3. Bibbe Alla e bibbe Seydan 3.1-24
4. Ruuhu goonja e ruuhu fewre. 4.1-6
5. Ko yidde wadata 4.7-21
6. Goondinki jaalotooki 5.1-21

Haala ka yonki

1 Emen binnana on haala neddo gom gonudo †. Men nani daane makko, men ji'ii mo e gite amen, men daarii mo, men meemi mo e juude amen. Kanko woni haala kokkoowa himbe yonki. 2 Yonki kin hollitaa, men ji'ii ki, emen ceedanoo ki. Emen baajoo on haala yonki tabitiiki gonunooki to Alla Baaba, kanki men kollitaa. 3 Ko men ji'i, e ko men nani, kan men batata on onon bo, gam laatodon gootum e amen hande no laatoriden gootum e Baaba e Biddo mum Yeesu Almasiihu. 4 Kanka men binnanta on, gam beldum berne meeden hebba.

Alla laati nun jaynol

5 Habaru ko men nani e Yeesu Almasiihu, kan men batata on haala mum, Alla laati nun jaynol, niwre walaa e makko. 6 To en bi'ii een laatii gootum e makko, ko een tawaa der niwre, en pewii, goonja walaa der gadu meeden. 7 Amma to een jaha der jaynol hande no kanko e hoore makko o wonori der jaynol, den kan een laatii gootum hakkune meeden, kade bo yiyam

† Yeesu nun wi'aa Gonudo diga fuddoode. Linjiila Yuhaana 1.1-18

Biddo makko Yeesu e laabina en diga hakkeeki men fu.

8 To en bi'ii en galaa hakke, en pewanii ko'e men, goonja walaa e meeden. 9 Amma to en tuubanii Alla hakke meeden, o yaafoto en, o laabina en e tuuni fu. Gam kanko, o kooliniido, o poonnitiido. 10 To en bi'ii en gaday hakke, en laatirii Alla pewoowo, haala makko bo walaa der meeden.

Almasiihu nun laatii balloowo meeden

2 Onon sukaabe am, mi wannanii on dum, gam to on gadee hakke. Amma to goddo moodon wadii hakke, een goodi balloowo to Baaba, kanko woni Yeesu Almasiihu, poonnitiido. 2 Kanko, o sakki yonki makko gam hakkeeki meeden yaafee, hakkeeki meeden tan bane, amma hakkeeki himbe duuniyaaru fu.

3 Ko hollitinta no een anni Alla woni, dwtanaago oodaaji makko. 4 Bi'udo «emi anni mo,» go dwtanaaki oodaaji makko, joomum laati nun pewoowo, goonja walaa der joomum. 5 Amma dwtaniido haala Alla e goonja, yidde Alla hebbii dow joomum. Nunnun annitirten een kawti e makko. 6 Bi'udo e hawti e makko, e haani wonoo hande no Almasiihu wonirnoo.

Ooda kesa

⁷ Banniraabe am yidaabe, ko binnanmi on hinaa ooda kesa †, ooda booyuka nun, ka nanudon diga fuddoode. ⁸ E nun fu ooda kesa nun binnanmi on, goonja makka hollitake der Almasiihu, ka hollitake der moodon bo. Gam niwre e yawta, jaynol goonjawol fuddii yaynugo.

⁹ Miiludo na'on der jaynol, ko e wanyi banniraawo mum, faa hanne der niwre joomum woni taw. ¹⁰ Jiddo banniraawo mum der jaynol woni, goddum walaa ko ferginta mo. ¹¹ Amma banyudo banniraawo mum, der niwre woni, oo yaha der niwre, o annaa toy o yahata, gam niwre wuminii mo.

To on jidee kujje duuniyaaru

¹² Sukaabe am, mii wannana on gam hakkeoji moodon yaafaama gam inne Yeesu. ¹³ Baabiraabe, mii wannana on gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankeebe, mii wannana on gam on jaalake Kalludo.

¹⁴ Sukaabe am, mi wannanii on, gam oon anni Baaba. Baabiraabe, mi wannanii on, gam oon anni gonudo diga fuddoode. Gojankeebe, mi wannanii on gam oon goodii semme, haala Alla bo e semmidi der moodon, kade bo on jaalake Kalludo.

¹⁵ To on jidee duuniyaaru e ko woni e mayru fu. Gam jiddo kujje duuniyaaru, yidde Baaba walaa e mum.

¹⁶ Gam huune ko woni e duuniyaaru, hande jon ko neddo suunete, e ko gite yi'ata, suunee, e jawdi ni o mawnitorto, kujje de fu yiway e Baaba, e duuniyaaru de yiwi. ¹⁷ Duuniyaaru e suuno mum fu heennyan, amma gadoowo ko Alla yidi, taboto faa abada.

Ganyo Almasiihu

¹⁸ Sukaabe am, duuniyaaru badake heennyugo. On nani ganyo Almasiihu waran, jooni du waybe Almasiihu duubbe yottake. Kanjum annitirden no wakkati badake. ¹⁹ Caka men be yiwi, amma e goonja be laataaki be meeden. Gam to bee laatino be men, be gondano e meeden. Amma be accii en gam dum hollita no be fu, be laataakino be meeden.

²⁰ Amma onon, Almasiihu hokkii on Ruuhu Ceniido, on fu oon anni goonja. ²¹ Mi wannanay on gam on annaa goonja. Amma gam oon anni ka. Oon anni bo fewre walaa der goonja.

²² Den kan, moy woni pewoowo? Jeddudo Yeesu laati nun Almasiihu, Paabotoodo mo Alla liloy, kanko woni pewoowo, kanko woni ganyo Almasiihu, o yeddii Baaba e Biddo mum. ²³ Jeddudo Yeesu laati nun Biddo, walaa Baaba, jabudo Biddo, e woodi Baaba bo.

²⁴ Onon kan haala ka nanudon diga fuddoode, tinnee jogee ka der berde moodon. To haala ka nanudon diga fuddoode tabitake der berde moodon, den kan,

oon goodi kawtal e Biddo e Baaba. ²⁵ Almasiihu habbanii en alkawal, alkawal njal woni yonki tabitiiki.

²⁶ Mi wannanii on dum gam sabbu himbe yidube majjingo on. ²⁷ Onon kan, no Ruuhu Ceniido mo Almasiihu hokki on e tabitii der moodon, on bukaaka janjinedon. Gam Ruuhu janjinan on huune fu, o janjinan on goonja, hinaa fewre. Den kan, kawtee e Almasiihu hande no Ruuhu janjiniri on.

²⁸ Jooni kan onon sukaabe am, tabitee der kawtal mon e Almasiihu, gam keben cuusal daraago yeeso makko nyaanne o suppitoy, heba daden senteene nyalaane garki makko. ²⁹ No oon annii Alla laati nun goonjaajo, annee bo mo gadu mum foonnitii fu, laati nun biyiiko.

Bibbe Alla

3 Daaree no Alla Baaba yidiri en, faa noddaden bibbe makko. Een bibbe makko e goonja. Ko acci duuniyaaru annaa en woni gam nu annaa mo.

² Yidaabe am, jooni en laatake bibbe Alla. Ko laatoytoden laabay taw. Amma een anni to Almasiihu wittoy holliti hoore mum, en nandan e makko, gam en ji'an mo hande no o wa'i. ³ Goodudo tammuwe nen dow Almasiihu, laabinan hoore mum hande no kanko Almasiihu o laatori laabudo.

⁴ Gadoowo hakke fu, yartake sariya Alla. Gam wadugo hakke laati nun yartaago sariya Alla. ⁵ Oon anni Almasiihu wari gam moytugo hakkeji, kanko mo walaa hakke. ⁶ Kawtudo e makko fu wadataa hakke. Gadoowo hakke fu, yi'ay mo, annaa mo bo.

⁷ Sukaabe am, to on accee goddo majjina on! Gadoowo ko goondi fu laati nun goonjaajo, hande no Almasiihu laatori goonjaajo. ⁸ Gadoowo hakke fu laati nun neddo Ibiliisa, gam Ibiliisa e wada hakke diga fuddoode. Gam majjum Biddo Alla wari gam halka golle Ibiliisa.

⁹ Laatiido binjel Alla fu, wadataa hakke, gam awdi Alla na'on der makko. Joomum waawataa ko tokkii wadugo hakke, gam Alla laatii baaba makko. ¹⁰ Ko seennontirta bibbe Alla e bibbe Ibiliisa nani: mo waday ko goondi fu, neddo Alla bane. Mo yidaa banniraabe mum bo, laataaki mo Alla.

En jidontiree hakkune men

¹¹ Habaru nanudon diga fuddoode nani: Jidontiren hakkune meeden. ¹² Haanay gaden hande no Kayiinu wadi kanko laatiido mo Ibiliisa, o warii minnyiiko. Gam ume wadi o wari minnyiiko? O warii mo gam golle makko wooday, go de minnyiiko laatii goondude.

¹³ Banniraabe, to on kaydinee to himbe duuniyaaru wanyii on. ¹⁴ No een jidi banniraabe meeden, een anni en yartake maayde, en naatii der yonki. Mo yidaa banniraawo mum, der maayde woni. ¹⁵ Banyudo banniraawo mum fu, laati nun baroowo himbe. Oon anni walaa baroowo baa gooto woodi yonki tabitiiki der mum.

† Ooda kan nun laatii yidontirgo.

¹⁶ No annitirden ko woni yidde nun, Almasiihu hokkitirii yonki mum gam meeden. To nun enen bo, e haani kokkitiren yonkiji meeden gam banniraabe men. ¹⁷ To jom jawdiijo yi'ii banniraawo mum e talakidi, ko yurmaaki mo, noy yidde Alla waawirta ko woni e makko? ¹⁸ Sukaabe am, haanay yidde meeden laatoo e haala belka tan, sey ka laatoo e gadu goonjauwu.

Daraago yeeso Alla

¹⁹ Kanjum hollata, en na'on der goonja, en deyyitanan berde meeden yeeso Alla. ²⁰ To berde meeden gaccake en, Alla e buri berde meeden, emo anni huune fu. ²¹ Banniraabe am yidaabe, to berde meeden gaccaaki en, en daroto yeeso Alla e hoolaare. ²² O hokkan en ko eeluden mo fu, gam en tokkii ooda makko, een gada ko fottani mo. ²³ Ooda ka o hokki en woni, goondinen inne Yeesu Almasiihu, 'Biddo makko, kade bo jidontiren hakkune meeden hande no o yamiri en. ²⁴ 'Downtaniido ooda Alla fu e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. Ruuhu mo o hokki en, kanju anninta en oo hawti e meeden.

Ruuhu goonja e ruuhu fewre

4 Banniraabe am yidaabe, to on goondinee wi'oobe e woodi Ruuhu Alla fu, amma biditee be, heba aniton naa to Alla be yiwi. Gam annabiibe fewoobe duubbe e sankitii der duuniyaaru. ² No annitirten goodudo Ruuhu Alla woni, to o seedake Yeesu Almasiihu warii, laatii neddo, oo don e woodi Ruuhu Alla. ³ Mo annitay kaa don dow Yeesu fu, woodaa Ruuhu Alla. Ruuhu nu o woodi yiwii diga ganyo Almasiihu. On nanii garki ganyo Almasiihu batanaama, o na'on ko der duuniyaaru.

⁴ Sukaabe am, onon on himbe Alla, on jaalake annabiibe fewoobe, gam Ruuhu gondo der moodon e buri gondo der duuniyaaru semme. ⁵ Kambe himbe duuniyaaru be laati. Gam majjum, be batata haalaaji duuniyaaru, himbe duuniyaaru bo e hettinanoo be. ⁶ Enen, een himbe Alla, annudo Alla fu hettinanto en. Mo laataaki neddo Alla hettinantaako en. Nun ceenontirten Ruuhu goonja e ruuhu fewre.

Alla laati nun yidde

⁷ Banniraabe am yidaabe, jidontiree, gam yidde yiwi e Alla. Goodudo yidde fu laati nun binngel Alla, e anni Alla bo. ⁸ Mo walaa yidde annaa Alla, gam Alla laati nun yidde. ⁹ No Alla hollitiri en yidde mum nani, o lili 'Biddo makko bajjo der duuniyaaru, gam keben yonki diga e makko. ¹⁰ Daaruu ko woni yidde, enen bane yidi Alla, kanko yidi en, liloy 'Biddo mum wari laatii sadaka gam hakkeji meeden yaafee.

¹¹ Banniraabe am, to nii Alla yidiri en, enen bo, e haani jidontiren. ¹² Walaa meedudo yi'ugo Alla abada. Amma to en jidontirii hakkune men, Alla e hawti e meeden, yidde makko e hebbi der men.

¹³ Noy annirten een kawti e makko, kanko bo oo hawti e meeden? Diga e Ruuhu makko nu o hokki en nun. ¹⁴ Menen men ji'ii, emen ceedo bo no Alla Baaba liloy 'Biddo mum gam wara hisina himbe duuniyaaru. ¹⁵ Ceediido Yeesu laati nun 'Biddo Alla fu, Alla e hawti e joomum, joomum bo e hawti e Alla. ¹⁶ Enen kan, een anni yidde Alla yidi en, een koolii ne bo.

Alla e hoore mum laati nun yidde, goodudo yidde fu, e hawti e Alla, Alla bo e hawti e joomum. ¹⁷ Gam to yidde makko hebbii der meeden, en keban cuusal daraago nyalaane darngal. Gam no Almasiihu wa'i, hande nun enen bo ga'uden der duuniyaaru do. ¹⁸ Kulol walaa der yidde, yidde hebbune e riwa kulol, gam kulol yiwii diga yaggingo. Kuloowo fu, yidde Alla woni hebbay der joomum.

¹⁹ Enen een jidi Alla gam kanko arti yidi en. ²⁰ Bi'udo e yidi Alla, go e wanyi banniraawo mum laati nun pewoowo. Gam mo yiday banniraawo mum ji'eteedo, waawataa ko yidi Alla mo yi'ataake. ²¹ Daaruu ooda ka Almasiihu accani en: jidudo Alla fu, sey yida banniraawo mum bo.

Goondinki jaalotooki

5 Goondindo Yeesu woni Almasiihu fu laati nun 'Biddo Alla. Jidudo baaba fu, e yidi biddo bo. A yidataa baaba, banyaa biddo. ² No annirten een jidi bibbe Alla woni jiden Alla, den tokken oodaaji makko. ³ Tokkugo oodaaji makko woni yidugo mo. Oodaaji makko laataaki doongal, ⁴ gam laatido mo Alla fu, jaaloto kujje duniyaaru. E goondinki meeden jaalortoden kujje duniyaaru. ⁵ Moy waawata ko jaali duniyaaru? Walaa, to hinaa goondindo Yeesu nun woni 'Biddo Alla.

Ko Yeesu Almasiihu seedanaa

⁶ Kanko, Yeesu Almasiihu, o wari e diyam e yiyam †. E diyam tan bane o wardi, o wardii e diyam e yiyam fu. Ruuhu e hoore mum seedake dum, gam Ruuhu on woni goonja. ⁷ Seedebe tato woni, ⁸ Ruuhu e diyam e yiyam, seedaaku mabbe fu laatii gootu. ⁹ Een jaba seedaaku himbe, amma seedaaku Alla buri semme, seedaaku nun non Alla seedanii 'Biddo mum.

¹⁰ Goondindo 'Biddo Alla fu, hebbii seedaaku nu der berne mum. Mo goondinay Alla, laatirii mo pewoowo, gam o jabay seedaaku Alla seedanii 'Biddo mum.

¹¹ Nani do seedaaku nu: Alla hokkii en yonki tabitiiki, yonki kin der 'Biddo makko ki woni. ¹² Goodudo 'Biddo e woodi yonki. Mo walaa 'Biddo Alla woodaa yonki.

Heennyitode derewol njol

¹³ Onon goondinbe inne 'Biddo Alla, mi wannanii on dum gam anniton on kebii yonki tabitiiki. ¹⁴ Hoolaare ne gooduden nani: To en eelii mo huune e sago

† Himbe duubbe e wi'a diyam dam woni diyam batisi dam Yeesu wadanaa. Yiyam bo e hollita maayde Yeesu.

makko, oo nanana en. ¹⁵ No een anni oo nanana en ko eeluden mo, een anni en kebii dum.

¹⁶ To goddo yi'ii banniraawo mum e wada hakke de yaarataa dum der maayde, o eelana joomum Alla, Alla bo hokkan mo yonki. Haala ka nafaan dow wadfoobe hakke de yaarataa dum der maayde. Amma e woodi hakke jaarooje der maayde. Mi wi'ay eelon Alla gam iri hakke de. ¹⁷ Kujje kallude fu laati nun hakke, amma hakke fu bane yaarata der maayde.

¹⁸ Een anni laatiido binjel Alla tokkataako wadugo hakkeji, amma Biddo Alla e reeni mo, Ibiliisa kalludo meemataa mo.

¹⁹ Een anni en himbe Alla, go duuniyaaru fu e woni der junjo Ibiliisa.

²⁰ Een anni bo Biddo Alla wari, hokkii en hakkillo an-nitingo Alla goorjaajo, jooni kanko woodi en, gam en kawti e Biddo makko Yeesu Almasiihu. Yeesu Almasiihu on woni Alla goorjaajo, kanko woni yonki tabitiiki bo.

²¹ Sukaabe am, kakkilanee ko'e moodon e caafi tooruuje.

Yuhaana Didabol

Haala Puddirka

Wobbe e miili debbo e sukaabe be Yuhaana batanta laati nun eklesiya gom e himbe mum.

Haalaaji di derewol ɗol batata e nandi e ka artirkol bati. Haala buruka semme der derewol ɗol woni yidde, e hakkilango waybe Almasiihu e ekkitinoobe fewrekuube.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puddirka 1-3
2. Goonja e yidde. 4-6
3. Hakkilango ekkitinoobe fewrekuube 7-11
4. Cannooje 12-13

Sannoore

¹ Min dottiiɗo, † winni derewol ɗol, mi wannanii maa an debbo †† mo Alla subii. Mi sannii maa an e bibbe maa fu, onon be jidum der goonja. Min tan bane yidi on, annube goonja fu e yidi on, ² gam sabbu goonja tabitiika der meeden, gonotooka der meeden faa abada.

³ Alla Baaba, e Bidɗo mum Yeesu Almasiihu hokka en moyyere e endam e jam, beydana en goonja e yidde.

Goonja e yidde

⁴ Berne am welii sanne, no nanumi bibbe maa wobbe e yaha der goonja hande no Baaba yamiri.

⁵ Jooni, an yeeraajo, ko gonum emi wannanee hinaa ooda kesa, ooda ka kebuden diga fuddoode nun, mi eelii maa, accu jidontiren hakkune meeden. ⁶ Ko woni yidde nun, jahen der ooda Alla. Kanka woni ooda ka nanuden diga fuddoode, kaanuka jahen dow mun.

† Inne nee don nun Yuhaana noddirteno der eklesiyaaaji. Der lilaabe Yeesu fu, kanko tan horiino e yonki wakkati mum ††
Wobbe e miili debbo e sukaabe be Yuhaana batanta do, laati nun eklesiya gom e himbe mum.

Hakkilango ekkitinoobe fewrekuube

⁷ Majjinoobe duubbe sankitake e duuniyaaru. Be jabay Yeesu Almasiihu warii laatii neddo. Ga'udo nun fu, majjinoowo nun, ganyo Almasiihu nun bo. ⁸ Kakkilane ko'e moodon, gam to on majjin riiba golle amen ‡ heba kebon joddi kebbuni.

⁹ Mo daraaki dow kollitol Almasiihu ko yaartii ɗol, walanaa Alla. Dariido e maggol fu, e wonani Baaba e Bidɗo mum. ¹⁰ To godɗo wari caka moodon go wajaaki kollitol ɗol, to on jabee mo der wuro moodon, to on cannee mo bo. ¹¹ Gam cannudo mo, hawti e makko der golle makko kallude.

Cannooje

¹² Ko Haani mi bata on e duudi, amma mi yidaa winnango on dum dum fu der derewol e dawa. Amma mi miili warugo to moodon, gam keben badden hunnuko e hunnuko, gam beldum berde meeden hebba.

¹³ Sukaabe miiraawo maa mo Alla subii sannii maa.

‡ +Ninni nun wobbe waylitiri aayaare nen: gam to on majjin riiba golle mon.

Yuhaana Tatabol

Haala puɗɗirka

Gorko bi'eteedo Gayus nun Yuhaana wannani derewol mum ɗol do

Enɗol batana bo kade himbe ɗido wobbe: Diyoterefes e Demeteriyus. Enɗol tiidina wallugo himbe woositintoobe e fiina linjiila. Gayus wallitii iri mabbe de duuddum, Yuhaana bo yettii mo no woodi gam oo jabboo hobbe, amma Diyoterefes kan salake wallugo be.

Yuhaana manii Demeteriyus gam geeta ka himbe batanta mo.

Tokkontirki haalaaji

1. Haala puɗɗirka, 1-3
2. Manoore Gayus, 4-8
3. Gaccaago Diyoterefes, 9-10
4. Demeteriyus yerdaama, 11-12
5. Cannooje, 13-15.

Sannoore

¹ Min dottiiɗo †, winni derewol ɗol. Mii wannanee an banniraawo am Gayus, jidaado der goonja.

² Banniraawo am jidaado, mii eela huune fu yahanee yeeso, bannu maa yanda hande no yonki maa yandiri.

³ Berne am weli sanne no banniraabe wobbe wari seedanii am no tinnoriɗaa der goonja, e no jahirtaa der goonja bo. ⁴ Walaa ko buri welingo berne am, to hinaa nanugo no bikkol am e yaha der goonja.

Manoore Gayus

⁵ Banniraawo am jidaado, golle geete de gadataa e wallugo banniraabe baa to bee hobbe e hollita aa kooliniido ††. ⁶ Be ceedake yidde maa yeeso jama'aare goondinbe do. Wallu be hande no fottiranta Alla der jahaanjal mabbe, den a wadii ko woodi. ⁷ Gam inne Almasiihu be gadi jahaanjal mabbe, be kebay goddum e juude be goondinay. ⁸ Gam majjum haani, balliten himbe iri mabbe, gam golliden e mabbe der fiinugo goonja.

Feloore Diyoterefes

⁹ Mi wannanii jama'aare goondinbe derewol, amma Diyoterefes, jidɗo ardingo hoore mum jabay haala amen. ¹⁰ Gam majjum, to mi warii, mi hollan ko o wadata e no o biisirta inne amen. Kanjum tan bane: O jabbataako banniraabe hobbe, kade bo, yidube jabbaago be, oo hada dum, oo riiwa be diga e ekle-siya.

Manoore Demeteriyus

¹¹ Banniraawo am jidaado, taa yemmin ko boni, yemmin ko woodi. Gadoowo ko woodi fu, neddo Alla nun. Gadoowo ko halli bo, annaa Alla.

¹² Demeteriyus kan, himbe fu e seedanoo dum ko woodi, goonja e hoore mum bo e seedanoo mo dum. Menen bo, emen ceedo dum, aa anni bo seedaaku amen e laatii goonja.

Cannooje

¹³ Ko haani mi wannanee e duudi, amma mi yidaa winnugo dum dum fu der derewol e dawa. ¹⁴ Mii haabi yi'ugo maa law, gam badden hunnuko e hunnuko.

¹⁵ Igoobe maa wonbe do fu sannii maa. Mi sannii banniraabe fu, gooto gooto. Jam wona e maa.

† 1.1 2 Yuhaana. 1. †† Banniraabe ben laatii sankitoobe linjiila.

Yahuuda

Haala Puddirka

Binnudo derewol ŋol do innii hoore mum Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Yahuuda e Yaakuuba fu laati nun miiraabe Yeesu, amma be kollitay haala lenyaaku mabbe e makko. Ko be kolliti nun, bee laatii maccube Yeesu. Haala tawaaka, e miilooji tawaadi der Yahuuda e nandi puy e ko tawaa der 2 Piyer 2. Ko derewol Yahuuda tiitii woni, seedingo goondinbe Yeesu, be kakkilana leloobe haala moyyere Alla, go bee jedda no Yeesu e laatii Almasiihu. O hollii be o wannanta, kiita tawuka himbe wadube iri majjum, hande jon Sodoma, e Gomora, e haala Koorra. Misaaluuji dñi, goddi mum tawaaka der Dewtere, amma der dewte Yahuduube godde.

No o batani haala kiita jawtuka e garoowa, den o tiidini be o wi'i: «Yidaabe, ciwtoree haalaaji di lilaabe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on». Den o heennyitiri derewol makko e du'aare teddinoore Alla.

Tokkontirki haalaaji

1. Cannooje, 1-2
2. Halkere ekkitinoobe fewrekuube, 3-16
3. Tinnaare der goondinki, 17-23
4. Maantugo Alla, 24-25

Sannoore

1 Derewol ŋol yiwi e am min Yahuuda, maccudo Yeesu Almasiihu, miiraawo Yaakuuba. Mi sannii on, onon be Alla Baaba meeden yidi, go noddi on, onon reenaabe gam Yeesu Almasiihu. ² Alla duudinana on endam e jam, e yidde!

Janŋinoobe fewoobe hiitete

³ Banniraabe am yidaabe, mi yidiino puy wannango on dow haala kisdam kawtudam en en fu. Jooni mi tawii doole nun mi wannana on gam tiidingo on dow hawre goondinki ki Alla hokki himbe mum de woore, go ki heyi faa baadey. ⁴ Gam himbe hallube naati caka moodon e yoyre. Bee darta lelugo haala moyyere Alla men, gam be nyaama goonki mabbe no be pakkiri fu. Bee jedda Yeesu Almasiihu laatiido hooreejo meeden gooto, e Joomiraawo meeden. Dewte ceniide bataniino halkere mabbe.

⁵ Jooni, mii yidi siwtorgo on ko annudon, ko woodfi. Wakkati Joomiraawo wurtini himbe Isira'iila diga Misira, baawo mum o halkii duubbe mabbe gam be goondinay. ⁶ Ciwtoree bo malaykaabe, saliibe ko darii to Alla resani dum, be acci darande mabbe. Gam majjum Alla mabbi be der kasu tabitiinju, e der niwre, faa nyalaane darŋal, ko be kiitee. ⁷ Kade bo, ciwtoree himbe Sodoma e Gomora, e himbe genniije takkiide ton fu. Kambe bo, be gadiino hande non, be gadii jeenu e ko luudii fu. Be kalkiraama e yiite tabitiinje, gam dum laatanoo himbe fu misaalu.

⁸ Hande non, naatube caka moodon ben miilirta miilooji jaarandi be sobingo balli mabbe. Bee jawoo baawde Joomiraawo, bee bata kalluka dow teddube wonube dow kammu. ⁹ Baa Mika'iilu, hooreejo malaykaabe batay kalluka dow Seydan wakkati be jed-dontirtano dow bannu Muusa. Ka o bati tan woni, o wi'i: «Joomiraawo hiitee.» ¹⁰ Amma himbe bee e bata kalluka dow ko be annaa. Ko be anni dow ko finaa tawa bo, bee laatii hande bisaaji di galaa faamu, kanjum majjinta be. ¹¹ Bone laatani be! Gam be tokkii laawol Kayiinu. Be gattii ko'e mabbe der majjere, hande ne Balaama †, gam be keba jawdi. Be turtii hande no gorko bi'eteedo Koorra turtiri, go be kalki. ¹² Kambe woni e sobina nyaamdu kawtal moodon. Be galaa senteene, bee nyaama hande bisaaji. Ko'e mabbe tan be paalaa. Bee nandi hande duule de hennu bottata, de galaa diyam. Bee nandi hande ledde ceedu, de galaa bikkol, e hande ledde doofaade, yoori. ¹³ Bee cankita gadu mabbe kallunju, hande no galmaaji diyam maayo wurtinirta gufo. Bee nandi hande koode boosotoode, niwre burune nibbugo fu Alla resani be faa abada.

¹⁴ Anuhu taaniraawo Adamu jeediidabo, bataniino habaru mabbe diga ko booyi, wi'i: «Daaree, Joomiraawo e warida e malaykaabe mum seniibe uju ujuneje. ¹⁵ Oo wara gam o hiito himbe fu, o halka hallube fu, wadoobe ko halli. O hiitoto be, gam haalaaji kalludi di be bati dow makko fu.» ¹⁶ Himbe ben laati nun dumbitintoobe, bee bullikinoo wakkati fu, suunooji mabbe

† 1.11 2 Piyer 2.15

nun be tokki. Bee mawnito dow majjum, bee mana wobbe gam be keba ko be jidi.

Yowugo yonki mum dow goondinki

¹⁷ Amma onon yidaabe am, ciwtoree haalaaji di lilaabe Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu batunoo on diga law. ¹⁸ Be batiino on, be bi'i: «Der jaamanuujji cakitiidi, himbe jaancoobe, tokkuba jidaadi yonki mum kalluɗi waraan.» ¹⁹ Kambe nun don, bee ceenna himbe, miilooji duuniyaaru be goodi, be goodaa Ruuhu Alla. ²⁰ Amma onon yidaabe, cemmidiinee ko'e mon dow goondinki mon ceniiki sanne, du'ee e baawde Ruuhu Ceniido. ²¹ Gonee der yidde Alla, kedee

endam Joomiraawo meeden Yeesu Almasiihu jaarandam on to yonki tabitiiki.

²² Jurmee himbe wadoobe seko der goondinki mum. ²³ Paabee wobbe, gam to naatu der yiite. Jurmee wobbe bo, amma kakkilee, to be raaboo on jikku mabbe. Banyee faa e toggooje de balli mabbe sobini.

Yettoore

²⁴ Alla waawan reenugo on e perge, faa o darna on yeeso tedduɗal makko e seyo, on galaa gacce.

²⁵ Kanko woni Alla gooto, kisinoowo en diga e Yeesu Almasiihu, Joomiraawo meeden. Tedduɗal, e manɗu, e baawde, e laamaare, laatanii mo, diga huune fu tagaaka, non bo faa e jooni, e faa abada abadin. Aami!

Kollitinki

Haala Puddirka

Derewol kollitinki e laatani goondinbe hande ko haaynii, gam sabbu kaayniidum e kunniidum ko ɗol batanta. Binnudo ɗol innii inne mum de naayi, wi'i, kan woni Yuhaana. O hollii no oo laatii maccudo Yeesu Almasiihu. Oo laatii banniraawo goondinbe, jottinoowo ka Alla bati. Yuhaana naywii puy go o winna derewol ɗol diga dunne Patimos to o yaaraa. Be o arti o wannani woni, eklesiyaaɗi jeedidi tawaadi der Asiya pettel, to wi'ete Turkiya hanne. Haala annabiibe wobbe be Alkawal kiinɗal e tawaa der derewol ɗol. Lambaaji duuddi, kollitooɗi maana huune ko sadi faamugo e tawaa der derewol ɗol. To en daarii, hande jon, lamba jeedidi, kollitooɗa kebbuki Alla e laatii ko mawni der derewol ɗol.

Ko derewol ɗol tiitii hollitaama der aayaare arandeere e laabuɗum, dum wi'i: «Dewtere nee e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollitii mo dum gam o holla jaggiibe mum huune ko waroyta, booyataa». Derewol ɗol, wannanaama goondinbe toorotoobe. Bee bukanoo annugo no kiita e wara yeeso, kalludum bo jaalataako e baadey, pintol Almasiihu mabbittii wakkati kesi. Baawo to wakkati kin hebbii, den nun ko darɗal wada.

Tokkontirki haalaaji

1. Dereeɗi di eklesiyaaɗi jeedidi wannanaa, 2-3.
2. Maaneeɗi jeedidi takkaadi, 4.1-8.6
3. Galaldi jeedidi puureteedi, 8.7-11.19
4. Maaneeɗi jeedidi, 12-15.8
5. Jarirkon kon mone Alla jeedidon, 16.1-20
6. Haalaaji jeedidi bataadi dow Babiila, 17.1-19.10
7. Kollitinki jeedidi dow no habaruuji ɗin hebbirta, 19.11-21.8
8. Urusaliima kesol laatiɗol debbo jawgiyel, 21.9-22.5.

Haala puddirka

1 Dewtere nee do, e batana haalaaji asiiri ko Yeesu Almasiihu holliti. Alla hollii mo dum, gam o holla gollotoobe makko ko waroyta, booyataa. Yeesu Almasiihu lili malaykaajo mum gam o annina dum Yuhaana, maccudo makko. ² Yuhaana seedake ko o yi'i fu, o bati haala Alla, o seedii ko Yeesu Almasiihu holliti. ³ Barke laatani janɗoowo dewtere ne, e nanoobe haala annabaaku ɗu, go e jogii ko winnaa der mayre! Gam wakkati badike.

Yuhaana e sanna eklesiyaaɗi

⁴ Min Yuhaana nun wannani eklesiyaaɗi jeedidi tawaadi der leydi Asiya.

Moyyere, e jam laatanoo on diga e Alla gonudo, e goonnodo, e garoowo. Dum laatanoo on diga e ruhuuji jeedidi, gonudi yeeso kittaal Laamaare makko. ⁵ Dum laatanoo on bo diga e Yeesu Almasiihu, ceedotoodo koolaado, artudo finti diga e maaybe, laamiido laamiibe duuniyaaru.

Kanko yidi en, go o hisini en diga e hakkeɗi men, e yiyam makko. ⁶ O laatinii en laamiibe, e Limaamiibe

Alla baabiiko. Tedduɗal e Laamaare laatanoo mo, duubi duubaali. Aami.

⁷ Daaree, oo warida e duulere. Himbe fu yi'an mo, baa yuwunoobe mo, lenyi duuniyaaru fu simoto gam makko. Dum laato hande non! Aami †.

⁸ Joomiraawo Alla, gonudo, e gonnodo, e garoowo, mo baawde wi'i: «Min woni arano, min woni sakitiineejo.»

Almasiihu hollitii hoore mum Yuhaana

⁹ Min woni Yuhaana banniraawo moodon. Mi hawtii e moodon der toora, e der Laamaare Yeesu Almasiihu, e der tinnaare makko. Mi yaaraama e semme dow duunne wi'eteene Patimos gam mi waajike haala Alla, ceedaniimi Yeesu. ¹⁰ Nyaanne nyalaane Joomiraawo ††, kebbumi Ruuhu, den nanumi baawo am daane townne hande galaldi puureteedi. ¹¹ Daane nen e wi'a: «Ko ji'ataa, winnu dum der derewol, lildaa eklesiyaaɗi jeedidi dii do: Efesu e Samirna e Pergamu e Tiyatira, e Sardis, e Filadelfiya e Lawdikiya.»

† 1.7 Jekariya 12.10; Yuhaana 19.37 †† Nyalaane Joomiraawo nen nyaanne alal nun.

¹² Den jeeyitiimi gam mi daara baddando am, ko ji'umi fitillaaji jeedidi, gadiraadi kanjeeri. ¹³ Goddo nandudo e Bii neddo e darii hakkune majji, oo bornii jabbaare, oo habbi belbelol kanjeeri to gabaare makko. ¹⁴ Hoore makko e gaasa makko e rawni tar hande hottollo e kosam, gite makko e wa'i hande denjal yiite. ¹⁵ Koyde makko e jalba hande janni bodeeri buudaani faa wojji coy, daane makko e nandi hande rimmo diyam duuddam. ¹⁶ Oo jogii koode jeedidi e junno makko nyaamo. Kaafahi belki becce didi e wurtoo diga e hunnuko makko. Yeeso makko e nandi hande naaje jalboowe caka nyalooma. ¹⁷ No ji'u moo mi, janumi yeeso makko, laatiimi hande maaydo. Den o yowi junno makko nyaamo dow am, o wi'i: Taa hulu! Min woni arano, min woni cakitiido, ¹⁸ min woni buurudo. Mi maayiino, amma jooni mii wuuri faa abada. Mii woodi baawde dow maayde e dow joonne maaybe. ¹⁹ Gam majjum, winnu ko ji'ataa, ko wadotoo, e ko wadoytoo yeeso. ²⁰ Nani do asiiri koode jeedidi de ji'udaa der junno am nyaamo, e fitillaaji kanjeeri jeedidi. Koode jeedidi, laatii malaykaabe eklesiyaaaji jeedidi. Fitillaaji kanjeeri jeedidi bo, laatii eklesiyaaaji jeedidi.»

Derewol eklesiya Efesu winnanaa

2 «Winnan malaykaajo eklesiya Efesu, bi'aa: Nani haalaaji jogiido koode jeedidi der junno mum nyaamo, jahoowo hakkune fitillaaji kanjeeri jeedidi: ² Mii anni golle maa, e tinnaare maa, e munyal maa. Mii anni a munyanta hallube, a foonnii wi'oobe e laatii lilaabe, amma be laataaki dum, a tawii be laati nun fewoobe. ³ Aa woodi munyal, a toorake gam inne am, amma a tampay. ⁴ Amma ko pelan maa mi woni, a accii yidde maa arandeeje. ⁵ Gam majjum, siwtor diga to janudaa. Tuubu, den gadaa golle maa arandeeje! To hinaa nun, mi waran, mi ikkina fitilla maa e nokkuure mum, sey to a tuubii. ⁶ Amma aa woodi gootum ko woodi: aa wanyi golle Nikolayiibe, hande no min bo banyirmi de.

⁷ Goodudo noppi fu, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido fu, mi hokkan dum nyaama bibbe leggal yonki gonujal der aljanna Alla.»

Derewol be Samirna winnanaa

⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Samirna, bi'aa: Nani do haalaaji di bi'eteedo arano e sakitiineejo wi'i, kanko maayunoodo ko finti. ⁹ Mii anni toora maa, e talakaaku maa, baa no aa jom jawdiijo. Mii anni kalluka ka wi'oobe e laatii Yahuduube batata dow maa. Amma fewre, be laati nun jama'aare saafuube Seydan. ¹⁰ Taa hulu toora badiika tawugo maa. Daa Seydan mabban wobbe mon der kasu, gam poonedon, on toorete faa balde sappo. Laata koolaado faa maayde, mi hokkete kebal jaalorgal, waato yonki.

¹¹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido, maayde didawre meemataa dum.»

Derewol be Pergamu winnanaa

¹² «Winnan malaykaajo eklesiya Pergamu, bi'aa: Nani do haalaaji jogiido kaafahi ceebuki, ki beldiiji didi: ¹³ Mii anni to joodidaa, don nun laamorde Seydan woni. Aa jogii inne am, a yedday goondingo am baa der wakkati Antipas seedeje am koolaado waraa caka moodon, to Seydan woni. ¹⁴ Amma mii woodi ko pelan maa mi: Aa woodi wobbe tokkuba ekkitinol Balaama. Balaama ekkitiniino Balak wada no himbe Isira'iila yanirta. O acca be yakka tew caafiraadum tooruuje, be gada jeenu bo. ¹⁵ Hande nun an bo, aa woodi tokkuba ekkitinol Nikolayiibe. ¹⁶ Gam majjum tuubu, to hinaa nun, booyataa, mi waran to maa, mi habidan be e kaafahi gonuki e hunnuko am.

¹⁷ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji! Jaaliido, mi hokkan dum nyaamdu suudiinu, wi'eteenu "maannu". Mi hokkan mo bo, kaayel daneyel. Dow maggel, inne heyre e winnaa. Goddo annaa inne nen to hinaa kokkaado ne.»

Derewol be Tiyatira winnanaa

¹⁸ «Winnan malaykaajo eklesiya Tiyatira bi'aa: Nani do haalaaji Biddo Alla mo gite mum nandi hande denjal yiite, koyde makko e nandi hande janni bodeeri. ¹⁹ Mii anni golle maa, e yidde maa, e goondinki maa, e ballal njal ballataa wobbe, e munyal maa. Mii anni golle maa cakitiide e buri arandeeje duudugo. ²⁰ Amma woodi ko pelan maa mi. Aa acci Ijabeeli, debbo bi'oowo hoore mum annabiijo. Oo janjina, oo jarboo gollotoobe am, gam be gada jeenu, be yakka tew caafiraadum tooruuje. ²¹ Mi hokkii mo wakkati gam o tuuba, amma o salike ko tuubi, o acca jeenu makko. ²² Gam majjum mi faddan mo dow banni toora, kanko e jeenidoobe e makko, sey to be tuubii ko be gadi e makko. ²³ Mi waran bibbe makko. Eklesiyaaaji fu annan min woni liinyoowo hakkillo e berde. Mi yoban bo moy moodon fu ko wadi.

²⁴ Amma onon horiibe der Tiyatira, onon be tokkay laawol njol, onon be annaa ko wobbe wi'ata "asiiri Seydan luggudo", mi yowantaa on dongal kuujal. ²⁵ Amma, ko goodudon, jogee dum e semme faa mi wara. ²⁶ Jaaliido, gadudo golle am faa heennyitirde, mi hokkan dum baawde dow lenyi himbe. ²⁷ O duriran be e sawru janni, o pusan be hande no payande loopeeje pusirtee. ²⁸ Hande no min bo kebirmi baawde diga Baaba am. Hande non min bo, mi hokkan mo hoodere fajiri.

²⁹ Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyaaaji!»

Derewol be Sardis winnanaa

3 «Winnan malaykaajo eklesiya Sardis, bi'aa: Nani do haalaaji goodudo ruuhuuji Alla jeedidi, e koode jeedidi: Mii anni golle maa, aa wi'ee aa buurudo, amma a maaydo. ²Wadu hakkillo, semmidin ko faani waatugo, gam mi tawii golle maa hebbay yeeso Alla am. ³Gam majjum siwtor no kebirdaa, e no nanirdaa haala Alla, joga ka, tuubu. To a reenaay, mi waran hande gujjo, a annataa bo wakkati de garanmi juhugo maa. ⁴Amma, aa woodi der Sardis himbe be tuuninaay kolte mum. Be bornoto kolte daneeye, be jaada e am, gam be potanii dum. ⁵Hande non, jaaliido fu bornoto kolte daneeyi. Mi moytataa inne makko diga dewtere yonki pay. Mi seedoto yeeso Baaba am e yeeso malaykaabe mum, oo laatii mo am. ⁶Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyajji!»

Derewol be Filadelfiya winnanaa

⁷«Winnan malaykaajo eklesiya Filadelfiya, bi'aa: Nani do haalaaji Ceniido, Goonjaajo, jojiido mabbirtirgel nel Dawda e junjo mum. To o mabbittii goddo mabbataa, to o mabbii bo, goddo mabbittintaa. ⁸Mii anni golle maa. Daaru, mi mabbittii dammugal yeeso maa nel goddo waawataa ko mabbi. A woodaa baawde mawde, amma a jogake haala am, a yedday inne am. ⁹Daaru, mi hokkete jama'aare sujidanooobe Seydan, wi'oobe ko'e mum bee laatii Yahuduube, amma fewre. Mi accan be gara be jiccoo ley koyde maa, den be paaman mii yidu ma. ¹⁰A jogake haala am, a munyii sanne. Gam majjum, min bo, mi reenete der wakkati billaare garanoore duuniyaaru gam fonna himbe. ¹¹Mi faanake warugo. Joga ko goodudaa e semme, gam to goddo etta meetalol maa. ¹²Jaaliido fu, mi wadan dum darjanal der suudu Alla am, o wurtataako e mayru abada. Mi winnan dow makko inne Alla am, e inne wannarde Alla am, waato Urusaliima kesol, yiwoowol diga dow kammu, to Alla am. Mi winnan bo dow makko, inne am heyre.

¹³Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyajji!»

Derewol be Lawdikiya winnanaa

¹⁴«Winnan malaykaajo eklesiya Lawdikiya, bi'aa mo: Nani do haalaaji bi'eteedo Aami, seedeejo koolaado, e goonjaajo, mo diga e mum Alla tagi huune fu. ¹⁵Mii anni golle maa, a wulaa a feewaa. Laata buludo, dum bo peewudo! ¹⁶Amma no aa woni caka caka, a wulaa a feewaa, mi tuutete diga hunnuko am. ¹⁷Aa wi'a: "Mii laatii jom jawdiijo, mi hawritii jawdi, mi haajaaka goddum". A annaa a laati nun mo walaa goddum, jurminiido, talakaajo, bumdo, e jahoowo funtu. ¹⁸Ka batan maa mi nani: Soodu to am, kanjeeri laabini-raani yiite, gam laatodaa jom jawdiijo. Soodu gineeji daneeyi bornodaa, gam senteene funtu maa to yi'oo.

Kade bo, soodu lekki gite mooma, gam ji'aa. ¹⁹Himbe be jidumi, mi felan be, mii fooda noppi mabbe. Gam majjum, tinna tuubaa! ²⁰Mi nani darii e dammugal, mii silmina. To goddo nanii daane am go mabbiti dammugal, mi naatan wuro mum, mi nyaamda e mum, joomum bo nyaamdan e am. ²¹Jaaliido fu, mi joodinan dum dow kittaal Laamaare am, hande no jaaloriimi go joododiimi e baaba am dow kittaal Laamaare mum.

²²Goodudo noppi, nana ko Ruuhu batata eklesiyajji!»

Alla e maantee dow kammu

4 Baawo majjum, ji'umi dammugal gom e mabbittii dow kammu. Daane ne nanunoomi e baddammi arande, nandune e galaldi puureteedi, wi'immi: «Encu do, mi hollee ko waroyta yeeso.»

²Don maa don, kebbumi Ruuhu. Den ji'umi kittaal laamu dow kammu, goddo e joodii dow maggal. ³Joodiido on e jalba hande hayre haakoore bi'eteene yaspa, e hayre wodeere, wi'eteene sardis. Cicinga e fiiltitii kittaal nel, e jalba hande hayre wi'eteene emerooda. ⁴Kittaaje laamu laso e naay e fiiltitii kittaal laamu nel. Dottiibe laso e nayo e joodii dow majje, bee bornii kolte daneeye, bee mellii meetali kanjeeri. ⁵Den maayye, e rimmo daade towde, e diggaali, e wurtoo diga kittaal laamu nel. Fitillaaji jeedidi e hubbaa yeeso maggal, kanji woni ruuhuuji Alla jeedidi. ⁶Huune ko nandi e maayo e woni yeeso kittaal nel, e nandi e daanorgal laabuul tar.

Kujje yonkinteeje naay e woni caka kittaal nel, e fiiltitii nel. Ede goodi gite duudde yeeso e baawo fu. ⁷Huune dum yonki dum, aranum mum e nandi e jaggere. Didabum, e nandi nyaleel, tatabum, e woodi yeeso hande no neddo. Nayabum bo, e nandi hande ciilal pi-iroowal. ⁸Huune yonkintejum nayum dum, gootum mum fu e woodi biyeede jeego'o. Biyeede den e woodi gite der e yaasi. Jemma e nyalooma fu, edum wi'a:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido,
non Joomiraawo Alla mo baawde fu laatii.
O na'onno, o na'on jooni, oo wara!»

⁹Huune yonkintejum dum, e teddina, e mana, e yetta joodiido dow kittaal laamu, mo yonki faa abada. ¹⁰De dum wadata dum fu, dottiibe laso e nayo ben e jiccoo yeeso joodiido dow kittaal laamu, bee kujidana yonkinteeje faa abada, bee padda meetali mabbe yeeso kittaal laamu, bee bi'a:

¹¹«An Joomiraawo Alla amen,
a fotii hebugo tedduul, e manju, e baawde,
gam an tagi kujje fu,
e sago maa de laatorii, e sago maa de tagiraa.»

Dewtere Alla, e kaanudo mabbita ne

5 Baawo mum, ji'umi dewtere der junjo nyaamo joodiido dow kittaal laamu. Dewtere nen e winnaa becce didi fu, ne mabbaa, ne wadanaa maaneeji

jeedidi. ² Den ji'umi malaykaajo semmenteejo gom e bata e daane towne, e wi'a: «Moy nun foti takkitingo maaneeji din, den mabbita dewtere nen?»

³ Baa gooto walaa dow kammu, e dow leydi e der leydi, baawoowo ko mabbiti ne, dum bo daarugo der mayre. ⁴ Den bullumi puy, gam goddo hebaaki potufo mabbita dewtere nen, naa bo daarugo ko woni der mayre. ⁵ Den gooto der dottii-be ben wi'immi: «Taa wulu! A yi'ii jaggere lenyol Yahuuda, yiwudo diga Dawda, o jaalake. O waawan ko takkiti maaneeji jeedidi din, o mabbita dewtere nen.»

⁶ Den ji'umi Jawgiyel, enjel nandi hande njel hiisaanoma. Jawgiyel njel e darii hakkune kittaal Laamaare, e huune nayum yonkintejum, e dottii-be. Enjel woodi galaldi jeedidi, e gite jeedidi, kanjum woni ruuhuuji Alla jeedidi, lilaadi der duuniyaaru fu. ⁷ Jawgiyel njel wari jabi dewtere nen diga e junngo nyaamo joodiido dow kittaal laamu. ⁸ No njel jabi ne, huune nayum yonkintejum, e dottii-be laso e nayo ben jiccii yeeso maggel. Moy mabbe fu e jogii moolooru, e jarirkon gadiraakon kanjeeri, keewukon wardi. Kanjum laatii du'aaje himbe Alla. ⁹ Bee jima jimol kesol, bee bi'a der maggol:

«An foti etta dewtere nen,
takkitaa maaneeji mayre
Gam a hiisaanoma, a sooditanike Alla himbe e yiyam maa,
diga lenyol fu, e denjal fu, himbe fu, e diga leydi fu.
¹⁰ A wadii be laamiibe, e Limaamiibe Alla,
gam be laamanoo duuniyaaru.»

¹¹ Mii daara, ko nanumi daade malaykaabe duubbe, uju ujuneje. Be piilitii kittaal laamu, e huune yonkintejum, e dottii-be. ¹² Bee bata e daade towde bee bi'a: «Jawgiyel kiisanoonjel fotii heba baawde, e jawdi, e faamu, e semme, e manju, e teddujal, e maantooje!»

¹³ Den nanumi ko tagaa fu, gonudum dow kammu, e dow leydi, e der leydi, e der maayo, e ko woni der majjum fu, e wi'a:

«Maantooje, e manju, e teddujal, e baawde woodani joodiido dow kittaal laamu, e Jawgiyel, faa abada!»

¹⁴ Huune nayum yonkintejum dum, toontii, wi'i: «Aami!» Dottii-be ben bo jiccii, sujidi.

Maaneeji jeedidi

Takkitingo maane arandeere

6 Wakkati daaranmi, ji'umi Jawgiyel takkiti maaneeji jeedidi din woore mum. Den nanumi huune nayum yonkintejum dum, gootum mum e bata e daane towne hande riggaango, e wi'a: «War!» ² No daarumi, go ji'umi puccu danewol. Baddiido njol e jogii biroogal, o hokkaa meetalol, o yawti hande jaalotoodo gam o jaaloo bo.

Takkitingo maane didawre

³ Jawgiyel takkiti maane didawre, den nanumi huune yonkintejum didabum e wi'a: «War!» ⁴ Den puccu gonjol bodewol wurtii. Baddiido njol hokkaa kaafahi mawki. O hokkaa bo baawde sottingo jam e duuniyaaru, gam himbe warontira.

Takkitingo maane tatawre

⁵ No Jawgiyel takkiti maane tatawre, den nanumi huune yonkintejum tatabum e wi'a: «War!» Go ji'umi puccu balewol. Baddiido njol e jogii etirgel kilo. ⁶ Den nanumi ko wa'i hande daane yiwi hakkune huune yonkintejum nayum. Daane nen e wi'a:

«Etorde alkamaari woore, e etorde gawri tati, soodee ceede joddi golle nyalaane woore. Amma taa sadin nebbam e innabojam.»

Takkitingo maane nayawre

⁷ No Jawgiyel takkiti maane nayawre, den nanumi daane huune yonkintejum nayabum, e wi'a: «War!» ⁸ No daarumi, go ji'umi puccu haako haakowol. Baddiido njol e wi'ee Maayde, joonne maaybe e tokki mo. Be kokkaa baawde dow fecco duuniyaaru nayawre, gam be bara himbe e kaafahi, e rafo, e nyawuuji bondi, e bisaaji ladde.

Takkitingo maane jowawre

⁹ No Jawgiyel takkiti maane jowawre, den ji'umi ley hiisirde, yonkiiji waraabe gam haala Alla, e gam seedaaku nu be ceedanii mo. ¹⁰ Bee bata e daade towde, bee bi'a: «Joomiraawo, ceniido, goonjaajo, faa dey kedidaa ko kiitodaa himbe wonbe der duuniyaaru, yamaa be yiyam amen?» ¹¹ Moy mabbe fu hokkaa toggoore raneere. Be bi'aa, be ciwtoo taw sedda faa to limgal banniraabe mabbe, gollodiibe e mabbe, wareteebe hande mabbe hebbii.

Takkitingo maane jeego'awre

¹² Den ji'umi Jawgiyel takkiti maane jeego'awre. Den leydi dimmii dimmaade mawde, naanje bawli hande guda baleya, lewru bo wojji hande yiyam. ¹³ Koode kammu yani e leydi hande no bibbe ibbe kecce saamir-ta to hennu mawkol wifii. ¹⁴ Kammu majjiti, hande no daago taggirtee, baalle, e dunde fu eggii e nokkuuje mum. ¹⁵ Den laamiibe duuniyaaru, e himbe teddube, e hooreebe soogeeji, e jom jawdiibe, e woodube baawde, e maccube, e rimbe fu suudii der lowi kaaye, e hakkune baalle. ¹⁶ Be darii bee bi'a baalle e kaaye: «Jane dow amen! Cuudee men e yeeso joodiido dow kittaal laamu e mone Jawgiyel!» ¹⁷ Gam nyalaane mawne ne mone mabbe yottake, moy dadata?»

Himbe 144 000 wadanaabe maane Alla

7 Baawo majjum, ji'umi malaykaabe nayo e darii to gooraaje duuniyaaru naay. Bee kada keni duuniyaaru naay wifugo dow leydi, e dow maayo, e dow ledde. ²Ji'umi kade malaykaajo goddo yiwoy diga let-tugal, e jogii maanordum Alla yonkinteejo. O baddi malaykaabe nayo e daane towne, hokkaabe baawde wadango leydi, e maayo ko halli. ³O wi'i be: «To on gadanee taw leydi, e maayo, e ledde ko halli, faa to en gadanii maccube Alla meeden maane dow tiide.»

⁴Den nanumi limgal wadanaabe maane dow tiide mum: Be gadii himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000) yiwube diga lenyi Isira'iilaabe fu.

⁵Yiwube e lenyol Yahuuda, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Ruben, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Gada, ujune sappo e dido (12 000).

⁶Yiwube e lenyol Aser, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Neftali, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Manaasa, ujune sappo e dido (12 000).

⁷Yiwube e lenyol Simeyon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Leewi, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Isakar, ujune sappo e dido (12 000).

⁸Yiwube e lenyol Jabulon, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Yusufu, ujune sappo e dido (12 000).

Yiwube e lenyol Benyamin bo, ujune sappo e dido (12 000).

Cuudi baaba dii fu wadanaama maane.

Jama'aare duunne diga lenyi fu

⁹Baawo mum daarumi, go ji'umi jama'aare duunne, ne limataako. Be yiwii diga e leyde fu, e lenyi fu, e himbe fu, e delle fu. Bee darii yeeso kittaal laamu, e yeeso jawgiyel. Bee bornii toggooje daneje, bee jogii licce papaaje e juude mabbe. ¹⁰Bee bata e daade towde bee bi'a: «Kisidam men yiwii diga e Alla meeden, joodiido dow kittaal laamu, kanko e jawgiyel.» ¹¹Malaykaabe fu e fiilitii kittaal laamu, e dottiibe, e huune yonkintejum nayum. Be jiccii yeeso kittaal laamu, be kujidani Alla. ¹²Bee bi'a:

«Aami! Maantoore, e teddujal, e faamu, e jettooje, e manju, e baawde, e semme woodani Alla meeden faa abada!»

¹³Den gooto der dottiibe yamimmi wi'i: «Beey nun himbe borniibe toggooje daneje? Toy be yiwi?»

¹⁴Toonti moo mi: «Joomiraawo am, an nun anni.» Go o wi'immi: «Kambe woni yiwoybe diga toora mawka. Be loonii toggooje mabbe, be dawnini de e yiyam

Jawgiyel †. ¹⁵Gam majjum be gonii yeeso kittaal laamu Alla. Bee kujidana mo jemma e nyalooma der suudu Alla makko ceniinu. Joodiido dow kittaal laamu reenan be. ¹⁶Be dafataake, be dondataake, naaje fiyataa be, guli bo wadataa be. ¹⁷Gam jawgiyel gonujel caka kittaal laamu duran be. Nel yaaran be to ciibiije diyam kokkoojam yonki. Alla moytan gondi gite mabbe fu.»

Takkingo maane jeedidawre

8 No jawgiyel takkiti maane jeedidawre, jam wadi dow kammu faa jaka feccere janni. ²Den ji'umi malaykaabe jeedido dariibe yeeso Alla, be kokkaa galaldi jeedidi puureteedi. ³Malaykaajo goddo wari darii ley hiisirde. Oo jogii heedo urirgo, no kanjeeri. O hokkaa wardi duuddo, o ura, kanjum e du'aaje himbe Alla, o yottina dum dow hiisirde ne kanjeeri, gonune yeeso kittaal laamu. ⁴Curki wardi on eencidi e du'aaje himbe Alla diga e junjo malaykaajo dariido yeeso Alla. ⁵Malaykaajo on etti heedo urirgo, hebbini no yiite hiisirde, faddi no e leydi. Den riggaano e rimmo wadi, maayye maayyi, leydi dimmii.

Galaldi jeedidi puureteedi

Walaldu aranol

⁶Baawo majjum, malaykaabe jeedido jogiibe galaldi jeedidi puureteedi, siryii fuurugo di.

⁷Malaykaajo arano fuuri walaldu mum, den mala-malluuje, e yiite jillontirje e yiyam faddaa e leydi. Feccere leydi tatawre wulaa, den feccere ledde tatawre bo wulaa, non bo, fudo hecco fu wulaa.

Walaldu didabool

⁸Malaykaajo didabo fuuri walaldu mum. Den huune nandune e waanne hubboore yiite faddaa der maayo. Feccere maayo tatawre waylitii yiyam. ⁹Feccere tatawre der huune yonkintejum, gonudum der maayo waati. Feccere tatawre der laanaaje diyam bo halki.

Walaldu tatabool

¹⁰Malaykaajo tatabo fuuri walaldu mum. Den hoodere mawne, hubboore yiite hande doocal yiwoy diga dow kammu, yani dow feccere gooruuji tatawre, e ciibiije diyam. ¹¹Inne hoodere nen e wi'ee «Kaadudum.» Ne haadini feccere diyam tatawre, himbe duubbe maayi gam haadugo diyam dam.

Walaldu nayabol

¹²Malaykaajo nayabo fuuri walaldu mum. Den feccere naaje, e lewru, e kooode tatawre fiyaa. No dum fiyaa, go feccere majjum tatawre nibbi, jemma e nyalooma bo majjini feccere jaynol mum tatawre.

† Maana yiyam dawnindam toggooje mabbe, laatii hakkeeki mabbe fu yaafaama.

¹³ Baawo mum, ji'umi ciilal e fiira dow kammu. Den nanumi eḡal bata e daane towne, eḡal wi'a: «Kayto! Kayto! Bone woodani himbe duuniyaaru to malaykaabe tato horiibe fuurii galalɗi mum!»

Walaldu joyabol

9 Malaykaajo joyabo fuuri walaldu mum. Den ji'umi hoodere yiwi dow kammu yani e leydi. Ne hokkaa mabbitirgel bunnu lugguḡol ḡol walaa kaddi. ² No ne mabbiti ḡol, go curki tekkuki wurti e maggol. Curki kin e nandi hande curki yiwuki e suudu yiite, ki nibbini naaḡe e hennu. ³ Den babatti wurti e curki kin, sankitii e leydi, ɗi kokkaa baawɗe hande jahe. ⁴ ɗi bi'aa to ɗi meemu fuɗo, e huune ko fuɗata dow leydi, e leɗɗe, amma himbe be maane Alla walaa dow tiide mum. ⁵ ɗi kokkaaka laawol ɗi bara himbe, amma, ɗi toora be faa lebbi joyi. Naawella majji e nandi hande naawalla yaare to fidii nedɗo. ⁶ Wakkati mum, himbe darta maayde, amma be kebataa ne. Be jidan maayde, amma ne doggan be.

⁷ Babatti ɗin e nandi e pucci ciriyaniidi konu. Huune ko nandi e meetali gaɗiraadi kanḡeeri e woni dow ko'e majji. Geese majji e nandi e geese himbe. ⁸ Gaasa majji e nandi e gaasa rewbe, nyiye majji e wa'i hande nyiye jagge. ⁹ Gabaaje majji e wa'i hande tabbordum kure. Rimmo biyeede majji e wa'i hande rimmo laanaaji ɗi pucci duuɗɗi, ciriyaniidi konu foodata. ¹⁰ ɗii goodi bokkordi e kure hande jahe. Der bokkordi majji, baawɗe toorugo himbe faa lebbi joy woni. ¹¹ Malaykaajo bunnu lugguḡol kaddi walaa, laatii laamiido majji. Inne makko e Iburaninkeere woni, Abaddon, e Yunaninkeere bo, Apolliyon.

¹² Bone arandeere yawtii. Daa, boneeji ɗiɗi e wara kade.

Walaldu jeego'abol

¹³ Malaykaajo jeego'abo fuuri walaldu mum. Den nanumi daane yiwi to galalɗi hiisirde naay ne kanḡeeri, gonune yeeso Alla. ¹⁴ Daane nen wi'i malaykaajo jeego'abo jogiido walaldu puureteenḡol: «Fiirtu malaykaabe nayo habbaabe to maayo manḡo, wi'eteenḡo Efaratis.» ¹⁵ Malaykaabe nayo ben firtaa. Be ciriyake gam duubol, e lewru, e nyalaane, e wakkati, de be barata feccere himbe tatawre. ¹⁶ Mi nanii limgal soogeeji baddiidi pucci: be gadii himbe miliyo keme ɗiɗo (200. 000.000). ¹⁷ Nani do no ji'irmi pucci e waddiibe ɗi der jiiki am. Waddiibe pucci ɗin, e bornii tabbordum kure bodejum hande yiite, e bula bulajum, e nareerijum hande bu'e naaḡe. Ko'e pucci ɗin e nandi hande ko'e jagge. Yiite, e curki, e bu'e naaḡe e wurtoo diga kunnude majji. ¹⁸ Boneeji tati ɗin, waato yiite e curki, e ko nandi e bu'e naaḡe wurtii e kunnude pucci, wari feccere himbe tatawre. ¹⁹ Gam baawɗe, e semme pucci ɗin tawaaka maa to kunnude e bokkordi majji.

Bokkordi ɗin e nandi e bolle, ɗii goodii ko'e, kanje ɗi gaɗiranta himbe ko halli.

²⁰ Horiibe, be boneeji ɗin waray, tuubay ko be gaɗi, be accay saafugo ginnaaji, e tooruuje gaɗiraade kanḡeeri, e cardi, e janni bodeeri, e kaaye, e leɗɗe. Tooruuje den yi'ataa, de nanataa, de jahataa. ²¹ Be tuubay be acca warugo himbe e saafugo ginnaaji, e jeenu, e guyka.

Malaykaajo e dewtel

10 Baawo majjum, ji'umi malaykaajo semmenteejo gom kade. Oo jippoo diga dow kammu. Oo bornii duulere, cicinga e fiiltitii hoore makko. Yeeso makko e jalba hande naaḡe, asaale makko e wa'i hande moosi yiite. ² Oo jogii dewtel mabbitiḡel. O darini koyḡal makko nyaamowal dow maayo, nanowal bo dow leydi. ³ O bati e daane towne hande no jaggere halbirta. No o bati e daane towne, den palmaali jeediɗi nanaa. ⁴ No palmaali jeediɗi ɗin batidi, ko ciriyiimi mi winna. Amma nanumi daane gom yiwi diga dow kammu, wi'immi: «Suudu ko palmaali jeediɗi ɗin wi'i, taa winnu ka!»

⁵ Den malaykaajo mo ji'unoomi e darii dow maayo e dow leydi on, banti junḡo mum nyaamo faa dow. ⁶ O hunorii inne Alla, tabitiido faa abada, taguɗo kammu e ko woni der mum, taguɗo leydi e ko woni der mayri, taguɗo maayo e ko woni der maggo. O wi'i: «Dum booyataa kade! ⁷ Amma nyaanne malaykaajo jeediɗabo fuurata walaldu mum, Alla hebbinan asiiri mum. Dum laatoto hande no o batirnoo annabiibe gollantooɗe mo habaru belɗo.»

⁸ Den daane ne nanunoomi, yiwoyne diga dow kammu, wi'immi kade: «Yahu ettu dewtel mabbitiḡel, gonuḡel der junḡo malaykaajo dariido dow maayo e dow leydi.»

⁹ Jahumi to malaykaajo on, bi'u moo mi, o hokkammi dewtel ḡel. O wi'immi: «Ettu ḡel, moɗaa! ḡel welan der hunnuko maa hande juuri, amma ḡel haadan der reedu maa.»

¹⁰ Jabumi dewtel ḡel e junḡo malaykaajo, yakkumi ḡel. ḡel weli der hunnuko am hande juuri, amma no moɗumi ḡel, ḡel haadi der reedu am!

¹¹ Baawo majjum, bi'aami: «Sey bataa kade ko Alla hollitin maa dow himbe duubbe, e lenyi duuɗɗi, e delle duuɗɗe, e laamiibe duubbe.»

Seedebe ɗiɗo

11 Den kokkaami yommal nanduḡal e sawru poon-nirkol. O wi'immi: «Umma, foonnu suudu Alla e hiisirde. Limu sujidoobe wonube der maggol. ² Amma accu fageere suudu Alla yaasiire, taa foonnu ne, gam be lenyi janani nun hokkaa ne. Be jaaban wanḡarde seniine faa lebbi lasoy ɗiɗi e ɗiɗi. ³ Mi hokkan seedebe am ɗiɗo baawɗe wadugo annabaaku faa

balde ujuneere e keme didi e lasoy tati, (1260) bee bornorii saakiiji.»

⁴ Seedebe dido ben woni ledde jaytuuje didi, e fitillaaji didi, dariidi yeeso Joomiraawo duuniyaaru. ⁵ Jidfo wadugo ko halli fu, yiite wurtoto diga kunnude mabbe, halka waybe mabbe. Nun nun haani jidfo wadango be ko halli fu, wariree. ⁶ Bee goodi baawde mabbugo kammu gam to diyam tobu der balde de be baajotoo haala Alla. Bee goodi bo baawde waylitingo diyeele laatooyiiyam. Be baawan bo ko jippini boneeji feere feere de be jidi fu, e duuniyaaru do.

⁷ To be gaynii seedaaku mabbe, tewuwa gom wurto-to diga gayka lugguka, haba e mabbe, jaaloo be, wara be. ⁸ Balli mabbe wonoto der fageere wanjarde mawne. Ton nun Joomiraawo mabbe tigganoo dow leggal palaanjal. Wanjarde nen nanditiniraamaa Sodoma e Misira. ⁹ Himbe yiwoybe diga duuniyaaru fu, e lenyi fu, e delle fu, e leyde fu, yi'an balli mabbe, jaka balde tati e feccere. Be nootataako balli mabbe uwee. ¹⁰ Wonube der duuniyaaru seyoto gam maayde mabbe. Be gadan juulde, be kokkontira dokke gam annabiibe dido ben tooriino be puy. ¹¹ Amma baawo balde tati e feccere den, foofaanjo yonki yiwunjo to Alla, naati e mabbe. Be pinti, be ummii be darii, go yi'ube be fu, kulol manjol nanji dum. ¹² Den daane towne yiwi dow kammu, e wi'a annabiibe dido ben: «Eencee do!» Be eenci dow kammu, der duule, waybe mabbe e daara be. ¹³ Wakkati mum, leydi dimmii e semme, go feccere wanjarde sappo'awre mum halki. Dimmaade leydi den wari himbe ujune jeedido (7000). Den horiibe huli, hokki Alla mo dow kammu teddujal.

¹⁴ Bone didawre yawti, amma booyataa ko bone tatawre wara.

Walaldu jeedidabol

¹⁵ Malaykaajo jeedidabo fuuri walaldu mum. Den daade towde nanaa dow kammu, e wi'a: «Baawde laa-managa duuniyaaru fu laatanike Joomiraawo meeden e Almasiihu mum. O laamato faa abada!»

¹⁶ Dottiiibe laso e nayo joodiibe dow kittaaaje yeeso Alla jiccii, sujidani Alla, ¹⁷ bee bi'a:

«Joomiraawo Alla, mo baawde,
An gonudo naane, e jooni, men jettii maa,
gam a gollirii baawde maa mawde,
a tabbitinii laamu maa.

¹⁸ Mone wadii heeferbe,
amma mone maa wari.
Wakkati kiitotodaa maaybe wadii,
wakkati de barjotodaa annabiibe maa,
gollanoobe maa, wadii,
wakkati de barjotodaa himbe maa,
hulbe inne maa wadii,
mawbe e petton fu,
wakkati bo wadii de kalkataa halkoobe leydi.»

¹⁹ Suudu Alla mabbitaa dow kammu, pakoroowal alkawal yi'aa der mayru. Den maayye maayyi, rimmo wadi, palmaali falmi, leydi dimmii, malamalluuje mawde tobi.

Debbo e kuunja gom

12 Maane mawne gom hollitii dow kammu. Debbo gom e bornii naaje, lewru e woni ley koyde makko, oo mellii meetalol nol koode sappo e didi dow hoore makko. ² Oo woodi reedu, go oo halba sabbu toora, e naawalla natakawre.

³ Maane gom kade hollitii dow kammu, go kuunja gom bodeya, manja, hollitii. Naa woodi ko'e jeedidi e galaldi sappo, hoore fu e woodi meetalol laamu. ⁴ Bokkordu magga e fooda feccere koode kammu tatawre, e fadda de e leydi. Na darii yeeso debbo paaniido rimugo on, gam na moda biyiiko to o rimii. ⁵ Den o rimi bidde gorke. Kanko woni duroowo be lenyi janani fu e sawru janni. Den suka on yawtinaa faa to Alla, e kittaala laamu mum. ⁶ Debbo on doggi yahi der ladde, nokkuure to Alla moyyinannoo mo. Ton o nyaannetee faa balde ujuneere e keme didi e lasoy tati (1260).

⁷ Go konu ummii dow kammu. Malaykaajo bi'eteedo Mika'iilu, e malaykaabe mum, habidi e kuunja nan, kanja bo, na habidi be, e malaykaabe magga. ⁸ Amma kuunja nan waaway jaalaago, kanja e malaykaabe magga fu, be dulli jayri mabbe dow kammu. ⁹ Kuunja manja nan wurtaama yaasi. Kanja woni boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, jarbotodo duuniyaaru fu. O faddaama e leydi, e malaykaabe makko fu.

¹⁰ Den nanumi daane towne diga dow kammu, e wi'a: «Jooni, kisidam, e semme, e Laamaare Alla meeden, e baawde Almasiihu makko warii. Gam gaccotodo ban-niraabe meeden, to Alla jemma e nyalooma fu riiwaa-ma diga dow kammu. ¹¹ Amma, be jaalake mo gam daliila yiyam Jawgiyel e gam haala seedaaku mabbe. Be jiday yonki mabbe faa be kula maayugo. ¹² Gam majjum, kammu e joodiibe der mum, belbeltee! Amma leydi e maayo, bone woodani on! Gam Seydan jippanake on e mone mawne, gam oo anni wakkati sedda horanii mo.»

¹³ No kuunja nan yi'i faddaama e leydi, na yanti toorugo debbo dimudo bidde gorke on. ¹⁴ Den debbo on hokkaa biyeede dulowwa manja, gam o fiira, o yaha der ladde, to nokkuure ne o moyyinanaa, gam o woddodoo e boddi nin. Ton nun o nyaannetee faa jaka duubi tati e feccere. ¹⁵ Go boddi nin tuuti diyam, edam ila baawo debbo on hande maayo, gam dam ilina mo. ¹⁶ Amma, leydi faabii debbo on, ni omtii, ni yari diyam dam kuunja nan tuuti. ¹⁷ Kuunja nan monnii debbo on sanne, yahi haboygo horiibe der lenyol makko, waato dwtaniibe ka Alla bati ko e seedanoo Yeesu. ¹⁸ Den kuunja nan darii dow jaaneeri fonjo maayo.

Bisaaji didi burtiidi e maayo

13 Baawo majjum, ji'umi bisaa gom e wurtoo der maayo, naa woodi galaldi sappo, e ko'e jeedidi. Hoore fu e woodi meetalol laamu. Inde jennooje Alla e winnaa dow ko'e dee fu. ² Bisaa nja ji'umi e nandi e muusuuru. Koyde magga e wa'i hande koyde dawaanjel. Hunnuko magga e wa'i hande hunnuko jag-gere. Kuunja njan hokki bisaa njan baawde mum, e kit-taal mum, e baawde mawde. ³ Ko'e bisaa njan woore mum, e nandi hande ko nawnano faa waati. Amma jooni nawnande magga hoyonii. Go himbe duuniyaaru fu haaydinii, e tokki nja. ⁴ Be kujidani kuunja njan, gam nja hokkii bisaa baawde magga. Den, be kujidani bo bisaa, be bi'i: «Moy nandi e bisaa? Moy waawi ko habi-di e magga?»

⁵ Bisaa njan hokkaa hunnuko bata haalaaji mawni-taare, bata kalluka dow Alla. Nja hokkaa bo laawol gol-lirgo baawde magga faa lebbi lasoy didi e didi. ⁶ Nja fuddi batugo kalluka dow Alla, e inne mum, e nokku-ure to o woni, non bo, e woniibe dow kammu. ⁷ Nja hokkaa baawde habugo e himbe Alla, nja jaaloo be. Nja hokkaa baawde laamanaago lenyi fu, e himbe fu, e dende fu, e leydiije fu. ⁸ Himbe wonube e duuniyaaru, be inde mum winnaaka der dewtere yonki diga fuddoode duuniyaaru, sujidanani bisaa njan. Jawgiyel kiisanoonjel nun woodi dewtere nen.

⁹ Goodudo noppi fu, nana! ¹⁰ Mo dum resani nanjee maccunnaaku, nanjee. Mo dum resani waree e kaafahi, waree e kaafahi. Gam majjum sey himbe Alla tinno, jogoo goondinki.

Bisaa yiwunja e leydi

¹¹ Baawo majjum, ji'umi bisaa kuunja e wurtoo diga e leydi. Naa woodi galaldi didi nandudi e galaldi Jawgiyel, amma nja bata hande kuunja njan. ¹² Nja gol-lirii baawde bisaa arana yeeso magga. Nja dooli duuniyaaru e joodiibe e mayru sujidana bisaa arana nawnanoonja yidi waatugo ko nyawtaa. ¹³ Bisaa didaba wadi kaayeeffiji mawdi. Nja jippini yiite diga dow kam-mu e leydi, himbe fu e daara. ¹⁴ Nja yoyri himbe duuniyaaru e kaayeeffiji. Nja hokkaama baawde wadugo kaayeeffiji din yeeso bisaa arana. Nja bati himbe duuniyaaru wada tooruure nandune e bisaa nawnanjan e kaafahi ko dadi. ¹⁵ Nja hokkaa baawde wattango tooru-ure nen yonki, faa ne bata gecca, nja wada mo suji-danay ne fu waree. ¹⁶ Bisaa njan dooli himbe fu, ted-dube e faandube, jom jawdiibe e talakaabe, rimbe e maccube, be gadanee maane to junjo nyaamo, dum bo to tiide mabbe. ¹⁷ Goddo hebataa sooda dum bo sippa to woodaa maane nen, maane nen bo, inne bisaa e lamba mum nun.

¹⁸ Sey neddo heba faamu. Goodudo hakkillo, liiso lamba bisaa njan, gam lamba magga laati nun lamba

neddo. Lamba kan woni, keme jeego'o e lasoy tati e jeego'o (666).

Jawgiyel e jimol sooditaabe

14 Den daarumi kade, go ji'umi Jawgiyel e darii dow waanne Siyoona. Himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000), e wondi e maggel. Inne maggel, e inne Baaba maggel e winnaa dow tiide mabbe. ² Nanumi daane yiwoy diga dow kammu kade. Daane nen e wa'i hande rimmo diyam duuddam, e hande riggaano manjo. Daane ne nanumi e wa'i hande moolooji nun fiyete. ³ Himbe ben e yima jimol kesol yeeso kittaala laamu, e yeeso tagaadum nayum yonkintejum, e yeeso dottibe. Goddo waaway ko ekki-tii jimol njo to hinaa himbe ujune hemure e lasoy dido e nayo (144 000), sooditaabe diga duuniyaaru.

⁴ Himbe ben tuuninay ko'e mum e rewbe, gam be jo-gake ko'e mabbe bee laabi. Bee tokki Jawgiyel to nje yahata fu. Kambe woni sooditaabe diga caka himbe, gam be laato artetebe sakkee Alla e Jawgiyel.

⁵ Fewre meeday wurtaago e kunnude mabbe, be galaa gacce.

Malaykaabe tato

⁶ Baawo majjum, ji'umi malaykaajo goddo e fiira hakkune dow e ley. Oo woodi habaru beldo, tabitiido, gam o waajoo himbe duuniyaaru fu, e leydeele fu, e lenyi fu, e delle fu, e jama'aaje fu. ⁷ Oo bata e daane towne, oo wi'a: «Kulee Alla, teddinee mo, gam wakkati o hiitotoo warii. Cujidanee tagudo kammu e leydi, e maayo, e ciibijje diyam!»

⁸ Malaykaajo didabo tokkini arano, e wi'a: «Babiila wanjarde mawne yanii! Ne yanii! Ne yarii leydeele fu jaram mayre, dam baadi mayre kalluni.»

⁹ Malaykaajo goddo, tatabo tokkini be, e bata e daane towne, e wi'a: «To goddo sujidanii bisaa, e foto magga, go hebi maane magga e tiine, naa bo e junjo mum, ¹⁰ joomum yaran innabojam mone Alla. Jaram dam jillontiraaka, baanjaadam der jarirgel mone makko. Joomum tooroto der yiite e kibiriita yeeso malaykaabe seniibe, e yeeso Jawgiyel. ¹¹ Curki yiite tooranje be, e eenca dow faa abada. Sujidanbe bisaa, e foto mum, ko hebi maane inne magga, be kebataa siwtaare jemma e nyalooma fu.»

¹² Gam majjum sey himbe Alla, dwtaniibe ka o bati, go e goondini Yeesu heba munyal.

¹³ Den, nanumi daane diga dow kammu, e wi'a: «Win-nu kaa do: "Diga jooni, barke woodani maayube go e hawti e joomiraawo." Ruuhu e wi'a: "Goonja nun! Be ciwtoto e golle mabbe, gam golle mabbe tokkan be."»

Wakkati dugge duuniyaaru

¹⁴ Daarumi, den ji'umi duulere raneere. Goddo nandudo e Bii neddo e joodii dow mayre. Meetalol kanjeeri e woni dow hoore makko. Oo jogii waarudu

beljol e junjo makko. ¹⁵ Malaykaajo goddo wurtoy digaga suudu Alla, e bata e daane towne, e wi'a joodiido e duulere on: «Faddu waarudu maa, duggaa, gam wakkati dugge yottake, ko woni e leydi fotii ruggeego!» ¹⁶ Joodiido e duulere faddi waarudu mum e leydi, den ko woni e mayri fu ruggaa.

¹⁷ Malaykaajo goddo wurtoy digaga suudu Alla gonunu dow kammu, kanko bo, oo jogii waarudu beljol.

¹⁸ Malaykaajo goddo, dawranoowo yiite wurtoy digaga e hiisirde. Oo bata e daane towne, oo wi'a malaykaajo jogiido waarudu welunu on: «Faddu waarudu maa welunu, duggaa bibbe innabooje gonude der duuniyaaru, gam de bennii.» ¹⁹ Malaykaajo faddi waarudu mum der duuniyaaru. O ruggi bibbe innabooje tawaade der leydi, o waanji de der biddirde mawne, ne mone Alla. ²⁰ Bibbe innabooje biddaa der biddirde wonune yaasi wanjarde. Yiyam ili digaga biddirde nen. Dam hebbi faa yottii to lagame pucci. Dam ili faa jaka kiloo keme tati (300).

Malaykaabe jeedido e boneeji cakitiidi

15 Baawo mum, ji'umi maane gom dow kammu. Maane nen e mawni, nee hunnii bo. Den ji'umi malaykaabe jeedido e jogii boneeji jeedidi. Kanji laatii boneeji cakitiidi di mone Alla hebbirta.

² Ji'umi ko nandi e maayo nanduro e daanorgal, jil-lontiriijo e yiite. Mi yi'ii jaaliibe bisaa e foto magga, e lamba inne magga, bee darii dow maayo non, bee jogii moolooji Alla. ³ Bee jima jimol Muusa, jaggiido Alla, e nol Jawgiyel, bee bi'a:

«Joomiraawo Alla mo baawde,
golle maa e mawni, e haaydini!
Laabi maa e foortii, e laatii goonjaaji,
an laamaniido leydeele!

⁴ Joomiraawo, moy woni mo hulataa ma?
moy woni teddintaa inne maa?
Gam an tan laatii Ceniido.
Lenyi fu waran sujida yeeso maa,
gam be ji'i no golle maa foonnitorii.»

Pehe jeedidi kebbude boneeji jeedidi

⁵ Baawo mum, ji'umi dow kammu, suudu Alla e mabbitii, bukaaru e woni der mayru. ⁶ Malaykaabe jeedido jogiibe boneeji jeedidi wurtoy digaga suudu Alla nun. Bee bornii gineeji laabudi, jalbooji. Bee kabbi belbeli to gabaaje mabbe. ⁷ Gootum der tagaadum nayum yonkintejum dum, hokki malaykaabe jeedido ben pehe kanjeeri jeedidi. Pehe den e hebbi mone Alla buurdo faa abada. ⁸ Den suudu Alla hebbi curki sabbu teddujal Alla e baawde mum. Goddo waaway ko naati der mayru, sey no boneeji jeedidi di malaykaabe jeedido waddi hebbi.

Jarirkon mone Alla

16 Den nanumi daane towne yiwoy digaga suudu Alla, e wi'a malaykaabe jeedido ben: «Jahee, deyyi-tee der duuniyaaru jarirkon mone Alla jeedidon!»

² Malaykaajo arano yahi, reyyiti jarirgel mum dow leydi, buuwe kallude, naawude nanji himbe woodube maane bisaa, e sujidanoobe foto magga.

³ Malaykaajo didabo reyyiti jarirgel mum dow maayo, no waylitii yiyam hande dam maaydo. Den ko woodi yonki der maayo fu, waati.

⁴ Malaykaajo tatabo reyyiti jarirgel mum dow gooruuji, e ciibiije, de baylitii yiyam. ⁵ Den nanumi malaykaajo dawranoowo diyeele e wi'a: «An Alla, laatiido poonnitiido, an wonunoo, an woni jooni, an laatii Ceniido, a hiitorake e foonnitaare. ⁶ Gam be deyyitii yiyam himbe maada e dam annabiibe, an bo, a hokkii be yiyam be jara! Be kebii ko haanani be.» ⁷ Den nanumi daane yiwi digaga hiisirde, e wi'a: «Goonja! Joomiraawo Alla mo baawde, sariyaaji maa e laatii goonjaaji, dii laatii poonnitiido!»

⁸ Malaykaajo nayabo reyyiti jarirgel mum dow naaje, den ne hokkaa baawde sunnyugo himbe e yiite magge. ⁹ Guli cattudi wadi himbe. Be jenni inne Alla goodudo baawde dow boneeji din. Amma be tuubay, be teddina mo.

¹⁰ Malaykaajo joyabo reyyiti jarirgel mum dow kittaal laamu bisaa. Den laamu magga nibbi. Himbe darii e neta delle mum sabbu naawella. ¹¹ Be jenni Alla mo dow kammu, sabbu buuwe e naawella mabbe. Amma, be tuubay, be acca golle mabbe kallude.

¹² Malaykaajo jeego'abo reyyiti jarirgel mum dow maayo manjo wi'eteeno Efaratis, diyam maggo beetti, accani laamiibe waroobe digaga lettugal laawol. ¹³ Den ji'umi ginnaaji tati, nandudi e paabi, e wurtoo e hunnuko kuuna gom, e digaga hunnuko bisaa, e digaga hunnuko annabiijo fewrekuujo. ¹⁴ Ginnaaji din yiwii e Seydan. Dii gada maaneeji, dii jaha to laamiibe duuniyaaru fu, dii kawrita be gam be kaba konu nyalaane darjal, nyalaane Alla mo baawde. ¹⁵ [Joomiraawo wi'i: «Kettinee! Mii wara hande gujjo. Barke laatani mo daanaaki e reeni gineeji mum gam to o yahu funtu, himbe yi'a centudum makko!]]»

¹⁶ Ginnaaji din hawriti laamiibe to nokkuure wi'eteene e Iburaninkeere, Harmagedon.

¹⁷ Malaykaajo jeedidabo reyyiti jarirgel mum dow hennu, daane towne gom nanaa digaga kittaal laamu, der suudu Alla e wi'a: «Dum heennyii!» ¹⁸ Maayye maayyi, rimmo e diggaale wadi, leydi dimmii e semme. Iri dimmaade leydi hande dee don meeday ko wadi digaga ko himbe tagaa der duuniyaaru, gam de cattii puy! ¹⁹ Wanjarde mawne seenniraa pecce tati. Banjarde mawde de leydeele godde yani. Den Alla siwtori wanjarde mawne wi'eteene Babiila. O yarini ne jarirgel kebbuñel innabojam dam mone makko

mawne. ²⁰ Dunde fu halki, baalle bo majjiti. ²¹ Malamalluuje mawde yani dow himbe diga kammu. Malamalluuje den teddugo woore mum fu wadan kilo lasoy didi. Himbe yenni Alla sabbu bone malamalluuje den, gam dum sattii puy.

No Babiila hiitortee

17 Baawo majjum, gooto der malaykaabe jeedido, jogiibe jarirkon jeedidon wari, wi'immi: «War mi hollee no kaaruwaajo mawdo, joodiido dow diyeele duudde hiitortee. ² Laamiibe duuniyaaru wadidii jeenu e makko. Himbe buusii e jaram kaaruwaaku makko.»

³ Den Ruuhu hebbimmi, go malaykaajo yaarimmi der haro. Ton ji'umi debbo gom e waddii bisaa bodeya, gooduna inde jennooje Alla. Bisaa nan e woodi ko'e jeedidi e galaldi sappo. ⁴ Debbo on e bornii kolte bode bodeeji, e wattii kanjeeri e kaaye dime, e colle. Oo jogii jarirgel kanjeeri e junjo makko. Jarirgel nel e hebbi karmudum e nyiddudum dum kaaruwaaku makko. ⁵ Inne ne maane mum suudii e winnii e tiine makko: «Babiila wanjarde mawne, inna kaaruwaabe e wadoobe ko nyiddi fu der duuniyaaru.» ⁶ Den ji'umi debbo on e buusi sabbu no o yariri yiyam himbe Alla, e yiyam waraabe gam be ceedii haala Yeesu.

No ji'umoo mi, kaydiniimi sanne. ⁷ Amma malaykaajo on wi'immi: «Gam ume dum haaynii maa? Mi faaminte maanaa cuudiika dow debbo on e bisaa na o waddii, gooduna ko'e jeedidi e galaldi sappo. ⁸ Bisaa na ji'udaa, na na'onno, amma jooni, na walaa. Na wurtoyto diga e gayka lugguka, na yaha halkoygo. Inde himbe duuniyaaru wobbe winnaaka e dewtere yonki diga fuddoode duuniyaaru. Be kaaydinto to be ji'ii na, gam na na'onno, go na walaa kade, amma na wittitoyto.

⁹ Haani neddo heba annal e faamu. Ko'e jeedidi den laati nun baalle jeedidi de debbo joodii dow mum. Kanje woni laamiibe jeedido: ¹⁰ joyo yanii, jeego'abo nun laamii jooni, jeedidabo waray taw. Amma to o warii wakkati sedda o laamotoo. ¹¹ Bisaa gonunooja go na walaa, laatii laamiido jeetatabo. Naa laatii bo gooto der jeedido, go naa yaha halkoygo.

¹² Galaldi sappo di ji'udaa, laatii laamiibe sappo be kebay laamaare taw. Amma be keban baawde laamaago e bisaa yanne woore tan. ¹³ Be fu, huune gootum be tiitii, be kokka bisaa semme mabbe, e baawde mabbe. ¹⁴ Be kaban e Jawgiyel, amma nel jaaloto be, gam kanjel laatii Joomiraawo joomiraabe, e Laamiido laamiibe. Wondube e maggel, laatiibe noddaabe, e subaabe, e hoolaabe, jaalodinto e maggel.»

¹⁵ Malaykaajo on wi'immi kade: «Diyeele de ji'udaa kaaruwaajo on e joodii dow mum, woni himbe, e jama'aaje, e leydeele, e delle. ¹⁶ Galaldi sappo di ji'uda, kanji e bisaa, wanyan kaaruwaajo on, borta mo, acca mo funtu. Be yakkan tew makko, be padda mo e yiite. ¹⁷ Gam Alla wattii der berde mabbe be gada ko o resi.

Be gada hunnuko wooto, be kokka bisaa laamu mabbe, faa de ko Alla bati fu hebba.

¹⁸ Debbo mo ji'udaa, kanko laatii wanjarde mawne, laamaniine laamiibe duuniyaaru.»

Kalkol Babiila

18 Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom kade e jippoo diga dow kammu. Oo woodi baawde mawde, teddujal makko yayni e duuniyaaru fu. ² O batii e daane towne, o wi'i: «Ne yanii! Babiila wanjarde mawne yanii! Ne laatike wonorde ginnaaji, e suudorde ruuhuuji cobudi, e suudorde pooli cobudi, e elliniidi fu!

³ Gam leydeele fu buusii e jaram kaaruwaaku mayre. Laamiibe duuniyaaru jeenii e mayre, tenkuube duuniyaaru hebi jawdi diga goonnan mayre mawdam.»

⁴ Den nanumi daane wonne diga kammu, e wi'a: «Burtee e mayre, onon himbe am! Gam to on kawtee e hakkeji mayre, gam to boneeji mayre hebu on. ⁵ Gam hakkeji mayre yowontirii faa yottii dow kammu, Alla bo siwtorii gadu mayre kallunju. ⁶ Gadanee ne hande no ne wadani on. Jobitee ne ko ne wadani on de didi. Jarirgel nel ne laawirani on jaram, laawirane ne e maggel, semme majjam bura de didi!

⁷ Duudinane ne toora e bojji jaka no ne teddiniri hoore mayre, e no ne wuuriri der goonnan. Gam nee wi'a der berne mayre: "Min laamiido debbo nun, mi gawniijo bane, mi annataa bojji maayde abada!" ⁸ Gam majjum, der nyalaane woore boneeji dii do waranan ne: maayde, e bojji, e rafo, ne jaban du yiite, gam Alla Joomiraawo kiitotoodo ne, laati nun mo baawde.»

Bojji dow Babiila

⁹ Laamiibe duuniyaaru hawtube e mayre der jeenu e goonnan mayre wullan, simoo to yi'i curki bulol yiite mayre. ¹⁰ Be daroto woddi, gam be kulan kiita mayre heba be. Be bi'an: «Kayto! Kayto! Babiila, wanjarde mawne, Babiila wanjarde semmenteere, der yanne woore tan, kiitadaa!»

¹¹ Tenkuube duuniyaaru wullan, simoo gam mayre, gam goddo soodataa kade gineeji mabbe. ¹² Kanjeeri, e cardii, e kaaye dime, e colle, e gude diggude, e gude bodeeje, e bodeeje coy, e ledde luuttooje, e huune feere feere gadiraadum nyiye nyiibi, e huune gadiiraadum ledde caadiide, e janni bodeeri, e janni baleeri, e hayre wi'eteeni marba, ¹³ e kobitaaje ledde bi'eteede kanel, e li'anji, e wardi, e miira, e wardi buudeteedum, e innabojam, e nebbam, e conni, e alkaamaari, e na'i, e baali, e pucci, e laanaaji pucci, e maccube, e yonkiiji himbe. ¹⁴ Tenkuube wi'an wanjarde nen: «Ko cuuninodaa hebugo fu woddike ma. Jawdi maa, e ko woodi fu majjii, a hebitintaako dum abada.»

¹⁵ Tenkuube hebube jawdi e mayre, daroto woddi, gam kulol kiita mayre. Be bullan, be cimoo, ¹⁶ bee bi'a: «Kayto! Kayto! Wanjarde mawne, nee do jurortono gude diggude e gude bodeeje, e bodeeje coy. Nee do

jurortono kanjeeri e kaaye dime, e colle! ¹⁷ Jawdi nii fu halkii der yanne woore!»

Boyloobe laanaaje diyam mawde, e yahoobe toy fu der majje, e gollotoobe der majje, e suubotoobe liyyi, darii woddi. ¹⁸ No be ji'i curki bulol mayre yiite, be kalbi, be bi'i: «Wanjarde gom walaa fotidinnoone e wanjarde nee do!» ¹⁹ Be darii, bee baanja leydi dow ko'e mabbe, bee bulla, bee cimoo. Berde mabbe e biisii, bee bi'a: «Kayto! Kayto! Wanjarde mawne, ne goonnan mum hokki woodube laanaaje diyam fu jawdi, der yanne woore tan, ne halkii!»

²⁰ Kammu, seya gam kalkol mayre! Onon himbe Alla e lilaabe, e annabiibe, ceyee onon bo! Gam Alla hiitake ne ko ne wadani on!»

²¹ Den malaykaajo semmenteejo gom etti hayre mawne nandune e namarde, faddi ne der maayo, wi'i: «Ninnii nun Babiila, wanjarde mawne faddirtee e semme, ne yi'ataake kade faa abada! ²² Daane fiyoobe moolooji, e yimoobe, e fuuroobe algaytaaji, e fuuroobe galaldi nanataake kade der maa abada! Wadoobe golle juude feere feere yi'ataake kade der maa. Rimmo namarde nanataake kade der maa. ²³ Jaynol fitilla yajnataa der maa. Daane jommanjo gorko e jommanjo debbo nanataake kade der maa. Gam tenkuube maa laatinoow mawbe der leydi. A jam-mike leydeele duudde e dobo dobooje maa.

²⁴ Yiyam annabiibe e yiyam himbe Alla, e dam waraabe der duuniyaaru tawaama der maa.»

Jimi jaalorgal dow kammu

19 Baawo majjum, nanumi daane towne hande daane jama'aare duunne dow kammu, e wi'a: «Aleluya [†]! Kisidam, e teddujal, e baawde laatani Alla meeden. ² Kiitaaji makko e laatii goonjaaji, dii poonnitii! O hiitake kaaruwaajo mawdo biisudo duuniyaaru e kaaruwaaku mum. Alla hiitake mo gam o reyyitii yiyam gollantoobe dum.» ³ Be bi'i de didawre: «Aleluya! Curki bulol wanjarde nen e eenca dow faa abada!» ⁴ Dottiibe laso e nayo, e tagaadum nayum yonkintejum dum, jiccii sujidani Alla joodiido dow kittaal laamu, e wi'a: «Aami! Aleluya!»

Bangal Jawgiyel

⁵ Daane yiwi diga kittaal laamu, e wi'a: «Jettee Alla meeden, onon gollantoobe mo fu, onon hulbe mo, mawbe e petton!» ⁶ Den nanumi hande daane jama'aare duunne, e hande rimmo diyam duuddam, e kade hande riggaajo manjo, e wi'a: «Aleluya! Alla Joomiraawo meeden, mo baawde, laamake. ⁷ En ceyee, belbelten, teddinen mo, gam bangal Jawgiyel yotake. Dabbaado maggel siriyake. ⁸ O hokkaama o bornoo kolte diggude, jalbooje, laabude.» Kolte den laatii hande gadu himbe Alla geetu.

[†] Aleluya laati nun haala Iburaninkeere, waato «Jettee Joomiraawo»

⁹ Malaykaajo wi'immi: «Winnu: "Barke woodani nod-dinaabe nyaamde teegal Jawgiyel!"» O wi'immi kade: «Haala Alla goonjaaha ka o bati nun don.»

¹⁰ Jicciimi ley koyde makko, gam mi sujidana mo, amma o wi'immi: «Taa wadu dum! Min bo, mi gollantoodo Alla nun hande maa, e hande banniraabe maa jogiibe seedaaku Yeesu. Sujidan Alla!» Goonja ka Yeesu holliti, kanka nun hokki annabiibe haala ka be bati dow makko.

Almasiihu waran hiitoo bisaa

¹¹ Baawo majjum ji'umi kammu mabbitii. Den ji'umi puccu danewol. Baddiido njol, e wi'ee Kooliniido, e Goonjaajo. Goonja o hiitortoo, kanka o habirta bo konu. ¹² Gite makko e wa'i hande denjal yiite. Oo mellii meetaali laamu duuddi. Inne e winna dow makko, goddo annaa ne, to hinaa kanko. ¹³ Oo bornii toggoore cownaane der yiyam, inne makko woni: «Haala Alla.»

¹⁴ Konunkeebe be dow kammu e tokkini mo. Bee baddii pucci daneegi, bee bornii kolte daneegi diggude, laabude. ¹⁵ Kaafahi belki e wurtoo diga e hunnuko makko. Kanki o jaalortoo himbe. O laamoranto be e sawru janni. O biddan innabooje der biddirde mone Alla mawne, laatiido mo baawde. ¹⁶ Inne gom e winnaa dow toggoore makko, e dow asaanjal makko: «Laamiido laamiibe, e Joomiraawo joomiraabe.»

¹⁷ Den ji'umi malaykaajo gom e darii dow naaje. O batii e daane towne, o wi'i pooli piirooji dow hennu fu: «Garee kawritee gam juulde Alla wadi. ¹⁸ On yakkan tew laamiibe, e hooreebe soogeeji, e bannu semmenteebe, e tew pucci, e waddiibe di, e bannu himbe fu: rimbe e maccube, mawbe e petton!»

¹⁹ Den ji'umi bisaa e laamiibe duuniyaaru, e konunkeebe mum. Be kawritii gam be kabida e baddiido puccu on, e konunkeebe mum. ²⁰ Bisaa njan nanjaa mabbaa, kanja e annabiijo pewoowo gadunoodo haaynaareeji yeeso magga. E haaynaareeji din o jam-moriinoo woodube maane bisaa, e sujidanoobe foto magga. Be fu dido, be paddaa e yonki der maayo yiite kubboowe, e kibiriita. ²¹ Horiibe waraa e kaafahi burtootooki e hunnuko baddiido puccu on. Pooli wari yakki balli mabbe, faa di kaari.

Laamaare duubi ujuneere

20 Baawo majjum, ji'umi malaykaajo gom e jippoo diga dow kammu. Oo jogii callalluwol manjol, e mabbitirgel gayka lugguka. ² O nanji kuunja, boddi nayeeri, bi'eteeni Ibiliisa e Seydan, o habbi na faa duubi ujuneere. ³ O watti na der gayka lugguka, o mabbi, o fedii. Den o takki takkanne dow makka, gam to o jammoo leydeele kade faa duubi ujuneere hebba. Baawo majjum, o mabbitinte wakkati sedda.

⁴ Den ji'umi kittaaaje laamu e joodiibe dow majje. Be kokkaama baawde hiitaago. Den ji'umi yonkiiji be ko'e mum wudditaa gam be ceedanike Yeesu, e gam be

baajike haala Alla. Be kujidanaay bo bisaa, e foto mum. Be kebaya maane dow tiide, dum bo e juude mabbe. Be pintii, be laamodii e Almasiihu duubi ujuneere. ⁵ Maaybe horiibe fintay faa duubi ujuneere hebbi. Kanjum woni pintol aranol. ⁶ Barke e cenaaki woodani wonube der pintol aranol! Maayde didawre woodaa baawde dow mabbe. Be laatanto Alla e Almasiihu Limaamiibe, be laamodoo e makko duubi ujuneere.

Seydan jaalaama

⁷ To duubi ujuneere hebbii, Seydan yoofete, wurtoo e kasu mum. ⁸ O jammoto leydeele gonude der gooraaje duuniyaaru naay, waato Gog, e Magog. O hawritan de gam konu, de duudan hande jaaneeri maayo. ⁹ Be cankitii der duuniyaaru fu, be piiltitii himbe Alla, e wanjarde jidaane. Amma yiite jippii diga kammu, halki be. ¹⁰ Seydan jammotoodo be, faddaa der maayo yiite e kibiriita, to bisaa e annabiijo pewoowo woni. Don nun be toorotoo jemma e nyalooma, faa abada.

Nyalaane darḡal

¹¹ Baawo majjum, ji'umi kittaala laamu manḡal daneyal, e joodiido dow maggal. Leydi e kammu doggi yeeso makko, yi'aaka kade. ¹² Mi yi'ii maaybe, mawbe e petton e darii yeeso kittaala laamu. Dewte mabbita. Den dewtere wonne mabbita, kayre woni dewtere yonki. Maaybe hiitaa hande no winniraa der dewte, moy fu jaka golle mum. ¹³ Maayo tuuti maaybe mum. Maayde e joonne maaybe bo tuuti maaybe mum. Den moy mabbe fu, hiitaa deydey golle mum. ¹⁴ Maayde, e joonne maaybe wattaa der maayo yiite. Maayo yiite ḡon woni maayde didawre. ¹⁵ Neddo mo inne mum winnaaka der dewtere yonki, faddaama der maayo yiite.

Kammu kesu e leydi keyri

21 Baawo majjum, ji'umi kammu kesu e leydi keyri, kammu aranu e leydi arandeeeri majjitii, maayo bo walaa. ² Ji'umi wanjarde ceniine, waato Urusaliima kesol e jippoo diga dow kammu, diga to Alla. ḡol siriyaake hande debbo ciriyaado fotta e gorum. ³ Mi nani daane towne diga to kittaala laamu, e wi'a: «Joodorde Alla caka himbe nani, o wonoto e mabbe, be laato himbe makko, Alla e hoore mum wondan e mabbe. ⁴ O moytan gondi gite mabbe fu. Maayde, e bojji, e toora wonataako kade, gam kujje arandeeje fu yawtii.»

⁵ Joodiido dow kittaala laamu wi'i: «Mi wadan huune fu laato kesum!» O wi'i: «Winnu haalaaji dii, gam di laati nun goḡaaji, kooliniidi.» ⁶ O wi'immi kade, «Huune fu hebbii! Min woni arano, min woni sakitiineejo, min woni fudfoode, e heennyitirde. Dondaado fu, mi hokkan dum diyam yonki, o yobataa. ⁷ Jaaliido heban huune dum fu, mi laatot Alla makko, o laato biddo am. ⁸ Amma hulhulbe, e be walaa goondinki, e

sobube, e waroobe himbe, e jeenoobe, e wadoobe dobo dobooje, e safoobe tooruje, e fewoobe fu, maayo yiite kubboowe e kibiriita nun woni gedu mabbe. Kanjum woni maayde didawre.»

Urusaliima kesol

⁹ Baawo majjum, gooto der malaykaabe jeedido jogiinoobe jarirkon jeedidon kebbukon boneeji jeedidi cakitiidi, wari, baddimmi wi'i: «War mi hollee jommanjo debbo, debbo Jawgiyel.»

¹⁰ Den keewumi Ruuhu, go malaykaajo on yaarimmi dow waanne mawne towne. O hollimmi Urusaliima, wanjarde seniine yiwi diga dow kammu to Alla, e jippo. ¹¹ Tedduḡal Alla e woni der mayre. Nee jalba hande hayre rimre, e hande hayre wi'eteene yaspa, laabune hande daanorgal. ¹² Birniwol manḡol, towuḡol e fiiltitii wanjarde nen. Nee woodi dammude sappo e didi, dammugal fu e woodi malaykaajo. Inde lenyi bibbe Isira'iila sappo e didi, e winnii dow dammude den. ¹³ Dammude tati e woni far lettugal, tati far sobbiire, tati far hoore fudo, tati bo far gorgal. ¹⁴ Birniwol wanjarde nen e woodi kaaye dadda sappo e didi. Inde lilaabe Jawgiyel sappo e dido, e winnii e majje.

¹⁵ Malaykaajo baddannoodo am e jogii yommal poonnirgal, ḡal kanjeeri, gam o fonnira wanjarde, e dammude mayre e birniwol mayre. ¹⁶ Becce mayre naay fu e foti, juutugo e yaajugo fu e foti. Malaykaajo foonni wanjarde nen e poonnirdum mum. Juutugo mayre wadii kilomeeta ujune didi e keme didi (2200), non bo yaajugo e towugo mayre foti. ¹⁷ O foonni bo birniwol mayre, ḡol wadi kuule hemure e lasoy didi e naay, (144) jaka poonnol himbe. ¹⁸ Birniwol ḡol, hayre yaspa nun mahiraa. Wanjarde nen bo mahiraa e kanjeeri laabuni, e jalba hande daanorgal laabuḡal. ¹⁹ Wanjarde nen dadda bombooru mum moyyiniraa ma e kaaye dime feere feere. Arandeeje, Yaspa, didawre, safiir, tatawre, agate, nayawre, emerooda, ²⁰ joyawre, sardonii, jeego'awre, sarduwan, jeedidawre, kirisoliti, jeetatawre, haako haakoore, jeenayawre, topas, sappo'awre, kirisoparas, sappo e go'awre, yasente, sappo e didawre, ametis. ²¹ Dammude sappo e didi den wadiraama e sokiyaaje daneje sappo e didi. Dammugal fu wadira sokiyaare woore. Jayri wanjarde nen wadira e kanjeeri laabuni, jalboori hande daanorgal laabuḡal.

²² Mi yi'ay suudu Alla der wanjarde nen, gam Joomiraawo Alla mo baawde, e Jawgiyel nun laatii suudu Alla mayre. ²³ Wanjarde nen bukaaka naaje, naa bo lewru yannana dum, gam tedduḡal Alla yannanta ne, Jawgiyel laatii fitilla mayre. ²⁴ Leydeele fu yahan der jayḡol mayre, laamiibe duuniyaaru waddan jawdi mum der mayre. ²⁵ Dammude mayre mabbataako nyalooma, gam jemma walaa der mayre. ²⁶ Be gaddan jawdi e tedduḡal leydeele der mayre. ²⁷ Ko sobi fu naatataa der mayre. Gadoowo ko sentinii, e pewoowo

naatataa ton. Amma naatoobe ton woni, be inde mum winnaa der dewtere yonki, ne Jawgiyel.

22 Baawo majjum, malaykaajo hollimmi maayo diyam yonki. Diyam dam e laabi hande daanorgal. Maayo njon e yiwa diga kittaal laamu Alla, e Jawgiyel. ² Diyam maayo njon e ila caka jayri wanjarde nen. Leggal kokkoowal yonki e tawaa fonjo maggo didi fu. Leggal njal e rima bikkol de sappo e didi der duubol, waato de woore der lewru fu. Haako maggal e laatii lekki nyawtoohi himbe. ³ Naaloore tawataake kade der siire nen.

Kittaal laamu Alla e Jawgiyel wonoto der mayre, jaggiibe makko sujidan mo. ⁴ Be ji'an yeeso makko, inne makko winnete e tiide mabbe. ⁵ Jemma walaa ton kade, be kaajataake jaynol fitilla, e jaynol naaje, gam Joomiraawo Alla laatoto jaynol mabbe. Be laamoto faa abada.

Gartol Yeesu

⁶ Malaykaajo on wi'immi: «Haalaaji dii do e laatii goonja, dii laatii kooliniidi bo. Alla Joomiraawo gattudo haala mum der annabiibe, lili malaykaajo mum gam o holla jeyaabe makko ko waroyta, booyataa.»

⁷ Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara booyataa!» Barke laatani dwtaniido ko woni der dewtere annabaaku nee do.

⁸ Min, Yuhaana, min nani kujje dee, yi'i de. Baawo no nanumi, ji'umi de, jicciimi yeeso malaykaajo kolludo am de, gam mi sujidana mo. ⁹ Amma o wi'immi: «Taa wadu dum, min bo, mi laati nun jaggiido hande maa, e banniraabe maa annabiibe, e dwtaniibe haalaaji gonudi der dewtere nee do. Sujidan Alla!» ¹⁰ O wi'immi kade: «Taa suudu haalaaji annabaaku gonudi der

dewtere nee do, gam wakkati badake. ¹¹ Gadoowo ko halli, tokkoo wadugo ko halli. Cobudo, tokka wadugo ko sobi. Poonnitiido, tokkoo wadugo ko foonnitii. Ceniido, tokkoo wonaago der senaare!»

¹² Yeesu wi'i: «Kettinee, mii wara, booyataa. Mi waddan barjaari gam mi warjoo moy fu deydey golle mum. ¹³ Min woni arano e sakitiineejo, min woni fuddoode e heennyitirde.»

¹⁴ Barke laatani loonnube toggooje mum gam be baawa ko nyaami bibbe leggal yonki, be naatira bo wanjarde diga e dammude! ¹⁵ Amma laatiibe dawaadi, e wadoobe dobo dobooje, e jeenoobe, e waroobe himbe, e saafuobe tooruuje, e yidube fewre go e fewa fu, wonoto yaasi.

¹⁶ Min Yeesu, mi lili malaykaajo am, o seedoo kujje de der eklesiyajji. Min woni mo lenyol Dawda, e taaniko, min woni hoodere fajiri jalboore!

¹⁷ Ruuhu e jommanjo debbo darii e wi'a: «War!» Nanudo fu sey wi'a: «War!»

Dondaado fu, wara. Jidudo diyam yonki fu, jaba dam, yobataa!

¹⁸ Min, Yuhaana, mii bata moy fu, nanudo haala annabaaku gonuka der dewtere nee do hakkila. To goddo beydii goddum dow kujje dee, Alla beydanan joomum boneeji batanaadi der mayre. ¹⁹ To goddo buytii goddum der haalaaji dewtere annabaaku ne, Alla suttan gedu joomum e leggal yonki, e diga wanjarde seniine, ko batanaa der dewtere ne.

²⁰ Ceediido kujje dee wi'i: «E goonja, mii wara, booyataa!» Aami! War Yeesu Joomiraawo!

²¹ Moyyere Joomiraawo meeden Yeesu wonda e moodon on fu!